

Cúrsaí Uisce

"Ár bPlean!"

neagh bann
international
river basin district

Plean Bainistíochta Abhantraí nEathach Banna (2009-2015)

Ina bhfuil leasuithe a d'éisigh an tAire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil an 6ú Iúil 2010

Cuimsíonn sonraí Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann atáirgthe faoi cheadúnas OSi uimhir Comhairle contae Chorcaí 2010/2006/ CCMA/ Comhairle Contae Chorcaí Sáraíonn táirgeadh neamhúdairithe cóipcheart Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann agus Rialtais na hÉireann

© Suirbhéireacht Ordanáis Éireann, 2010

Réamhfhocail

Tá uisce glan ar cheann de na hacmhainní náisiúnta is tábhachtaí dá bhfuil ann. Tá meathlú tagtha ar chaighdeán an uisce le blianta fada anuas de dheasca gníomhaíochtaí daonna. Ghlac an AE leis an gCreat-treoir Uisce d'fhonn stop a chur leis an meath ar chaighdeán an uisce agus lena iompú droim ar ais. Leagann an Treoir amach spriocdhátaí daingne le cuspóirí um cháilíocht uisce a bhaint amach, go háirithe i gceantair chosanta. Leagann an plean seo amach an bealach ina bhfuil sé i gceist againn cuspóirí na Treorach a bhaint amach in Abhantrach Idirnáisiúnta nEathach Banna.

Eolasaithe ag tionscadail phíolóta ó na 1990aidí agus trí thaighde fairsing a rinneadh ó 2003 i leith, tá an plean seo forbartha ag údaráis áitiúla le cur chuige oibiachtúil eolaíoch a sholáthar le freastal ar na caighdeáin uisce a éilítear. Agus an plean á ullmhú déanadh sonrú agus cainníochtú ar na brúnna uile aitheanta ar uisce ar leibhéal na ndobharlach indibhidiúla. Scrúdaíodh beartais le haghaidh a thabhairt ar na brúnna agus rinneadh measúnú ar an dóchúlacht ar athshlánú cháilíocht an uisce. Chuathas i gcomhairle go fairsing sa phróiseas leis na comhlachtaí uile poiblí agus leis na páirtithe leasmhara eile.

Tá spriocanna an phlean uailmhianach ach ní mó iad ar a shon sin ná an ceangaltas atá orainn faoin reachtaíocht reatha AE agus Náisiúnta. Is féidir gur gá athruithe eile reachtaíochta le rialú a dhéanamh ar shainghníomhaíochtaí. Tá an fhreagracht as beartais a ghlacadh ar na comhlachtaí uile poiblí a mbíonn tionchar ag a gcuid gníomhaíochtaí ar chaighdeán uisce nó a dhéanann rialú ar a leithéid de ghníomhaíochtaí. Ní mór d'údaráis áitiúla a gcuid gníomhaíochtaí féin a fheidhmiú ar bhealach a dhéanfaidh cur chun cinn ar chuspóirí a bhaint amach agus lena chois sin ní mór dóibh raon de ghníomhaíochtaí monatóireachta agus forfheidhmiúcháin chomhshaoil a fheidhmiú le deimhin a dhéanamh de go dtiocfaidh feabhsuithe ar chaighdeán uisce de bharr gníomhaíochtaí na bpáirtithe eile leasmhara.

Tá dúshlán mór ann d'Údaráis Áitiúla an lae inniu maidir le freastal ar éileamh forásach ar sheirbhísí ar fud a gcuid feidhmeanna uile. Tá orainn oibriú laistigh de sriantachtaí dochta acmhainne ag brath go mór ar cistiú soláthartha ag an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil d'oibreacha caipitiúla agus leoga caiteachas laethúil. Faoi na toscaí sin is tábhachtaí ná riamh go ndéanfaimis pleanáil go cúramach ar fheidhmiú acmhainní le freastal ar cheanglas a cuireadh orainn ag Reachtaíocht Náisiúnta agus a threoríodh forbairt ghinearálta ár réimsí riaracháin.

Ar ghlacadh leis an bplean seo dóibh, forbróidh údaráis áitiúla cláir fheidhmiúcháin agus aithneoidh siad na himpleachtaí uile d'acmhainní agus do riachtanais na cistíochta. Is dócha go sáróidh na riachtanais acmhainne acmhainn reatha na nÚdarás Áitiúla. Braithfidh an freastal ar na tiomantais atá sa phlean seo ar an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil chomh maith le Ranna eile Rialtais le soláthar a dhéanamh ar na hacmhainní agus ar an gcistíocht atá riachtanach.

Gluais agus Giorrúcháin

MC:	Measúnú Cuí do láithreáin Natura 2000 mar a éilítear faoi Threoir na nGnáthóg.
Aigéadú (saorga):	Tá ceannbhrait gharbha na bhforaoisí síorghlasa lánaibí ina scroblachóirí éifeachtúla truaillitheoirí cáithníníeacha agus gásacha in aer truaillithe. Gineann seo sil-leagan níos aigéadaí faoi cheannbhrait ná ar an talamh oscailte. Déanann próisis cheimiceacha i bhfréamhacha na gcrann, síorghlasa go háirithe, a thuilleadh aigéadaithe ar chré agus ar uisce cré i ndobharcheantair fhoraoise. Nuair atá na foraoisí suite ar chréanna nach bhfuil maolánaithe go rómhaith, tig leis na próisis seo bheith ina mbun le haigéadú suntasach ar an uisce le sruth agus leis an díobháil dá dheasca ar na srutháin agus na locha a bhaineann leo.
CDT:	Clár Dhobharcheantar Talmhaíochta
Dobharlach Saorga:	Dobharlach a chruthaíodh trí ghníomhaíocht daonna
Bithéagsúlacht:	Focal a úsáidtear go coitianta ar éagsúlacht bhitheolaíochta agus a shainmhínítear mar chnuasach d'orgánaigh bheo ón uile ghnáthóg ag áireamh talún, muirí agus éiceachórais eile uisceacha agus na coimpléisc éiceolaíocha gur cuid díobh iad.
Uiscí Cósta:	An limistéar sin de uisce dromchla ar thaobh na talún de líne, go bhfuil gach aon phointe de míle amháin farraige ar thaobh na mara ón bpointe bunlíne óna ndéantar tomhas ar leithead na n-uiscí tíriúla, ag síneadh mar is cuí suas le teorainn sheachtrach uiscí trasdultacha.
RTIB:	An Roinn Talmhaíochta, Iascaigh agus Bia.
RCFAN:	An Roinn Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádúrtha.
RCORÁ:	An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil.
RFTF:	Ann Roinn Fiontar, Trádála agus Fostaíochta.
Foinsí idirleata (truaillithe):	Foinsí neamh-phointe a bhaineann den chuid is mó le rith chun srutha agus diúscairtí eile a bhaineann le húsáidí difriúla talún mar thalmhaíocht agus fhoraoiseacht, ó dhabhcha seipteacha a bhaineann le teaghaisí tuaithe agus ó leathadh dramhaíola tionsclaíoch, cathartha agus talmhaíochta ar thalamh.
CE:	Coimisiún na hEorpa
CBE:	Cúirt Bhreithiúnais na hEorpa
Stádas Éiceolaíochta:	Focal ar struchtúr agus feidhmiúchán éiceachórais uisceacha a bhaineann le huiscí dromchla. Rangáítear uiscí dá leithéid sin mar uiscí ar stádas maith éiceolaíocha nuair a shásaíonn siad riachtanais na Creat-treorach Uisce.
Éiceolaíocht:	Staidéar ar an ngaol idir orgánaigh agus idir na horgánaigh sin agus a gcomhshaoil neamh-bheo.
Éiceachóras:	Pobal d'orgánaigh idirpleácha chomh maith leis an gcomhshaoil ina maireann siad agus lena ndéanann siad idirghníomhú; an pobal agus an comhshaoil sin a bheith éagsúil leis na pobail agus na comhshaoil in aice láimhe
LMSC:	Líonra um Mhalartú Sonraí Comhshaoil
MTT:	Measúnacht Tionchair Timpeallachta
GCC:	An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil.
GTSC:	Grúpa Traenála um Sheirbhísí Comhshaoil
AE:	An tAontas Eorpach
Eotrófach:	Ag a bhfuil príomhtháirgeacht ard, de dhroim chion ard chothathaigh.

Eotrófaíocht:	An próiseas saibhrithe ar uisce ag cothathaigh (fosfar agus nítrigin go príomha). Saibhríonn cothaitheigh uisce, ag brostú fás phlandaí agus dá réir sin ag cur isteach ar chothromaíocht phlandaí agus ainmhithe uisceacha agus ag cur isteach ar cháilíocht uisce.
Stádas maith:	Cnuastéarma a úsáidtear le tagairt don stádas atá bainte amach ag dobharlach dromchla nuair atá a stádas éiceolaíoch agus a stádas ceimiceach araon maith ar a laghad, agus do screamhuisce, nuair atá a stádas cainníochta agus ceimiceach maith ar a laghad.
Screamhuisce:	An t-uisce uile atá faoi dhromchla na talún sa chrios sáithiúcháin agus ag teagmháil díreach leis an gcré nó leis an bhfo-ithir. Déantar tagairt don chrios seo go minic mar uiscíoch, rud atá ina shraith nó ina shraitheanna de chlocha nó stratam geolaíocha le póiriúlacht agus tréscailteacht go leor le sreabhadh suntasach screamhuisce nó asbhaint méideanna suntasacha screamhuisce a cheadú.
SGÉ:	Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann.
Dobharlach Mórathraithe:	Dobharlach ar athraíodh a thréithe go suntasach de dhroim athruithe fisiciúla agus trí ghníomhaíochtaí daonna.
FSS:	Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte
Hidreamoirfeolaíocht:	Staidéar ar chainníocht agus ar dhinimic sreabhadh uisce laistigh de dhobharlach ina bhfuil éagsúlachtaí ina leithead, a dhóimhne, a struchtúr agus a fhoshraith de chrios chiseal agus abhann.
Iascaigh Intíre na hÉireann	Gníomhaireacht Stáit atá freagrach as iascaigh intíre agus slat-iascaireacht mara.
Uiscí dromchla intíre:	An t-uisce uile seasta nó ag sreabhadh ar dhromchla na talún (leithéidí taiscumair, lochanna, aibhneacha) ar thaobh na talún den mbunlíne óna ndéantar tomhas ar leithead na n-uiscí tíriúla.
Speicis ionracha iasachta:	Speicis ionracha iasachta is ea plandaí nó ainmhithe neamhdhúchasacha a bhunaigh iad féin go sásúil i ngnáthóga uisceacha agus a dtimpeallachta agus a dhéanann dochar don bhflóra agus do na hainmhithe nádúrtha.
Láisteáit:	An leacht a iompraíonn ábhar salaithe leáite agus ar fuaidreamh a chruthaítear agus uisce ag síothlú trí ábhair le hacmhainn truailithe. De ghnáth baintear úsáid as an téarma ag tagairt do líonta talún.
Beartais maolaithe:	Beartais le héifeachtaí dhíobhála shuntasacha ar an dtimpeallacht ó chur i bhfeidhm plean nó clár a sheachaint, a chosc, a íoslaghdú, a laghdú, nó chomh maith agus is féidir, iad a fhritháireamh nó a chúiteamh.
CGN:	Clár Gníomhaíochta Náisiúnta
Ráiteas um Thionchar Natura (RTN):	Measúnú Cuí do láithreáin Natura 2000 mar a éilítear faoi Threoir na nGnáthóg.
ENR:	Eagraíocht Neamhrialtasach
SPNF:	Seirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra.
Córas ar-suíomh:	Dabhach múnlaigh nó córas eile le fuíolluisce ó mhaoine neamh-séaracha a chóireáil .
ECFE:	An Eagraíocht um Chomhar agus Forbairt Eacnamaíochta
Olagatrófach:	Dobharlacha atá cothaithe go bocht nó atá neamhtháirgiúil.
OOP:	Oifig na nOibreacha Poiblí
CLT	Clár Laghdúcháin um Thruailliú
Clár Beartas:	Na ceantair sin, a ndéantar mionsonrú orthu, gur gá dóibh spriocanna comhshaoil na Treorach a bhaint amach laistigh de cheantar abhantraí.

Ceantar faoi chosaint	Uisce caomhanta ag reachtaíocht Eorpach ar a n-áirítear uiscí óil, uiscí shliogéisc, uiscí snámha, ceantair uirbeacha fuíolluisce atá goilliúnach do chothathaigh nó láithreáin sainithe mar Limistéir Chaomhantais Speisialta nó Ceantair faoi Chosaint Speisialta.
Stádas Cainníochtúil:	Focal ar a mhéid atá éifeacht ar screamhuisce ag asbhaintí díreacha agus indíreacha. Má tá seo ag géilleadh d'éileamh na teorach tá an stádas maith.
Ceantar Abhantraí (CA) & Ceantar Abhantraí Idirnáisiúnta (CAI):	Ceantar riaracháin do bhainistíocht comhordaithe uisce, comhdhéanta de ilcheantair abhantraí (nó dobharcheantair), le himchuacha trasteorann (i. iad sin a chlúdaíonn limistéar ag breis is aon Bhallstát amháin) a shannáítear do CA idirnáisiúnta.
Abhantrach:	An limistéar talún óna shreabhann an t-uisce dromchla uile le sruth, trí ghréasán de shruthanna, aibhneacha agus lochanna i bhfarraige ag béal abhann, inbhir nó deilte amháin.
MSC:	Measúnú Straitéiseach Comhshaoil
Dríodrú:	Sil-leagan trí shocrú ar ábhar ar fuaidreamh.
FATÉTC:	Fóram na hAlban Tuaisceart na hÉireann do Thaighde Comhshaoil.
Limistéar Caomhantais Speisialta (LCS):	Suíomh sainithe de réir na Treorach um Ghnáthóga (Treoir na Comhairle 92/43/EEC den 21 Bealtaine 1992 ar chomhantas gnáthóg nádúrtha agus ainmhithe fiáine agus plandaí scéine).
Limistéar faoi Chosaint Speisialta (LfCS):	Ceantar sainithe faoi Threoir na hEorpa ar Chaomhnú Éan Fiáine.
Ionstraim Reachtúil (IR):	Aon ordú, rialachán, riail, scéim nó fo-dhlí a dhéantar i bhfeidhmiú cumhachta forchurtha ag reachtaíocht.
Uisce dromchlach	Uiscí intíre ar dhromchla na talún (leithéidí taiscumair, lochanna, aibhneacha, uiscí trasdultacha, uiscí cósta) laistigh d'abhantrach.
GIU:	Gréasán Inbhuanaithe Uisce
Uiscí Trasdultacha:	Dobharlacha d'uisce dromchla i ngaireacht do bhéal abhann atá páirtshalanda de bharra a ngaireacht d'uisce cósta, ach atá go substaintiúil faoi thionchar shreabhanna fíoruisce.
Dobharlach:	Fo-aonad comhtháiteach sa cheantar abhantraí nach mór cuspóirí comhshaoil na teorach a fheidhmiú ann. Dá bhrí sin, is é príomhchúis le "dobharlacha" a aithint ná cumasú a dhéanamh le cur síos cruinn a dhéanamh ar stádas agus é a chur i bhfrithshuíomh le spriocanna comhshaoil
Creat-treoir Uisce (CTU):	An Chreat-treoir Uisce an reachtaíocht Eorpach a chuireann chun cinn cur chuige nua ado bhainistíocht uisce trí phleanáil abhantraí. Cuimsíonn sí uiscí dromchla intíre, uiscí inbhir, uiscí cósta agus screamhuisce.
ABU:	Aonad Bainistíochta Uisce – fo-aonad geografach cheantar abhantraí comhdhéanta den áirithe sin dobharlach a bhaineann le fo-dhobharcheantar ar leith.
COFORD:	An Chomhairle Náisiúnta um Thaighde agus Forbairt Foraoise
SIMBIOSYS:	Tionchair Earnála ar Bhithéagsúlacht agus ar Sheirbhísí Éiceachórais

Achoimre fheidhmeach

Tá Ceantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna ina mheasca de ghleannta méithe, cnoic bheaga droimníneacha agus ionaid uirbeacha. Tá uiscí ardcháilíochta agus suíomhanna faoi chosaint ann, ina measc bogaigh le tábhacht idirnáisiúnta atá ag brath ar uisce, agus tá formhór na bpríomhcheantar uirbeacha suite cois abhann. Soláthraíonn uiscí an cheantair iascach agus bádóireacht agus tá tarrac ag mórán turasóir ar chuid díobh. Tá uisce riachtanach don eacnamaíocht, é ag giniúint agus ag buanú saibhris trí ghníomhaíochtaí mar thalmhaíocht, iascaireacht tráchtála, tionsclaíocht, seirbhísí, iompar agus turasóireacht. Ar a shon sin, tá uisce ina acmhainn leochaileach gur gá é a chosaint.

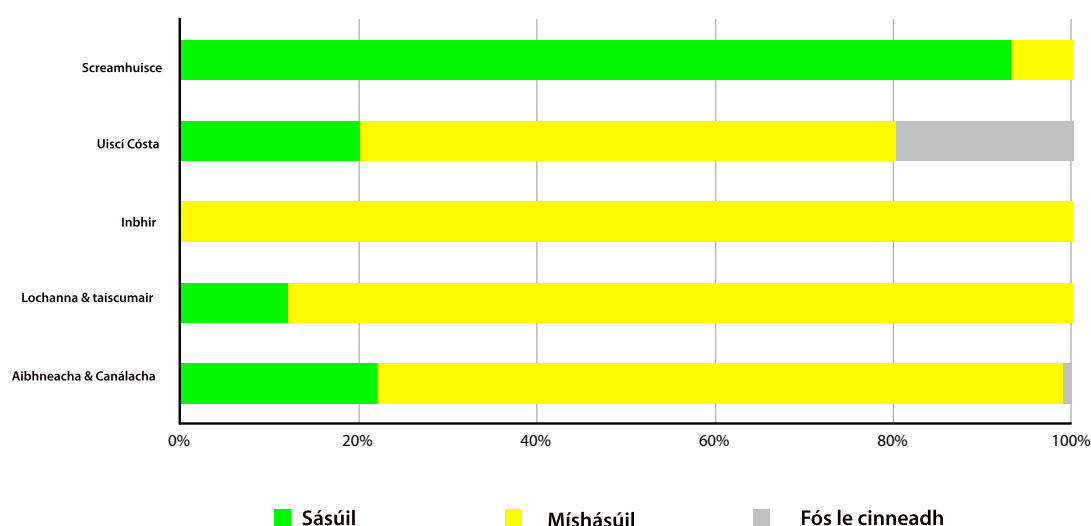
Glacadh leis an gCreat-Treoir Uisce (CTU) in 2000. Éilíonn sí ar Rialtais glacadh le cur chuige nua do bhainistíocht a gcuid uiscí uile: aibhneacha, locha, screamhuisce, inbhir (eatramhach) agus uiscí cósta. Caithfidh na Ballstáit a chinntiú go mbaineann a gcuid uiscí dea-stádas ar a laghad amach, go ginearálta faoi 2015 agus nach dtéann an stádas sin ó mhaith in uiscí ar bith. Le stádas maith a bhaint amach agus leis na huiscí is fearr a chaomhnú, is gá pleananna bainistíochta a ullmhú agus a fheidhmiú do na huiscí sin.

Don chuid sin de CAI nEathach Banna atá in Éirinn an plean seo. Clúdaíonn sé an tréimhse 2009–2015 agus ullmhaíodh é i gcomhairle leis na páirtithe uile leasmhara. Leagann sé amach na beartais gur gá do na páirtithe leasmhara uile dul ina mbun agus na huirlisí le tosaíocht a thabhairt d'fheidhmiú na n-acmhainní atá ar fáil do na beartais sin, d'fhonn cuspóirí na teorach a bhaint amach. Is iad na príomhpháirtithe ina fheidhmiú ná:

- údaráis áitiúla an cheantair (Muineachán, an Cabhán, Lú, agus an Mhí), a chomhghníomhaigh leis an bplean a dhéanamh; díreoidh Comhairle Contae Mhuineacháin, an t-údarás áitiúil um chomhordú sa cheantar ar chomhordú a dhéanamh ar obair na n-údarás agus rannpháirtíocht an phobail sa cheantar agus ar chomhordú oibre le Gníomhaireacht Chomhshaoil Thuaisceart Éireann;
- an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, atá freagrach as tuairisciú don Aontas Eorpach, comhordú gníomhaíochtaí ar leibhéal náisiúnta agus tascanna áirithe eile mar shainiú stádais, monatóireacht ar chlár agus ar athbhreithniú an phlean;
- Tá ról tábhachtach ag an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil ag a bhfuil cúram comhordaithe maidir le feidhmiú na Creat-treoir Uisce, agus tríd an gCiste Rialtais Áitiúil agus an Clár Infheistíochta um Sheirbhísí Uisce, ar thosaíocht a chinneadh d'infheistíocht in infreastruchtúr agus in infhaighteacht acmhainní d'údaráis áitiúla.
- comhlachtaí poiblí eile a aithnítear i Rialacháin Um Polasaí Uisce 2003, ar a n-éilítear a gcuid feidhmeanna a úsáid ar bhealach atá ag teacht le cuspóirí an phlean bainistíochta abhantraí;
- Coiste Comhairleach Náisiúnta na Creat-Treoir Uisce a dhéanfaidh maoirseacht ar fheidhmiú an phlean ar leibhéal náisiúnta. Déanfaidh an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil le rannpháirtíocht ó ionadaithe ón Roinn Talmhaíochta, Iascaigh agus Bia, ón Roinn Fiontar, Trádála agus Fostaíochta, ón Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, ó Chumann na mBainisteoirí Cathrach agus Contae (thar ceann na n-údarás áitiúla), agus Ranna eile Rialtais mar is cuí, cathaoirleacht air.

I measúnú eatramhach bunaithe ar thorthaí monatóireachta suas le 2008 tá rangú déanta ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil ar na huiscí dromchla i CAI nEathach Banna de réir a stádas éiceolaíochta agus ceimicí; tá an screamhuisce rangaithe ar chomhchóras ceimicí agus stádaí chainníochta:

- Tá 22% d'aibhneacha; 1% de lochanna agus 20% d'uiscí cósta, le stádas ard nó maith éiceolaíoch (de réir uimhreach);
- Tá 77% d'aibhneacha; 88% de lochanna; na hinbhir uile agus 60% d'uiscí cósta níos lú ná maith (measartha, bocht nó olc);
- Níl stádas sannaithe fós do 1% de na haibhneacha agus de na canálacha 20% de na huiscí cósta.
- Tá dea-stádas ceimiceach ag formhór na n-uiscí dromchlacha a tástáladh go dtí seo,
- Tá dea-chomhstádas ag 930% de na screamhuiscí.

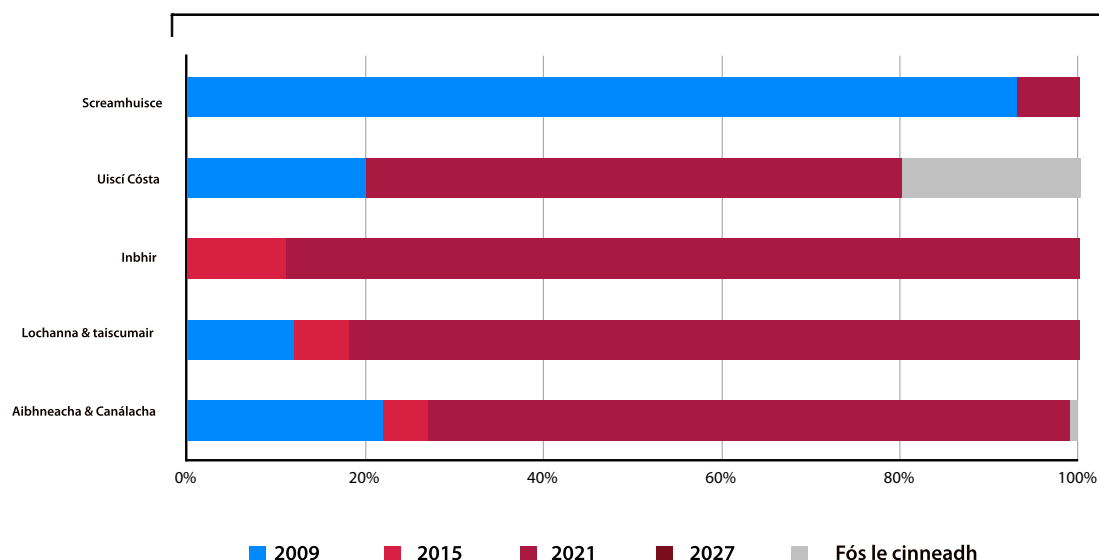

Cuirfidh an GCC an measúnú deiridh stádaí bunaithe ar na sonraí a bailíodh le linn na timthrialla tosaigh (2007-2009) i láthair in 2011.

Leagann an Chreat-treoir Uisce amach ceithre chroí-chuspóir atá le baint amach go ginearálta faoi 2015:

- cosc a chur ar mheathlúchán;
- stádas maith a thabhairt ar ais;
- cuspóirí na gceantar cosanta a bhaint amach;
- laghdú a dhéanamh ar thruailliú ceimiceach.

Ceadaíonn an Chreat-Treoir Uisce chomh maith go leagfaí amach spriocanna malartacha d'uiscí áirithe. Meastar go mbainfidh feidhmiú an phlean seo stádas maith amach faoi 2015 in 27% d'aibhneacha, 18% de lochanna, 11% d'inbhir, 20% d'uiscí cósta agus 93% de na screamhuiscí, agus go ndéanfar a thuilleadh feabhsuithe sa dara agus sa tríú thimthriall pleanála.

Is iad na príomhchúiseanna a meastar a bheith le huisce níos lú ná sásúil sa stát ná scaoilte, cothaitheach go príomha, ó ghníomhaíochtaí talmhaíochta agus ó fhearas cóireála fuíolluisce cathrach. Aithníodh scaoilte tionsclaíochta, fuíolluisce ó mhaoine neamhshéaraithe agus scaoilte ó mhórán eile gníomhaíochta mar chúiseanna chomh maith. Ba chóir gníomhaíocht a dhíriú sa chéad áit ar na ceisteanna is mó bagairt ar an timpeallacht uisce, ach tá sé tábhachtach chomh maith aghaidh a thabhairt ar fhoinsí ionchasacha eile thruailleáin agus tionchair, ag áireamh ceisteanna mar eastógáil uisce agus athrúchán fisiciúil agus ceisteanna a bhaineann go sonrach le CAI nEathach Banna. Aithníonn an plean seo clár de bheartais le cosaint agus athshlánú a dhéanamh ar stádas an uisce trí aghaidh a thabhairt ar na príomhbhrúnna (is é sin le rá, foinsí truailleáin nó tionchar ar stádas) sa cheantar.

Tá foráil do mhórán de na beartais sa reachtaíocht náisiúnta cheana féin agus táthar á bhfeidhmiú. Cuimsíonn seo, mar shampla, na Rialacháin Uirbeacha um Chóireáil Fuíolluisce 2001 go 2010 agus na Rialacháin um Dea-Chleachtas Feirmeoireachta do Chosaint Uiscí de 2009. Tugadh beartais eile isteach le déanaí (mar shampla na Rialacháin nua um Uisce Snámha, 2008) nó tá siad á n-ullmhú (mar shampla rialacháin mholta d'údarú asbhaintí agus d'athruithe fisiciúla). Ar na príomhbheartais tá:

- Rialú ar scaoilte fuíolluisce uirbigh
- Rialú ar scaoilte fuíolluisce neamhshéaraithe
- Rialú ar fhoinsí talmhaíochta truailitheacha
- Polasaí Praghsála Uisce:
- Pleananna bainistíochta agus cláir bheartas fo-abhantracha chun críche cuspóirí um cháilíochtaí uisce a bhaint amach do shuíomhanna Natura 2000 atá sainithe do chosaint Pobal de Dhiúilicíní Péarla Fíoruisce
- Cláir um laghdú ar thruailliú chun críche caighdeáin cháilíochta uisce a bhaint amach d'uiscí sainithe sliogéisc; agus
- Rialú ar thionchair chomhshaoil ó fhoraoiseacht

Sa chlár gníomhaíochta tá ceaptha ar spriocanna an phlean a bhaint amach leagtar amach:

- céard atá sa bheart;
- cá háit agus cathain a fheidhmeofar é;
- cé a rachaidh i mbun gnímh.

Tá faisnéis níos sonraithe leagtha amach chomh maith i sraith de phleananna gníomhaíochta aonad bainistíochta uisce (ABU). Tá ABUanna ar scála níos lú geografach ná dobharcheantair, agus ceadáíonn siad pleanáil agus feidhmiúchán níos spriocdhírithe. Tá seacht n-aonad bainistíochta uisce ann do na haibhneacha agus na lochanna i CAI nEathach Banna móide pleananna ghníomhaíochta ag díriú ar screamhuiscí agus uiscí inbhir agus cósta. Déanfar na pleananna gníomhaíochta seo a fhorbairt a thuilleadh le bheith ina gclár feidhmiúcháin agus déanfar athbhreithniú orthu le soláthar a dhéanamh d'aon uasdátú (mar shampla maidir le stádas) de réir mar a leanann feidhmiú an phlean chun cinn.

Ní mór do chomhlachtaí poiblí, a aithnítear sna Rialacháin Um Polasaí Uisce 2003, a gcuid feidhmeanna a úsáid ar bhealach atá ag teacht le cuspóirí an phlean bainistíochta abhantraí.

Comhairle Contae Mhuineacháin atá ina údarás áitiúil le comhordú a dhéanamh i CAI nEathach Banna. Tá na húdaráis phoiblí ar leibhéal ceantair comhordaithe trí Fhóram d'Údaráis Áitiúla agus tá áisiú déanta ar rannpháirtíocht an phobail trí Chomhairle Comhairleach an CA.

An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil an t-údarás cuí le tuairisciú don Aontas Eorpach, ag comhordú gníomhaíochtaí áirithe agus do thascanna eile a sannadh sna Rialacháin um Polasaí Uisce 2003. Maidir le forbairt an phlean cuimsíonn freagrachtaí ar leith na Gníomhaireachta sannú stádais, cláir mhonatóireachta agus athbhreithniú na bpleananna. Faoi Alt 63 d'Acht na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (Uimh. 7 de 1992), mar a leasaíodh ag Acht um Chaomhnú Comhshaoil (Uimh 27 de 2003), tá údarás ag An nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil le feitheoireacht a dhéanamh ar fheidhmíocht na n-údarás uile poiblí le feidhmeanna reachtúla maidir le cosaint comhshaoil.

Tá ról tábhachtach ag an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil ag a bhfuil cúram comhordaithe maidir le feidhmiú na Creat-treorach Uisce, agus tríd an gCiste Rialtais Áitiúil agus an Clár Infheistíochta um Sheirbhísí Uisce, ar thosaíocht a chinneadh d'infheistíocht in infreastruchtúr agus in infhaighteacht acmhainní d'údaráis áitiúla.

Déanfaidh Coiste Comhairleach Náisiúnta, faoi chathaoirleacht ag an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil le hionadaithe ón Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia, ón Roinn Fiontar, Trádála agus Fostaíochta, ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, ó Chumann na mBainisteoirí Cathrach agus Contae (thar ceann na n-údarás áitiúla), agus Ranna eile Rialtais mar is cuí, feitheoireacht ar an bplean.

Ullmhaíodh an plean seo i gcomhairle leis na páirtithe leasmhara uile. Bainfidh dúshlán le feidhmiú an phlean agus leagfaidh sé dualgais ar na húdaráis agus ar na páirtithe leasmhara uile ábhartha. Tríd an bplean seo, cuirtear ceanglas ar na húdaráis áitiúla aidhmeanna agus spriocanna na Creat-treorach Uisce a bhaint amach oiread agus is féidir leo, trí shainbheartais a fheidhmiú.

Ullmhaíodh plean chomh maith don chuid den cheantar atá i dTuaisceart Éireann www.ni-environment.gov.uk/wfd. Déanadh dlúth-chomhordú ar ullmhúchán na bpleananna seo idir an dá dhá dhá. Tá socruithe comhordúcháin rianaithe sa doiciméad cúlraideach Working Together www.wfdireland.ie.

1.3 Forbairt an Phlean

Ag ullmhú an Phlean seo dóibh tá na húdaráis phoiblí tar éis a bheith i mbun saothair theicniúil, comhordaithe agus comhairliúcháin ó 2000 i leith.

1.3.1 Imfhiosrú agus saothar teicniúil

Tá rianú bunaithe ar thréithíocht fhisiciúil (tíopeolaíocht) déanta ar dhobharlacha abhann, canáil, lochanna, inbhir agus cósta agus ar dhobharlacha screamhuisce sa cheantar. D'aithníodh foinsí ionchasacha truaillithe (brúnna) agus rinneadh measúnú ar thionchair. Rinneadh monatóireacht agus rangaíodh stádas na n-uiscí bunaithe ar thorthaí na monatóireachta. Tá an tuarascáil thréithíochta agus an clár monatóireachta agus doiciméid chúlraide ar fáil ó www.wfdireland.ie.

Foilsíodh dréacht den phlean seo i Nollaig 2008. Chuimsigh na príomhstaidéir a rinneadh leis an bplean a chríochnú i rith 2009:

- Measúnú ar na scálaí ama d'athshlánú caighdeán uisce a luaithe agus a fheidhmítear beartais athshlánaithe d'fhonn scálaí ama ionchasacha athshlánaithe a chinneadh. Chuimsigh seo imfhiosrú ar an ráta caillteanais ar chothaitheach ó thailte talmhaíochta agus na scálaí ama ionchasacha d'athshlánú stádais ar lorg feidhmiúcháin na Rialacháin um Dhea-Chleachtas Talmhaíochta (IR 101 de 2009);
- Tosaíocht ar fhearas cóireála fuíolluisce d'imfhiosrú agus, mar ba ghá, oibreacha feabhais bunaithe ar mheasúnú ar ghéilliúntas do na rialacháin um chóireáil ar fhuíolluisce uirbeach, an fheidhmíocht oibriúcháin reatha agus na tionchair is eol ar chaighdeán uisce. Tógadh ceann chomh maith de cheantair faoi chosaint (mar shampla uiscí snámha, uiscí sliogéisc agus láithreáin uisce spleacha Natura 2000), mar a raibh tionchar ag diúscairtí orthu;
- Ullmhú pleananna bainistíochta do dhobharcheantair do phobail shainithe de dhiúilicíní péarla fíoruisce agus Cláir um Laghdú Truaillithe d'uisic sainithe sliogéisc d'fhonn forbairt a dhéanamh ar bheartais do na ceantair cosanta seo;
- Measúnú ar chostas beartais do dhiúscairtí fuíolluisce agus do chórais ar-suíomh.

I rith 2009 rinne An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil uasdátú ar rianú na ndobharlach. Cuimsigh seo dobharlacha áirithe a scoilteadh d'fhonn léiriú níos fearr a dhéanamh ar a stádas. Rinne an Ghníomhaireacht uasdátú chomh maith ar rangú stádais bunaithe ar fhaisnéis mhonatóireachta 2008.

Baineadh úsáid as na haschuir ó na staidéir sin thuas le leasú agus uasdátú a dhéanamh ar na cuspóirí agus ar na beartais atá léirithe sa phlean deiridh seo. Ullmhaíodh pleananna mioninste do cheantair dhobharlacha le fócas níos áitiúla ar a dtugtar Aonaid Bhainistíochta Uisce. Baineann siad seo as na príomhbheartais agus na príomhchuspóirí ón ollphlean, agus cuireann i láthair iad do na ceantair gheografacha ina ndéanfar an feidhmiúchán a comhordú.

1.3.2 Comhairliúchán

Bhí comhairliúchán in ghné thábhachtach le linn na forbartha ar an bplean seo. Tairgeadh na doiciméid chúlraide rannpháirtíochta pobail seo a leanas (ag www.wfdireland.ie):

- na socruithe bainistíochta d'fheidhmiú na Creat-Treorach Uisce, Bainistiú ár nUiscí i bPáirt [2003];
- an próiseas tréithíochta ar abhantracha agus measúnú ar thionchair gníomhaíochtaí daonna orthu, ag áireamh anailís ar úsáidí uisce, Tréithriú agus Anailís ar Cheantair Abhantracha na hÉireann [2004];
- na spriocanna d'fhorbairt pleananna bainistíochta abhantraí, Tráthchlár agus Clár Oibre le Plean Bainistíochta Abhantraí a cheapadh do Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna in Éirinn [2006];
- aithint na gceisteanna is suntasaí uisce agus mar a bhíonn éifeacht acu ar uiscí, ag áireamh an ní atá á dhéanamh agus an ní atá beartaithe a dhéanamh fúthu, Cúrsaí Uisce – Abair Leat! Ceantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna (2007);
- achoimre ar chomhairliúcháin agus ar rannpháirtíocht na bpáirtithe leasmhara, Teaghlaim d'aighneachtaí agus d'fhreagraí ar Thuarascálacha um Cheisteanna Suntasacha Bainistíochta Uisce d'Éirinn, Ceantair Abhantraí Idirnáisiúnta an Iarthuaiscirt agus nEathach Banna [2008];
- an próiseas measúnaithe scóipeála straitéisigh um chomhshaoil; Measúnú Straitéiseach Comhshaoil do Phleananna Bainistíochta agus do Chlár na mBeartas Abhantraí na Creat-Treorach Uisce - CAI nEathach Banna – Doiciméad Scóipeála [2008];
- an dréachtphlean bainistíochta abhantraí; Ceisteanna Uisce “Cuidigh Linn Pleanáil a Dhéanamh!” Dréachtphlean Bainistíochta Abhantraí do Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna [2008];
- an tuarascáil measúnaithe comhshaoil straitéiseach um chomhshaoil; Measúnú Straitéiseach Comhshaoil do Phleananna Bainistíochta agus do Chlár na mBeartas Abhantraí na Creat-Treorach Uisce - CAI nEathach Banna – Tuarascáil comhshaoil [2008];

- an teaghlaim ar aighneachtaí ar an dréacthphlean a shonraíonn na tagairtí a rinneadh agus a gcuid freagraí agus a dhéanann achoimre ar cár tugadh aghaidh orthu seo agus an plan deiridh á ullmhú: Teaghlaim ar aighneachtaí agus freagraí ar an Dréacthphlean Bainistíochta Abhantraí do Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta an Iarthuaiscirt agus nEathach Banna [2010]

Rinne Comhairle Comhairleach Ceantair an CA, ar a bhfuil ionadaithe ó údaráis áitiúla (Comhairleoirí Contae agus Baile), grúpaí pobail agus páirtithe leasmhara (talmhaíocht, slatiascaireacht, tionsclaíocht agus eagraíochtaí neamhrialtasacha) na pleananna bainistíochta a mheas.

Tá grúpaí saorálacha rannpháirteach chomh maith i ngníomhaíochtaí Pleanála Abhantraí go príomha trí ghníomhaíochtaí LUI (Líonra Uisce Inbhuanaithe) www.swanireland.ie. Bratlíonra de 25 eagraíocht ceannródaíochta comhshaoil náisiúnta agus áitiúil is ea LUI a ceapadh go sonrach le haghaidh a thabhairt ar rannpháirtíocht an phobail in éilimh na Creat-Treorach Uisce.

Pléadh an plan chomh maith ag Fóram Údarás Poiblí a éascaíonn malartú faisnéise, comhairliúcháin, comhoibriú agus idirchaidreamh idir údaráis phoiblí na hÉireann.

Pléadh ceisteanna suntasacha bainistíochta uisce le grúpaí sainleasmhara agus le comhairlí contae agus ag sraith teagmhais comhairliúcháin in 2007 agus 2008. Reáchtáladh teagmhais chomhairliúcháin phoiblí idir Nollaig 2008 agus Meitheamh 2009 ina measc na cruinnithe poiblí seo a leanas:

Significant water management issues were discussed with interest groups and county councils and at a series of public consultation events in 2007 and 2008. Draft plan public consultation events were held between December 2008 and June 2009 including the following public meetings:

Dáta	Suíomh	Láthair	Ceantar Abhantraí
5 Bealtaine 2009	An Cabhán	Óstán Cavan Crystal	nEathach Banna, Iarthuaisceart & Sionainn
7 Bealtaine 2009	Béal Átha Beithe	Lárionad Bhogaigh Bhéal Átha Beithe	nEathach Banna & Iarthuaisceart
12 Bealtaine 2009	Dún Dealgan	Óstán Fairways	nEathach Banna & Iarthuaisceart

Fuarthas 32 aighneacht i scríbhinn maidir leis an Dréacthphlean Bainistíochta Abhantraí do CAI nEathach Banna ó na grúpaí leasmhara earnálacha seo a leanas: údaráis áitiúla agus phoiblí; eagraíochtaí neamhrialtasacha; gnó; agus daoine príobháideacha. Tá achoimre de na ceisteanna a tógadh agus de na freagraí a tugadh sa teaghlaim ar na haighneachtaí don dréacthphlean sna doiciméid chúlráideacha rannpháirtíochta atá r fáil ag www.wfdireland.ie.

1.3.3 Pleanáil

Tá an plean seo ina thoradh ar phróiseas córasach aitheantais ar bhagairtí ar uiscí, ar mheasúnú stádas uiscí, ar leagan síos spriocanna agus i bhforbairt beartas leis na spriocanna sin a bhaint amach. Tá sé ina thoradh ar chorpas suntasach de shaothar teicniúil ullmhúcháin agus rannpháirtíochta pháirtí leasmhar poiblí.

Bunaíonn an plean seo cuspóirí stádais uisce agus aithníonn beartas leis na cuspóirí sin a bhaint amach. Aithníonn sé chomh maith na heagraíochtaí atá freagrach as na beartais a fheidhmiú. Leanfaidh an plean i bhfeidhm go dtí 2015. Déanfar uasdátú agus athbhreithniú leanúnach ar na sonraí a úsáideadh leis an bplean a fhorbairt (mar shampla measúnaithe ar stádas agus torthaí ar thaighde agus ar chlár imfhiosrúcháin) le deimhin a dhéanamh de go mbainfidh beartais a gcuspóirí amach. Ullmhófar dara plean leis an tréimhse 2015–2021 a chlúdach, agus an tríú ceann don tréimhse 2021–2027.

Tá mórán den fhaisnéis a sonraítear sa phlean seo ionchorpraithe in uirlis idirghníomhaíochta pleanála ríomhairebhunaithe, Mapaí Uisce ar www.wfdireland.ie. Tá líon mór doiciméad cúlraíde mar thacaíocht don phlean ar www.wfdireland.ie chomh maith. Soláthraíonn siad domhaineolas ar ghnéithe teicniúla agus mionsonraithe den phlean ar a n-áirítear brúnna, stádas, anailís eacnamaíoch, socruithe rannpháirtíochta poiblí, údaráis inniúla agus pleananna agus clár ghaolmhara.

1.4 Leagan amach an phlean seo

Déanann Caibidil 2 cur síos ar CAI nEathach Banna, ag aithint a chuid uiscí, ceantair faoi chosaint agus príomhcheistanna bainistíochta uisce.

Bunaíonn Caibidil 3 stádas na n-uiscí sa cheantar agus déanann achoimre ar chlár monatóireachta agus rangaithe na n-uiscí.

Clúdaíonn Caibidil 4 na spriocanna do chosaint agus d'athshlánú uiscí le linn an chéad agus, mar is gá, timthrialla pleanála ina dhiaidh sin.

Aithníonn Caibidil 5 na beartais leis na spriocanna a bhaint amach, tá tacaíocht ag plean gníomhaíochta CAI nEathach Banna ó shraith de phleananna gníomhaíochta na nAonad Bainistíochta Uisce ag a bhfuil fócas níos áitiúla.

Déanann Caibidil 6 plé ar na naisc ag an bplean seo le pleananna eile agus déanann cur síos ar an athrú níos fairsinge aeráide agus ar mheasúnuithe comhshaoil an phlean seo.

Pléann Caibidil 7 feidhmiúchán an phlean seo.

Leagann an plean bainistíochta abhantraí seo amach cur chuige réalaíoch do bhaint amach spriocanna comhshaoil, agus tá sé géilliúil d'éilimh na Creat-Treorach Uisce. Tá a bhfuil ann seiceáilte i bhfrithshuíomh le héilimh na Treorach le deimhin a dhéanamh de go soláthraíonn an plean an fhaisnéis uile atá ag teastáil. Tá doiciméad cúlraíde don ráiteas géilliúntais ar fáil ag www.wfdireland.ie.

2 Cur síos ar CAI nEathach Banna

2.1 Uiscí CAI nEathach Banna

2.1.1 Uiscí Dromchla

Tá 96 abhainn agus canáil sa chuid atá laistigh d'Éirinn. An Abhainn Dubh an príomhchóras abhainn, a thaoscann go córas nEathach Banna i dTuaisceart Éireann. Ar na habhantracha níos lú tá Abhainn Chaisleán Dhún Dealgan, Abhainn Átha Féan, An Níth agus an Casán ag taoscadh go Cuan Dhún Dealgan. Tá 17 loch ann agus is é Loch Mocnú an príomh ceann, agus beagnach 4 km² suite lastoir de Bhaile na Lorgan. Ar na lochanna eile atá Loch Éime (0.5km²), Loch Breacáin (0.1km²) agus Glasloch (0.2km²).

Cuimsíonn uiscí mara 9 n-inbhear agus 5 uisce cósta agus clúdaíonn siad beagán beag thar 200 km². Tá sciar gairid imeallbhoird ó thuaidh mar a dtéann an Bhanna isteach i Sruth na Maoile i mBá Phort Stíobhaid. Laistias gabhann Inbhear an Rí isteach i Muir Éireann ag Loch Cairlinn agus castar inbhir Bhaile Mhic Scanláin agus Abhainn Chaisleán Dhún Dealgan le Muir Éireann i gCuan Dhún Dealgan.

2.1.2 Screamhuiscí

Tá 28 dobharlach screamhuisce i CAI nEathach Banna i raon méide ó níos lú ná 1 km² go breis is 1 km². I ndeisceart agus in iarthar na dúiche, ag áireamh ceantair gar do Charraig Mhachaire Rois agus Muineachán, ceadáíonn carraigeacha agus ithreacha tréscailteacha screamhuisce a stóráil in uiscígh faoi thalamh, ach tá carraigeacha agus créanna measctha a chuireann bac ar phúscadh uisce, sa chuid is mó den Dúiche.

2.1.3 Uiscí mórathraithe agus uiscí saorga

Tá mórathruithe déanta ar dhá uisce sa dúiche do sholáthar uisce óil.. Is iad sin Loch Éime agus Loch Mocnú. Is ann d'uisce amháin eile de dhéantús daonna (saorga). Is é sin Canáil Uladh. Soláthraíonn na huiscí athraithe saorga seo úsáidí tábhachtacha agus leasmhara don sochaí, nach féidir a athsholáthar ar bhealach eile agus gur gá iad a choinneáil. Dá bhrí sin, tá na huiscí seo faoi réir ag tacar éagsúil spriocanna.

2.1.4 Ceantair faoi chosaint

Tá sciar suntasach d'uisce an cheantair faoi chosaint faoin reachtaíocht reatha AE agus is gá cosaint speisialta dóibh de bhun a ngoilliúint do thruaillíú agus a dtábhacht ar leith eacnamaíochta, sóisialta nó comhshaoil. Tá gach ceantar i CAI nEathach Banna gur gá dó cosaint speisialta aitheanta, mapáilte agus liostáilte ar dhoiciméad cúlraíde chlár na gceantar cosanta (ar fáil ó www.wfdireland.ie). Orthu sin tá foinsí uisce óil mar Ghlasloch, uiscí sliogéisc mar choda de Loch Cairlinn agus Cuan Dhún Dealgan, uiscí snámha mar Rinn na Mara agus Ceann Chlochair, ceantair leochaileacha ó thaobh chothaitheach mar Loch Mocnú agus an Abhainn Dubh, Limistéir Chaomhantais Speisialta mar Chuan Dhún Dealgan, Urthrá Cairlinn agus Ceann Chlochair (ar na leasa cáilíochta tá réileáin láibe taoidmheara, riasc ghoirt, fásra ilbhliantóige ar bhrúacha clochacha agus línte deasca, fraochmhánna tirime agus aillte mara) agus Ceantair faoi Chosaint Speisialta ag áireamh Loch Cairlinn agus Cuan Dhún Dealgan (a dhéanann óstaíocht ar éin iníir mar Chadhain agus Rua-lacha Eoráiseach, agus Foitheach Mór, Broigheall, Feadóg Chladaigh agus Síolta Rua).

Tábla 2.1 Ceantair uisce spleácha faoi chosaint i CAI nEathach Banna

Ceantar faoi chosaint	Feidhmiúchán Reachtaíochta	Líon
Uiscí óil	Rialacháin (Uisce Óil) na gComhphobal Eorpacha (Uimh. 2) 2007 (IR 278 de 2007)	14 dromchla 28 screamhuisce
Uiscí sliogéisc	Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Cáilíocht Uiscí Sliogéisc) 2006 (IR 268 de 2006) mar a leasaíodh in 2009	2
Uiscí snámha	Rialacháin um Cháilíocht Uisce Snámha IR 79 de 2008	4
Ceantair Ghoilliúnacha do Chothaitheach	Rialacháin um Chóireáil Fuíolluisce Uirbigh 2001 (IR 254 de 2001) mar a leasaíodh in 2004 agus 2010.	6
Limistéir Chaomhantais Speisialta (LCS):	Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Gnáthóga Nádúrtha), IR 94 de 1997 mar a leasaíodh in 1998 agus 2005. Rialacháin um Chuspóirí Comhshaoil (Diúilicín Péarla Fíoruisce) (IR 296 de 2009)	5
Limistéar faoi Chosaint Speisialta	Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Gnáthóga Nádúrtha), IR 94 de 1997 mar a leasaíodh in 1998 agus 2005.	4

Tá liosta iomlán de na ceantair faoi chosaint i CAI nEathach Banna tugtha in Aguisín 3. Soláthraíonn Mapa 2.2 forbhreithniú ar na ceantair faoi chosaint.

2.2 Príomhcheisteanna do CAI nEathach Banna

Tá na príomhcheisteanna bainistíochta uisce i CAI nEathach Banna agus a n-éifeachtaí ionchasacha ar stádas uisce leagtha amach sa rannán seo. Tá suíomh na dtionchar agus na mbrúnna seo léirithe ar Mhapaí 2.3 go 2.9.

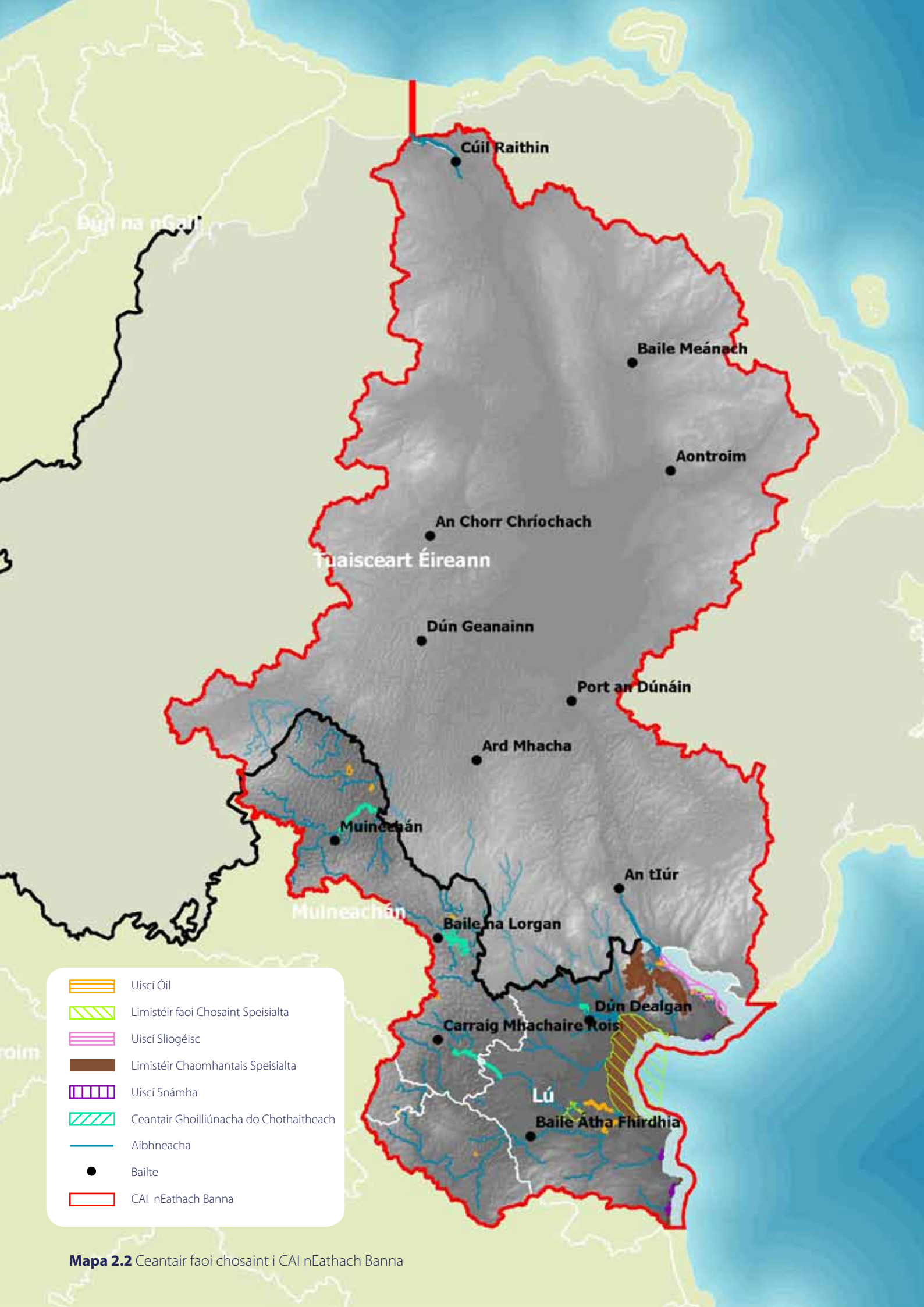
2.2.1 Cosaint ar cheantair ardchaighdeáin

Cuimsíonn ceantair ardchaighdeáin aibhneacha, lochanna agus ceantair inbhearacha agus cósta nár bhain díobh ach tionchar beag ó ghníomhaíocht daonna; atá fós gar dá staid nádúrtha nó cianaosta, ag cothú meascán nádúrtha d'fhiadhúlra éagsúil uisceach. Dar tuarascáil tháscairí 2009 na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil tá líon na suíomh abhann ardchaighdeáin laghdaithe faoin a leath geall leis go náisiúnta sna 20 bliain seo caite agus tá na ceantair Thiar Thuaidh, nEathach Banna agus na Sionainne ar cheann de na ceantair is mó ina raibh laghdú ar shuíomhanna abhann ardchaighdeáin. Níl aon uiscí ardcháilíochta i CAI nEathach Banna faoi láthair. Tá ceantar sonraithe eile faoi chosaint faoi reachtaíocht: uiscí óil, uiscí snámha, uiscí sliogéisc agus ceantair atá sonraithe do ghnáthóga speisialta agus speiceas (Ceantar Speisialta Caomhnaithe agus Ceantair Chosanta Speisialta). Is minic meathlúchán nó cailliúint ceantair ardchaighdeáin agus cosanta de dheasca a leochaileachta i leith athruithe úsáide talún sna dobharcheantair timpeall orthu, mar thalmhaíocht, forsaoiseacht, baint mhóna agus gníomhaíochtaí forbartha tuaithe.

Mapa 2.1 Príomhuiscí dromchla CAI nEathach Banna (ag áireamh uiscí mórathraithe agus saorga)

Mapa 2.2 Ceantair faoi chosaint i CAI nEathach Banna

2.2.2 Brúna

Talmhaíocht

Léiríonn samhail riosca leata na Gníomhaireachta Cosanta Comhshaoil go bhfuil 57 abhainn i CAI nEathach Banna faoi bhagairt go dteipfidh orthu na caighdeán a éilítear a bhaint amach de dheasca truaillithe leata. Ar fhoinsí truaillithe leata tá talmhaíocht, foraoiseacht, talamh portaigh agus úsáidí uirbeacha talún. Is féidir cothaithigh (fosfar agus nítrigin) a iompar go huiscí ó chlóis fheirme, ó sceitheadh stórais aoiligh nó ó pháirceanna ar a gcuirtear leasúcháin orgánacha agus ceimiceacha a bhíonn saibhir ó thaobh cothaithigh de. Is féidir le heisilteach sciodair/aoiligh ainmhithe truailliú orgánach a chruthú. Brostaíonn saibhreas cothaithigh in uisce fás plandaí agus cuireann isteach ar chothromaíocht phlandaí uisceacha agus ainmhithe agus bíonn éifeacht aige ar cháilíocht an uisce. Tá saibhriú ag cothaitheach ar an mbagairt is forleithne ar cháilíocht uisce i CAI nEathach Banna. Úsáideann dianscaoileadh ábhair orgánach ocsaigin atá ag teastáil ó phlandaí agus ainmhithe uisceacha le maireachtáil, agus is féidir le solaid agus amóinia foluaineacha éisc a mharú. Is féidir le sciodar uisce óil a éilliú le baictéir, seadáin agus víris. Léirítear úsáidí talún i CAI nEathach Banna ar Mhapa 2.3.

Fuíolluisce agus doirteadh tionsclaíoch

I CAI nEathach Banna tá 22 abhainn agus lochanna, 2 inbhear agus 3 uisce cósta faoi bhagairt go dteipfidh orthu an caighdeán a éilítear a bhaint amach de dheasca diúscairtí fuíolluisce cathrach agus tionsclaíoch. Dar tuarascáil 2009 na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil ar dhiúscairtí fuíolluisce uirbigh, is ann do 28 ceirtleán náisiúnta gur gá dóibh cóireáil thánaisteach agus nach raibh an leibhéal cuí cóireála acu agus a bhí neamhghéilliúil do na Rialacháin um Chóireáil Fuíolluisce Uirbigh. Ar a shon sin, níl aon cheann de na ceirtleáin sin i CAI nEathach Banna. Iompraíonn séaraigh uirbeacha fuíolluisce chuig ionaid chóireála ó thithe agus ó fhoinsí tionsclaíocha agus tráchtála, chomh maith le huisce stoirme ó bhóithre, díonta agus áiteanna áineasa. Déantar cóireáil ar an bhfuíolluisce, le mórán truailléan a bhaint amach, ansin scaoiltear le huiscí dromchla é. Is féidir le heisiltigh agus doirteadh nó sceitheadh ó ghréasáin séarachais nach ndéantar cóireáil cheart orthu tionchar a bheith acu ar na huiscí a ghlacann leo, ag déanamh díobhála do cháilíocht an uisce agus d'úsáidí i dtreo bhéal na habhann (mar shampla uiscí snámha nó uiscí sliogéisc). Is féidir uisce le sruth uirbeach a bheith éillithe ag truailléan (mar sceitheadh ó fheithiclí) agus tionchar a bheith acu ar cháilíocht uisce dromchla agus screamhuisce trí dhiúscairtí díreacha. Tig le truailliú ar uisce dromchla agus screamhuisce teacht chomh maith ó sceitheadh ó líonraí séarachais, silteach ó phíopaí lochtacha faoi thalamh agus púscadh ó limistéir choinneála. Tá suíomhanna diúscairtí fuíolluisce agus tionsclaíochta i CAI nEathach Banna léirithe ar Mhapa 2.4.

Fuíolluisce ó réadmhaoin neamhshéaraithe

I CAI nEathach Banna tá thart ar 15,000 maoine neamhshéaraithe suite i gceantair nach leor, de dheasca tréithe hidrigeolaíochta, an síothlú atá ar fáil iontu. Is ann d'aibhneacha a measadh a bheith faoi bhagairt go dteipfidh orthu na caighdeán a éilítear a bhaint amach de dheasca coinníollacha mí-oiriúnacha hidrigeolaíocha agus ard-dhlús agus suíomh maoine neamhshéaraithe a bheith sna háiteanna sin. Braitheann a lán tithe agus gnóthaí tuaithe ar chórais ar an láthair (dabhach múnlaigh traidisiúnta nó córais dílsithe), trí achair shíothlaithe ithreach, le fuíolluisce a chóireáil agus a chur de láimh. Go n-oibreodís i gceart, caithfidh na háiseanna cóireála seo a bheith suite i gceantair oiriúnacha agus iad a bheith deartha, tógtha agus á gcothabháil ar chaighdeán iomchuí. Mura bhfuil siad ag obair i gceart, is féidir le cothaithigh, ábhar orgánach, ceimicí agus baictéir púscadh ó fhuíolluisce go screamhuisce, ag éilliú toibreacha uisce óil ina aice láimhe nó ag déanamh díobhála do cháilíocht na n-aibhneacha, na lochanna nó na n-uiscí muirí a dtéann sé isteach iontu. Léirítear suíomhanna maoine neamhshéaraithe i CAI nEathach Banna ar Mhapa 2.5.

Líonta talún, cairéil, mianaigh agus tailte fabhtaithe

Léiríonn measúnuithe ar screamhuisc i CAI nEathach Banna go bhfuil baol ann go bhfuil 2 dobharlach screamhuisce ann faoi bhagairt go dteipfidh orthu na caighdeán a éilítear a bhaint amach de dheasca éillithe ó líonta talún etc.. I gcás 2 cheann eile tá baol ann nach mbainfidh siad na caighdeán a éilítear amach de dheasca truaillithe ó cheantair bhrúna éillithe/uirbeacha. Léiríonn measúnú stádas ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil go bhfuil na screamhuisc uile i CAI nEathach Banna ar stádas maith faoi láthair. Is féidir le truailléan (miotail agus breosla den chuid is mó) ó líonta talún agus ó cheantair uirbeacha púscadh isteach sa talamh agus taisteal trí screamhuisc agus isteach in uiscí dromchlacha, ag dul i bhfeidhm ar a gcáilíocht, ag déanamh díobhála do phlandaí agus d'ainmhithe uisceacha agus ag cur isteach ar úsáidí uisce. Tig le maoschlár íslithe ag láithreacha áirithe cairéil tionchar a bheith aige ar cheantair bhogaigh in aice láimhe, agus is féidir le haistriú screamhuisce go huiscí dromchlacha ceimic uisce a athrú. Tig le cairéil freisin bheith ina bhfoinsí suntasacha siolta gur féidir leis droch éifeacht a bheith aige síos le sruth ar ghnáthóga agus ar speicis uisceacha. Tá na ceisteanna seo sainiúil don láithreán; tá eolas ar na láithreáin seo i CAI nEathach Banna (léirithe i Mapa 2.4) á dtabhairt cothrom le dáta ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus na húdaráis áitiúla le measúnú a dhéanamh ar mhéid na mbrúna agus le deimhniú a dhéanamh ar scála aon fhadhbanna nó tionchair.

Athruithe fisiciúla agus damáiste

I CAI nEathach Banna tá 42% de chainéil na n-aibhneacha draenáilte agus tá 6% den imeallbhord cosanta in aghaidh creimthe. Is ann do 40 uisce ina bhfuil poitéinseal do thionchar ar stádas an uisce. Tá a thuilleadh monatóireachta imfhiosrúcháin ar bun leis an tionchar ar stádas a chinntiú. Tá bunathruithe fisiciúla déanta ar uiscí do sholáthar uisce, loingseoireacht, iompar, cosaint ar thuillte, hidreachumacht, dobharshaothrú agus draenáil talún. Tig le hathruithe den chineál sin laghdú a dhéanamh ar éagsúlacht na bpobal plandaí agus ainmhithe go díreach trí éifeacht ar ghnáthóga nó go hindíreach trí phróisis nádúrtha a athrú. Bíonn gá ag aibhneacha de mheascán de linnte agus scarbháin éadomhaine agus éagsúlacht i bpatrúin sreabhaidh, le gnáthóga a sholáthar d'éisc. Is minic na gnéithe seo bainte as ag draenáil abhann. Ní mór d'éisc imirceacha rochtain a bheith acu ar cheantair sceathraí suas an sruth. Ar a shon sin, tig le coraí srian a chur le rochtain ag éisc mura ndéantar iad le gluaiseacht éisc a cheadú, agus dá bhrí sin is féidir rath sceithe agus méid na bpobal a laghdú. Is féidir le struchtúir chrua mar chalaí agus chuanta ionadú nó laghdú a dhéanamh ar ghnáthóg nádúrtha. Tig le ró-iníor rátaí creimthe a mhéadú, ag cur isteach go suntasach ar réimis sioltaithe agus hidreolaíochta, agus tig leo bheith ina gcúis le damáiste fisiciúil agus cailliúint gnáthóg in aibhneacha. Mar a chéile, tig le draenáil agus forbairt talún, dífhoraíocht agus rochtain ag eallach beith ina gcúis le tionchair mar chreimeadh bruacha agus sioltú nó le riosca tuile a mhéadú de dheasca rith chun srutha níos tapúla. Léiríonn Mapa 2.6 na haibhneacha atá athraithe go fisiciúil agus imeallbhord atá neartaithe i CAI nEathach Banna.

Asbhaintí Uisce

Tá formhór na n-asbhaintí uisce inbhuanaithe faoi láthair i CAI nEathach Banna, ar a shon sin, cruthaíonn asbhaint riosca ionchasach do 9 abhainn de dhroim a dtionchar féideartha ar shreafa abhann go háirithe le linn tréimhsí ísealsreafa. Asbhaintear mórmhéideanna uisce gach aon lá d'úsáid tí agus d'úsáid i dtalmhaíocht, tionsclaíocht agus áineas. Déantar cóireáil ar an gcuid is mó den uisce seo ar chaighdeán ard le neamhghlaine a bhaint as agus é a bheith oiriúnach do thomhaltas. Laghdaíonn an iomarca asbhainte sreabhadh i dtoibreacha agus in aibhneacha agus is é is cúis le leibhéil níos ísle uisce i lochanna, i mbogaigh agus i dtoibreacha. Is féidir leis seo soláthairtí uisce a dhéanamh neamh-inbhuanaithe agus drochthionchar a bheith aige ar phlandaí agus ainmhithe uisceacha i gceantair bhogaigh. I gcásanna foircneacha is féidir go dtirimeodh grinneall abhann, go nochtfaí cladach locha agus, in áiteanna cois cósta go mbeadh an sáile ag púscadh isteach sa screamhuisce. Tig le méadú daonra agus athrú aeráide laghdú a dhéanamh ar an acmhainn uisce atá ar fáil in áiteanna áirithe amach anseo. Léiríonn Mapa 2.7 na láithreacha asbhainte i CAI nEathach Banna agus toirt na n-uiscí a asbhaintear.

Substaintí dainséaracha

Tá dobharlach eatramhach traidisiúnta amháin, Cuan Laistigh Dhún Dealgan, i nEathach Banna aitheanta ag an gclár monatóireachta do shubstaintí dainséaracha, atá ag teip stádaí cheimice de dheasca sáraithe ar an gcaighdeán luái. Tá réimse leathan ceimiceán, atá díobhálach don chomhshaol uisceach agus a fhéadfadh a bheith nimhneach do dhaoine, do phlandaí agus d'ainmhithe, in a lán táirgí a úsáidtear go laethúil i dtithe, i dtionsclaíocht, i bhforaoiseacht, i dtalmhaíocht, ar láithreáin tógála agus in oibreacha cóireála uisce mó fuíolluisce. Is féidir go mbeadh substaintí dainséaracha sa rith chun srutha ó bhóithre agus ó cheantair uirbeacha ó astuithe mótarfheithiclí. Is féidir substaintí dainséaracha áirithe ar leibhéal an-íseal a bheith nimhiúil do phlandaí agus d'ainmhithe uisceacha. Is féidir leo maireachtáil in uiscí agus i ndrídoraigh agus méadú go mall i gcoirp orgánach uisceach, á nimhniú agus ag cruthú fadhbanna níos airde sa bhiashlabhra agus ag cur isteach ar a bpróiseas nádúrtha siolraithe.

Dobharshaothrú

Tá sainiú déanta ag CAI nEathach Banna ar 2 uisce sliogéisc agus tá 65 limistéar dobharshaothraithe ceadúnaithe aige gur feirm éisc ceann díobh. Is iad iascáin, oisrí an Aigéin Chiúin agus oisrí dhúchais, breallaigh agus muiríní na príomhspeiceas sliogéisc a ndéantar feirmeoireacht orthu in Éirinn; bradáin agus an bric dea-dhathach na príomhéisc eite. Is i gcontaetha na Gaillimhe, Corcaí agus Dhún na nGall atá an líon is mó ceadúnas dobharshaothraithe. Tig le gníomhaíocht dobharshaothraithe (buainteoireacht san áireamh) muna ndéantar bainistíocht agus rialú ceart air, éifeacht a bheith aige ar cháilíocht uisce, ar ghnáthóg fhisiciúil, ar bhithéagsúlacht agus ar phobail de speicis dhúchais. Tig le feirmeoireacht iasc eite méadú a dhéanamh ar ualú cothaitheach agus ar thruailliú orgánach thart ar chásanna. Ceisteanna imní chomh maith is ea mí-úsáid ar cheimiceáin agus ar mhíochainí le galair a rialú agus galrú ionchasach ar éisc fhiáin le fianú míolta mara cheal iad a bhainistiú go cuí. Léiríonn Mapa 2.8 suíomh gníomhaíochtaí dobharshaothrú i CAI nEathach Banna.

Foraoiseacht

Tá thart ar 4,000 heicteáir d'fhoraoiseacht phríobháideach agus 4,000 heicteáir d'fhoraoiseacht phoiblí i CAI nEathach Banna. Ar a shon sin, tá measúnú ar riosca aigéadaithe, tar éis a bhaint amach go bhfuil brúnna ó aigéadú, eotrófu agus dríodrú bunaithe ar chéatadán de chlúdach foraoiseachta agus ar an ngeolaíocht bhunaidh agus na hithreacha nach bhfuil aon abhainn faoi bhagairt go dteipfidh uirthi an caighdeán a éilítear a bhaint amach de dheasca tionchair ionchasacha ó fhoraoiseacht. Nuair atá fáschoille lánfhásta de chrainn síorghlasa bunaithe ar ithreacha atá goilliúnach d'aigéad, is féidir go dtarlódh méadú ar aigéadú agus tiúchana de mhiotail throma sna huiscí le sruth ó na hithreacha sin. Tig le gníomhaíochtaí foraoise breis

chothaitheach a thabhairt isteach; i gceantair atá bocht óna nádúr, tig le fadhbanna mar rófhás algaí eascairt as sin. Tig le tógáil bóithre agus trasnú sruthán bheith ina gcúis le creimeadh agus cailliúint dríodair ar ithreacha goilliúnacha; tig le foraoisí agus glanleagan foraoiseacha patrúin sreabhaidh a athrú; agus tig le lotnaidicídí dochar a dhéanamh d'orgánaigh uisceacha muna leagtar i gceart iad. Léiríonn Mapa 2.9 suíomhanna foraoise príobháidí agus poiblí i CAI nEathach Banna.

Speicis ionraitheacha iasachta

Tá speicis iasachta, ina measc spairtíneach ghallda agus **Seapánach faighte in uiscí CAI nEathach Banna, (go háirithe i Loch Cairlinn). D'aithin An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil ocht speiceas uisceacha de phlandaí nó ainmhithe neamhdhúchasacha go náisiúnta, a bhunaigh iad féin go sásúil i ngnáthoga uisceacha agus a dtimpeallachta agus go bhfuil dochar á dhéanamh acu don bhflóra agus don bhfána nádúrtha agus go bhfuil bagairt ann go leathfaidh siad laistigh d'uiscí CAI nEathach Banna. Mórthagairt is ea na speicis seo d'éagsúlacht na bplandaí agus na n-ainmhithe dúchasacha. mar shampla trí chreach a dhéanamh orthu, ag iomaíocht go sáraitheach leo chun bia, ag athrú a ngnáthóg nó ag tabhairt isteach paitiginí nó brathaithe.

Ceisteanna uiscí i bpáirt

Cuimsíonn CAI nEathach Banna 30 uisce dromchla trasteorann i bpáirt le Tuaisceart Éireann. Tá sé tábhachtach go ndéanfaí na hiarrachtaí le cosaint a dhéanamh ar na huiscí i bpáirt a chomhordú idir an dá dhlíne. Bhí ardleibhéal comhordaithe ann agus na pleananna seo á bhforbairt agus leanfar de sin sa chéim fheidhmiúcháin.

Cúrsáil agus Bádóireacht

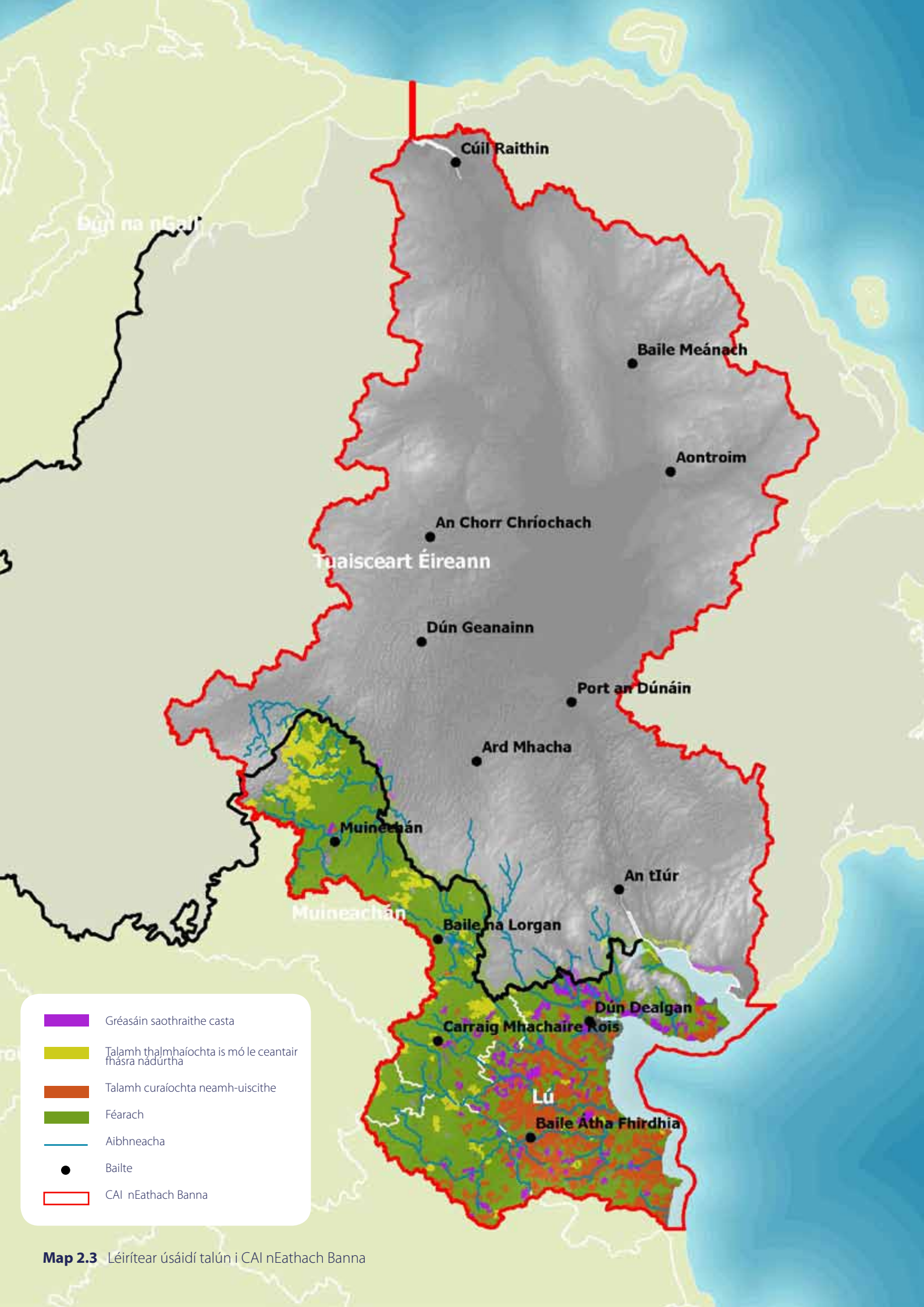
Gníomhaíochtaí tábhachtacha áineasa agus turasóireachta is ea cúrsáil agus bádóireacht. Is féidir leis na gníomhaíochtaí seo fadhbanna áirithe áitiúla uisce a chruthú ar a n-áirítear eisilt ó leithris ar bord, suaithheadh fisiciúil ag sruth stiúrach bád agus baol go ndoirtfí ola innill.

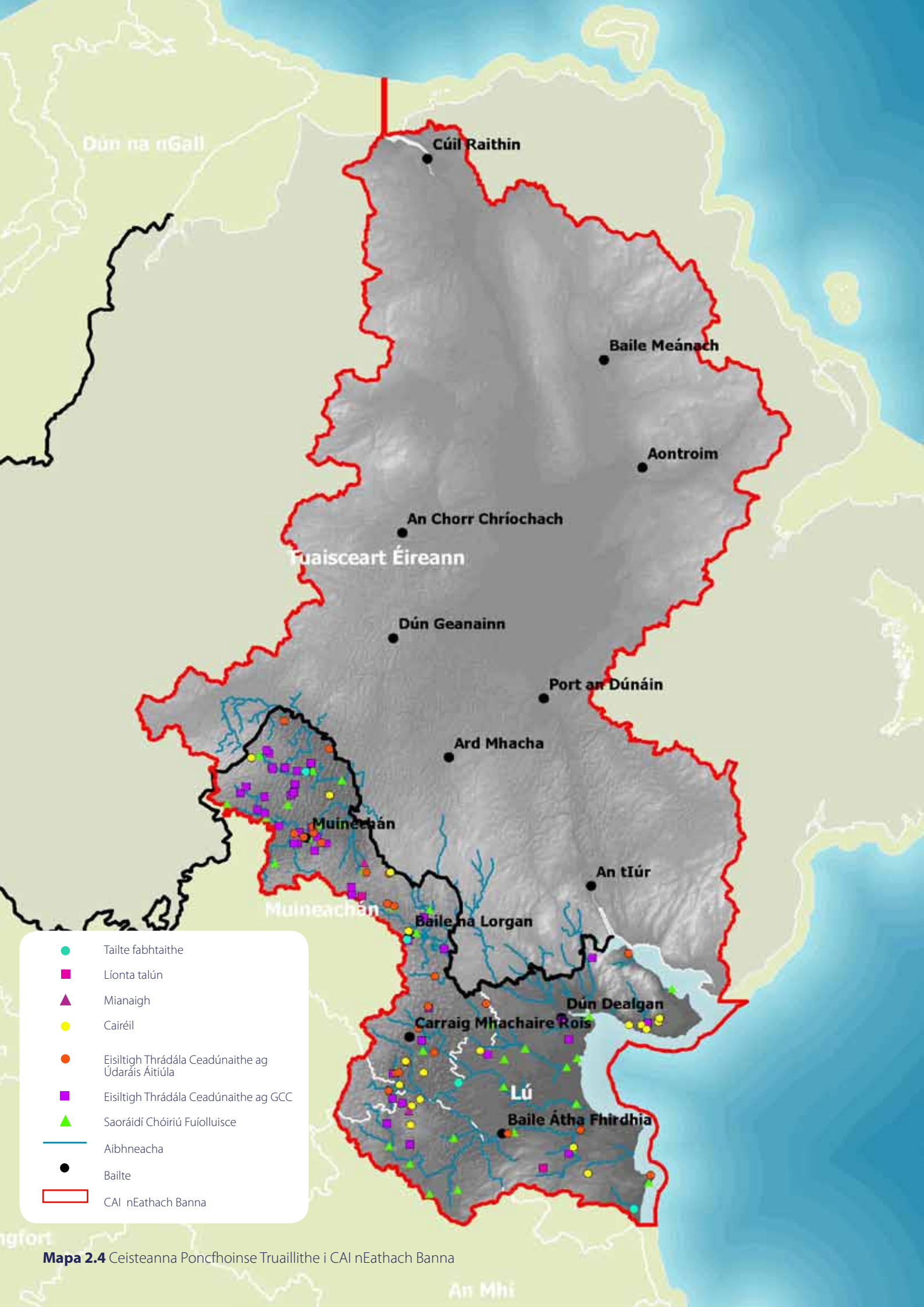
Athrú aeráide

Is deacair na tionchair ar leith a bhíonn ag athrú aeráide a thuair, ach is é is dóichí ná go gcuirfeadh na hathruithe seo le dúshlán bhainistíochta uisce sa todhchaí. Is féidir go gcruthódh stoirmeacha geimhridh níos troime níos mó tulcaí, ag cruthú méadaithe in ualaí idirleata truaillithe ó ithir ag rith chun srutha agus ag méadú ar an éileamh ar rialúchán tuilte. Is mó an dóchúlacht a bheadh le triomach samhraidh agus is féidir go dtiocfadh laghdú ar sholáthairtí uisce óil. Is féidir go dtabharfadh athruithe aeráide buntáiste iomaíoch do speicis ionracha coimhthíocha in ár n-uiscí, ag cur isteach ar bhithéagsúlacht dá réir. Is féidir go gcuirfeadh ardú ar leibhéal na farraige isteach freisin ar bhainistíocht uisce. Tá breis sonraí tugtha i gCaibidil 6 ar an mbealach a cuireadh athrú aeráide san áireamh agus na pleananna seo á bhforbairt.

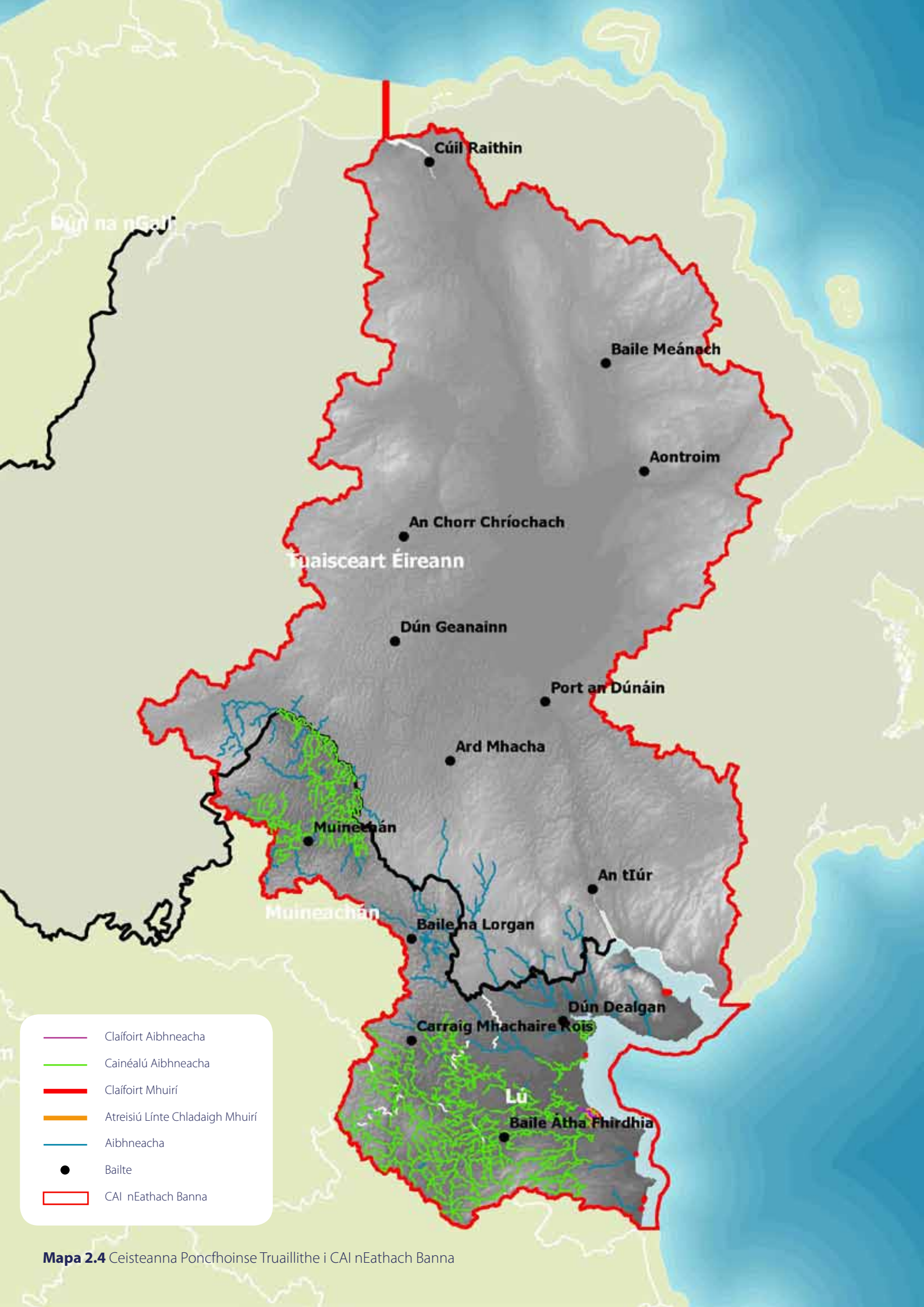

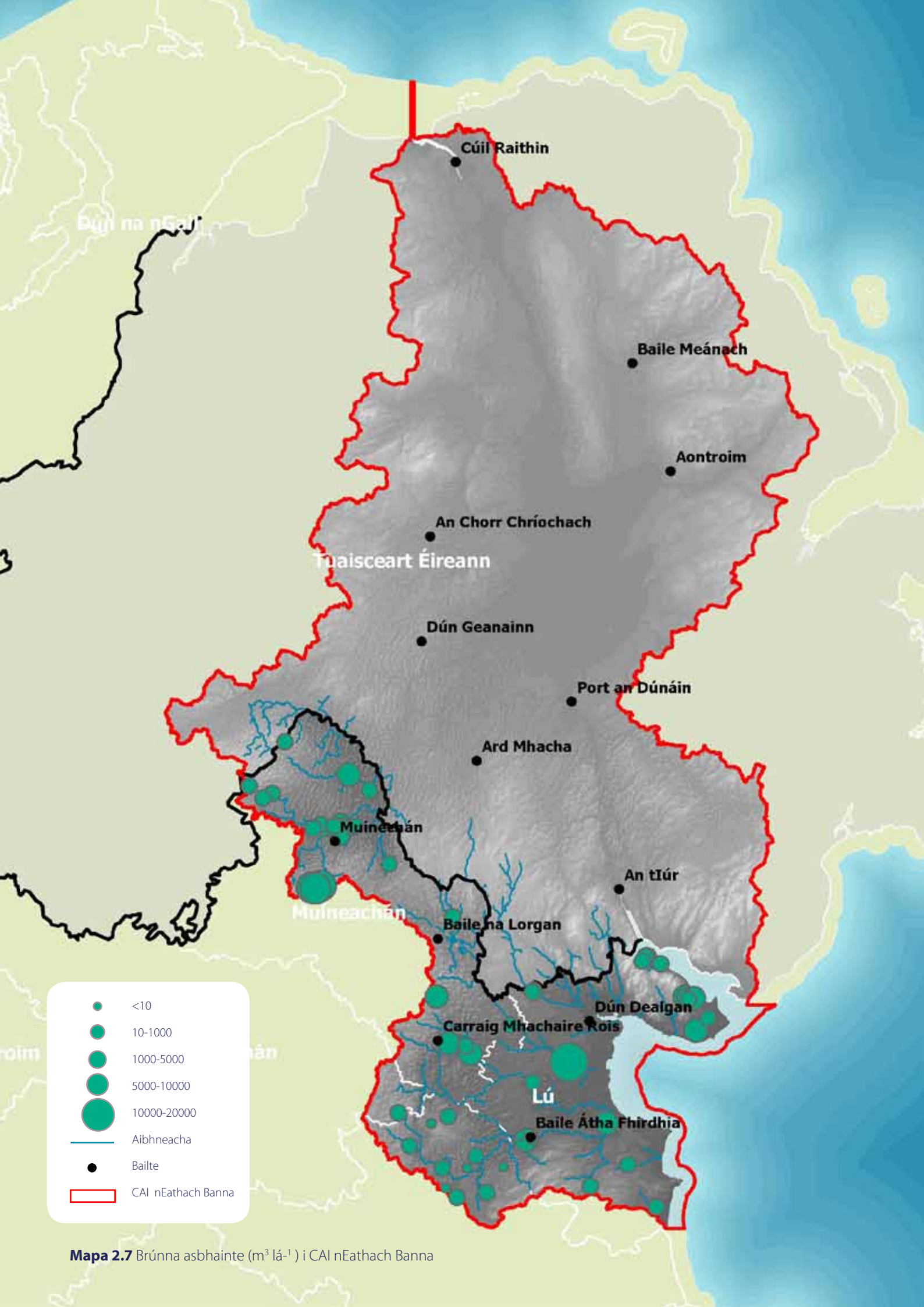
Mapa 2.4 Ceisteanna Poncghoinse Truailithe i CAI nEathach Banna

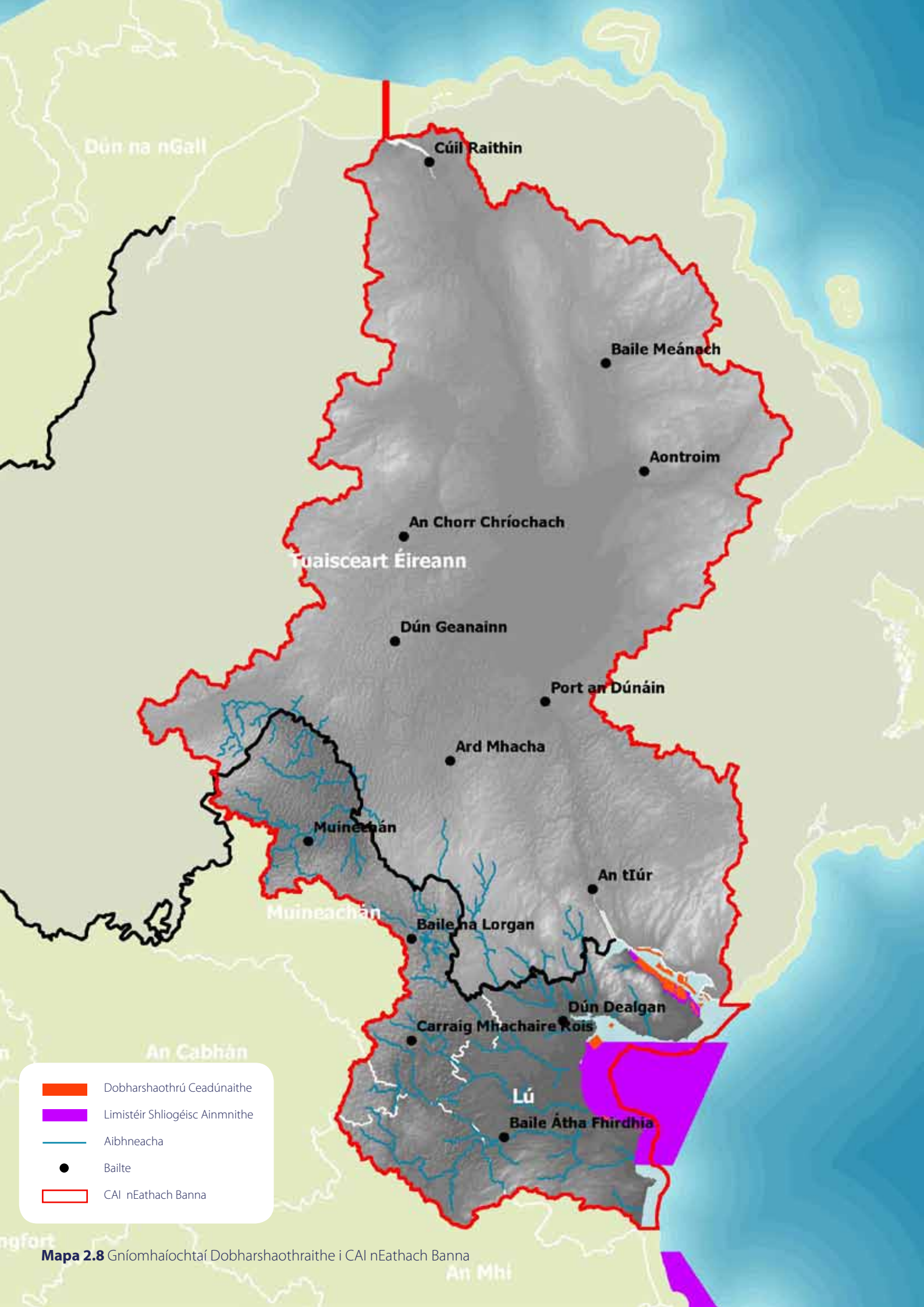

Mapa 2.5 Suíomhanna Maoine Neamhshéaraithe i CAI nEathach Banna

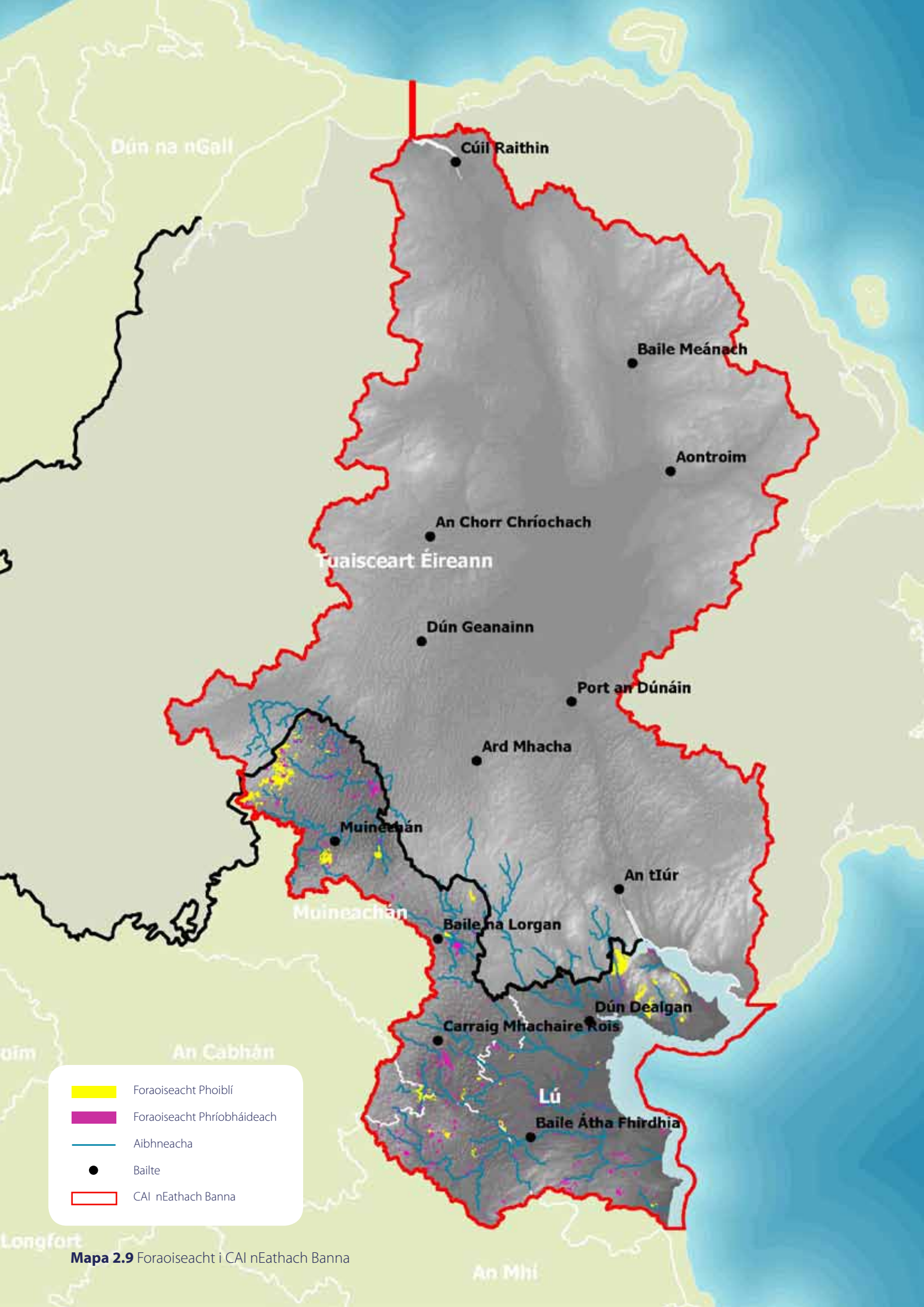

Mapa 2.4 Ceistanna Poncphoinse Truailithe i CAI nEathach Banna

Mapa 2.8 Gníomhaíochtaí Dobharshaothraithe i CAI nEathach Banna

Mapa 2.9 Foraoiseacht i CAI nEathach Banna

3 Stádas na n-uiscí i CAI nEathach Banna

3.1 Monatóireacht agus Rangú

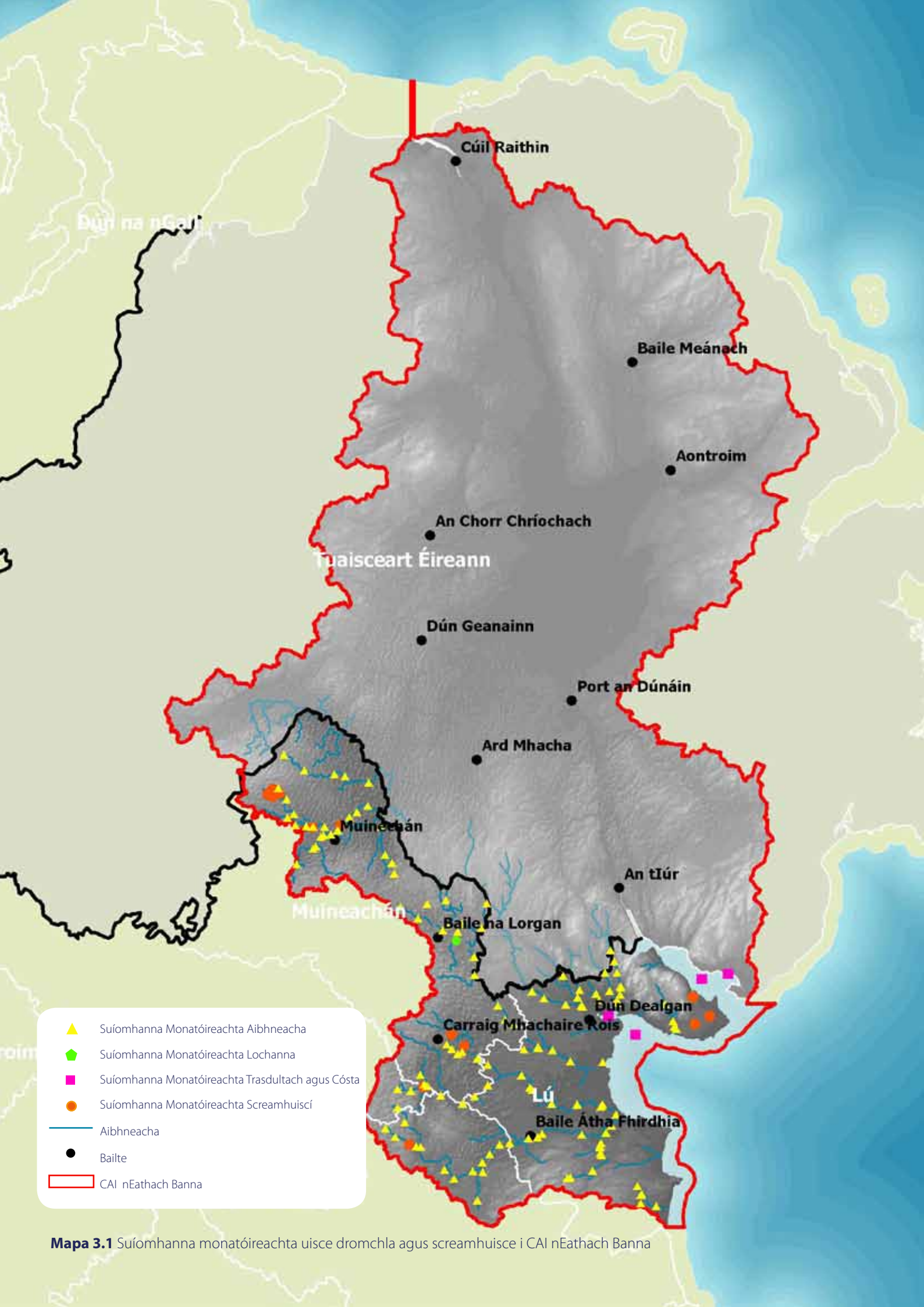
Tá clár nua monatóireachta, géilliúil don Chreat-Treoir Uisce, forbartha ag An nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil le forbheathnú comhtháite agus cuimsitheach a bhunú ar stádas uisce laistigh d'Éirinn. Tugadh an clár seo isteach go sonrach le feidhm a thabhairt don Chreat-Theoir Uisce. Tógann sé ar chláir mhonatóireachta roimhe seo agus soláthraíonn measúnú níos cuimsithí ar cháilíocht agus ar chainníocht uisce. Cuimsíonn sé trí phríomhlíonra monatóireachta: faireachais, feidhmíochta agus imfhiosraitheachta.

- Dearadh an clár monatóireachta faireachais le bheith ionadaíoch ar stádas ginearálta ag soláthar sonraí ar threochtaí fadtéamacha, uiscí móra suntasacha idirnáisiúnta agus bailíochtú ar mheasúnuithe riosca a dhéantar le tréithríú a dhéanamh ar dhobharlacha. Déantar scrúdú ar raon iomlán paraiméadar ag suíomhanna monatóireachta faireachais.
- Tá monatóireacht feidhmíochta ceaptha le measúnú a dhéanamh ar éifeacht chlár beartas ag áireamh beartas le dul i ngleic le truailliú, beartas le haghaidh a thabhairt ar thionchair eile le stádas ard nó maith a bhuanú. Dá bhrí sin cuimsíonn an clár monatóireachta do bharlacha atá faoi bhun stádais mhaith agus do bharlacha atá ar stádas maith nó ard.
- Feidhmítear monatóireacht imfhiosraitheach nuair nach eol cad is cúis leis an teip stádais, le méid agus tionchair an truaillithe a bhaint amach agus le fáil amach cé na fachtóir is cúis le teip na ndobharlach na spriocanna comhshaoil a bhaint amach.

Cuimsíonn monatóireacht ar uiscí dromchla paraiméadair éiceolaíochta agus cheimiceáin agus chomh maith leis sin leibhéal agus ráta sreabhaidh uisce. Do dhobharlacha screamhuisce clúdaíonn an clár monatóireacht ar cheimiceáin agus stádas cainníochta. Déantar monatóireacht chomh maith ar cheantair faoi chosaint agus ar bhogaigh. Tháinig an clár nua monatóireachta i bhfeidhm in 2007. San áireamh ann tá monatóireacht a éilítear faoi Shaintreoracha eile AE agus tagann sé in áit na gclár reatha monatóireachta d'aibhneacha agus lochanna, screamhuiscí, uiscí cósta agus inbhir. Tá struchtúr agus ábhar an chláir mhonatóireachta ina dtoradh ar phróiseas mórthaighde agus forbartha a rinneadh le feidhm a thabhairt don Chreat-Treoir Uisce. Sainítear tascanna monatóireachta don Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, an Príomh-Bhord lascaigh, Foras na Mara, Oifig na nOibreacha Poiblí, An Roinn Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil - an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, Uiscebhealaí Éireann agus údaráis áitiúla.

Tá an clár monatóireachta náisiúnta 'ionadaíoch', is é sin le rá go meastar do bharlacha áirithe a bheith ionadaíoch ar chinn eile le tréithe físiúla atá mar a chéile (tíopeolaíocht), agus le rioscaí den chineál céanna a stádas uisce. Déantar monatóireacht ar na do bharlacha ionadaíocha (deontóir) seo agus déantar a stádas a eachtarshuí do na do bharlacha neamh-mhonatóirithe (fála). I gcásanna áirithe is féidir breis is suíomh amháin monatóireachta a bheith i ndobharlacha faoi mhonatóireacht. Go náisiúnta, déantar monatóireacht ar 1,840 as 4,585 do bharlach abhann (cuimsíonn seo 3,077 suíomh), 224 as 816 do bharlach locha, 151 as 757 do bharlach screamhuisce (cuimsíonn seo 297 suíomh) agus 117 as 309 do bharlach cósta agus eatramhach (cuimsíonn seo 185 suíomh monatóireachta). Déanann clár monatóireachta CAI nEathach Banna measúnú ar 42 as 95 do bharlach abhann (ag 136 suíomh), 4 as 17 do bharlach locha, 6 as 28 do bharlach screamhuisce (ag 14 suíomh) agus 3 as 14 uisce cósta agus eatramhach (ag 4 suíomh).

Mapa 3.1 Suíomhanna monatóireachta uisce dromchla agus screamhuisce i CAI nEathach Banna

Tá córais nua rangaithe bitheolaíochta forbartha ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil do sheacht gcinn de tuairisceoirí eiliminte bitheolaíochta (aibhneacha– maicrinveireabracha (eilimint cháilíochta) agus fitibeantós, lochanna- bithmhais fhíteaplanctóin agus maicrifíotais, uiscí cósta agus eatramhacha - bithmhais fhíteaplanctóin, macra-algae deistapaíoch agus liosta speiceas laghdaithe cladaigh) le cuidiú le measúnú stádais do bharlach dromchla. Tá idirchalabráir déanta ar na córais rangaithe seo le deimhin a dhéanamh d'ionchomparáid torthaí ar fud ballstát an AE. Tá caighdeán nua forbartha do sheacht bparaiméadar fisicea-cheimice agus 62 substaint cheimice chomh maith. Tá na caighdeán nua bunaithe ag na Rialacháin um Spriocanna Cáilíochta Comhshaoil d'Uiscí Dromchla (IR 272 de 2009) agus na Rialacháin um Spriocanna Cáilíochta Comhshaoil do Screamhuiscí (IR 9 de 2010). Leanfaidh an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil ag forbairt na gcóras rangaithe bitheolaíochta agus lena n-idirchalabraithe ar leibhéal AE. Tá an Gníomhaireacht ag leanúint d'athbhreithniú ar chaighdeán cáilíochta agus is féidir go molfadh sí caighdeán bhreise nuair a meastar gur gá sin. Tá na córais nua rangaithe níos déine ná na córais a bhí ann roimhe seo toisc go ndéanann siad tomhas ar raon níos mó d'eilimintí bitheolaíochta agus truailléan. Tig le teip ar eilimint amháin bitheolaíoch nó caighdeán ceimicigh íosghrádú a dhéanamh ar ollstádas na n-uiscí.

Tá sonraí de chlár monatóireachta na Creat-Treorach Uisce, de na caighdeán nua rangaithe agus de na próisis le stádas a shocrú d'uiscí dromchlacha agus do screamhuiscí ar fáil sna doiciméid monatóireachta agus stádais chúlraídeacha ag (www.wfdireland.ie).

Tá measúnuithe eatramhacha déanta ag An nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil ar uiscí dromchla de réir a stádas éiceolaíochta agus a stádas ceimice bunaithe ar thorthaí na monatóireachta a rinneadh in 2007 agus 2008. Rinneadh measúnú ar screamhuiscí bunaithe ar chóras a chuigiríonn stádais cheimicigh agus cainníochta. Léiríonn an plean seo an tuisceant reatha is fearr ar stádas na n-uiscí i CAI nEathach Banna ag úsáid na gcóras nua rangaithe, caighdeán agus faisnéise monatóireachta.

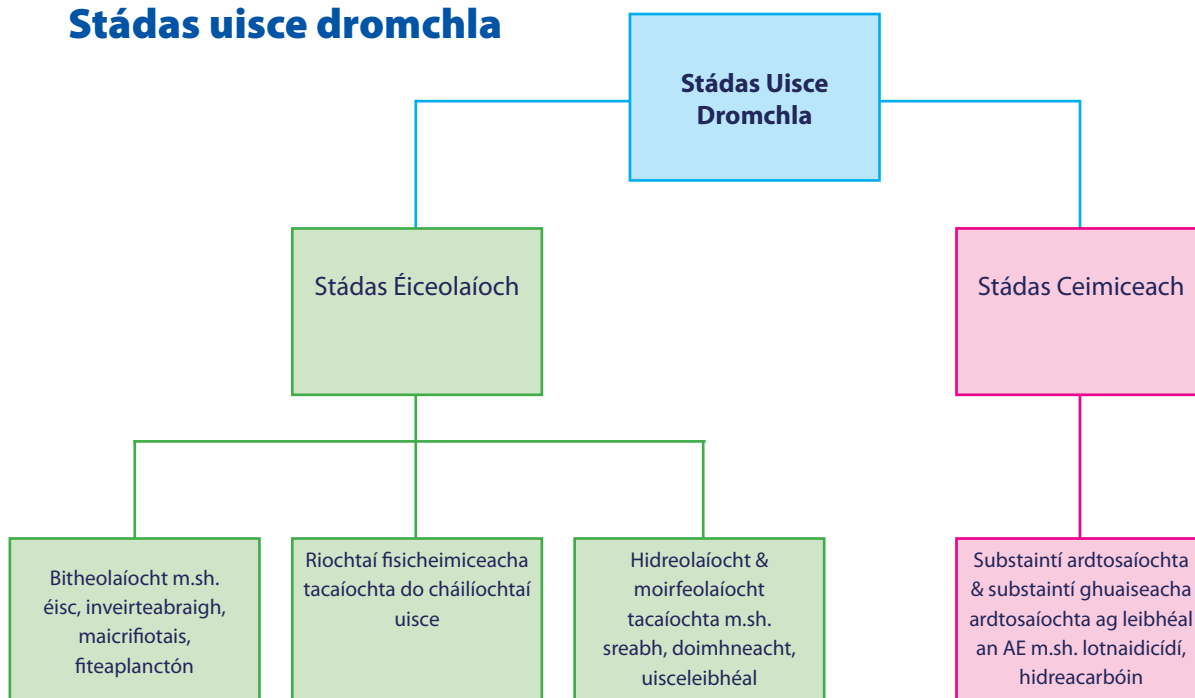
Déanfaidh an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil uasdátú ar an stádas de réir mar a dhéantar sonraí monatóireachta, agus uirlisí nua eolaíochta lena mhíniú, a fheidhmiú agus a fheabhsú. Tabharfar tuairisc in 2011 ar na torthaí deiridh ar an gcéad timthriall monatóireachta a chríochnaíodh agus a rinneadh in 2007-2009. Tá monatóireacht ar uiscí intíre, ag áireamh aibhneacha, lochanna agus screamhuiscí, seanbhunaithe um an dtaca seo. Tá na clár monatóireachta cósta agus inbhir fós le feidhmiú go hiomlán. Déanfar an stádas a uasdátú de réir mar a bheidh faisnéis mhonatóireachta ar fáil. Déanfar clár lánghéilliúil monatóireachta CTU d'uiscí eatramhacha agus cósta a thionscain mar rud práinneach agus feidhmeofar é ar a dhéanaí faoi Nollaig 2011. Críochnófar rangú na n-uiscí eatramhacha agus cósta uile a luaite is a meastar don GCC go bhfuil go leor sonraí monatóireachta ar fáil.

D'fhonn rangú idirlinne ar uiscí eatramhacha agus cósta a chríochnú, tá tionscadal, faoi cheannas na hInstitiúide Muirí ar sceideal le críochnú i Meán Fómhair 2010, idir lámha. Aithneoidh agus próiseálfad an tionscadal na sonraí atá ann maidir leis na huiscí sin gur féidir stádas a shainiú dóibh don tréimhse tagartha 2007-2009, nuair atá a leithéid d'fhaisnéis ar fáil faoi láthair.

Déanfar athbhreithniú agus leasú ar chlár na mbeartas má tharlaíonn athruithe suntasacha ar stádas de thoradh uasdátaithe.

Is féidir féachaint ar stádas mionsonraithe aibhneacha, canálacha, lochanna, taiscumair, inbhir, uiscí cósta nó screamhuiscí indibhidiúla an cheantair ag úsáid an mhapa idirghníomhach Mapaí Uisce ar www.wfdireland.ie; tá sonraí mapáilte agus táblú ar phlean gníomhaíochta Aonad Bainistíochta Uisce sna doiciméid chúlraíde (ar fáil ag www.wfdireland.ie).

3.2 Stádas uisce dromchla

3.2.1 Stádas éiceolaíoch uisce dromchla

Déantar sampláil agus ainlís ar eilimintí ardcháilíochta, in ionannas do phlandaí, feithidí agus éisc, chomh maith le cáilíocht uisce cothabhála, coinníollacha hidreolaíocha agus moirfeolaíocha in aibhneacha, canálacha, lochanna, taiscumair, uiscí inbhir agus uiscí cósta le ceadú dobharlacha a rangú i gcúig rang stádais éiceolaíochta; ard, maith, measartha, bocht agus olc:

Bunaíodh na córais rangaithe bitheolaíochta d'fhonn iad a bheith ionchomparáid agus ag teacht le luach na Creat-Treorach Uisce ar na teorainneacha idir na ranguithe stádais ard agus maith, agus idir stádas maith agus measartha trí chleachtas idirchalabraithe an AE le rannpháirtíocht na mballstát uile.

Déantar rangú ar dhobharlacha mórathraithe de réir a n-acmhainne ionchais arb léiriú é ar cháilíocht struchtúir agus feidhmíochta na n-éiceachóras uisceach a bhaineann leo. Déantar rangú ar na huiscí mar acmhainn éiceolaíochta maith nó níos fearr, is é sin uas-acmhainn éiceolaíochta, nó acmhainn measartha nó níos measa.

Comhnascann rangú éiceolaíoch uisce dromchla trí fhachtóir:

- bitheolaíocht
- tacaíocht a thabhairt do choinníollacha cáilíochta uisce (coinníollacha ginearálta agus truaileáin ar leith)
- tacaíocht a thabhairt do hidreolaíocht agus do mhoirfeolaíocht (ríocht fisiciúil).

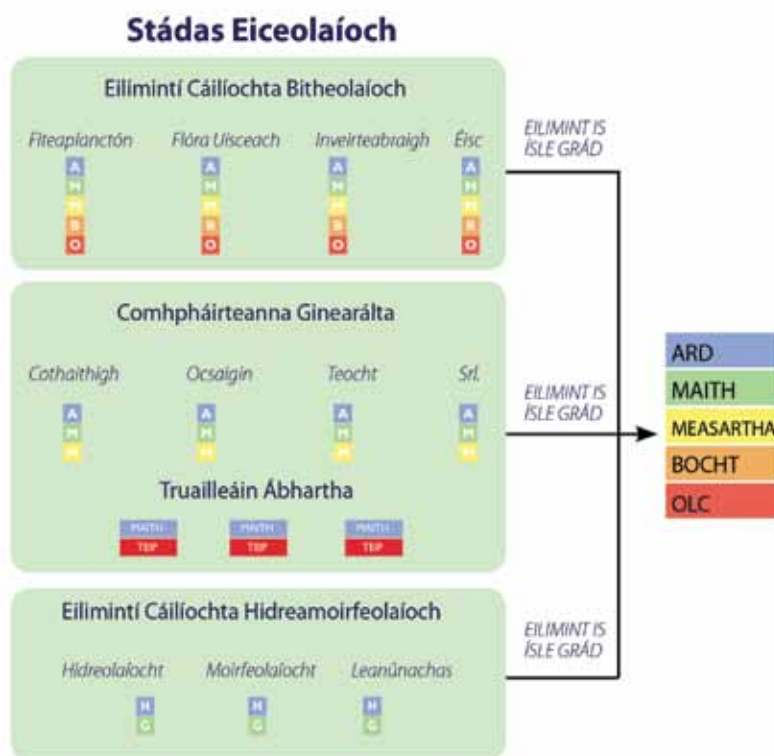
Cinntear ollstádas éiceolaíochta de réir na heiliminte scórála is boichte a mheastar sa dobharlach.

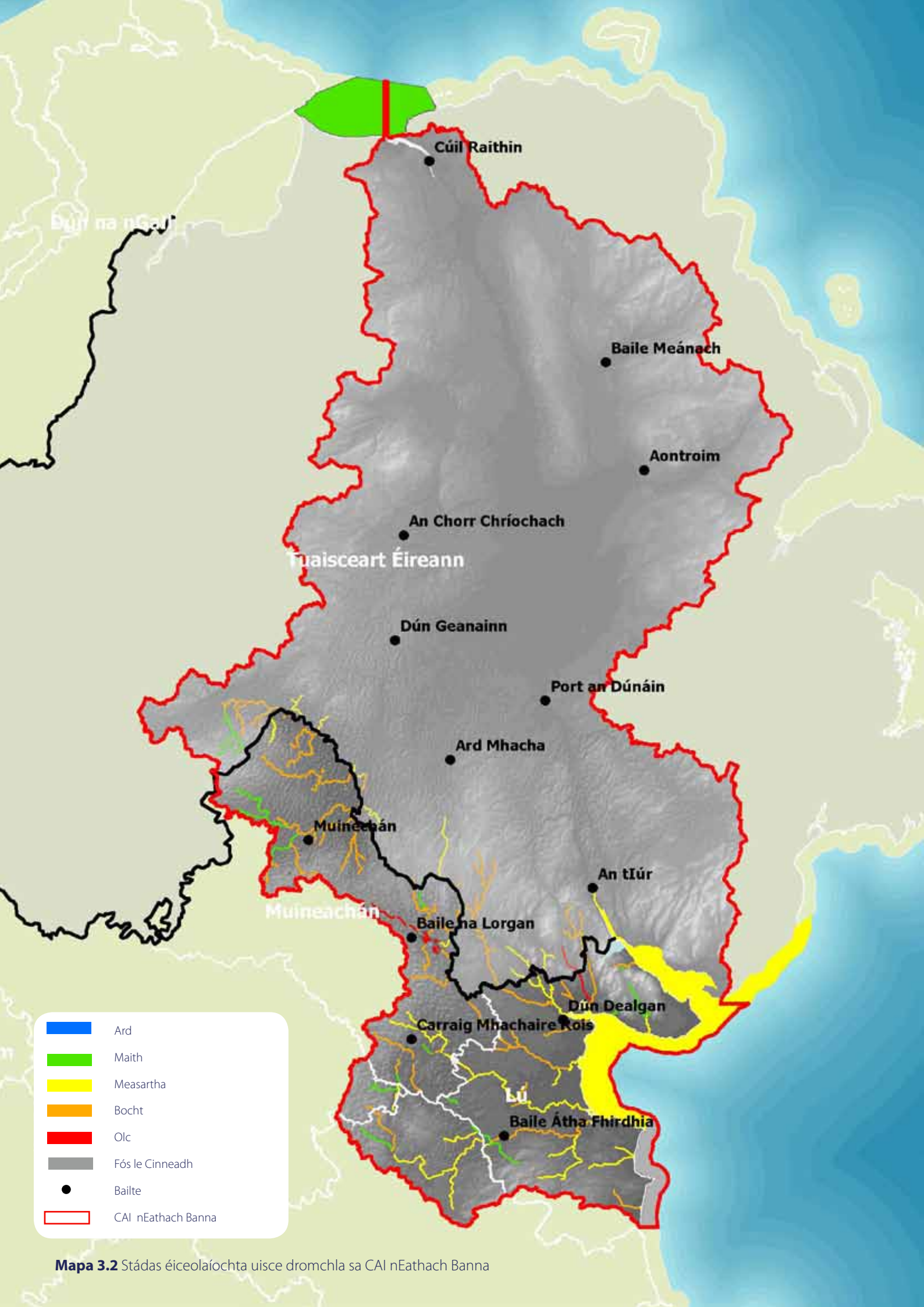
Bitheolaíocht

Déanann an rangú bitheolaíochta cur síos ar an méid atá gníomhaíocht daonna tar éis athrú a dhéanamh ar phobail ainmhithe agus phlandaí uisceacha i gcomparáid le coinníollacha nár cuireadh isteach orthu. Is iad na hainmhithe agus na plandaí ná:

Tábla 3.1 Plandaí agus ainmhithe uisceacha sa chóras rangaithe bitheolaíochta uisce dromchlach

	Aibhneacha agus lochanna	Muirí (inbhir agus uiscí cois cósta)
Ainmhithe	Éisc Inveirteabraigh uisceacha (mar shampla feithidí, Cruthaigh, mollusc, phéisteanna)	Éisc (in inbhir) Inveirteabraigh uisceacha ag maireachtáil i ndrúidair bhoga ar ghrinneall na farraige agus ar chladaigh
Plandaí	Diatom (orgánaigh micreascópachta phlanda) Maicrifitais (plandaí uisceacha atá níos mó) Algaí snáithíneacha Fhiteaplanctóin (planda micreascópachta ina bhfuil clóraifill an lí ghlais) i lochanna agus aibhneacha doimhne	Feamainn Féir mhara Fíteaplanctón muirí

Coinníollacha cáilíochta uisce tacaíochta

Ní mór gur leor na coinníollacha cáilíochta le pobal sláintiúil bitheolaíochta uisceach a chothú. Tá caighdeáin chomhshaoil bunaithe do pharaiméadair ghinearálta fisiceimiceacha agus do shaintruaileáin d'fhonn stádas éiceolaíochta a chosaint. Is iad fachtóirí cáilíochta na n-uiscí cothabhála ag a mbíonn éifeacht ar stádas éiceolaíoch ná:

- coinníollacha ginearálta fisiceimice ar a n-áirítear ocsaigin, cothaithigh, trédhearthacht (soiléire uisce), teocht, stádas aigéid agus salandacht;
- saintruaileáin atá ina gcúis imní in Éirinn, ina measc; miotail áirithe, lotnaidicídí agus cumaisc hidreacarbóin.

Hidreolaíocht agus moirfeolaíocht chothabhála

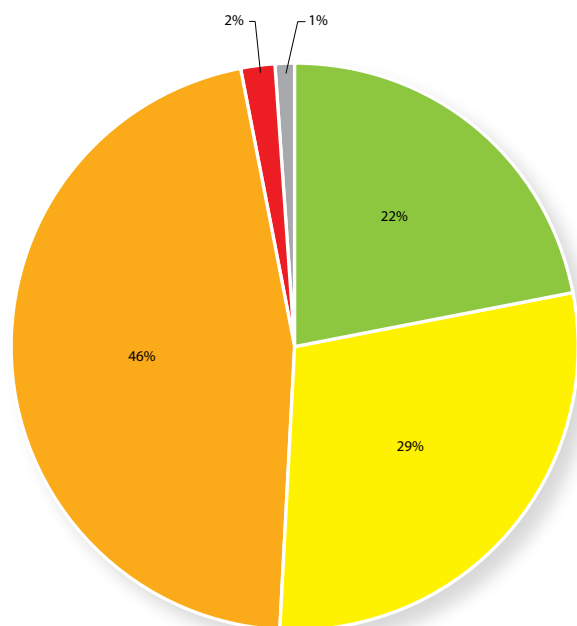
Ní mór gur leor na coinníollacha hidreolaíochta agus moirfeolaíochta le pobal sláintiúil bitheolaíochta uisceach a chothú. Cuimsíonn coinníollacha hidreolaíochta sreabhadh abhann, leibhéal locha agus patrúin taoide agus déantar measúnú orthu ag úsáid an chláir monatóireachta náisiúnta hidriméadrach. Déantar moirfeolaíocht a mheas trí shuirbhéireacht ar chruth chainéil, foshraithe agus grinnill ag úsáid na gcóras nua rangaithe a forbraíodh chun críche pleanála abhantraí.

Tá achoimre ar ollstádas éiceolaíochta (nó acmhainn éiceolaíochta) dobharlach i CAI nEathach Banna bunaithe ar na trí fhachtóir i gcumasc, i dTábla Table 3.2.

Mapa 3.2 Stádas ionchasach éiceolaíochta uisce dromchla sa CAI nEathach Banna

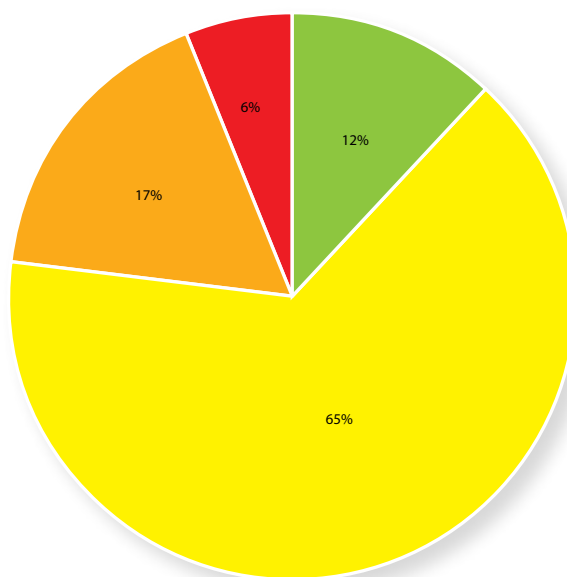
	Abhainn agus Canáil Uimhir (%) Fad km (%)	Lochanna & taiscumair Uimhir (%) Achar km² (%)	Inbhir Uimhir (%) Achar km² (%)	Cósta Uimhir (%) Achar km² (%)
Ard	0 (0%) 0 (0%)	0 (0%) 0 (0%)	0 (0%) 0 (0%)	0 (0%) 0 (0%)
Maith	21 (22%) 101 (13%)	2 (12%) 0.2 (3%)	0 (0%) 0 (0%)	1 (20%) 0 (37%)
Measartha	28 (29%) 259 (33%)	11 (65%) 1.2 (20%)	9 (100%) 39 (100%)	3 (60%) 171 (52%)
Bocht	44 (46%) 391 (50%)	3 (17%) 0.7 (12%)		
Olc	2 (2%) 18 (2%)	1 (6%) 4 (64%)		
Fós le cinneadh	1 (1%) 8 (1.0%)	0 (0%) 0 (0%)	0 (0%) 0 (0%)	1 (20%) 38 (11%)

Abhainn agus Canáil Uimhir

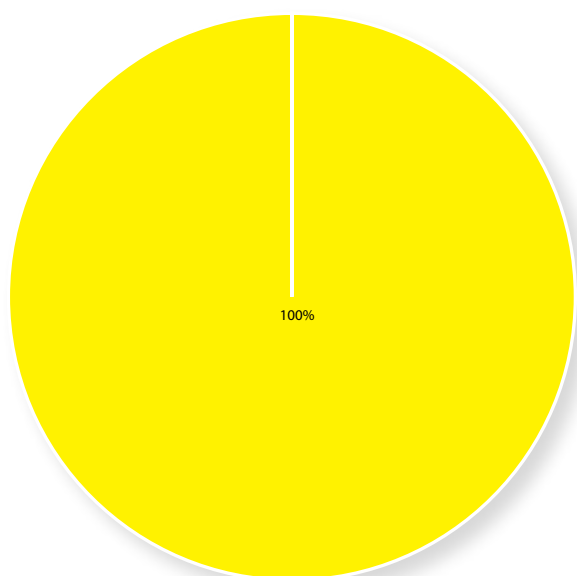
■ Ard
■ Maith
■ Measartha
■ Bocht
■ Olc
■ Fós le Cinneadh

Lochanna & taiscumair Uimhir

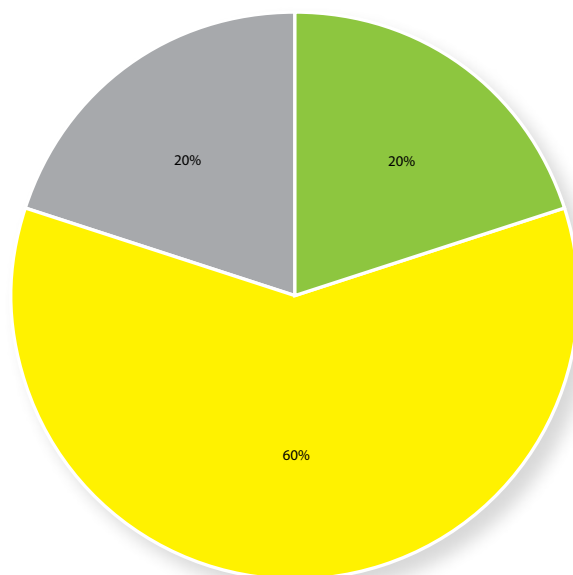
■ Ard
■ Maith
■ Measartha
■ Bocht
■ Olc
■ Fós le Cinneadh

Inbhir Uimhir

■ Ard
■ Maith
■ Measartha
■ Fós le Cinneadh

Cósta Uimhir

■ Ard
■ Maith
■ Measartha
■ Fós le Cinneadh

Figiúr 3.1 Stádas éiceolaíochta uisce dromchla i CAI nEathach Banna

3.2.2 Stádas ceimiceach uisce dromchla

Tá caighdeáin bunaithe ar fud an AE do substaintí tosaíochta agus acmhainn tosaíochta guaiseacha ar a n-áirítear miotail áirithe, lotnaidicídí, hidreacarbóin, so-ghalacháin agus cumaisc réabóirí hormóin. Tá na caighdeáin seo tras-suite go dlí na hÉireann (IR 272 de 2009). Ciallaíonn sárú ar chaighdeán go dteipeann dobharlach stádas maith ceimiceach a bheith aige.

Tá dhá aicme ann do stádas ceimiceach uisce dromchlach: maith nó teip.

Tábla 3.3 Stádas ceimiceach uisce dromchla i CAI nEathach Banna

	Abhainn agus Canáil Uimhir (%) Fad km (%)	Lochanna & taiscumair Uimhir (%) Achar km ² (%)	Inbhir Uimhir (%) Achar km ² (%)	Cósta Uimhir (%) Achar km ² (%)
Maith	1 (20%)	1 (100%)	0 (0%)	2 (100%)
	22 (3%)	4 (100%)	0 (0%)	108 (100%)
Teip	0 (0%)	0 (0%)	1 (50%)	0 (0%)
	0 (0%)	0 (0%)	33 (92%)	0 (0%)
Fós le cinneadh	4 (80%)	0 (0%)	1 (50%)	0 (0%)
	783 (97%)	0 (0%)	3 (8%)	0 (0%)

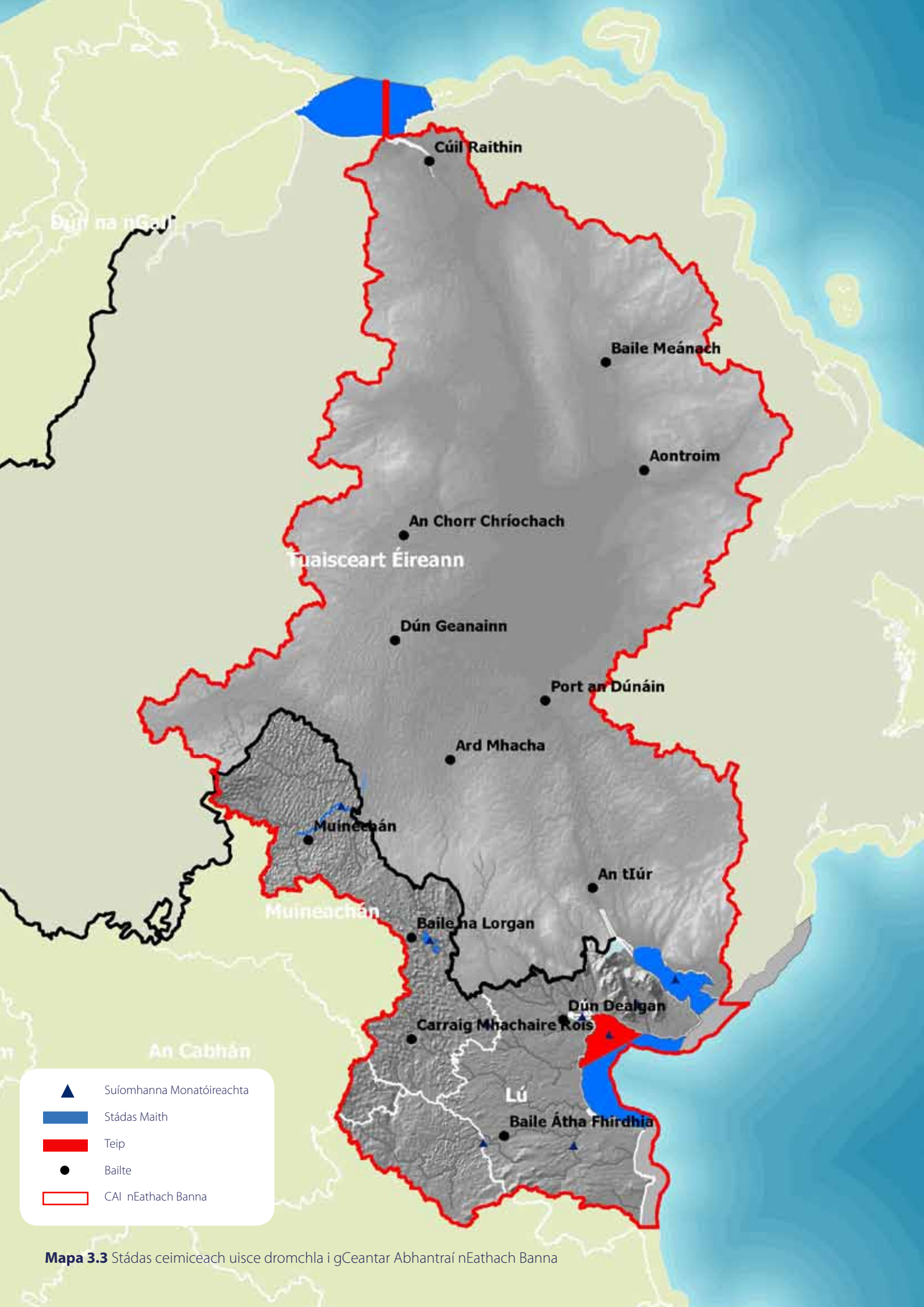
3.3 Screamhuisce

Forbraíodh an clár monatóireachta screamhuisce (Mapa 3.1) lena bheith ionadaíoch ar a leithéid d'uisc in Éirinn; le feabhas a chur ar eolas faoi cháilíocht agus chainníocht screamhuisce, agus na naisc idir screamhuisce agus sláinte éiceolaíochta na bhfáltóirí uisce dromchla a bhaineann leis. Roghnaíodh pointí monatóireachta lena bheith ionadaíoch ar éagsúlachtaí i mbrúnná hidrigeolaíochta agus daonna ar fud dobharlaigh agus le bheith ag teacht leis na 'meán' tíúchain de thruailleáin sa dobharlach trí chéile. Cuimsíonn an clár monatóireachta:

- líonra monatóireachta cainníochta (bunaithe ar mheasúnú ar leibhéil uisce agus ar mheastacháin de chothromaíocht uisce);
- líonra monatóireachta faireachais agus feidhmíochta um cháilíocht uisce;
- monatóireacht chuí le tacaíocht a thabhairt do bhaint amach spriocanna cheantar faoi chosaint, mar shampla uisce óil agus ceantair faoi chosaint do Ghnáthóga.

Tá líon agus suíomh na bpointí monatóireachta faoi thionchar ag tréithíocht hidrigeolaíochta CAI nEathach Banna. I ndeisceart agus in iarthar na dúiche, ag áireamh ceantair gar do Charraig Mhachaire Rois agus Muineachán, ceadaíonn carraigeacha agus ithreacha tréscailteacha screamhuisce a stóráil in uiscígh faoi thalamh, ach tá carraigeacha agus créanna measctha a chuireann bac ar phúscadh uisce, sa chuid is mó den Dúiche. Tá seacht bpointe monatóireachta cáilíochta screamhuisce agus cúig phointe monatóireachta ar leibhéal screamhuisce suite in áiteanna faoina bhfuil bunchloch táirgiúil agus uiscígh gainimhe/gairbhéil (7% den cheantar). Tá carraigeacha gur bocht a dtáirgeadh, faoi 93% den cheantar, ar a dtréithíocht tá ard rith chun srutha ón dromchla, cáilíochtaí ísle tarchurthachta agus stórála, táirgeadh íseal ar thoirbreacha, córais bheaga sreabhaidh áitiúla faoi thalamh agus cor chrios chaol tarchurthachta ard. Dá dhroim sin tá fadhb le líonra ionadaíoch a bhaint amach sna carraigeacha seo. Tá tobar monatóireachta amháin suite sna creasa ard tarchurthachta ar a leithéid de bhunchloch thart ar Chill Mhaighneann i gCo na Mí. Soláthróidh na pointí monatóireachta seo faisnéis ardchaighdeáin ceimice agus leibhéil screamhuisce, a chuideoidh le tuiscint ar screamhuisce i gcarraigeacha den chineál céanna i CAI nEathach Banna agus i gceantair eile in Éirinn.

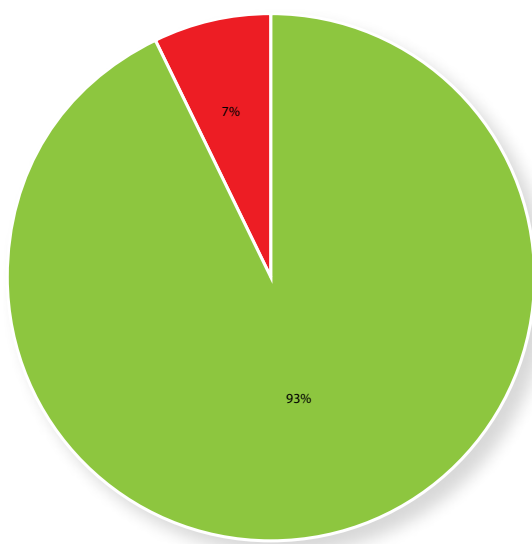
Mapa 3.3 Stádas ceimiceach uisce dromchla i gCeantar Abhantraí nEathach Banna

Tá rangú dobharlacha screamhuisce éagsúl leis an ní a dhéantar do dhobharlacha d'uisce dromchla, sa mhéid is go dtagrann caighdeáin uisce dromchla do stádas éiceolaíoch agus go gcinneann na caighdeáin sin rangú na dteorainneacha. Ní dhéanann stádas screamhuisce measúnú díreach ar éiceolaíocht, ach tógann an próiseas rangaithe ceann de riachtanais éiceolaíochta éiceachórais na n-aibhneacha, lochanna agus talún ábhartha a bhíonn ag brath ar chion tairbhe ó screamhuisce. Príomh-chomhdhéantasach eile de rangú screamhuisce is ea measúnú ar thionchar truailithe ar úsáidí (nó úsáidí ionchasacha) screamhuisce ón dobharlach screamhuisce, do sholáthar uisce mar shampla. Tá tairseacha forbartha ag An nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil do dhaichead truailleán atá ina mbagairt ar dhobharlacha screamhuisce. Cuimsíonn siad substaintí neamh-orgánacha, miotail, lotnaidicídí agus substaintí orgánacha. Spreagann sárú ar luach thairsí ábhartha ar phointe ionadaíoch monatóireachta a thuilleadh imfhiosruithe lena dheimhniú go bhfuil na critéir do stádas ceimice do screamhuisce bocht á sásamh. Má tá na critéir do stádas ceimice bocht á sásamh rangáítear dobharlach nó grúpa dobharlach screamhuisce ar stádas ceimice bocht.

Tábla 3.4 Stádas screamhuisce i CAI nEathach Banna

Screamhuisce	Stádas ceimice Uimhir (%) Ceantar km ² (%)	Stádas Cainníochta Uimhir (%) Ceantar km ² (%)	Comhstádas Uimhir (%) Ceantar km ² (%)
Maith	26 (93%) 1720 (95%)	28 (100%) 1805 (100%)	26 (93%) 1720 (95%)
Bocht	2 (7%) 85 (5%)	0 (0%) 0 (0%)	2 (7%) 85 (5%)

Figiúr 3.2 Comhstádas screamhuisce i CAI nEathach Banna

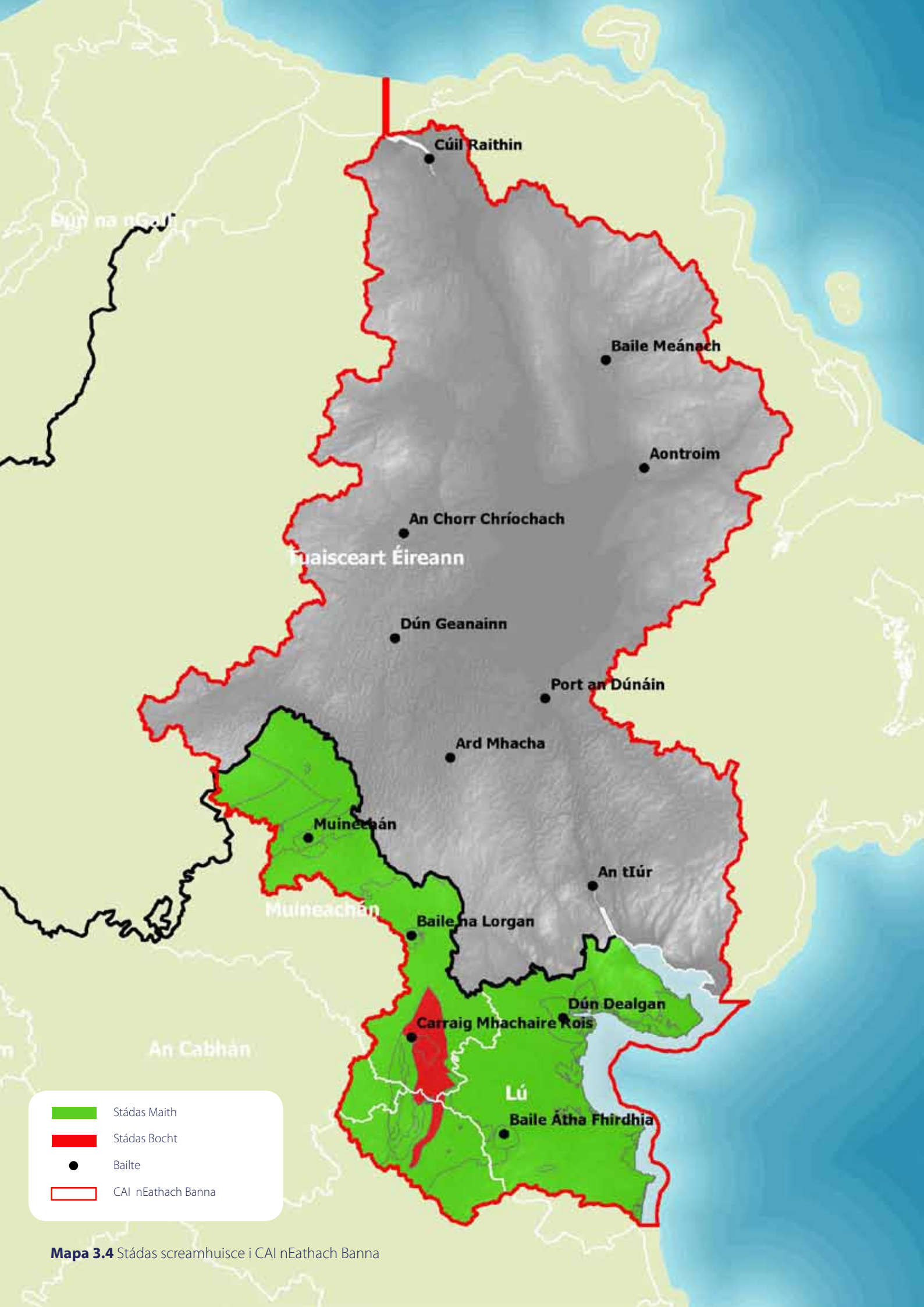
Comhstádas

- Maith
- Bocht

3.4 Ceantair faoi chosaint

Do dhobharlacha ina bhfuil ceantair uisce spleácha, tógann an mheasúnú ceann de spriocanna uisce ghaolmhara a ceapadh don cheantar sin faoi chosaint ag an reachtaíocht AE faoinar bunaíodh an ceantar áirithe faoi chosaint. Nuair nach bhfuil na caighdeáin nó na spriocanna do dhobharlacha i gceantar faoi chosaint sásaithe, de dheasca teip ar na caighdeáin nó na cáilíochtaí hidreolaíochta a shásamh, sannann an GCC stádas éiceolaíochta faoi bhun maith dó ag teacht le forálacha na Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil Uisce Dromchla (IR 272 de 2009). Ar a shon sin, níor déanadh íosghrádú bunaithe ar chaighdeáin cheantair faoi chosaint ar stádas dhobharlaigh ar bith i CAI nEathach Banna.

Mapa 3.4 Stádas screamhuisce i CAI nEathach Banna

4 Na Cuspóirí do CAI nEathach Banna

Agus stádas na n-uiscí bainte amach de réir na faisnéise is fearr dá bhfuil ar fáil, is é is céad chéim eile ná spriocanna comhshaoil a leagan síos do na huiscí. Chuir leagan amach na spriocanna san áireamh uiscí gur gá dóibh cosaint ar mheathlú chomh maith le huiscí gur gá dóibh athshlánú agus na scálaí ama is gá don athshlánú. Leagann an rannán seo den phlean na spriocanna gur aidhm don phlean iad a bhaint amach. Tá ceithre croí-sprioc comhshaoil ag an gCreat-Threoir Uisce; ceadáíonn sé chomh maith spriocanna malartacha a leagan síos faoi thoscaí áirithe.

Bunaíonn na Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil d'Uiscí Dromchla (IR 272 de 2009) le déanaí agus na Rialacháin nua um Spriocanna Comhshaoil do Screamhuiscí (IR 9 de 2010) an bonn dlíthiúil do leagan síos spriocanna d'uisce. Leagann na rialacháin seo dualgas ar údaráis phoiblí iarracht a dhéanamh ar na spriocanna seo a bhaint amach trína gcuid feidhmeanna.

Tá spriocanna leagtha síos ag na húdaráis áitiúla na huiscí uile i CAI nEathach Banna. Tá comhordú déanta ar na cuspóirí le Gníomhaireacht Chomhshaoil Thuaisceart Éireann, a bhfuil freagracht uirthi maidir le cuspóirí a leagan síos do Thuaisceart Éireann.

4.1 Na croíchuspóirí

Bunaíonn an plean ceithre chroí-sprioc comhshaoil le baint amach tríd is tríd faoi 2015:

- cosc a chur ar mheathlúchán;
- stádas maith a thabhairt ar ais;
- laghdú a dhéanamh ar thruailliú ceimiceach;
- spriocanna uisce ghaolmhara ceantair faoi chosaint a bhaint amach.

Léiríonn táblaí 4.1 go 4.4 cé na spriocanna a bhaineann le huiscí CAI nEathach Banna. Tá tuilleadh eolais le fáil sna doiciméid cúlráide um spriocanna agus ar an mapa idirghníomhach gréasánbhunaithe Mapaí Uisce ag www.wfdireland.ie.

4.1.1 Cosc meathlúchán

Éilíonn an Treoir go bhfeidhmeofaí na beartais is gá le meathlúchán ar stádas uiscí dromchla agus screamhuiscí a chosc.

Tá béim curtha ag An nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, mar phríomhchúis imní, an meath náisiúnta ar ardstádas uiscí le fiche bliain anuas. I láthair na huaire níl aon láithreáin sainithe ar ardcháilíocht ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil i CAI nEathach Banna.

Tábla 4.1 Dobharlacha ar stádas ard nó maith faoi láthair

Stádas reatha	Aibhneacha agus canálacha Uimhir (%) Fad km (%)	Lochanna & taiscumair Uimhir (%) Achar km ² (%)	Inbhir Uimhir (%) Achar km ² (%)	Cósta Uimhir (%) Achar km ² (%)	Screamhuiscé Uimhir (%) Achar km ² (%)
Ard nó Maith	21 (22%) 101 (13%)	2 (12%) 0.2 (3%)	0 (0%) 0 (0%)	1 (20%) 122 (37%)	26 (93%) 1720 (95%)

4.1.2 Stádas maith a thabhairt ar ais

Is é is sprioc d'uisce dromchla ná feabhas a chur ar na huiscí mar is gá d'fhonn stádas éiceolaíochta maith ar a laghad a bhaint amach.

Is é is sprioc do screamhuiscí ná stádas maith a thabhairt ar ais, iompú droim ar ais a dhéanamh ar threochtaí suntasacha buanaithe maolaithe cáilíochta.

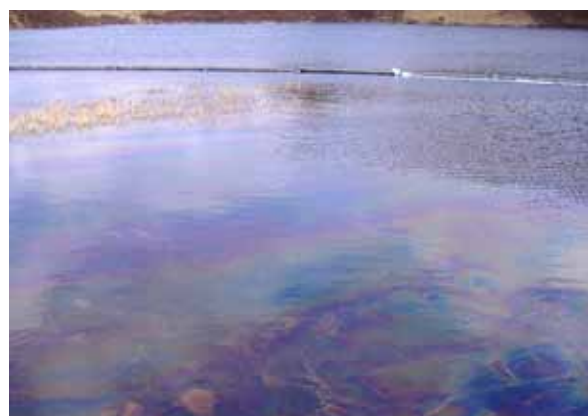
Tá athshlánú ar stádas maith le baint amach tríd is tríd faoi 2015 mar atá sin indéanta go teicniúil, inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus gan a bheith ar chostas díréireach sin a dhéanamh. Ar a shon sin, ainneoin beartais áirithe a fheidhmiú glacfaidh sé níos mó ama ar uiscí áirithe ná ar uiscí eile a sprioc a bhaint amach de dheasca rátaí nádúrtha níos moille athshlánaithe de dhroim tosaí áitiúla (mar shampla leibhéil arda fosfair a bheith san ithir cheana féin, tréithe na hitheach agus coinníollacha hidrigeolaíochta).

Tábla 4.2 Dobharlacha ar stádas níos lú ná maith faoi láthair

Stádas reatha	Aibhneacha agus canálacha Uimhir (%) Fad km (%)	Lochanna & taiscumair Uimhir (%) Achar km ² (%)	Inbhir Uimhir (%) Achar km ² (%)	Cósta Uimhir (%) Achar km ² (%)	Screamhuisce Uimhir (%) Achar km ² (%)
Níos lú ná maith	74 (77%) 668 (86%)	15 (88%) 6 (98%)	9 (100%) 39 (100%)	3 (60%) 171 (52%)	2 (7%) 85 (5%)

4.1.3 Truailliú ceimiceach a laghdú in uiscí dromchla

Is é is príomhchuspóir ná laghdú a dhéanamh de réir a chéile ar thruailliú ar uisce dromchla ó shubstaintí tosaíochta agus eisiltí, diúscairtí agus caillteanais substaintí tosaíochta guaiseacha a stop nó a chealú go céimnithe. Bhunaigh an AE caighdeáin cheimiceacha do shubstaint is daichead. Tá an clár monatóireachta ceimicí críochnaithe d'fhiorusc agus do screamhuisc, ach ní raibh tacar iomlán na dtorthaí do 2009 ar fáil le plé sa mheasúnú reatha. Níl na sonraí comhfhreagracha d'uiscí eatramhacha agus cósta ar fáil. Bunaithe ar an bhfaisnéis theoranta atá ar fáil go dtí seo, tá an chuma ar an scéal go bhfuil leibhéal na dteipeanna an-íseal. De na láithreáin uile ar a ndearnadh monatóireacht i CAI nEathach Banna tá inbhear amháin (Cuan Laistigh Dhún Dealgan) ag teip ar stádas ceimiceach; ní mór an fhoinsé a aimsiú le cinneadh a dhéanamh ar na beartais chuí leis an stádas ceimiceach a athshlánú.

Tábla 4.3 Dobharlacha a dteipeann caighdeáin truaillithe ceimicí orthu faoi láthair

Stádas reatha	Aibhneacha agus canálacha Uimhir (%) Fad km (%)	Lochanna & taiscumair Uimhir (%) Achar km ² (%)	Inbhir Uimhir (%) Achar km ² (%)	Cósta Uimhir (%) Achar km ² (%)
Ag teip stádais cheimicí	0 (0%) 0 (0%)	0 (0%) 0 (0%)	1 (11%) 33 (86%)	0 (0%) 0 (0%)

4.1.4 Cuspóirí na gceantar faoi chosaint a bhaint amach

Is ann do cheantair áirithe faoi chosaint nach mbaineann amach a gcuid spriocanna do cheantair faoi chosaint de dheasca coinníollacha cáilíochta uisce. Is cuspóir do na dobharlacha a bhaineann leis na ceantair seo faoi chosaint iad a thabhairt ar ais chun go sásóidh siad na caighdeáin ábhartha uile d'uisce.

Tábla 4.4 Dobharlacha a bhaineann le ceantair faoi chosaint

	Aibhneacha agus canálacha Uimhir (%) Fad km (%)	Lochanna & taiscumair Uimhir (%) Achar km ² (%)	Inbhir Uimhir (%) Achar km ² (%)	Cósta Uimhir (%) Achar km ² (%)
Uiscí ag tabhairt tacaíochta do cheantair faoi chosaint	30 (32%) 317 (41%)	11 (65%) 5 (93%)	9 (100%) 39 (100%)	5 (100%) 331 (100%)

4.2 Cuspóirí malartacha

Ceadaíonn an Chreat-Treoir Uisce malairt chuspóirí a leagan síos faoi chúinsí áirithe sonraithe:

- srianta teicniúla, eacnamaíochta, comhshaoil nó athshlánaithe. I gcásanna áirithe tá spriocdhátaí sínte socraithe d'uiscí mar is gá;
- nádúr agus úsáidí uiscí áirithe saorga nó mórathraithe. Tá spriocanna malartacha leagtha síos le ceann a thógáil dá n-úsáid inbhuanaithe;
- athruithe nua fisiciúla agus forbairtí inbhuanaithe molta. If féidir go gcaithfear spriocanna malartacha a leagan síos le freastal ar thionscadail sa todhchaí.

Sna cásanna seo, ní mór fós beartais a ghlacadh leis an stádas is fearr is féidir a bhaint amach faoi 2015, go fiú nuair atá malairt spriocanna leagtha síos. Bunaíonn an plean seo malairt spriocanna d'uiscí áirithe ag teacht leis na Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil d'Uiscí Dromchla (IR 272 de 2009) agus Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil do Screamhuiscí (IR 9 de 2010). Tá a thuilleadh faisnéise ar spriocanna malartacha ar fáil ar www.wfdireland.ie.

4.2.1 Spriocdhátaí sínte

Is féidir spriocanna sínte, timthriall amháin pleanála de ghnáth (6 blian, go 2021) agus i gcásanna áirithe dhá thimthriall (go 2027) a fheidhmiú do dhobharlacha áirithe de bhun srianta teicniúla, eacnamaíochta, comhshaoil nó athshlánaithe.

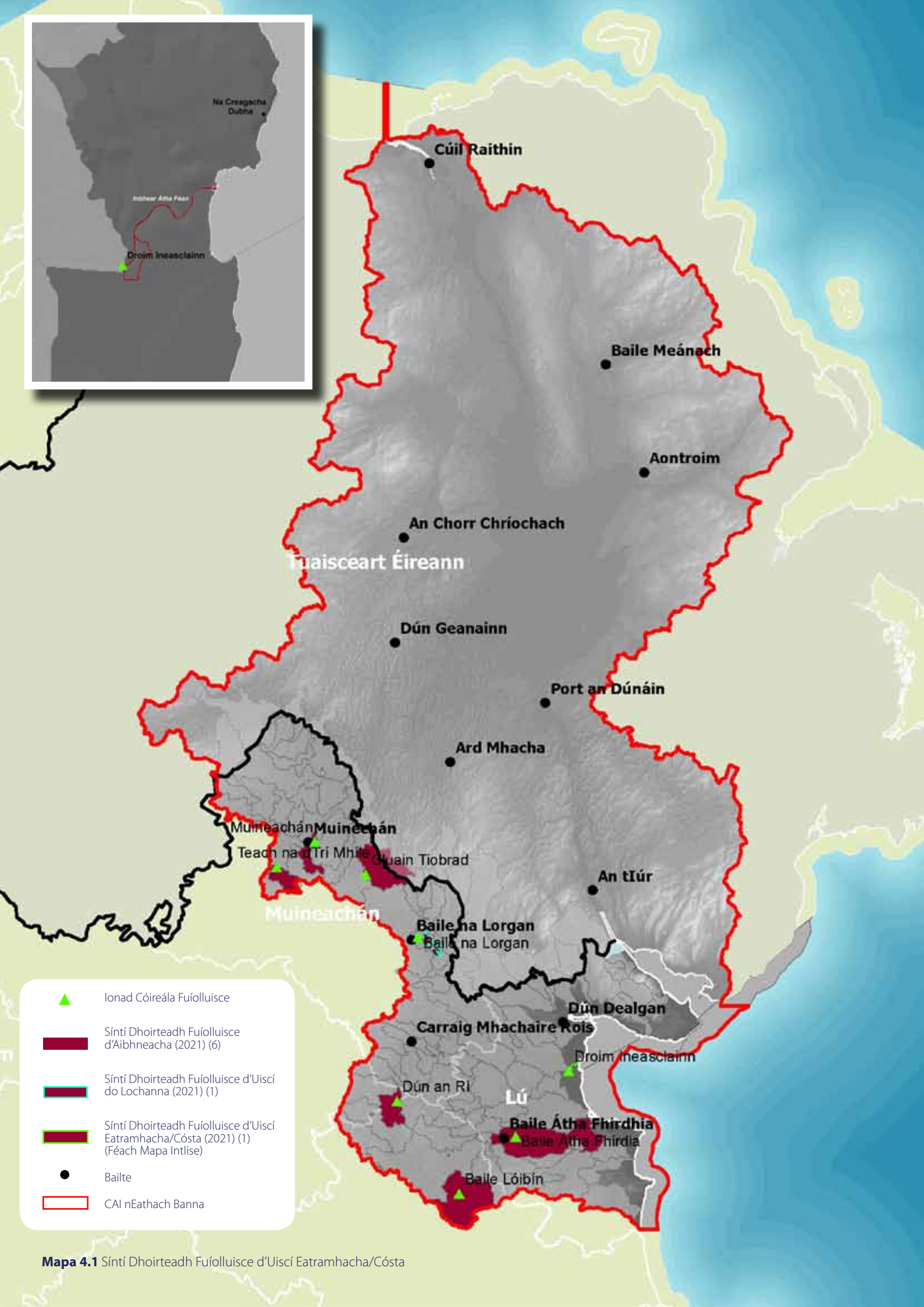
I gcásanna áirithe eile is gá imfhiosruithe le deimhin a dhéanamh de mhéid tionchar nó le beartais chuí a aithint agus a fheidhmiú. Tá éifeacht beartas áirithe éiginnte agus meastar go nglacfaidh athshlánú stádais níos mó ná an chéad thimthriall pleanála. Tá na cúiseanna a bhaineann le riachtanas sínte ar scálaí ama le huiscí áirithe a tabhairt ar ais go stádas maith i CAI nEathach Banna leagtha amach i dTábla 4.5. Tá na huiscí ar a bhfuil sínte ar scálaí ama socraithe léirithe i Mapaí 4.1 go 4.4.

Coimeádfar spriocanna faoi bhreithniú le linn na dtimthriall ar leith pleanála. Faoi chúinsí teoranta áirithe is féidir go mbeidh gá le sprioc nach bhfuil chomh dian céanna a fheidhmiú má léiríonn measúnuithe nach féidir stádas maith a bhaint amach faoi 2027.

Tábla 4.5 Cúiseanna gur gá scálaí sínte ama i ndobharlacha áirithe i CAI nEathach Banna

An cheist agus an síneadh is gá	Aibhneacha	Lochanna	Eatramhach	Cósta	Screamhuisce	Eilimint lonchasach ar theip stádais	Srianadh	Gníomhaíocht go 2015
Diúscairtí fuíolluisce ó fhearais áirithe cóiréala Síneadh go 2021 Mapa 4.1	6	1	1	-	-	Go príomha leibhéil fofair nó coinníollacha ocsaigín ag cothú stádais éiceolaíochta	Srianadh praiticiúil: an méid ama is gá le huasghrádú a phleanáil agus a dhearadh d'fhearais cóiréala agus le faofa agus ceadúnais a bhaint amach rud a chiallaíonn nach bhfuil sé indéanta go teicniúil stádas maith a bhaint amach in 2015. Léirigh measúnú cás ar chás go bhfuil soláthar infreastreachtúir riachtanach le stádas maith a bhaint amach.	Údaráis Áitiúla le huasghrádú a dhéanamh ar fhearais tríd an gClár Infheistíochta um Sheirbhísí Uisce agus le fearas a fheidhmiú agus a bhainistiú ag teacht le húdarú diúscairte.
Talmhaíocht: Cailíteanais fofair go huiscí dromchla ag rith le sruth Síneadh go 2021 Mapa 4.2	49	10	-	-	-	Leibhéil fofair ag tacú le stádas éiceolaíoch	Athshlánú fisiciúil: léiríonn taighde (Schulte, et al, ag na clódóirí), go nglacann laghdúithe ó ardleibhéil fofair in ithreacha (Innéacs 4) go leibhéil inbhuanaithe comhshaoil (Innéacs 3) ar an meán 7 go 15 bliana, go fiú agus lánfheidhmiúchán a dhéanamh ar na Rialacháin um Dhea-Chleachtas Talmhaíochta (IR 272 de 2009), agus dá bhrí sin is féidir go leanfadh cailliúint chothaitheach go huiscí. Tá éifeacht le sruth ag dobharcheantar ar athshlánú locha ag brath ar scála ama athshlánaithe abhann.	RTIB/RCORÁ le torthaí ar chlár dhobharcheantair talmhaíochta (CDTanna) agus ar an gClár Gníomhaíochta Níotráite (CGN) a athbhreithniú
Talmhaíocht: Cailíteanais fofair go huiscí dromchla trí screamhuiscí i gceantair charst Síneadh go 2021 Mapa 4.2	8	4	-	-	2	Leibhéil fofair ag tacú le stádas éiceolaíoch	Cinnteacht Chúise: nuair a chuireann screamhuiscí go suntasach le hualuithe fofair i gceantair charst, is gá imfhiosrú a dhéanamh ar mhéid agus ionchas na mbeartas is gá. Cruthaíonn seo srianadh toisc nach bhfuil cúis na faidhbe aimsithe go cinnte agus ní léir fós cé na beartais talmhaíochta breise is gá (más gá) ná cén éifeacht a bheadh ag réitigh theicniúla.	Athbhreithniú ar CDTanna agus CGN. RCORÁ - SPNF le creasa cion tairbhe turlach a mhapáil. RTIB leis na cigireachtaí feirme a mhéadú i gceantair charst le turlaigh agus le machnamh a dhéanamh ar phiolótú ar scéim feirmeoireachta cairdiúil don chomhshaoil
Substaintí dainséaracha: truailliú ceimiceach & teipeanna ar stádas ceimiceach Síneadh go 2021 Mapa 4.3	-	-	1	2	-	Substaintí Tosalaíochta	Cinnteacht cúise: rinneadh fairsingiú ar an gclár náisiúnta monatóireachta le déanaí le raon i bhfad níos fairsinge de substaintí a chuimsiú. Is gá a thuilleadh ama le teacht ar mhéid, cúiseanna agus foinsí stádais neamhghéilliúil ceimiceach agus le himfhiosrú agus feidhmiú beartas. Ina fianaise sin, tá srianadh teicniúil ann agus caithfear spriocanna a athbhreithniú in 2015.	GCC le monatóireacht a dhéanamh ar uiscí agus chlár ar dhiúscairtí, eisilrí agus cailliúntais a bhunú. Údaráis le clár um laghdú truaillithe a ullmhú. Ag teacht le Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil d'Uiscí Dromchla 2009.

An cheist agus an síneadh is gá	Aibhneacha	Lochanna	Eatramhach	Cósta	Screamhuise	Eilimint lonchasach ar theip stádais	Srianadh	Gníomhaíocht go 2015
Moiliú athshlánaithe ar shuíomhanna faoi mhórtionchar Síneadh go 2021 Mapa 4.4	15	-	7	2	-	Ollstádas éiceolaíochta	Tuigtear ó shuirbhéireachtaí GCC le déanaí gur moille athshlánú d'uiscí ina bhfuil stádas níos mó ná banda amháin faoi maith (i. bocht nó olc). Tá na rátaí athshlánaithe measta ar bhonn cás ar chás ag cur san áireamh na brúnna atá gníomhach. Meastar, de thoradh ar an gcumasc casta brúnna agus na leibhéil tionchair atá ann go sínfídh athshlánú an stádais go maith i láithreáin áirithe ar stádas bocht nó olc thar chéad thréimhse an phlean.	Clár na mbeartas le feidhmiú agus an GCC le monatóireacht agus tuairisciú ar rátaí athshlánaithe stádais
Líon Comhiomlán	69	10	8	3	2			
Iomlán mar % de gach uisce	72	58	89	60	7			

▲ Ionad Cóireála Fuíolluisce

■ Síntí Dhoirteadh Fuíolluisce d'Aibhneacha (2021) (6)

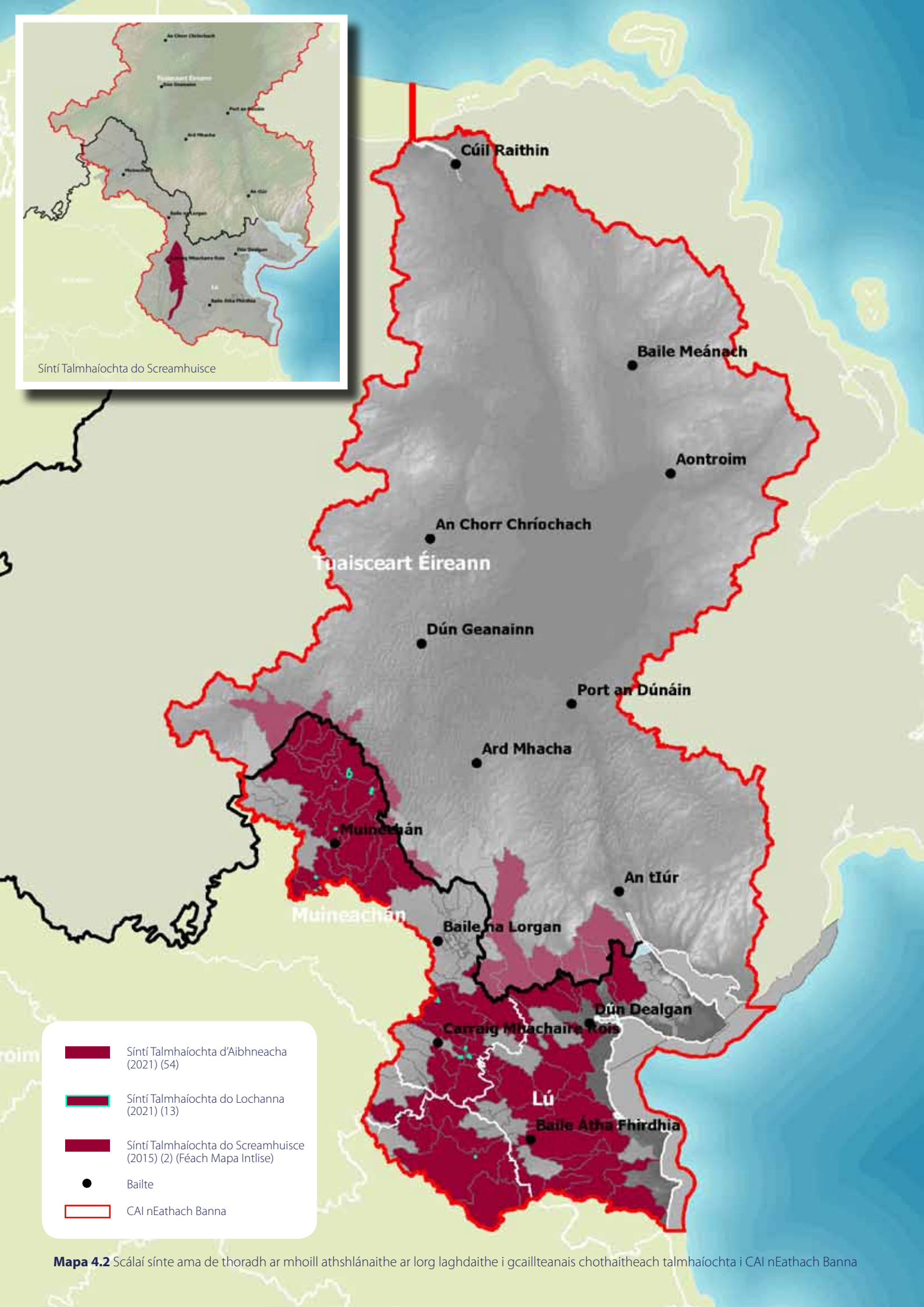
■ Síntí Dhoirteadh Fuíolluisce d'Uiscí do Lochanna (2021) (1)

■ Síntí Dhoirteadh Fuíolluisce d'Uiscí Eatramhacha/Cósta (2021) (1) (Féach Mapa Intlíse)

● Bailte

■ CAI nEathach Banna

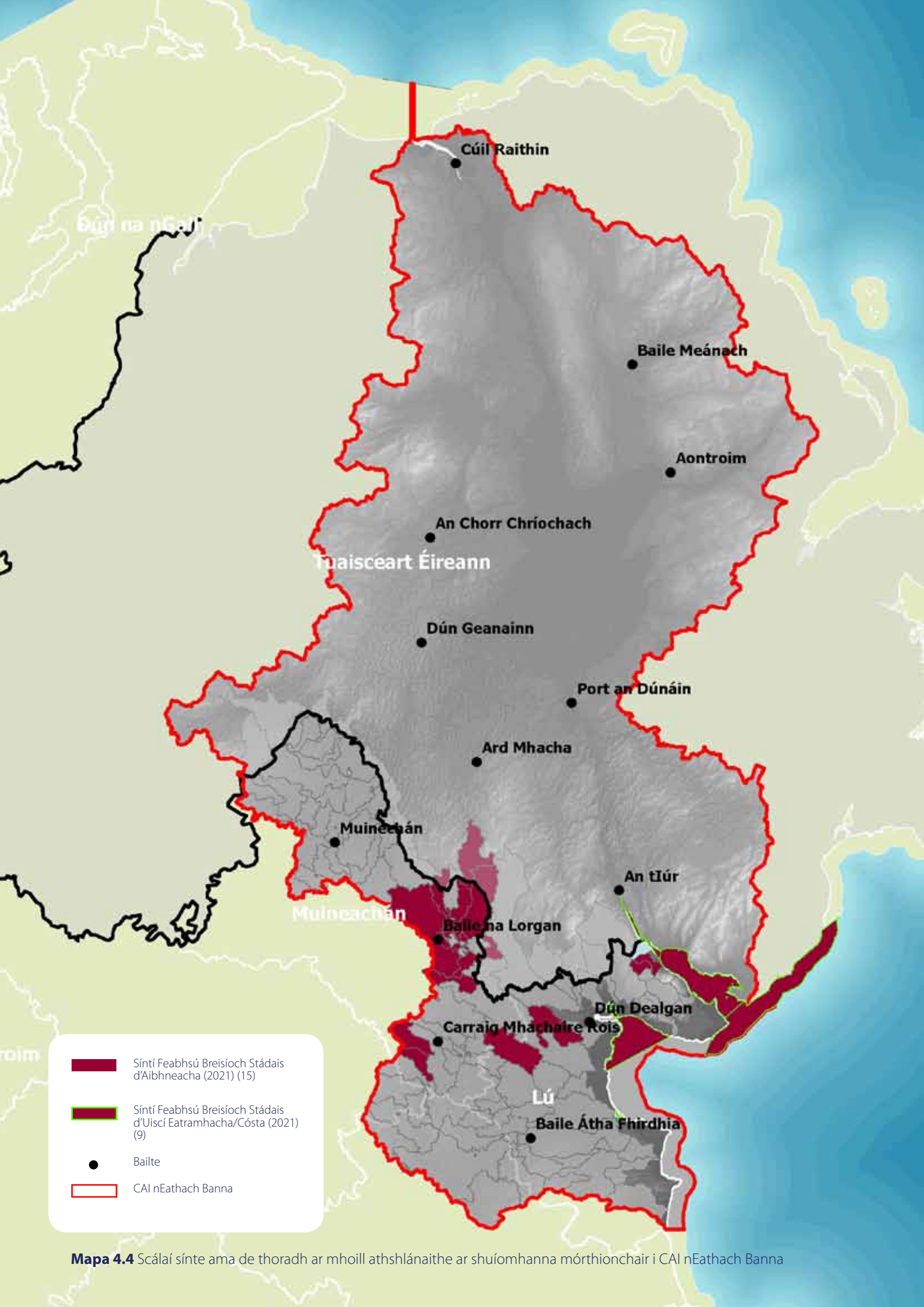
Mapa 4.1 Síntí Dhoirteadh Fuíolluisce d'Uiscí Eatramhacha/Cósta

Mapa 4.2 Scálaí sínte ama de thoradh ar mhoill athshlánaíthe ar lorg laghdaithe i gcaillteanais chothaitheach talmhaíochta i CAI nEathach Banna

Mapa 4.3 Scálaí sínte ama de thoradh ar mhoill athshlánaithe ar thruailliú ceimice agus ar theipeanna stádaís cheimiceacha i CAI nEathach Banna

Mapa 4.4 Scálaí sínte ama de thoradh ar mhoill athshlánaithe ar shuíomhanna mórtionchair i CAI nEathach Banna

4.2.2 Uiscí mórathraithe agus uiscí saorga

Tá mórathruithe carachtair déanta ar roinnt uiscí dromchlacha nó tógadh go saorga iad d'úsáidí mar stóráil uisce, soláthar poiblí, loingseoireacht, tuilechosaint agus draenáil talún. Tá dhá cheann d'uiscí dá leithéid sin sainithe mar uiscí mórathraithe nó mar uiscí saorga i CAI nEathach Banna.

Is é is sprioc d'uiscí mórathraithe agus d'uiscí saorga ná acmhainn maith éiceolaíochta a bhaint amach tríd is tríd faoi 2015. Ceadaíonn an sprioc seo feidhm thábhachtach de na huiscí seo a choinneáil agus deimhin a dhéanamh de chosaint nó feabhsú na héiceolaíochta chomh fada agus is féidir i gcaitheamh an ama. Chuathas i mbun próisis mionscagtha le sainiú a dhéanamh ar uiscí mórathraithe agus le spriocanna a bhunú dóibh: féach an doiciméad cúlraide saorga agus mórathruithe ar www.wfdireland.ie. Bhí an modh a úsáideadh bunaithe ar chur chuige i bpáirt a aontaíodh idir bhallstáit an AE. Éilíonn an modh go bhfeidhmeofaí tacar de bheartais aontaithe maolaithe le tréithe hidreamoirfeolaíochta (sreabhadh agus coinníollacha fisiciúla uisce) chomh fada agus is féidir gan drochthionchair shuntasacha ar an gcomhshaol trí chéile.

D'éiligh feidhmiú na modheolaíochta seo eolas agus breithiúnais sainiúil don chás a dhéanamh ar thionchar suntasach a bheith nó gan a bheith ag an mbeartas maolaithe ar an úsáid. Nuair a bhíonn sonraí monatóireachta ar fáil agus na beartais chuí maolaithe i bhfeidhm, meastar dobharlach a bheith ag teacht le hacmhainn mhaith éiceolaíochta, ina éagmais sin cuimsíonn an plean gníomhaíochta imfhiosruithe agus na beartais mhaolaithe is gá le hacmhainn mhaith éiceolaíochta a bhaint amach.

Uiscí saorga	Gníomhaíocht ag údarás poiblí ábhartha
Canáil Uladh	Staidéir le himfhiosrú a dhéanamh ar acmhainn éiceolaíochta
Uiscí Mórathraithe	Gníomhaíocht ag páirtí leasmhar
Loch Éime: soláthar uisce	Staidéar le himfhiosrú a dhéanamh ar acmhainn bhrúnna éiceolaíochta talmhaíochta sa dobharcheantar
Loch Mocnú: soláthar uisce	Deimhin a dhéanamh de shreafa cúitimh d'Abhainn Átha Féan

Tábla 4.6 Uiscí Mórathraithe agus uiscí saorga

Catagóir	Aibhneacha agus canálacha Uimhir (%) Fad km (%)	Lochanna & taiscumair Uimhir (%) Achar km ² (%)	Inbhir Uimhir (%) Achar km ² (%)	Cósta Uimhir (%) Achar km ² (%)
Uiscí saorga	1 (1%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	8 (1%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Uiscí Mórathraithe	0 (0%)	2 (12.5%)	0 (0%)	0 (0%)
	0 (0%)	4 (67%)	0 (0%)	0 (0%)
Iomlán mar % de gach uisce	1%	2%	0%	0%

Tá tástálacha den chineál céanna feidhmithe ag Gníomhaireacht chomhshaoil Thuaisceart Éireann agus tá beartais agus spriocanna aitheanta acu d'uiscí atá mórathraithe de thoradh brúnna laistigh de Thuaisceart Éireann (<http://www.ni-environment.gov.uk>). Níl aon sainithe sna huiscí i bpáirt de CAI nEathach Banna. Rachfar i mbun measúnaithe ar uiscí iarrthóireachta eile ar shainiú le linn an chéad timthriall pleanála.

4.2.3 Athruithe nua nó forbairt oiriúnach

Is féidir spriocanna malartacha a leagan síos chomh maith sa chás go mbeadh forbairtí áirithe ina n-údar le teip ar stádas maith a bhaint amach nó stádas ard a choinneáil. Tá seo faoi réir ar na forbairtí a bheith ar leas sáraitheach poiblí nó leas sáraithe do shláinte agus do shábháilteacht daonna a bheith i gceist. Ní mór plé a dhéanamh ar roghanna malartacha leis na leasa seo a sheachadadh agus ní mór an uile chéim phraiticiúil a ghlacadh le maolú a dhéanamh ar dhrochthionchar ar an dobharlach mar a éilítear i Rialachán 33 de Rialacháin um Chuspóirí Comhshaoil (Uiscí Dromchla) Chomhphobail na hEorpa, IR 272 de 2009.

Tá an méadú ar an ráta asbhainte uisce ó fhoinsé screamhuisce trí Scéim Soláthair Uisce Dhún an Rí ina athrú nua i CAI nEathach Banna, gur féidir gur gá malairt cuspóirí dó. Tig leis seo measúnú mioninste a éileamh má théann an scéim chun cinn.

Níl iad gan bheith ar an bplean ina bhac ar fhorbairtí amach anseo ach ní mór tuairisc a thabhairt orthu don CE le linn uasghráduithe ar an bplean ina dhiaidh seo. Ar a leithéid d'fhorbairtí, b'fhéidir, mar shampla, cuimsiú a dhéanamh ar Scéimeanna Faoisimh Tuile nó saintionscadail um bóithre ag an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta trí thionscnamh Iompar 21 agus trí Straitéis Forbartha na mBóithre Náisiúnta.

Tábla 4.7 Uiscí mar a mbeidh athruithe nó forbairtí nua i gceist

Cineál	Aibhneacha agus canálacha Uimhir (%)	Lochanna & taiscumair Uimhir (%)	Inbhir Uimhir (%)	Cósta Uimhir (%)	Screamhuisce Líon (%)
Iomlán mar % de gach uisce	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (4%)

4.3 An pictiúr iomlán

Léiríonn tábla 4.8 sprioc scálaí ama d'fheabhsú uiscí CAI nEathach Banna thar thrí thimthriall na Creat-Treorach Uisce. Faoi 2015 beidh mórán uiscí dromchla atá ar cháilíocht measartha faoi láthair tugtha ar ais go stádas maith; feabhsóidh stádas formhór na n-uiscí atá olc nó bocht.

Tábla 4.8 Scála ama le stádas maith ar a laghad a bhaint amach in uiscí dromchla agus i screamhuisc

Deadline	Aibhneacha agus canálacha Uimhir (%) Fad km (%)	Lochanna & taiscumair Uimhir (%) Achar km ² (%)	Inbhir Uimhir (%) Achar km ² (%)	Cósta Uimhir (%) Achar km ² (%)	Screamhuisce Uimhir (%) Achar km ² (%)
2009	21 (22%)*	2 (12%)	0 (0%)	1 (20%)*	26 (93%)
	101 (13%)*	0.2 (3%)	0 (0%)	122 (37%)*	1720 (95%)
2015	26 (27%)*	3 (18%)	1 (11%)	1 (20%)*	26 (93%)
	116 (15%)*	0.3 (5%)	2 (5%)	122 (37%)*	1720 (95%)
2021	95 (99%)*	17 (100%)	9 (100%)	4 (80%)*	28 (100%)
	768 (99%)*	6 (100%)	39 (100%)	293 (89%)*	1805 (100%)
2027	95 (99%)*	17 (100%)	9 (100%)	4 (80%)*	28 (100%)
	768 (99%)*	6 (100%)	39 (100%)	293 (89%)*	1805 (100%)

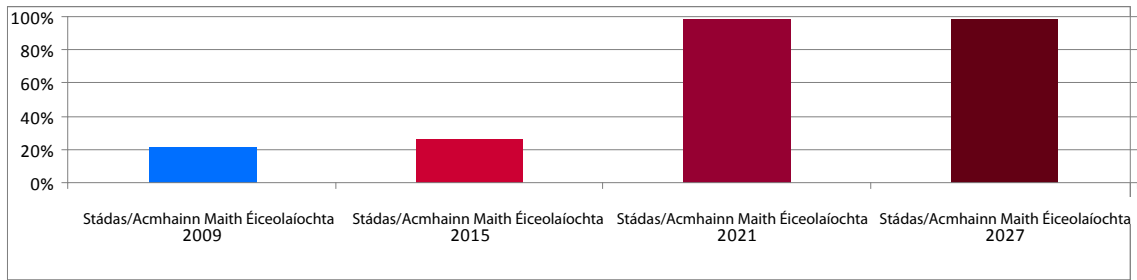
*Níl spriocanna leagtha síos do na huisc nach bhfuil a stádas cinnte go fóill.

Meastar go mbainfidh feidhmiú an phlean seo stádas maith amach faoi 2015 in 26 abhainn agus canáil, 3 loch agus taiscumar, 1 inbhear, 1 uisce cósta agus 26 screamhuisce, agus go ndéanfar a thuilleadh feabhsuithe sa dara agus sa tríú thimthriall pleanála. Léiríonn grafanna 4.1 – 4.5 na treochtaí ionchasacha i stádas thar thrí thimthriall pleanála go 2027. Déanann Mapaí 4.9 agus 4.10 achoimre ar na spriocanna comhshaoil d'uisc dromchla agus do screamhuisc an cheantair.

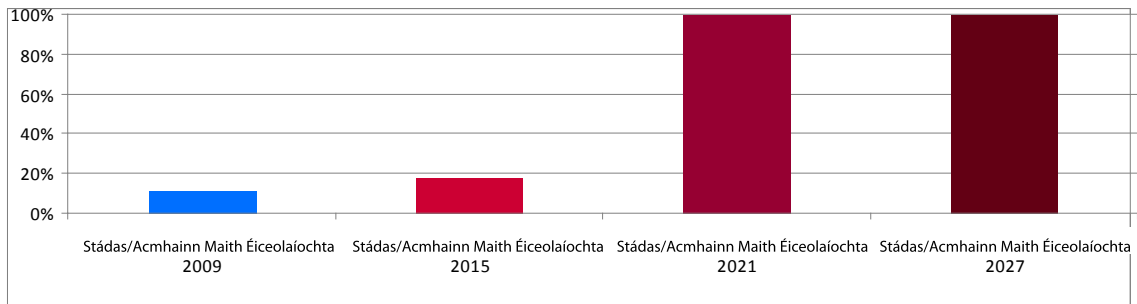
Idir fhoilsiú an dréachtphean agus críochnú an phlean seo rinneadh mionmheasúnú ar na scálaí ionchasacha ama d'athshlánú uiscí ar lorg beartas a fheidhmiú. Tuigtear ón measúnú seo gur féidir a bheith ag súil le scálaí níos faide athshlánaithe do líon níos mó dobharlach. Sna dréacht pleananna measadh go mbainfeadh 79% de na haibhneacha agus de na canálacha, 100% de na locha agus de na taiscumair, 100% de na hinbhir, 80% de na huisc cósta agus 100% de na screamhuisc stádas maith amach faoi 2015. Meastar anois go mbeidh stádas maith bainte amach faoi 2015 ag 27% de na haibhneacha agus de na canálacha, 18% de na locha agus de na taiscumair, 11% de na hinbhir, 20% de na huisc cósta agus 93% de na screamhuisc.

Déanfar athbhreithniú ar na spriocanna agus b'fhéidir go gcaithfear iad a leasú le linn saolré an phlean agus in 2015 mar a bheidh teacht ar fhaisnéis shuntasach nua ar stádas, brúnna agus rátaí athshlánaithe. Mar shampla, tá stádas uiscí áirithe ar a bhfuil brúnna moirfeolaíochta fós le cinneadh. Tá tionchair de dhroim athruithe agus damáiste moirfeolaíochta á measúnú den chéad uair. Creidtear go bhfuil stádas éisc ar an eilimint bitheolaíochta is goilliúnaí maidir le tionchar moirfeolaíochta; ar a shon sin, tá measúnú á dhéanamh ar stádas éisc den chéad uair chomh maith. Dá bhrí sin, glacfaidh sé blianta fada sula mbeidh leoreolas bunaithe ar thionchair mhoirfeolaíochta.

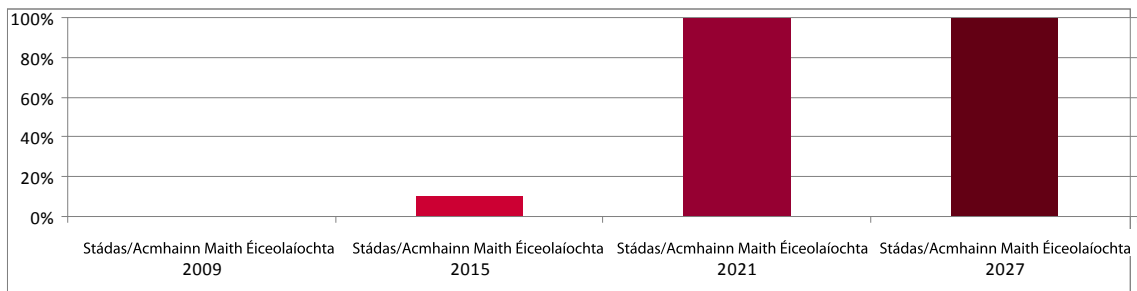
Graf 4.1 – Treochtaí stádais thar thrí thimthriall pleanála abhann agus canálach (líon)

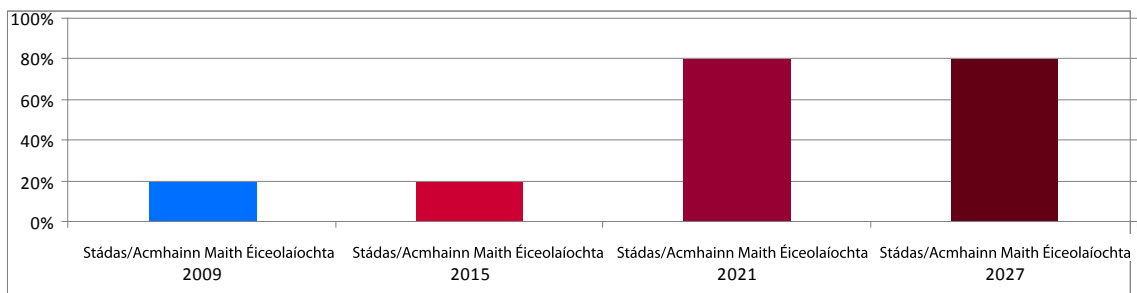
Graf 4.2 – Treochtaí stádais thar thrí thimthriall pleanála locha agus taiscumair (líon)

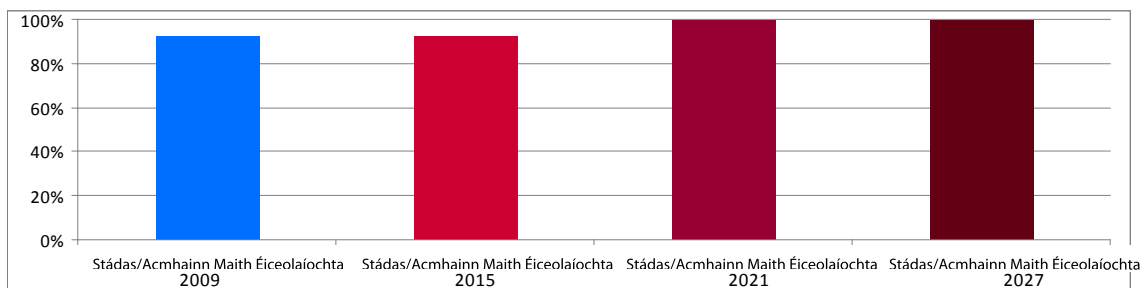
Graf 4.3 – Treochtaí stádais thar thrí thimthriall pleanála inbhear (líon)

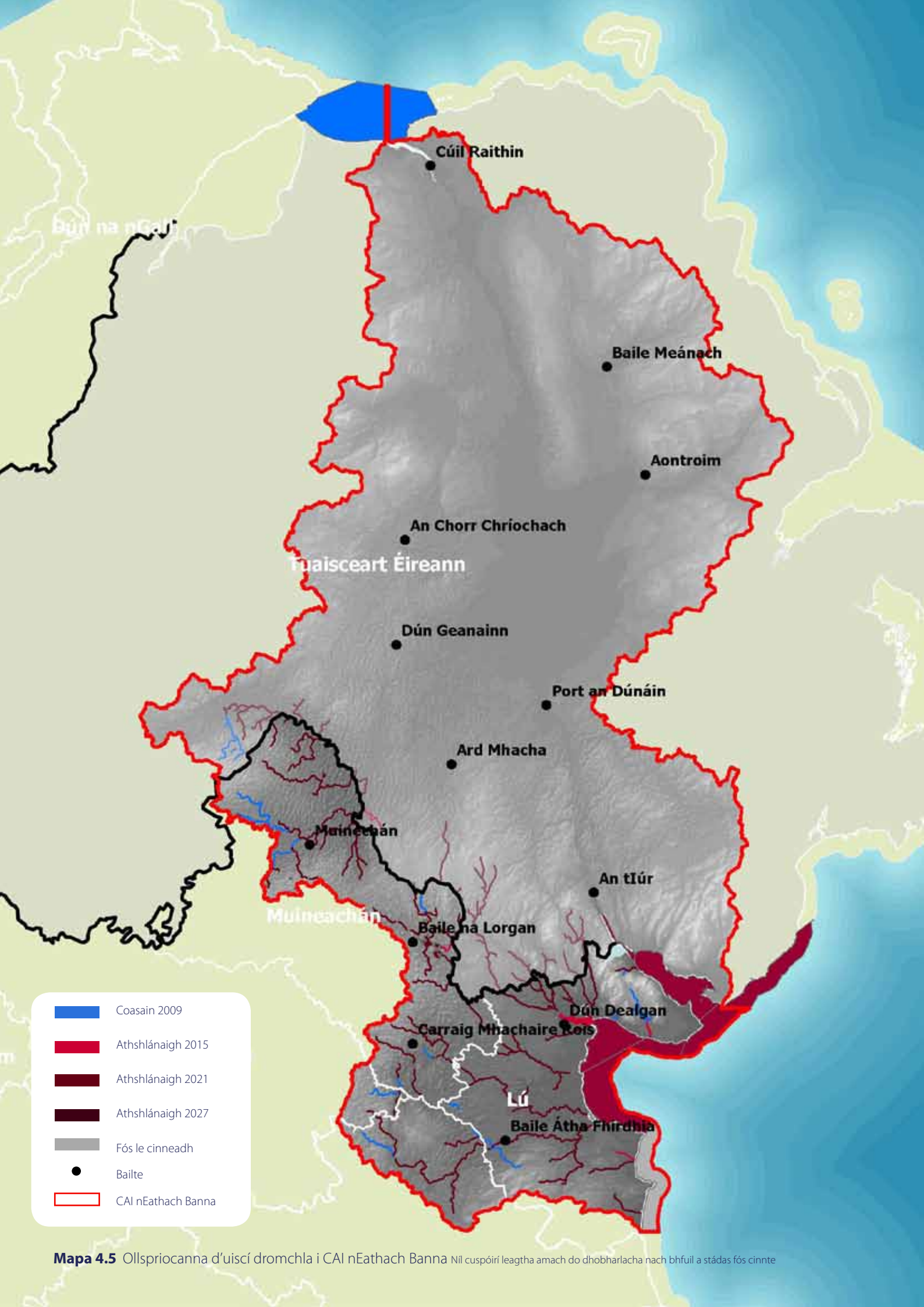

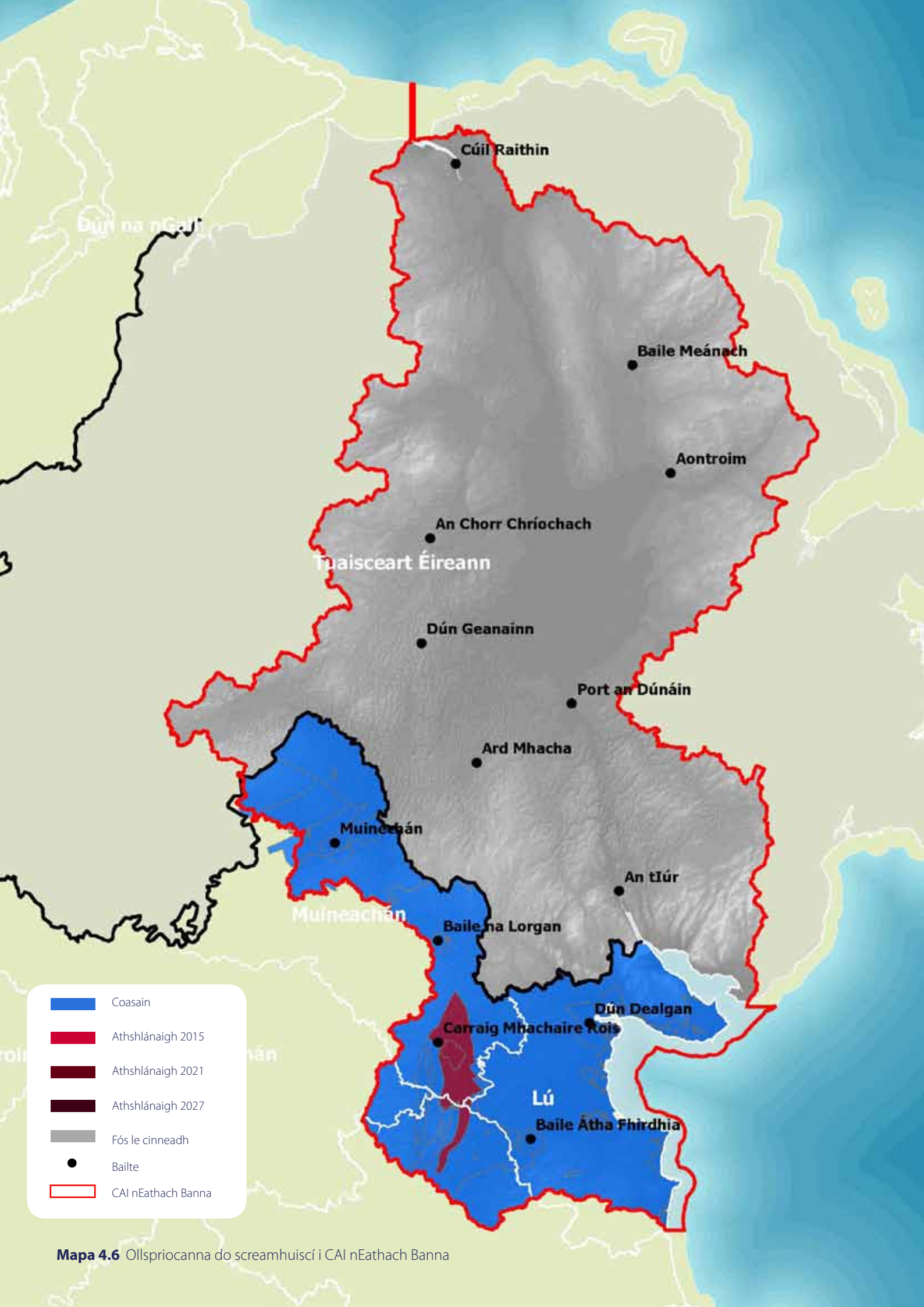
Graf 4.4 – Treochtaí stádais thar thrí thimthriall pleanála uisce cósta (líon)

Graf 4.5 – Treochtaí stádais thar thrí thimthriall pleanála screamhuisce (líon)

Mapa 4.6 Ollspriocanna do screamhuiscí i CAI nEathach Banna

5 Clár na mbeartas do CAI nEathach Banna

Leag Caibidil 4 amach na cuspóirí do CAI nEathach Banna. Déanann an chaibidil seo cur síos ar na beartais atá le feidhmiú leis na spriocanna sin a bhaint amach. Tá foráil do mhórán de na beartais sa reachtaíocht náisiúnta cheana féin agus táthar á bhfeidhmiú. Cuimsíonn seo, mar shampla, na Rialacháin Uirbeacha um Chóireáil Fuíolluisce 2001 go 2010 agus na Rialacháin um Dea-Chleachtas Feirmeoireachta do Chosaint Uiscí de 2009. Tugadh beartais eile isteach le déanaí (mar shampla na Rialacháin nua um Uisce Snámha, 2008) nó tá siad á n-ullmhú (mar shampla rialacháin mholta d'údarú asbhaintí agus d'athruithe fisiciúla). Tá liosta iomlán mioninste ar na beartais in Aguisíní 4 agus 5 agus tá a thuilleadh faisnéise faoi na beartais sa doiciméad cúlraíde de chlár náisiúnta na mbeartas agus chomh maith sa sraith de bheartais chlár — doiciméid chúlraíde ar staidéir theicniúla mar a mhínítear sainbheartais do phríomhcheisteanna bainistíochta uisce (ar fáil ar www.wfdireland.ie).

Tá cur síos sna rannáin seo a leanas ar:

- reachtaíocht a tugadh isteach le déanaí le tuilleadh feidhme dlíthiúil a thabhairt do na céimeanna is gá chun na cuspóirí a socraíodh i ngach plean abhantraí in Éirinn a bhaint amach,
- na príomhchéimeanna atá le cur i bhfeidhm le linn an chéad timthriall pleanála,
- réimse na gcéimeanna eile poitéinsiúla a bhfuiltear ag féachaint orthu ach a bhfuil tuilleadh forbartha de dhíth orthu;
- na pleananna gníomhaíochta mionsonraithe a bunaíodh do na hAonaid Bhainistíochta Uisce laistigh de CAI nEathach Banna agus
- na príomhchéimeanna atá le cur i bhfeidhm sna hAonaid Bhainistíochta Uisce.

5.1 **Reachtaíocht a déanadh le déanaí ag tacú le forfheidhmiú chlár na mbeartas** **Reachtaíocht a déanadh le déanaí ag tacú le forfheidhmiú chlár na mbeartas**

Tá dul chun cinn suntasach déanta le blianta beaga anuas maidir leis an reachtaíocht iomchuí le tacú le forfheidhmiú phleananna agus chlár beartas abhantraí in Éirinn. Déanadh trasuímh ar phríomhriachtanais na Creat-treorach Uisce (2000/60/EC) faoi na Rialacháin um Beartas Uisce (IR 722 de 2003 mar a leasaíodh). Ina theannta sin, déanadh na Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil d'Uiscí Dromchla (IR 272 de 2009) agus na Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil do Screamhuisce (IR 9 de 2010) le feidhm a thabhairt do na céimeanna ba ghá leis na spriocanna comhshaoil d'uisce dromchla agus do screamhuisce a bunaíodh sna pleananna bainistíochta abhantraí a bhaint amach. Leagann na Rialacháin oibleagáid dhlíthiúil ar údarais phoiblí iarracht a dhéanamh ar na spriocanna sin a bhaint amach i gcomhthéacs a bhfeidhmeanna reachtúla. Mar shampla, éilíonn an dá thacar Rialachán go ndéanadh na húdarais iomchuí athbhreithniú ar gach údarú maidir le díluchtú thruailleán le ceann a thógáil de na spriocanna a bunaíodh sna pleananna abhantraí. Áirítear ar na húdaruithe seo, inter alia: Déanadh trasuímh ar phríomhriachtanais na Creat-treorach Uisce (2000/60/EC) faoi na Rialacháin um Beartas Uisce (IR 722 de 2003 mar a leasaíodh). Ina theannta sin, déanadh na Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil d'Uiscí Dromchla (IR 272 de 2009) agus na Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil do Screamhuisce (IR 9 de 2010) le feidhm a thabhairt do na céimeanna ba ghá leis na spriocanna comhshaoil d'uisce dromchla agus do screamhuisce a bunaíodh sna pleananna bainistíochta abhantraí a bhaint amach. Leagann na Rialacháin oibleagáid dhlíthiúil ar údarais phoiblí iarracht a dhéanamh ar na spriocanna sin a bhaint amach i gcomhthéacs a bhfeidhmeanna reachtúla. Mar shampla, éilíonn an dá thacar Rialachán go ndéanadh na húdarais iomchuí athbhreithniú ar gach údarú maidir le díluchtú thruailleán le ceann a thógáil de na spriocanna a bunaíodh sna pleananna abhantraí. Áirítear ar na húdaruithe seo, inter alia:

- ceadúnais a eisíodh faoi na hAchtanna um Thruailliú Uisce
- ceadúnais IPPC
- ceadúnais a eisíodh faoi na Rialacháin um Scaoileadh Fuíolluisce (Údarú) 2007
- Teastais Údaraithe faoi na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola 2008.

Tugann reachtaíocht eile a tugadh isteach le blianta beaga anuas feidhm do bheartais éagsúla a éilíonn an Chreat-treoir Uisce. Áirítear orthu seo: Áirítear orthu seo:

- na Rialacháin um Scaoileadh Fuíolluisce (Údarú) 2007 (I.R. Uimh 684 de 2007) a bhunaíonn córas údaraithe do scaoileadh fuíolluisce na n-údarás áitiúil á fheidhmiú ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil.
- an tAcht um Sheirbhísí Uisce (Uimh 30 de 2007) a thugann pleanáil straitéiseach isteach maidir le soláthar seirbhísí uisce, ag neartú na socruithe riaracháin do phleanáil ar sholáthar seirbhísí uisce ag leibhéal náisiúnta agus áitiúil. Caithfidh Pleananna Straitéiseacha Seirbhísí Uisce a ullmhaíonn údarais na seirbhísí uisce de réir Ailt 36 den Acht seo ceann iomlán a thógáil de phleanáil cheart

agus d'fhorbairt inbhuanaithe a réimsí feidhme ar a n-áirítear, i measc nithe eile, soláthar ar phleananna bainistíochta abhantraí a ullmhaítear don gceantar iomchuí. Caithfidh Pleananna Straitéiseacha Seirbhísí Uisce a ullmhaíonn údaráis na seirbhísí uisce de réir Ailt 36 den Acht seo ceann iomlán a thógáil de phleanáil cheart agus d'fhorbairt inbhuanaithe a réimsí feidhme ar a n-áirítear, i measc nithe eile, soláthar ar phleananna bainistíochta abhantraí a ullmhaítear don gceantar iomchuí.

- bunaíonn na Rialacháin um Cháilíocht Uisce Snámha (IR 79 de 2008) a rinne trasuí ar an Treoir nua maidir le hUiscí Snámha (2006/7/CE) córas nua le rangú a dhéanamh ar cháilíocht uisce snámha agus éilíonn siad monatóireacht agus pleananna bainistíochta le caomhnú, cosaint agus feabhas a chur ar cháilíocht uiscí snámha.
- Rialacháin na gComhphobal Eorpach ar Spriocanna Comhshaoil (Diúilicín Péarla Fíoruisce) (IR 296 de 2009) a leagann síos spriocanna a bhfuil ceangal dlí ag gabháil leo maidir le cáilíocht uisce in aibhneacha, nó páirteanna d'aibhneacha ina bhfuil an diúilicín péarla fíoruisce (Margaritifera) agus atá sainithe mar Cheantar Speisialta Caomhnaithe leis an speiceas seo a chosaint. Éilíonn na Rialacháin ar na húdaráis freisin go nglactar na céimeanna is gá leis na spriocanna sin a bhaint amach. Cuireann siad freisin ar an Aire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, faoi réir chomhairliúcháin, clár céimeanna a ullmhú leis na cuspóirí éiceolaíocha a bhaint amach in aibhneacha ina bhfuil daonra pobail chosanta, agus plean bainistíochta fo-abhantraí a fhoilsiú do gach abhainn iomchuí. Ar a shon sin, níl aon aibhneacha i CAI nEathach Banna ina bhfuil pobail faoi chosaint. Éilíonn na Rialacháin ar na húdaráis freisin go nglactar na céimeanna is gá leis na spriocanna sin a bhaint amach. Cuireann siad freisin ar an Aire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, faoi réir chomhairliúcháin, clár céimeanna a ullmhú leis na cuspóirí éiceolaíocha a bhaint amach in aibhneacha ina bhfuil daonra pobail chosanta, agus plean bainistíochta fo-abhantraí a fhoilsiú do gach abhainn iomchuí. Ar a shon sin, níl aon aibhneacha i CAI nEathach Banna ina bhfuil pobail faoi chosaint.
- na Rialacháin um Cháilíocht Uiscí Sliogéisc (IR 268 de 2006) a leagann síos riachtanais maidir le cáilíocht uisce, a shocraíonn sonrú ar achair fáis sliogéisc agus bunú clár laghdaithe thruailliú do na huiscí sonraithe d'fhonn tacú le beatha agus fás sliogéisc. Leasaíodh na Rialacháin in 2009 (IR 55 de 2009 agus IR 464 de 2009) le sonrú a dhéanamh ar chaoga ball uisce breise sliogéisc. Tá seasca ceathair uisce sliogéisc ar fad anois ann go náisiúnta. Tá dhá cheann suite i CAI nEathach Banna. Leasaíodh na Rialacháin in 2009 (IR 55 de 2009 agus IR 464 de 2009) le sonrú a dhéanamh ar chaoga ball uisce breise sliogéisc. Tá seasca ceathair uisce sliogéisc ar fad anois ann go náisiúnta. Tá dhá cheann suite i CAI nEathach Banna.
- Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Dea-Chleachtais Talmhaíochta chun Uiscí a Chosaint) 2009 (IR 101 de 2009), a sholáthraíonn tacaíocht reachtúil do dhea-chleachtas talmhaíochta le huiscí a chosaint ar thruailliú ó fhoinsí talmhaíochta le beartais áirithe iontu dírithe ar an sprioc sin a bhaint amach. Rinne na rialacháin seo athbhreithniú agus athsholáthar ar rialacháin a déanadh roimhe seo in 2006 agus 2007 agus déanadh soláthar iontu d'fhorálacha forfheidhmithe neartaithe agus do bhainistíocht níos fearr ar chlós feirme. Rinne na rialacháin seo athbhreithniú agus athsholáthar ar rialacháin a déanadh roimhe seo in 2006 agus 2007 agus déanadh soláthar iontu d'fhorálacha forfheidhmithe neartaithe agus do bhainistíocht níos fearr ar chlós feirme.
- Leasuithe ar na Rialacháin um Chóireáil Fuíolluisce Uirbigh 2001 leasuithe ar na Rialacháin um Chóireáil Fuíolluisce Uirbigh 2001 (IR 48 de 2010) a dhéanann sonrú ar 10 láthair bhreise mar Limistéir fogair. Tugann seo líon na suíomh sainithe go náisiúnta go 43 (cúig cinn i CAI nEathach Banna).
- Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Rialú Substaintí Contúirteacha Ó Chóracha Amach Ón gcósta) 2009 (IR 358 de 2009) a sholáthraíonn do dhíluchtú ar shubstaintí áirithe contúirteacha a cheadú ó chóracha amach ón gcósta chuig farraige theorann na hÉireann ag an Aire Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádurtha. Tá soláthar sna Rialacháin freisin go n-ullmhódh an tAire clár laghdaithe thruailliú.

Áirítear sa Bhille um Pleanáil agus Forbairt 2010, atá le hachtú i lár na bliana seo, forálacha nua tábhachtacha ag tacú leis an gCreat-treoir Uisce. Sa chéad áit, áirítear cuspóir nua éigeantach sa Bhille ag cur ar údaráis áitiúla bainistíocht uisce a chomhtháthú le polasaithe agus cuspóirí pleanála in ullmhú a bplean forbartha. Éilíonn sé go sonrach ar údaráis áitiúla a chinntiú go dtacaíonn na pleananna forbartha le cur chun cinn agus comhlíonadh na gcaighdeán agus na gcuspóirí comhshaoil a bunaíodh faoi na Rialacháin um Uisce Dromchla agus Screamhuisce. D'fhonn a chinntiú go ndéanann pleanáil agus bainistíocht forbartha comhlíonadh iomlán ar chuspóirí na Creat-treorach Uisce, eiseoidh an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil treoir Alt 28 do na húdaráis phleanála ar an mBille nua Pleanála agus an bhaint atá aige le forfheidhmiú na RBMPanna, tar éis a achtaithe agus nach déanaí ná 2011. Tacófar leis seo le seimineáir réigiúnacha.

Sa dara háit, tá forálacha nua suntasacha áirithe sa Bhille maidir le rialú chairéal. Cuireann an Bille ar gach údarás pleanála cairéil ina réimse riaracháin a aithint, agus ag tógáil ceann de dhátaí forfheidhmithe Threoir EIA agus na Treorach maidir le Gnáthóga, faoi seach, bheadh gá le measúnacht tionchair timpeallachta nó le measúnacht iomchuí agus nár déanadh ceachtar den dá mheasúnacht nó an dá mheasúnacht seo orthu, faoi mar ba chúí. Nuair a thosaigh na cairéil a aithníodh ag feidhmiú sular bunaíodh an cód pleanála in 1964, nó tar éis cead a fháil agus go bhfuil siad cláraithe, beidh orthu cur isteach ar chead nua, ar a dtugtar "cead ionadach" le EIA feabhais. Mar sin féin, má thosaigh an cairéal ag feidhmiú tar éis Deireadh Fómhair 1964 agus nach bhfuarthas cead riamh, nó nár cláraíodh é in 2004-2005 faoi Alt 261 den Acht, má éilítear sin air beidh sé faoi réir ghníomhaíochta forfheidhmithe.

Sa tríú háit, baineann an Bille as an stádas díolúine d'inlíonadh bhogach a déanadh faoin Acht um Míntíriú Talún. Cuirfear srian ar nó bainfear as cineálacha eile díolúine ar líonadh talún bogaigh sna leasuithe atá le teacht ar na Rialacháin Phleanála.

Cuirfear tuilleadh feabhais ar an bhfrámaíocht reachtach le cosaint agus feabhas a chur ar cháilíocht uisce trí rialuithe neartaithe ar astarraingt uisce agus athruithe fisiciúla ar dhobharlaigh. Tá staidreamh scoipe ar na riachtanais reachtúla sa réimse seo ar bun agus

tosófar ar obair ar dhréachtú rialachán nua WFD-comhlíontach le háireamh a dhéanamh ar chóras nua-aimseartha clárúcháin agus réamhúdairithe níos déanaí i 2010. Beidh na rialacháin seo i bhfeidhm faoi dheireadh 2010 ar a dhéanaí.

Molfar reachtaíocht nua le soláthar a dhéanamh do réamhbhreithniúchán ar nádúr, láthair agus torthaí charnacha thionscadal áirithe forbartha talmhaíochta lena chinntiú go gcomhlíontar go hiomlán na dualgais faoin Treoir maidir le Measúnacht Tionchair Timpeallachta. Is freagra é seo ar rialú CCE Samhain 2008 go raibh Éire ró-thuilleamaíoch ar thairseacha méide lena dhéanamh amach an bhfuil MTT ag teastáil maidir le forbairtí áirithe talmhaíochta.

Áirítear ar na catagóirí forbartha talmhaíochta:

- tionscadail d'athstruchtúrú ghabháltas talún tuaithe;
- tionscadal d'úsáid talún neamhshaothraithe nó limistéir leathnádúrtha ar chúiseanna diansaothraithe talmhaíochta; agus
- tionscadail bhainistíochta uisce do thalmhaíocht, ar a n-áirítear uisciú agus draenáil talún.

Is é comhthoradh na n-athruithe reachtaíochta thuas go neartófar rialú ar ghníomhaíochta forbartha fisiciúla agus níos mó comhtháthú a thabhairt i gceist idir an cód pleanála agus cuspóirí na bpleananna bainistíochta abhantraí.

5.2 Clár na gCéimeanna

Tá achoimre sna rannáin seo a leanas ar phríomhfhorálacha chlár na mbeartas. Tá mionsonraí ar na céimeanna do CAI nEathach Banna sna pleananna gníomhaíochta Bainistíochta Uisce don gceantar.

5.2.1 Rialú scaoilte fuíolluisce uirbigh

De réir mheasúnachtaí ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil tá scaoileadh fuíolluisce cathrach ar cheann de na foinsí truaillithe is tábhachtaí in uiscí na hÉireann, ar é is cúis le 38% de líon na n-aibhneacha truaillithe a bhfuil taifead orthu (ar ghníomhaíochtaí talmhaíochta an fhoinsé eile). Cuireann an tuarascáil is déanaí ón nGníomhaireacht a chlúdaíonn an tréimhse 2004-2006 béim ar cén fáth a bhfuil rialú ar scaoilte dramhuisce uirbigh chomh tábhachtach sin i gcomhthéacs na hÉireann. Ar na 39 láthair

ar déanadh iad a mheas a bheith an-truailithe le linn na tréimhse seo, bhíothas in amhras gur déanadh 21 acu a rangú dá réir mar thoradh ar scartadh uirbeach, ar shéarachas é den chuid is mó. Maidir le cásanna de thruailliú measartha a aimsíodh sa tréimhse seo, ceapadh gur foinsí cathrach ba chúis lena bhformhór freisin.

Is é príomhthionchar truailiú ó fhoinsí cathrach ná saibhriú cothaitheach fosfáite (a dtarlaíonn fás i bhfad níos mó ar phlandaí agus algach dá dhroim) ar chothaithigh is cúis leis (nítrigin agus fosfar). Tionchar eile a dtagtar go minic air is ea sioltachán. Bíonn formhór na gcásanna truailithe mheasartha a leagtar ar fhoinsí 'cathrach' le haimsiú níos faide síos sa sruth ó scardadh seárachais ó bhailte.

Tá feabhas mór i gcónaí ar bhainistiú scardadh dramhuisce uirbigh. Thar an tréimhse 2000 go dtí 2006 infheistíodh €2.3 billiún i gcóireáil dramhuisce, ag freastal ar 90% de riachtanais infrastruchtúir na hÉireann. Déanfar infheistiú ar €2.5 bhilliún eile measta i rith tréimhse 2007 go 2013. Ar a shon sin, bhí an bhéim go dtí seo ar infrastruchtúr a sholáthar ach tá feabhas suntasach freisin de dhíth ar ghnéithe feidhmiúcháin. Sa tréimhse tuairiscithe 2006/2007, bhí neamhchomhlíonadh na rialachán maidir le Cóireáil Dramhuisce Uirbigh do scardadh an-mhór ó ionaid chóireála (>15,000 de dhaonra) ard (48%), agus níor chomhlíon formhór na n-ionad beag cóireála (<2,000 de dhaonra) caighdeáin (GCC, 2009).

Tá Éire tar éis dhá mhórphíosa reachtaíochta a achtú le déanaí ar phríomheilimintí iad in éineacht den bhfrámaíocht reachtach sa réimse a bhaineann le dramhuisce uirbeach. Sa chéad áit, na Rialacháin um Scardadh Dramhuisce (Údarú) 2007, ag soláthar údaraithe de réir luachteorainneacha astúcháin agus sa dara háit, na Rialacháin um Uiscí Dromchla 2009, ag soláthar chaighdeán cháilíochta reachtuil do réimse substaintí in uisce.

5.2.1.1 Rialacháin maidir le cóireáil dramhuisce uirbigh (2001-2010)

Is é an príomhchuspóir maidir le cóireáil dramhuisce ná go gcomhlíonfaí riachtanais Rialacháin um Chóireáil Dramh-Uisce Uirbigh (2001-2010) an AE ina n-iomláine. Is í aidhm na Rialachán cosaint a dhéanamh ar an gcomhshaol ar dhrochthionchair scardadh dramhuisce uirbigh agus scardadh ó earnálacha áirithe tionsclaíocha. Éilíonn na Rialacháin:

- soláthar sceidealta ar chórais bhailiúcháin dramhuisce uirbigh – ag brath ar mhéid na ceirteála agus ar chineál an dobharlaigh a ndéantar dramhuisce a scardadh ann;
- soláthar sceidealta ar chórais chóireála dramhuisce uirbigh – ag brath ar mhéid na ceirteála agus ar chineál an dobharlaigh a ndéantar dramhuisce a scardadh ann;
- soláthar do dhramhuisce tionsclaíoch a théann isteach i gcórais bhailiúcháin agus ionaid chóireála dramhuisce uirbigh le glacadh le haon réamhchóireáil a bhfuil gá leis le sláinte na foirne, an chomhshaoil agus creatlach agus iomláine an ionaid a chosaint, agus;
- monatóireacht ag údaráis áitiúla ar scardadh ó ionaid chóireála dramhuisce uirbigh ar a n-áirítear torthaí a tharchur chuig an údarás áitiúil EPA.

Tá na Rialacháin um Chóireáil Dramh-Uisce Uirbigh (2001-2010) tar éis sonrú a dhéanamh freisin ar 43 dobharlach mar chinn atá íogair agus gá acu le cosaint speisialta de dheasca bagairt ó eotrófú. Áirítear san uimhir seo deich n-uisce sa bhreis atá íogair a sonraíodh i Rialacháin leasaitheacha (IR 48 de 2010) a déanadh le déanaí.

Tá freagracht ar an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil maidir leis na Rialacháin a chur i bhfeidhm d'fhonn feabhas a chur ar cháilíocht scardadh ó ionaid chóireála dhramhuisce uirbigh trí chlár straitéiseach, baolbhunaithe forfheidhmithe. Bunaithe ar thorthaí iniúchóireachta agus monatóireachta tá an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil tar éis feabhsúcháin éagsúla a chur in iúl a bhfuil gá leo leis na Rialacháin a chomhlíonadh go hiomlán, is iad sin:

- Cóireáil iomchuí a bheith ann ag na suíomhanna sin ar fud na tíre mar a bhfuil dramhuisce á scardadh gan aon chóireáil nó le cóireáil neamhchuí á dhéanamh air.
- Cóireáil thánaisteach a sholáthar do na ceirtleáin sin nach bhfuil an leibhéal cóireála a bhfuil gá leis ag baint leo.
- Monatóireacht agus anailís a dhéanamh de réir na Rialachán um Chóireáil Dramh-Uisce Uirbigh, do gach ionad cóireála ar a n-áirítear na cinn sin atá á mbainistiú agus á bhfeidhmiú ag tríú páirtí nó thar ceann an údaráis áitiúil.
- Údaráis áitiúla le hathbhreithniú a dhéanamh ar oibriú gach ionad cóireála dramhuisce uirbigh ina réimse feidhme ar a n-áirítear na cinn sin le daonra faoi bhun 500. Caithfear clár gníomh ceartaitheach a fhorbairt mar thosaíocht mar a gcruthaíonn scardadh truailiú ar an gcomhshaol in uiscí ina dtéann an t-eisilteach.

5.2.1.2 Na Rialacháin um Scardadh Dramhuisce (Údarú) 684 (IR 5.2.1.2 de 2007)

Tugadh na Rialacháin um Scardadh Dramhuisce (Údarú) 684 (IR 2007 de 2007) isteach le scardadh dramhuisce ag údaráis a bheith faoi réir rialreime údaraithe. Tugann na Rialacháin feidhm d'oibleagáidí faoin gCreat-treoir Uisce ag éileamh réamhúdaraithe ar scardadh poncfoinse a fhéadfadh truailiú a chruthú. Áirítear anseo gach scardadh, cailliúint agus astaíocht truaillean ó oibreacha dramhuisce.

Tugann na rialacháin aghaidh freisin, agus cuireann siad i bhfeidhm na céimeanna a bhfuil gá leo faoi Threoracha eile (is iad sin Uisce Óil, Screamhuisce, Gnáthóga, Sliogéisc, Uisce Snámha agus Éin). Is iad seo a leanas príomhfhórlacha na Rialachán:

- is í an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil an t-údarás inniúil chun críche údaraithe scardadh dramhuisce uirbigh;
- leagann an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil teorainneacha do thruailleáin is dóichí a bheadh sa dramhuisce atá i gceist, agus an fráma ama ina bhfuil na teorainneacha seo le baint amach;
- tá cumhacht ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil athbhreithniú a dhéanamh ar údarú scardadh;
- caithfidh údarás seirbhísí uisce iarratas a dhéanamh chuig an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil ar cheadúnas/teastas ag údarú gach scardadh ó oibreacha séarachais;
- caithfidh ceadúnas a bheith ann do cheirtleáin le coibhéis daonra níos mó ná 500;
- caithfidh teastas a bheith ann do cheirtleáin le coibhéis daonra níos lú ná 500;
- is cion é má theipeann ar údarás seirbhísí uisce na coinníollacha a bhaineann leis an údarú a thug an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil a chomhlíonadh;
- is cion é freisin eolas bréagach nó míthreorach a sholáthar nó gan freagra a sholáthar ar athbhreithniú ceadúnais a dhéanann an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil.

Tá údaruithe tugtha isteach ar bhonn céimnithe a thosaigh i Nollaig 2007. Tá ceadúnas scardadh dramhuisce nó teastas údaraithe ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil ag teastáil do gach scardadh chuig timpeallacht uisceach ó oibreacha dramhuisce a bhíonn i seilbh, á bhainistiú nó á fheidhmiú ag údarás seirbhíse uisce. Tá ar na húdaráis iarratas ar cheadúnas nó ar theastas údaraithe a chur chuig an nGníomhaireacht faoi dhátaí sonraithe ag brath ar choimhéis daonra an cheantair a ndéanann na hoibreacha dramhuisce freastal air.

Tá dréachtphlean forfheidhmithe forbartha ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil lena chinntiú go gcomhlíonann na húdaráis seirbhíse uisce riachtanais na gceadúnas/na n-údaruithe. Tá an cur chuige forfheidhmithe maidir leis na ceadúnais seo le bheith bunaithe ar riosca ag díriú ar fhorbairt agus ar fheidhmiú phlean forfheidhmithe straitéiseach i gcomhar leis na páirtithe leasmhara iomchuí.

Bunaíonn na Rialacháin um Scardadh Dramhuisce (Údarú) nasc soiléir idir na cinntí a dhéanann údarás phleanála agus An Bord Pleanála ar iarratais/achomhairc indibhidiúla pleanála, agus a thagann le dualgais na n-údarás áitiúla mar údarás seirbhísí uisce. Éilíonn an “Comhchur Chuige” sna Rialacháin um Scardadh Dramh-Uisce (Údarú) 2007 ar údarás seirbhísí uisce déanamh de réir na dtéorainneacha astúcháin dramhuiscí chuig dobharlaigh ag éirí as an gceann is déine nó an dá cheann de na Rialacháin um Chóireáil Dramh-Uisce Uirbigh (IR 254 de 2001) agus teorainneacha astúcháin bunaithe ar chaighdeán cháilíochta chomhshaoil a bhaint amach do na huiscí glactha. Tá ar an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil an comhchur chuige a chur i bhfeidhm, faoi na Rialacháin um Chóireáil Dramh-Uisce, nuair a eisiúnn sí ceadúnais, ag cinntiú go gcomhlíonann an ceadúnas a eisítear agus na teorainneacha astúcháin a leagtar síos ann riachtanais iomlána na Treorach um Chóireáil Dramh-Uisce Uirbigh an AE.

Nuair a bhíonn údarás pleanála nó An Bord Pleanála den tuairim go mbeidh neamhchomhlíonadh nó sárú suntasach ar an gcomhchur chuige i gceist le scardadh ó fhorbairt a bhíonn beartaithe, caithfidh an t-údarás pleanála nó an Bord:

¹Is é is brí le “cur chuige cumaisc”, i dtaca le oibreacha cóireála fuíolluisce, ná srianadh ar urscaoileadh agus eisiltigh chun uiscí trína socraítear na teorainneacha astúcháin don urscaoileadh bunaithe ar chéimnithe déine nó an dá cheann, na teorainneacha agus na rialuithe is gá faoi na Rialacháin um Fuíolluisce Uirbigh, agus na teorainneacha cinntithe faoi reacht nó faoi freoir le go mbainfidh an dobharlaigh a ndéantar an urscaoileadh isteach ann na spriocanna comhshaoil amach a bunaidh d’uiscí dromchla, screamhuisce nó ceantair chosanta.

- cead nó faomhadh a dhiúltú don fhorbairt,
- coinníollacha a chur i bhfeidhm ar aon chead nó faomhadh a thabharfaí lena chinntiú nach dtarlaíonn neamhchomhlíonadh nó sárú suntasach ar na teorainneacha iomchuí leis an scardadh; nó
- cinneadh a ghlacadh gan dul ar aghaidh leis an bhforbairt (faoi mar a bheadh i gceist le forbairt an údaráis áitiúil féin).

5.2.1.3 Clár Infheistíochta na Seirbhísí Uisce

Is uirlis atá sa Chlár Infheistíochta na Seirbhísí Uisce (CISU) a ndéantar gach príomhscéim infrastruchtúir uisce agus dramhuisce poiblí a sholáthar tríd. Tá freagracht ar an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil i gcomhoibriú leis na húdaráis seirbhíse uisce as tosaíocht, faomhadh, sceidealú agus maoiniú a thabhairt ar scéimeanna indibhidiúla. Déantar an Clár a chur i bhfeidhm trí Chomhairlí Cathrach agus Contae atá freagrach, mar údaráis seirbhísí uisce, as dearadh, soláthar, maoirseacht chonartha agus feidhmiú agus cothabháil iarchróchnaithe.

Is réamhriachtanas tábhachtach é fáil a bheith ar sheirbhísí dramhuisce d'ínbhuanaitheacht timpeallachta agus do ghníomhaíocht gheilleagrach i ngach earnáil. Tá gá le hinfeistíocht shubstaintiúil go leanúnach le dul chun cinn a choimeád maidir le deireadh a chur leis an easnamh in acmhainn na seirbhísí uisce go náisiúnta agus le hinfeistíocht tacaíochta a mhealladh a spreagfadh gníomhaíocht gheilleagrach agus téarnamh agus méadú ar acmhainn táirgiúlachta na heacnamaíochta.

Is iad na príomhthiománaithe maidir le hinfrastruchtúr dramhuisce faoin gClár ná oibreacha atá ag teastáil le haghaidh:

- a chinntiú go gcomhlíontar na Treoracha um Chóireáil Dramh-Uisce Uirbigh;
- comhlíonadh leis na rialacháin maidir le huisce snámha a chinntiú agus deireadh a chur le siocracha móra truaillithe;
- a chinntiú go gcomhlíontar riachtanais uiscí sliogéisc;
- freastal ar thosaíochtaí straitéiseacha, mar shampla, scéimeanna i gcathracha agus i mbailte ina mbeadh easpa acmhainne sna seirbhísí uisce;
- riachtanais cheadúnaithe na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil a chomhlíonadh maidir le scardadh dramhuisce chathrach;
- freastal ar riachtanais na Creat-treorach Uisce.

Tá oibleagáidí faoin Treoir um Chóireáil Dramh-Uisce Uirbigh mar fhócas lárnach ag Clár Infheistíochta na Seirbhísí Uisce. Mar thoradh air sin, d'ardaigh comhlíonadh na hÉireann ar riachtanais na Treorach maidir le cóireáil tánaisteach a sholáthar go timpeall 90% faoi dheireadh 2007, i gcomparáid le 25% ag tús an Phlean Forbartha Náisiúnta deireanach i 2000. Bhí gach scéim eile ba ghá le comhlíonadh iomlán a bhaint amach, áirithe i gClár Infheistíochta na Seirbhísí Uisce – . Bhí gach scéim eile ba ghá le comhlíonadh iomlán a bhaint amach, áirithe i gClár Infheistíochta na Seirbhísí Uisce 2007 – 2009.

5.2.1.4 Tosaíochtaí do ghníomhaíochtaí leantacha

Tá na húdaráis um sheirbhísí uisce, i gcomhpháirt leis an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, i mbun athbhreithnithe ar thosaíochtaí do raon de ghníomhaíochtaí leantacha d'fhonn a chinntiú:

- go ndéanfar infheistíocht faoin gClár Infheistíochta um Sheirbhísí Uisce a ailíniú leis na spriocanna ardleibhéil atá rianaithe thuas,
- infheistíocht a spriocdhíriú go cuí ar eochairscéimeanna agus
- go nglactar céimeanna eile cuí.

Cuimsíonn na gníomhaíochtaí seo; infheistíocht in infreastruchtúr, a thuilleadh imfhiosruithe, feabhas ar fheidhmíocht oibriúcháin agus bainistíocht ar acmhainn cóireála. Tá an t-athbhreithniú seo ina bhun do thosaíocht a thabhairt d'infheistíocht sna céad céimeanna eile den Chlár Infheistíochta um Seirbhísí Uisce (2010-2012) agus gníomhaíochtaí eile ar a bhfuil cur síos thíos. Chuimsigh na critéir a úsáideadh le tosaíochta cinneadh faisnéis ar acmhainn dearaidh fearas cóireála, fíor acmhainn, fás réamh-mheasta ar ualaí don bhfearas, géilliúntas eisilte do na caighdeáin atá sonraithe sna Rialacháin um chóireáil fuíolluisce uirbigh agus tionchair a tugadh faoi deara ar uiscí glactha.

D'aithin an t-athbhreithniú sé chatagóir de cheirtleáin uirbeacha ina bhfuil áiseanna cóireála fuíolluisce le bheith faoi réir ag raon de ghníomhaíochtaí leantacha:

Catagóir 1 - Ceirtleáin le fearais chóireála gur gá dóibh Oibreacha Caipitil inaitheanta. Cuimsíonn seo fearais a meastar a bheith ag obair os cionn na hacmhainní dearaidh bunaidh nó mar a éilíonn srianta ar acmhainn asamhlaithe nó goilliúnacht uiscí glactha caighdeán níos déine do chaighdeán scaoilte.

Catagóir 2 - Ceirtleáin le fearais chóireála gur gá dóibh a thuilleadh imfhiosraithe roimh Oibreacha Caipitil. Cuimsíonn an catagóir seo Ceirtleáin mar a thuigtear ón bhfaisnéis atá ar fáil nár chóir go mbeadh an fearas ina chúis le brú ar an dobharlach, ach nach dtacaíonn measúnú ar cháilíocht an uisce leis sin. Sna cásanna sin, is é an beartas ná imscrúdú a dhéanamh ar an gceirtleán agus cinneadh a dhéanamh ar fhoinsé an bhrú. Ag an tráth seo, ní féidir na beartais bhreise a bheadh de dhíth a dhéanamh amach agus dá bhrí sin, ní bheidh aon oibreacha a aithnítear gá a bheith leo á gcur ar bun go dtí deireadh an chéad timthriall pleanála.

Catagóir 3 - Ceirtleáin gur gá dóibh feidhmiú gníomhaíochtaí a aithníodh sna Pleananna um Laghdú Truaillithe (PLTanna) d'Uiscí Sliogéisc atá sainithe faoi Rialacháin (cáilíocht uiscí sliogéisc) (2006-2009) na gComhphobal Eorpacha. Leagann PLTanna do cheirtleáin ag scaoileadh le huiscí sliogéisc caighdeán bhreise micribitheolaíochta scaoilte nach mór géilleadh dóibh. Tig leis seo oibreacha breise caipitil a éileamh i gcásanna áirithe. Thosaigh feidhmiú na PLTanna go luath in 2010. Mar chuid den bhfeidhmiúchán déanfar scrúdú ar an ngá atá le hoibreacha breise leis na caighdeán uile cáilíochta uisce a bhaint amach. Nuair a aithnítear oibreacha a bheith riachtanach tabharfar tosaíocht dóibh d'infheistíocht faoin CISU.

Catagóir 4 - Ceirtleáin le fearais chóireála gur gá dóibh feabhas feidhmíochta oibriúcháin trí fheidhmiú Córas Bainistíochta Feidhmíochta i raon ó fheabhsú ar mhonatóireacht ar ualaithe, sreafa agus caighdeán scaoilte go córais doiciméadaithe bainistíochta feidhmíochta. Tá an obair le tosú láithreach bonn.

Catagóir 5 - Ceirtleáin gur gá dóibh imfhiosrú ar Chomh-fhorsceite Stoirme (CfSanna). Sna cásanna seo, bhí na caighdeán scaoilte don bhfearas cóireála fuíolluisce inghlactha, ach tuigeadh ó na tionchair a tugadh faoi deara ar na huiscí glactha go raibh scaoilte fuíolluisce neamhchóireáilte ag tarlú. Is é an beartas ná imfhiosrú a dhéanamh ar na CfSanna uile go bhfuil amhras fúthu. Nuair a aithníonn imfhiosrú ceisteanna cothabhála nó bainistíochta, is féidir aghaidh a thabhairt orthu go héasca agus is féidir go mbeadh athshlánú tapaigh ar uiscí glactha ann dá thoradh. Ar a shon sin, ón uair nach féidir toradh an imfhiosrúcháin a thuar roimh ré agus nach eol an scála ama d'aon oibreacha caipitil a aithneofaí ní dócha go mbeidh a leithéid ann roimh dheireadh an chéad timthriall pleanála.

Catagóir 6 - Ceirtleáin inar leor an acmhainn cóireála fuíolluisce faoi láthair ach go mbeadh ualaithe réamh-mheasta (bunaithe ar fhás measta 3% ar an ualach in aghaidh na bliana) ina n-údar le ró-ualú. Is é an beartas ná forbairt a bhainistiú d'fhonn an acmhainn cóireála a bheith ag teacht le héilimh na Rialachán um Scaoilte Fuíolluisce Uirbigh (Údaruithe) de 2007.

5.2.2 Rialú ar scaoilte fuíolluisce neamhshéaraithe

Ar lorg comhairliúcháin fhairsing phoiblí d'foilsigh an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil Cód Cleachtais Éigeantach nua le déanaí ar Chórais Chóireála agus Diúscairte Fuíolluisce a fhreastalaíonn ar thithe aonair (Deireadh Fómhair 2009). Déanann an Cód Cleachtais nua uasdátú ar an lámhleabhar a foilsíodh in 2000 agus leagann sé síos caighdeán d'fhorbairtí nua. Ó thaobh na pleanála de, céim mhór chun cinn is ea foilsíú an Chóid Nua Cleachtais maidir le deimhin a dhéanamh d'fhorbairt inbhuanaithe comhshaoil thuaithe ag teacht leis na Treoirlínte reachtúla Pleanála ar Thithíocht Inbhuanaithe Thuaithe (2005) a d'eisigh an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil. Is cuspóir don Chód nua Cleachtais treoir a sholáthar ar sholáthar chóras cóireála agus diúscairte do thithe nua aonair. Tá sé ceaptha le cúnamh a thabhairt d'údarais phleanála, forbróirí, déantúsóirí agus dearthóirí, suiteálaithe agus oibreoirí córas le déileáil le castachtaí córas ar-suíomh.

Soláthraíonn Cód Cleachtais na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil treoir ar:

- Measúnú a dhéanamh ar oiriúnacht córas cóireála fuíolluisce ar suíomh agus na híosriachtanais cosanta comhshaoil a aithint
- Córais oiriúnacha cóireála fuíolluisce a roghnú do shuíomhanna i gceantair neamhshéaraithe thuaithe

- Córais dabhcha múnlaigh, córais scagtha, córais pacáistithe cóireála agus córais chóireála treasacha a dhearadh agus a shuiteáil.
- Riachtanais chothabhála do chórais chóireála fuíolluisce ar-suíomh.

D'éisigh an Roinn Imlitir (Tagairt PSSP 1/10) do na húdaráis uile phleanála agus don mBord Pleanála in Eanáir 2010 de bhun Chód Cleachtais nua na Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil. Cuireann an imlitir comhairle ar na húdaráis maidir leis na socruithe nua le cur isteach ar mheasúnú ar chórais dhiúscairte do thithe aonair i bhfianaise an Chóid Nua Cleachtais. Cuireann an imlitir béim ar an gCód a bheith ina eilimint riachtanach i ndeimhniú go dtugann an córas pleanála aghaidh go hiomlán ar chosaint ar cháilíocht uisce agus measúnú á dhéanamh ar mholtaí d'fhorbairt tithíochta i gceantair thuaithe agus ag teacht leis na Treoirlínte Pleanála do Thithíocht Inbhuanaithe Thuaithe a d'éisigh an Roinn in 2005. Ní mór d'údaráis phleanála deimhin a dhéanamh de go ndéantar measúnú cuí oiriúnachta ar fhorbairt i gceantair neamhshéaraithe agus go bhfuil an suíomh féin agus an córas cóireála ar-suíomh atá le suiteáil araon cuí agus go ngéilleann siad do na caighdeáin a éilítear.

Tá sé ar intinn ag an Roinn chomh maith leasú a dhéanamh ar an Doiciméad Traenála Teicniúil a thacaíonn le Rialacháin Tógála 1997 (SI 497 de 1997) maidir le caighdeáin do "draenáil agus diúscairt fuíolluisce" (TGD-H de 2005). Cuimseoidh seo ionchorprú ar threoir nua agus breise bunaithe ar Chód Cleachtais nua na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil. Eiseoidh an Roinn Imlitir chomh maith do na húdaráis Uile Áitiúla um Rialáil Tógála ag díriú a n-aird ar an doiciméad treorach leasaithe.

Maidir le maoine neamhshéaraithe atá ann cheana féin, tá feabhsuithe á n-éileamh maidir le feidhmíocht oibriúcháin, socruithe cothabhála agus monatóireachta dhabhcha múnlaigh agus córais eile chóireála fuíolluisce ar-suíomh a fhreastalaíonn ar mhaoine den chineál sin. Mar fhreagra, tá sé i gceist ag an Aire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil moltaí a thabhairt chun cinn agus comhairliúchán a chur ar bun do reachtaíocht i rith 2010. Tá sé i gceist an reachtaíocht seo a bheith ann faoi ráithe 3 de 2010. Soláthróidh an reachtaíocht atá beartaithe caighdeáin d'fheidhmíocht, oibriúchán agus cothabháil dabhcha múnlaigh agus córas eile chóireála fuíolluisce dá leithéid ar-suíomh le deimhin a dhéanamh de ghéilliúntas do na caighdeáin cháilíochta comhshaoil a bunaíodh faoi na rialacháin um screamhuisce agus uisce dromchla a thras-suíonn an Chreat-Treoir Uisce. Déanfaidh sé foráil chomh maith do mhonatóireacht agus do chigireacht ar fheidhmíocht a leithéid de chórais agus leagfaidh amach freagrachtaí na dteaghlach ar a bhfreastalaíonn na córais sin, éileamh ar ghníomhaíochtaí leighis a chomhlíonadh san áireamh mar is gá.

5.2.3 Rialú ar fhoinsí talmhaíochta truailitheacha

Tá rialú truailithe ó thalmhaíocht ina dhúshlán suntasach i gcónaí maidir le cáilíochtardchaighdeáin uisce abhaintamach in Éirinn. Tá measta ag An nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil go bhfuil foinsí talmhaíochta freagrach as 31% de na teagmhais truailithe. Is é is príomhbheartas le haghaidh a thabhairt ar thruailliú ó fhoinsí talmhaíochta ná na Rialacháin um Dhea-chleachtas Talmhaíochta (IR 101 de 2009), ar a dtugtar de ghnáth "na Rialacháin Níotráite". Tugann na Rialacháin seo éifeacht chomh maith do mhórán eile de Threoracha AE, ina measc iad sin a bhaineann le: substaintí dainséaracha in uisce, bainistíocht dramhaíola, cosaint ar screamhuisce, rannpháirtíocht an phobail i bhforbairt ar pholasaí agus polasaí uisce (an Chreat-Treoir Uisce). Is iad na Rialacháin Níotráite an phríomhuirlis le rialú a dhéanamh ar thruailliú ó thalmhaíocht, ag solathar tacaíochta reachtúla do dhea-chleachtas talmhaíochta le huiscí a chosaint ar thruailliú. Tá feabhsuithe suntasacha déanta ar rialú ar thruailliú talmhaíochta ó tugadh isteach na Rialacháin um Dhea-Chleachtas Talmhaíochta in 2006. Éilíonn na Rialacháin "Clár Gníomhaíochta Náisiúnta" de bheartais dírithe ar uiscí a chosaint ar thruailliú, agus thug siad isteach cód ceangailteach dea-chleachtais talmhaíochta, atá infheidhmthe do na feirmeoirí uile. Tá tacaíocht tugtha do na rialacháin ag infheistíocht shuntasach i mbainistíocht dramhaíola feirme (€2 bhilliún ó 2006).

Buncheanglas de na Rialacháin um Dhea-Chleachtas Talmhaíochta is ea monatóireacht agus luacháil ar an gClár Gníomhaíochta Náisiúnta. Tá seo comhdhéanta de ;

- bailiú sonraí bunlíne cruinne,
- feidhmiú beartas an Chláir Ghníomhaíochta,

- bailiú sonraí thar an tréimhse monatóireachta, agus
- luacháil éifeachta trí chomparáid sonraí a bailíodh tar éis feidhme a thabhairt do na sonraí bunlíne, leibhéil na sprioc agus na dteorainneacha.

Tá monatóireacht ar cháilíocht uisce chun críche an Chláir Ghníomhaíochta Náisiúnta comhtháite sa chlár monatóireachta a rianáíodh cheana féin sa chlár Náisiúnta monatóireachta uisce a bunaíodh in 2007 faoin Chreat-Treoir Uisce agus comhlíonann na húdaráis áitiúla agus An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil é.

Ainneoin na bhfeabhsuithe i rialú truaillithe talmhaíochta le blianta beaga anuas, is gá a thuilleadh oibre a dhéanamh le deimhin a dhéanamh de lángheilliúntas. Cé go bhfuil na Rialacháin i gcéad chéim a bhfeidhmithe, is léir gur gá réimeas éifeachtach cigireachta agus forfheidhmithe le lángheilliúntas a chinntiú.

Tá forfheidhmiú na Rialacháin Níotráite ina chúram go príomha ar na húdaráis áitiúla ag gníomhú faoi mhaoirseacht dhíreach na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil. Tá dualgas ar na húdaráis áitiúla faoi na Rialacháin, na cláir cigireachta is gá a thionscnamh le measúnú a dhéanamh ar leibhéal an ghéilliúntais do na Rialacháin. Tá na cigireachtaí seo le comhordú leis na cigireachtaí a dhéanann údaráis eile poiblí mar an Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia.

Ar lorg plé idir an tAire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, an tAire Talmhaíochta, lascaigh agus Bia agus na húdaráis áitiúla tá comhaontú déanta, ag tosú in 2010, go gcomhlíonfaidh cigirí ón Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia, thar ceann na n-údarás áitiúla clár córasach cigireachta chun críche seiceála ar ghéilliúntas do na Rialacháin Níotráite. Leanfaidh na húdaráis áitiúla dá bhfreagracht as dul i mbun imfhiosruithe bunaithe ar thosaíochtaí áitiúla ag teacht lena ndualgas faoi lánscóp na reachtaíochta cáilíochta uisce agus ag teacht lena gcuid pleananna cigireachta comhshaoil ar leith a ullmhaíodh ag teacht le Moladh an Aontais Eorpaigh ar íoschritéir do Chigireachtaí Comhshaoil (MÍCC). Is aidhm don chur chuige seo a chinntiú go mbaintear an éifeacht is fearr is féidir as úsáid comhacmhainní an Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia agus na n-údarás áitiúla agus go seachnaítear dúbláil ar chigireacht ar-feirm.

Roghnófar feirmeacha do chigireacht ag an Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia bunaithe ar mheasúnú ar riosca ag cur san áireamh leibhéil na mbrúnna talmhaíochta, goilliúnacht dobharcheantar agus na spriocanna cáilíochta uisce a bunaíodh faoi na Pleananna Bainistíochta Abhantraí. De dhroim an tsocrúithe seo, in éineacht le cigireachtaí ag an Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia chun críche tras ghéilliúntais, déanfar cigireacht ar thart ar 3,000 feirm go náisiúnta in aghaidh na bliana. Má fhaightear amach go bhfuil feirm neamhghéilliúil is féidir go mbeadh sí faoi réir ag pionós faoin scéim na haonócaíochta feirme agus beidh cigireachtaí leantacha agus gníomhaíocht fhorfheidhmiúcháin ina gcúram ar na húdaráis áitiúla. Mar a luadh thuas, leanfaidh na húdaráis áitiúla dá gcuid cigireachtaí, bunaithe ar thosaíochtaí áitiúla, mar a éilítear faoi lánscóp na reachtaíochta um cháilíocht uisce.

Tá Clár na nDobharcheantar Talmhaíochta (CDT) ina chomhdhéantasach tábhachtach den Chlár Gníomhaíochta Náisiúnta. Is é a phríomhchuspóir ná luacháil eolaíoch a sholáthar ar éifeacht an Chláir Ghníomhaíochta Náisiúnta agus mar is gá neartú a dhéanamh ar an mbonn d'aon leasú a bheadh le déanamh ar na beartais a fhéadfadh a bheith ag teastáil le cuspóirí cáilíochta uisce na Creat-Treorach Uisce a bhaint amach. Clár taighde agra-chomhshaoil agus socheacnamaíoch is ea an CDT ar scála an dobharcheantair ag a bhfuil tacaíocht ó fhoireann eolaithe, comhairleoirí agus teicneoirí ar a ndéanann Teagasc bainistiú. Sa chéad dul síos mairfidh sé ar feadh tréimhse de cheithre bliana (2008 –2011). Tá dianbhainistíocht agus monatóireacht náisiúnta á ndéanamh ar shé dhobharlach talmhaíochta. Tá ceann díobh seo suite i CAI nEathach Banna. Roghnaíodh na dobharlaigh le hionadaíocht a dhéanamh ar chineálacha éagsúla fiontar tipiciúla talmhaíochta agus rioscaí tipiciúla comhshaoil do screamhuisce agus uisce dromchla. Tá cion mór curadóireachta in dhá cheann de na dobharlaigh seo. Tá ceann díobh seo suite ar ithreacha saordhraenála inarbh é an riosca is mó ná caillteanas nítrigin trí leáiste agus tá an ceann eile suite ar ithreacha níos troime mar is dóichí caillteanas fosfair trí rith le sruth ón dromchla. Is ann do cheithre dhobharlach ina bhfuil talamh féarach ceannasach. Tá ardriosca caillteanais nítrigine ar cheann díobh seo, agus tá na trí cinn eile den chuid is mó faoi riosca caillteanais fosfair (le leibhéil éagsúla riosca ar chaillteanas nítrigine).

Tá an CDT ceaptha leis na dúshláin i bhfeidhmiú an Chláir Ghníomhaíochta Náisiúnta a aithint agus soláthrúidh sé bonn do leasuithe ar an gclár agus/nó moltaí ar bheartais nua talmhaíochta do chosaint uisce, mar is gá. (Tá a thuilleadh faisnéise ar fáil ag: <http://www.teagasc.ie/agcatchments/>).

Céim mhór chun cinn is ea na Rialacháin Níotráite maidir le cosaint uiscí ar fhoinsí truaillithe ó thalmhaíocht agus meastar go ndéanfaidh siad seachadadh ar fheabhsúchán suntasach i gcáilíocht uisce nuair a bheidh siad ag feidhmiú le hiomlán éifeachta. Tá le tuiscint ón bhfianaise áfach, nach leor iad le héileamh uile na Creat-Treorach Uisce a sheachadadh in gceantair áirithe den tír, mar shampla:

- Tá patrúin áirithe atá léirithe ag an gclár monatóireachta Náisiúnta ina gcúis imní. Tá tiúchana arda níotráite feicthe go seasta in oirthear agus in oirdheisceart na tíre i screamhuisce agus in uiscí dromchla araon (GCC, 2008 agus 2009). Meastar gur dianchleachtais talmhaíochta ar ithreacha saordhraenála san oirthear gur foinsí leata talmhaíochta is cúis leis na tiúchana arda níotráite. Ina theannta sin fuarthas amach gurb iad na hinbhir san oirdheisceart agus i ndeisceart na tíre, mar an tSláine, an Dubhabhainn agus an Abhainn na Bandan na cinn is measa eotrófaíthe. Tá amhras ann go bhfuil ualaí nítrigin ó dhobharlacha suas an tsrutha ina bhfachtóir suntasach ag cur leis mar is é nítrigin an príomhchothaitheach a theorannaíonn fás i saile.
- Is féidir gurb é nádúr íogair na n-uiscíoch charst aolchloiche san iarthar (Gaillimh, Muigh Eo agus Ros Comáin) is cúis le tiúchan

arda fosfáite sa screamhuisce. Is féidir go bhfuil an screamhuisce ag cur le heotrófú in aibhneacha agus i lochanna sna ceantair sin. Tig le fosfar a leagadh mar leaseachán orgánach nó ceimiceach ar ithreacha éadomhaine thar charst aolchloiche scoilte dul isteach i screamhuisce gan dua agus dul isteach in aibhneacha ina dhiaidh sin trí fhuaráin. Aolchloch carstaithe is ea thart ar 20% d'achar na hÉireann.

- Tá leibhéil ardaithe fosfair tugtha faoi deara chomh maith i gceantair atá clúdaithe ag ithreacha troma gléireacha le hardmhéid fosfair (Innéacs 4) ar a n-áirítear coda de chontaetha an Chabháin agus Mhuineacháin i CAI nEathach Banna.
- I gcuid de na suíomhanna ardstádais atá luaite i Rannán 2.2.1 thuas.

Cruthaíonn na ceathrú chás ar a bhfuil cur síos thuas, deacrachtaí ar leith do bhainistíocht ar cháilíocht uisce agus ar earnáil na talmhaíochta sna ceantair atá luaite. Fiú amháin le lánfheidhmiú Rialacháin Níotráite agus an Chlár Gníomhaíochta Náisiúnta ní dócha go mbainfear amach an sprioc de stádas maith do screamhuisce nó d'uisce dromchla faoin spriocdháta 2015 sna ceantair sin agus éireoidh gá le beartais fhorlíontacha. Déanfar plé ar nádúr agus méid na mbeartas sin nuair a bheidh torthaí an CDT ag tosú ar a bheith ar fáil in 2012. Ar na dúshláin tá rátaí malla nádúrtha athshlánaithe ar cháilíocht uisce, rud a fhéadfadh leanúint ar feadh suas le 20 bliain, agus coinníollacha áirithe (hidrigeolaíochta agus tréithíochta ithreach), a dhéanann dobharlaigh screamhuisce íogair maidir le truailliú ó ionchur cothaitheach ó ghníomhaíochtaí talmhaíochta. Tá sínté ama curtha i bhfeidhm do bhaint amach spriocanna cáilíochta uisce d'uisce i gceantair mar iad seo d'fhoill soláthar a dhéanamh do go leor ama le himfhiosrú a dhéanamh ar mhéid na dtionchar, le beartais chuí bainistíochta a aithint agus a fheidhmiú agus am a cheadú d'athshlánú cáilíochta an uisce.

5.2.4 Polasaí Praghsála Uisce

Tá sé i gceist leis an gCreat-Treoir Uisce go bhfeidhmeodh polasaí praghsála uisce mar dhreasacht i dtreo úsáid éifeachtach a bhaint as uisce d'fhoill "cuidiú le cuspóir comhshaoil na treorach" agus le haisghabháil a dhéanamh ar "leor chion tairbhe" de chostais na seirbhísí uisce ó na príomhghrúpaí úsáideoirí, ar a n-áirítear tionsclaíocht, talmhaíocht agus teaghlaigh.

Ó 1998 b'é Polasaí Náisiúnta Praghsála Uisce an Rialtais é muirear ar uisce a chur ar chustaiméirí neamh-thí ar sheirbhísí uisce agus fuíolluisce agus lánchostas soláthair a leithéidí de sheirbhísí do na custaiméirí seo a aisghabháil. Tá méadarú ar na húsáidí uile neamh-thí mórán críochnaithe. Déanann suiteáil méadar ar sholáthar chustaiméirí neamh-thí áisiú ar pholasaí praghsála cothrom, tré-dhearcach agus éifeachtach a fheidhmiú.

Maidir leis an earnáil tí, tá costas caipitil, oibriúcháin agus cothabhála seirbhísí uisce á n-íoc go hiomlán ón Stáchtiste ó 1997 i leith. Ar lorg cinneadh Rialtais le déanaí, tá reachtaíocht le tabhairt isteach ag an Aire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil le húdaráis áitiúla a chumasú le muirear a chur ar úsáideoirí tí ar sheirbhísí uisce ar bhealach a sholáthraíonn dreasachtaí d'úsáid éifeachtach uisce agus a dhéanann aisghabháil ar leorchuid den chostas ar sheirbhísí uisce. Tabharfar moltaí chun cinn chomh maith do chlár méadaraíthe d'úsáideoirí tí.

5.2.5 Pleananna bainistíochta agus cláir bheartas fo-abhantracha chun críche cuspóirí um cháilíochtaí uisce a bhaint amach do shuíomhanna Natura 2000 atá sainithe do chosaint Pobal de Dhiúilicíní Péarla Fíoruisce

Faoi chuspóirí Rialacháin chomhshaoil na gComhPhobal Eorpacha (Diúilicíní Péarla Fíoruisce), 2009 (IR 296 de 2009) tá ar an Aire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil pleananna bainistíochta fo-abhantracha le cláir de bheartais a chur dá n-ullmhú le cuspóirí um cháilíocht uisce comhshaoil atá bunaithe do shuíomhanna Natura 2000 atá sainithe do chosaint pobal de Dhiúilicíní Péarla Fíoruisce, a bhaint amach.

Tá seacht bpobal is fiche sainithe liostáilte sna Rialacháin, níl aon cheann díobh seo suite i CAI nEathach Banna. Tá sé chinn is fiche de na seacht bpobal is fiche atá sainithe ag teip ar stádas maith éiceolaíochta de dheasca coinníollacha neamhleora uisce. Is gá plean bainistíochta fo-abhantraí do gach dobharcheantar ina bhfuil pobal sainithe diúilicíní péarla fíoruisce. Tá pleananna á n-ullmhú i gcomhairle leis na húdaráis áitiúla ábhartha agus meastar go mbeidh siad ullamh faoi lár 2010. Ní mór do gach plean bainistíochta fo-abhantraí:

- spriocanna agus cuspóirí comhshaoil a shonrú;
- soláthar a dhéanamh d'ímfhiosrú ar fhoinsí brúnna as a dtagann stádas neamhfhabhrach caomhantais am diúilicín péarla fíoruisce;
- clár de bheartais a bhunú, ag áireamh creat-ama, do laghdú ar na brúnna is cúis le stádas neamhfhabhrúil caomhantais;
- clár mioninste monatóireachta a leagan síos le feidhmiú d'fhonn luacháil a dhéanamh ar éifeachtacht na mbeartas agus an dul chun cinn atá déanta i dtreo stádais fhabhrúil caomhantais a athbhunú.

leagtar dualgas ar gach údarás poiblí cibé céimeanna is gá a ghlacadh, i gcomhthéacs a gcuid feidhmeanna, leis na beartais a aithnítear sna pleananna fo-abhantraí a fheidhmiú. Tá na beartais a áirítear i bpleananna bainistíochta fo-abhantraí comhlántach agus de bhreis ar bheartais i bplean bainistíochta abhantraí a d'ullmhaigh údaráis áitiúla. Ní mór pleananna bainistíochta fo-abhantraí a athbhreithniú gach sé bliana agus a athchóiriú mar is gá.

5.2.6 Cláir um laghdú ar thruailliú chun críche caighdeáin cháilíochta uisce a bhaint amach d'uisce sainithe sliogéisc

Faoi rialacháin na gComhphobal Eorpacha (cáilíocht uisce sliogéisc) (2006-2009) ní mór don Aire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil Cláir um Laghdú Truaillithe (CLT) a chur dá ullmhú do gach uisce ar leith sainithe sliogéisc. Is cuspóir do gach clár céimeanna réasúnta praiticiúla a ghlacadh le cosaint agus, mar is gá, feabhas a chur ar cháilíocht an uisce sna ceantair shainithe fáis do shliogéisc d'fhonn na caighdeáin cháilíochta atá bunaithe dóibh a bhaint amach. Is ann go náisiúnta do sheasca a ceathair uisce sainithe sliogéisc, agus tá dhá cheann díobh suite i CAI nEathach Banna. Ar lorg comhairliúcháin leis na húdaráis phoiblí ábhartha na PLTanna uile sliogéisc agus críochnaíodh Measúnuithe Straitéiseacha Comhshaoil (MSC) gach ceann díobh, faoi Eanáir 2010. Tá tosaithe ar an bhfeidhmiú anois.

Tá an PLT do gach ceantar fáis do shliogéisc comhdhéanta de thréithriú ar an dobharcheantar máguaird agus brúnna a fhéadfadh éifeacht a bheith acu ar cháilíocht uisce (mar shampla scaoilte aitheanta fuíolluisce agus cineál gníomhaíochtaí talmhaíochta), measúnú ar cháilíocht uisce sa cheantar agus sceideal de phleananna gníomhaíochtaí mioninste atá beartaithe ar leibhéal abhantraí le rialú a dhéanamh ar fhoinsí aitheanta truaillithe.

Tá ar na húdaráis phoiblí ábhartha uile a bhfeidhmeanna reachtúla a chomhlíonadh ar bhealach, chomh fada agus atá praiticiúil, a chuirfidh géilliúntas do na caighdeáin cháilíochta a bunaíodh d'uisce sainithe sliogéisc chun cinn. Tá an Institiúid Mhuirí i mbun cláir mhonatóireachta le measúnú a dhéanamh ar staid uisce sa cheantar fáis do shliogéisc le géilliúntas a dheimhniú, nó a mhalairt le caighdeáin cháilíochta uisce. Cuirfidh an Institiúid Mhuirí tuarascáil ar cháilíocht an uisce i ngach ceann de na ceantair sainithe faoi bhráid an Aire in aghaidh na bliana, ag cuimsiú aon neamhghéilliúntais do chaighdeáin cháilíochta uisce chun gur féidir dul i mbun ímfhiosruithe. Déanfaidh an tAire athbhreithniú ar na PLTanna ag tréimhsí nach mó ná trí bliana, agus déanfar uasdátú agus leasú orthu mar is gá ó thráth go chéile.

Aithníonn sceideal ghníomhaíochtaí an PLT na beartais is gá, scálaí ama agus an t-údarás áitiúil atá freagrach as dul i mbun na gníomhaíochta. Tá na beartais comhlántach agus ina mbreis ar bheartais i bplean bainistíochta abhantraí ag díriú ar bhrúnna atá ag feidhmiú ar gach uisce sliogéisc sainithe ar leith.

5.2.7 Rialú ar thionchair chomhshaoil ó fhoraoiseacht

Léiríonn Fardal Náisiúnta Foraoiseachta na hÉireann go bhfuil 10% d'achar iomlán talún na hÉireann faoi fhoraoise anois; tá 57% den bhforaois in úinéireacht phoiblí agus 43% príobháideach. Cónaiféir is ea 74% den stoc iomlán. Meastar go bhfuil 43% den eastát iomlán foraoise feidhmí ar ithir de chineál móna. Tá na fáschoillte seo á mbaint d'earnáil adhmaid na hÉireann faoi láthair. Tá os cionn 7,000 heicteáir d'fhoraoiseacht phoiblí agus phríobháideach i CAI nEathach Banna. 40 blian an saolré tipiciúil d'fháschoillte cónaiféaracha; tá saolré níos faide ag crainn leathanduilleacha.

Tá taighde ar an idirghníomhaíocht idir fhoraoiseacht agus uisce ar leanúint ó na 1980aidí agus tá na torthaí comhtháite i dtreoir agus i gcóid chleachtais na Seirbhíse Foraoise. Cé go bhfuil mórán buntáistí dearfacha ag foraoisí, mar fheabhsú bithéagsúlachta trí chrainn leathanduilleacha a chur,

aithníodh an áirithe sin brúnna ionchasacha diúltacha trí thaighde a rinneadh le déanaí. Ar na brúnna sin tá:

- aigéadú saorga ar uiscí de bhun foraoiseachta buaircíneacha ar ithreacha íogaracha maidir le haigéad. Ní bhíonn éifeacht aigéadaithe ag foraoiseacht ar ithreacha mianracha aigéadacha le maoláin mhaithe. Tá 5% éigin de na ceantar stocáilte náisiúnta suite i gceantair le hithreacha íogaracha maidir le haigéad a fhéadfadh éifeacht aigéadaithe a bheith acu ar uiscí
- Tionchair ar shaibhriú chothaitheach agus a dríodaraithe ag eascirt as oibreacha foraoiseachta (go príomha ardleibhéil ghníomhaíochta leagan) in abhantracha le clúdach foraoise os cionn 50% ar ithreacha móna. Ba lú go suntasach na tionchar a tugadh faoi deara ar chlampaí foraoise ar ithreacha mianracha ná orthu siúd ar ithreacha móna. Tá 1% éigin de na clampaí foraoise in a leithéid de shuíomhanna.

Tá léirithe ag taighde gur bhain na fadhbanna seo go ginearálta le clampaí foraoise a cuireadh roimh 1990, an bhliain inar tosaíodh ar Threoirlínte na Seirbhíse Foraoise a thabhairt isteach le rialú a dhéanamh ar fhoraoiseacht. Tá seo suntasach mar is féidir go bhfuil líonraí draenála ag na seanchlampaí foraoise seo ceangailte go díreach de líonraí na n-aibhneacha agus plandáladh iad de ghnáth síos amach go himeall an tsrutha. Tá béim curtha ag taighde ar nádúr casta na hidirghníomhaíochta idir fhoraois, ghníomhaíochtaí foraoiseachta agus uisce. Tá an áirithe sin tionscadal taighde foraoiseachta ar siúl faoi láthair ag imfhiosrú beartas praiticiúla maolaithe le haghaidh a thabhairt ar na brúnna is féidir a bheith ar dhobharlacha ó fhoraoisí agus ó oibríochtaí foraoiseachta. Tá An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil ag machnamh ar riachtanais bhreise sa todhchaí le himfhiosrú a dhéanamh ar éifeacht na mbeartas rialaithe truaillithe le haghaidh a thabhairt ar fhadhbanna aigéadaithe, sioltacháin agus saibhriú cothaitheach ó leasacháin. Déanfaidh an tSeirbhís Foraoiseachta athbhreithniú ar na Treoirlínte um Fhoraoiseacht agus Cáilíocht Uisce (a foilsíodh, Iúil 2000) le linn chéad thimthrialla na bpleananna bainistíochta abhantraí le deimhin a dhéanamh de go léiríonn siad na cuspóirí cáilíochta agus caighdeáin nua uisce.

Tá foraoiseacht in Éirinn rialaithe faoin Acht Foraoiseachta 1946 agus trí chóras deontas i gcabhair arna riaradh ag an tSeirbhís Foraoise den Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia trína doiciméid teoracha agus a cóid chleachtais. D'fhoillíonn treisiú a dhéanamh ar bhainistiú inbhuanaithe foraoiseachta, tá Bille Foraoiseachta nua le cur in áit Acht Foraoiseachta 1946, á dhréachta faoi láthair. Tá tábhacht ar leith ag baint le forálacha áirithe, mar atá;

- Ní mór oibríochtaí uile foraoiseachta, cibé acu iad a bheith ceadúnaithe, faofa nó díolúnaithe a dhéanamh faoi réir ag aon treoirlínte agus rialacháin a eisíonn an tAire Talmhaíochta, lascaigh agus Bia. Beidh sé ina chion gan chloí le treoirlínte, cóid chleachtais, caighdeáin, coinníollacha nó rialacháin ábhartha a eisíonn an tAire.
- Té sé i gceist níos mó solúbthachta agus soiléire a thabhairt isteach ar cheist athphlandáil éigeantach tar éis leagain. Tá beartaithe athrú úsáide talún a cheadú ó fhoraoiseacht go húsáidí eile inbhuanaithe. Tá beartaithe an chumhacht a thabhairt don Aire an dualgas athphlandála a tharscaoileadh faoi chúinsí áirithe teoranta (mar shampla do thionscadail infreastruchtúir don "mhaith choiteann", forbairt choillearnaí, ag áireamh éiceachnuasach, tithíocht agus áineas teoranta, ceantair atá íogair maidir le foraoiseacht tráchtála etc.).

Chomh maith leis sin, tugadh isteach Rialacháin um Leasú ón Aer (2006-2007) le rialú a dhéanamh ar thruailliú chothaitheach ó leasachán ón aer ar fhoraoiseacha. Le dul i mbun leasúcháin ón aer ar fhoraois ní mór Ceadúnas um Leasú ón Aer a fháil sa chéad áit ón Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia. Leagann na Rialacháin síos roinnt coinníollacha, nach mór a shásamh sula dtig leis an Aire ceadúnas a dheonadh. Sonraíonn siad creasa áirithe eisiaimh chomh maith.

I Márta 2008 d'fhoilsigh an tAire Talmhaíochta, lascaigh agus Bia agus an tAire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil treoirlínte do chosaint Láithreán Natura 2000 atá sainithe do chosaint ar phobail Diúilicíní Péarla Fíoruisce ó ghníomhaíochtaí foraoiseachta. Tá na treoirlínte ceaptha le deimhin a dhéanamh de go bhfuil oibríochtaí foraoise mar fhoraoisí, thógáil bóithre foraoise, baint agus plandáil foraoise comhoiriúnach le cosaint an speicis sáríogair seo. Déanann na treoirlínte cur síos ar raon de bheartais atá ceaptha le laghdú a dhéanamh ar aon tionchar diúltach ar an speiceas ag eascirt ó oibríochtaí foraoise. Déanann siad comhlánú ar Threoirlínte uile eile na Seirbhíse Foraoise, an Cód don Chleachtas is Fearr Foraoise agus rialacháin eile. Tá feidhmiú na dtreoirlínte éigeantach.

Chun aghaidh a thabhairt ar fhadhb an aigéadaithe uiscí i ndobharcheantair íogaracha ó fhoraoiseacht d'aontaíodh prótacal idir an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, an tSeirbhís Foraoise, An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus COFORD in 2001 le déileáil le hiarratais ar dheontas i gcabhair i gceantair aigéad-íogaire. Seiceáiltear gach iarratas a fhaigheann an tSeirbhís Foraoiseachta ar chúnamh deontais i gceantar a aithnítear a bheith íogair ó thaobh aigéadaithe de maidir le hacmhainn

²Tá tionscadal HYDROFOR arna chistiú ag EPA-COFORD (le críochnú in 2013) ag imfhiosrú tionchair fhoraoisí agus oibríochtaí foraoiseachta ar éiceolaíocht uisceach na hÉireann.

Tá tionscadal EFFECT arna chistiú ag an GCC (le críochnú in 2011) ag measúnú tionchar POManna ar cháilíocht uisce srutha, ag díriú ar cheantair fhoraoise bhuaircíneacha, ag féachaint go háirithe ar an mbealach ina mbíonn éifeacht ag beartais bhainistíochta ar bhitheolaíochta an tsrutha;

Déanfaidh tionscadal SANIFAC arna chistiú ag COFORD (le críochnú in 2010) atá ag féachaint ar éifeachtaí glanleagan ar hidreolaíocht, ceimiceacht agus bitheolaíocht na huiscí glactha which is looking into the effects of clearfelling on the hydrology, chemistry and biology of the receiving waters ar a ndéanfar monatóireacht roimh agus i ndiaidh glanleagan;

Tionscadal FORFLUX arna chistiú ag COFORD (le críochnú in 2010) atá ag féachaint ar thuiscint ar na himpleachtaí fadtéarmacha ag idirghníomhaíocht na foraoise leis an atmaisféar, an ithir agus uiscí dromchla.

mhaolaithe aigéide a shocraítear de réir leibhéil alcaileachta in uisce a théann chun srutha. Déantar ithreacha le meánacmhainn mhaolaithe a thagairt chuig an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil le moladh a fháil maidir le cúnamh deontais. Ag brath ar leibhéil alcaileachta:

- Is féidir cúnamh deontais a thabhairt d'fhoraoiseacht i gceantair ina bhfuil íosmhéid na halcaileachta san uisce a théann chun srutha níos mó ná 15mg CaCO₃-1 (carbónáit chailciam).
- Nuair a bhíonn an t-íosmhéid alcaileachta in uisce chun srutha sa réimse 8-15mg CaCO₃-1, is féidir go gceadófaí roinnt foraoiseachta, foraoiseacht iomlán nó nach gceadófaí aon fhoraoiseacht tar éis plé agus comhaontú idir an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus an tSeirbhís Foraoiseachta.
- Ní thugtar cúnamh deontais i gceantair nuair a bhíonn an t-íosmhéid alcaileachta san uisce a théann chun srutha níos lú ná 8mg CaCO₃-1.

Críochnófar rialacháin nua, le huasdátú a dhéanamh ar Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Measúnacht Tionchair Timpeallachta) (Leasú) 2001 (IR 538 de 2001) i mbliana. Beidh soláthar sna rialacháin nua do sciathadh reachtúil MTT do gach foraoiseacht agus forbairt bóthair foraoise fo-thairsigh (ach a fhágann rochtain ar bhóithre poiblí a mbeadh cead pleanála agus MTT ag teastáil dóibh as an áireamh, más gá é). Déanfaidh sé trasú freisin ar an Treoir um Rannpháirtíocht Phoiblí fad a bhaineann le foraoiseacht agus tabharfaidh sé pionóis i gceist d'fhorbairt neamhúdaraíthe.

5.2.8 Plean Gníomhaíochta Náisiúnta d'úsáid inbhuanaithe lotnaidicídí

Tá an tAire Talmhaíochta, lascaigh agus Bia ag forbairt Phlean Gníomhaíochta Náisiúnta faoi láthair d'úsáid inbhuanaithe lotnaidicídí i gcomhairle le páirtithe eile leasmhara. Is riachtanas é an Plean Gníomhaíochta Náisiúnta de Threoir 2009/128/CE (ag bunú frámaíochta do ghníomhaíocht Phobail go mbainfí úsáid inbhuanaithe as lotnaidicídí amach) agus caithfear sin a chur in iúl don Choimisiún agus do na Ballstáit faoin 14 Nollaig 2012. Tá an Treoir dírithe ar úsáid níos inbhuanaithe as lotnaidicídí a chinntiú, ag laghdú dá réir ar thionchar na lotnaidicídí ar shláinte an duine agus ar an timpeallacht (ar a n-áirítear an timpeallacht uisceach).

Áireofar sa Phlean Gníomhaíochta Náisiúnta spriocanna cainníochtúla le baol agus tionchar úsáid lotnaidicídí ar an timpeallacht a laghdú. Tabharfaidh an plean aghaidh ar réimsí mar oiliúint agus teastasú úsáideoirí, dáileoirí agus comhairleoirí lotnaidicídí, calabhrú agus teastasú trealamh feidhmithe lotnaidicídí, agus teicnící comhtháite bainistíochta lotnaidí. Beidh fócas ar leith ag an bplean ar chosaint na timpeallachta uiscí agus ar an soláthar uisce óil ar na tionchair a fhéadfadh a bheith ag úsáid lotnaidicídí, agus tabharfar aghaidh go sonrach ar cheisteanna na gcrios cosanta timpeall ar phointí astarraingte uisce.

Táthar le hathbhreithniú a dhéanamh ar Shubstaintí Tosaíochta an Chreat-treoir Uisce faoin 13 Eanáir 2011. Moltar go dtógtar sé shubstaint déag, ar a n-áirítear an lotnaidicíd cypermethrin, ar aghaidh do dhíorthú caighdeánach ar cháilíocht na timpeallachta.

5.2.9 Líonadh Talún agus tailte fabhtaithe

Thug na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Deimhniú ar Dhiúscairt Stairiúil Dramhaíola agus ar Ghníomhaíocht Athsholáthair) 2008 (IR 524 de 2008) riachtanas reachtúil isteach go gcláródh údarás áitiúla gach líonadh talún a bhíonn dúnta, faoi mar atá sainithe faoi na rialacháin, faoin 30ú Meitheamh 2009; tá 321 láthair cláraithe ar fud an Stáit.

Tá beagnach gach measúnú tosaigh riosca Shraith 1 (staidéar deisce agus siúlóid suímh) críochnaithe do gach suíomh. Cuireadh measúnaithe níos doimhne Shraith 2 (monatóireacht ar an láithreán) i bhfeidhm ar 18 suíomh faoi thionscadal píolótach ar cuireadh tús leis i nDeireadh Fómhair 2009, agus é maoinithe ag an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil. Fógraíodh an dara tionscadal píolótach le tacú le feidhmiú mheasúnaithe riosca Shraith 3 (imscrúduithe níos doimhne suímh) i Márta 2010.

Caithfidh an GCC údarú a dhéanamh ar gach suíomh. Tabharfaidh an t-údarú, ar a dtugtar Deimhniú ar Údarás (DAÚ), sonrú ar na céimeanna iomchuí bainistíochta a chaithfear a chur i bhfeidhm ag gach suíomh ar bhonn gach cáis ar leith. Beidh ar an GCC ceann a thógáil de na caighdeáin cháilíochta timpeallachta a socraíodh i rialacháin 2009 maidir le hUiscí Dromchla agus rialacháin 2010 maidir le Screamhuisce, agus a himscrúduithe á ndéanamh aici agus na céimeanna iomchuí bainistíochta chun críche na rialachán seo a shonrú.

Maidir le mianaigh stairiúla, críochnaíodh fardal agus measúnú riosca i Márta 2010 mar fhreagra ar Threoir (2006/21/CE) maidir le dramhaíl ó na tionscail eastóscacha. Ba chomhthionscadal é Tionscadal Suíomhanna Stairiúla na Mianach – Fardal agus Rangú Riosca (HMS-IRC) ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (GCC) agus an Roinn Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádurtha (ROCFA).

Ba iad cuspóirí an tionscadail ná:

- aon bhaol suntasach ar an gcomhshaol a aithint, ar a n-áirítear baol ar dhaoine agus ar ainmhithe, agus suíomhanna stairiúla na mianach seo, i dtreo is gur féidir na rioscaí seo a smachtú i ndeireadh thiar agus na suíomhanna a bheith sábháilte;
- pleanáil don Treoir an AE 2006/21/CE maidir le Dramhaíl ó na Tionscail Eastóscacha a Bhainistiú atá le teacht.

Éilíonn an Treoir seo go n-ullmhófaí fardal d'áiseanna dramhaíola a bhíonn dúnta sa Stát faoin 1ú Bealtaine 2012. Ní áirítear cairéil chloiche, ghainnimh agus gairbhéil sa bhfardal, a bhfuil bainistiú de dhíth orthu freisin faoin Treoir.

Déanadh imscrúdú ar 32 suíomh agus ceantar mhianaigh. Díobh seo déanadh 27 suíomh/ceantar mianaigh (ag tiomsú 82 suíomh indibhidiúil) a mharcáil i gcoibhneas lena chéile chun críche ghníomhaíochtaí sa todhchaí.

Mar thoradh ar an tionscadal déanadh an fardal is cuimsithí ar mhianaigh stairiúla in Éirinn ar a n-áirítear mionanailís gheoiceimiceach. Bailíonn sé le chéile an t-eolas ar fad atá ann ar suíomhanna na mianach stairiúil in Éirinn in éineacht le heolas nua suntasach a fuarthas ó imscrúduithe suímh a threoróidh obair athshlánaithe ar mhianaigh in Éirinn sa todhchaí. Tógfar ceann sna hoibreacha athshlánaithe de na caighdeáin cháilíochta timpeallachta a bunaíodh sna rialacháin ar Uisce Dromchla 2009 agus na rialacháin ar Screamhuisce 2010.

5.2.10 Dobharshaothrú

Tá dobharshaothrú iasc eite ceadúnaithe ag an Roinn Talmhaíochta, Iascaigh agus Bia faoi Acht Iascaigh (Leasú), 1997. Leagann na ceadúnais a eisítear faoin Acht síos teorainn le líon na n-iasc is féidir a fhás chomh maith le húsáid ceimiceán agus leigheasra ag an áis. Leagann ceadúnais síos riachtanais do mhonatóireacht, ar a n-áirítear monatóireacht bheantach, monatóireacht ar cháilíocht uisce agus monatóireacht ar mhíolta farraige. Déantar monatóireacht bheantach gach bliain agus áirítear inti amharcscrúdú ar ghrinneall na farraige faoi bhun na gcliaibh, chomh maith le hanailís do charbón orgánach agus ocsaí.

Tugann Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Rialú Substaintí Contúirteacha i nDobharshaothrú) 2008 (IR 466 de 2008) feidhm do Threoir 2006/11/CE Pharlaimint na hEorpa agus na Comhairle ar thruailliú a chruthaíonn substaintí áirithe contúirteacha sa timpeallacht uisceach sa mhéid is go mbaineann an Treoir le huiscí i dtimpeallacht mhianaigh a chosaint ar ghníomhaíochtaí dhobharshaothraithe.

Éilíonn na Rialacháin inter alia go gcaithfidh an leibhéal díluchtaithe astaíochta a shocraíonn údarás ceadúnaithe a bheith bunaithe ar chaighdeáin iomchuí cáilíochta timpeallachta nó ar chuspóirí a bhíonn leagtha síos ag an Aire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil de réir an Chreat-treoir Uisce.

Déanfar athbhreithniú ar gach ceadúnas lena chinntiú go gcomhlíontar cuspóirí an CTU (mar a leagadh síos i Rialacháin um Uisce Dromchla 2009) dhobharlaigh ghlactha, ag tógáil ceann d'acmhainn chomhshamlaithe na n-uiscí glactha.

5.2.11 Céimeanna le haghaidh a thabhairt ar bhrúnna ar uiscí cósta

Tá mórán brúnna ar chrios an chósta ó chleachtais áirithe iascaireachta go brúnna áineasa, ó fhorbairt cois cósta, ó ghníomhaíochtaí dreidireachta agus ó dhumpáil sa bhfarraige, ó astarraingt chomhbhailiúcháin mhara agus fhuíollábhair mhara agus bhruscair. Is ábhar mór imní é tionchar shaibhiú cothaitheach fosfáite agus próiseas eotrófaithe i dtimpeallacht na mara; tá measúnú bunaithe go príomha ar shonraí a bhailigh an GCC. Tá Rialacháin Náisiúnta le treoracha an AE a chur i bhfeidhm ar chóireáil fuíolluisce agus níotráití

ó fhoinsí talmhaíochta ar na céimeanna is tábhachtaí atá ann le tabhairt faoi eotrófú. Tá Éire tar éis treoir an AE maidir le níotráití a chur i bhfeidhm ar fud na críche ar fad agus sonrú déanta ar na huiscí iomchuí inbhearacha mar 'íogair' nuair is gá sin a dhéanamh faoin Treoir um Chóireáil Fuíolluisce Uirbigh. Tá gá le laghdú chothaitheach ag na ceirtleáin móra uirbeacha ag urscaoileadh isteach in uiscí atá íogair.

Ba é conclúid na hoibre a déanadh chun críche mheasúnachtaí riosca Airteagal 5 den CTU go bhfuil 35% de dhobharlaigh trasdultacha agus 18% de dhobharlaigh cois cósta 'i mbaol' nó 'go dócha go bhfuil siad i mbaol' teip maidir le freastal ar chuspóir dea-stádaís an CTU de bharr athruithe fisiciúla. Ar na brúnna moirfeolaíocha ar an mhuirthimpeallacht tá cosaint chósta, struchtúir thógtha (uirbiú agus calafoirt agus cuanta) agus dreidireacht.

Soláthróidh an leasú atá molta ar an gcreat reachtach, le leasú a dhéanamh ar athruithe fisiciúla a mbíonn drochthionchar acu ar an timpeallacht uisceach (Alt 5.1), inter alia, meicníocht fhoirmeálta dlíthiúil le haghaidh a thabhairt ar na brúnna seo ar an muirthimpeallacht, ar a n-áirítear forálacha díolúine a sholáthar d'Airteagal 4(7) den CTU nuair a bhíonn sin coir laistigh de rialacha na Treorach. Beidh na rialacháin atá molta faoi réir réamhchomhairliúcháin poiblí agus iad ann ar a dhéanaí faoi dheireadh 2012.

Déanfar céimeanna breise a fhorbairt le haghaidh a thabhairt ar bhrúnna eile i gcomhthéacs bhainistú comhtháite ar chríos cois cósta.

5.2.12 Speicis Choimhthíocha Ionracha

Tabharfar rialacháin isteach i 2010 le srian a chur le trádáil speicis choimhthíocha ionracha, ar a n-áirítear cosc a chur le speicis áirithe atá toirmisce. Tá sé ar intinn go gcuirfeadh na rialacháin atá beartaithe cosc ar sheilbh speiceas a bhíonn liostáilte 'le díol nó le dáileadh nó leis an speiceas a aistriú ó háit go chéile laistigh den tír'. Nuair is ann d'fhadhb cheana féin maidir le speicis choimhthíocha ionracha, soláthróidh na rialacháin cumhachtaí Aireachta le plan mar fhreagra ar bhagairt a dhéanamh agus do chumhacht le hiallach a chur ar na húdaráis iomchuí poiblí aghaidh a thabhairt ar an mbagairt. Cuirfear na rialacháin amach le haghaidh chomhairliúcháin phobail gan mhoill.

Tá an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil agus Gníomhaireacht Chomhshaoil Thuaisceart Éireann tar éis maoiniú a dhéanamh ar shraith tionscadal ar speicis ionracha agus tá siad ag cur

i bhfeidhm mholtaí an bhun tuarascála. Tá measúnachtaí riosca déanta ar speicis ionracha ardriosca agus tá meicníochtaí tapaigh, méadú ar rannpháirtíocht pháirtí leasmhar agus treoirlínte dea-chleachtais á n-ullmhú.

5.2.13 Baint móna

Is féidir le móin a bhaint tionchar a bheith aici ar cháilíocht uisce trí chothaithigh a scaoileadh (fosfar ach go háirithe) ag cur le heotrófú agus ag dul isteach sna haibhneacha trí shiolta móna agus tionchar aige ar bheathra uisceach. Tá sábháil móna ar cheann de na brúnna a chuireann le ceantair ardcháilíochta agus cosanta a chailliúint.

Caithfidh ceadúnas a bheith ann do gach tochairt móna in achair os cionn 50 heictéar faoi réimeas an CRCT agus tabharfaidh an GCC táirgeoirí príobháideacha móna a thagann faoin gcatagóir seo, agus nach bhfuil ceadúnas acu cheana féin, isteach i gcóras an CRCT.

Faoi bhun an tairsigh seo, tá reachtaíocht phleanála i bhfeidhm agus rinne na Rialacháin Rialtais Áitiúil (Pleanáil agus Forbairt) (Leasú) 2001 laghdú ar an tairseach phleanála do bhaint móna ó 50 go 10 heictéar. Rinne Rialacháin 2001 an MTT laghdú ar an tairseach do MTT éigeantach ó 50 go 30 heictéar agus cuirfear an fhoráil seo i bhfeidhm.

Tá sé beartaithe leasú a dhéanamh ar an Acht Pleanála agus Forbartha lena chinntiú go mbíonn forfheidhmiú éifeachtach in aghaidh baint neamhúdaráithe móna is

cuma cathain a tosaíodh ar an mhóin a bhaint. Tá an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil tar éis maoiniú a dhéanamh ar thaighde ar chianbhraiteacht a úsáid le fianaise a aithint agus a bhailiú maidir le baint neamhúdaraíthe móna.

Ba choir a thabhairt faoi deara, maidir le hurscaoileadh ó fhiontraíochtaí beaga príobháideacha, go bhfuil rogha ag na húdaráis áitiúla an ghníomhaíocht a cheadúnú faoi na hAchtanna um Thruailliú Uisce agus ba choir go nglacfaí leis an rogha se oar bhonn mheasúnaithe riosca, d'fhoillíodh cuspoirí cáilíochta uisce an CTU a bhaint amach.

5.3 Spriocthaighde le tacú leis an bplean

Tá forbairt an phlean tar éis roinnt réimsí tosaíochta a aithint mar a bhfuil gá le taighde le feabhas a chur ar fhaisnéis agus le cabhrú le céimeanna iomchuí a aithint le níos mó cosanta a dhéanamh agus le feabhas a chur ar cháilíocht uisce. Maidir le talmhaíocht, tá imlíne tugtha thuas ag 5.2.3 ar mhórtionscadal taighde.

Maidir le hearnálacha eile agus na ceistanna a aithníodh, tá na tionscadail seo a leanas ar bun ó déanfar coimisiúnú orthu i 2010:

- Dúradh i dTuarascáil maidir le Táscairí 2009 an GCC go raibh laghdú suntasach ar líon na suíomhanna ardcháilíochta tar éis titim amach le 20 bliain anuas (féach Rannán 2.2.1 thuas) Tosófar ar thionscadal taighde 2010 leis na cúiseanna atá leis an gcailliúint seo a aithint agus le straitéisí bainistíochta a mholadh le haghaidh a thabhairt ar an gceist agus é le bheith críochnaithe go luath i 2011.
- Tosaíodh SIOMBÓIS, mór thionscadal 4 bliana dírithe ar mheasúnú a dhéanamh ar thionchar dhobharshaothrú ar bhitheagsúlacht na mara, in Aibreán 2008 agus tá sé le bheith críochnaithe i 2012. Áirítear sa tionscadal seo forbairt ar chur chuige nuálach le tionchar a laghdú.
- Áireofar staidreamh scóipe deisce, dírithe ar mheasúnú agus ar bhainistiú shárú thruaileán ar Leith, tosaíocht agus substaintí contúirteacha in uiscí dromchla agus cosc agus teorainn a chur le substaintí contúirteacha agus neamhchontúirteacha a chur i screamhuisce, sa ghairm tograí i 2010.
- Áireofar staidéar le measúnú a dhéanamh ar roghanna imscaoilte d'fhiolluisce cóireáilte ó thithe aonair in ithir/fo-ithir íseal-tréscailteachta sa ghairm tograí i 2010.

5.4 Céimeanna eile a bhfuiltear ag féachaint orthu

Tugtar imlíne thíos ar réimse de chéimeanna eile a bhfuiltear ag féachaint a fhéadfaí a úsáid ach a bhfuil tuilleadh forbartha de dhíth orthu. Is féidir céimeanna comhaontaithe ar na ceistanna seo a thabhairt isteach trí uasdhátú a dhéanamh ar Phlean Gníomhaíochta an Aonaid Bhainistíochta Uisce le linn an phróisis fhorfheidhmithe:

- Uiscí ardcháilíochta a chosaint: Is féidir go mbeadh gá le céimeanna breise leis na ceantair íogair seo a chosaint agus a athshlánú agus go háirithe le tionchar forbartha, foraoiseachta agus feirmeoireachta a laghdú.
- Mianaigh agus Suíomhanna Fabhtaithe: B'fhéidir go mbeidh gá le céimeanna breise d'fhoillíodh aghaidh a thabhairt ar cheistanna a chruthaíonn mianaigh agus suíomhanna fabhtaithe. B'fhéidir go mbeidh gá le tuilleadh taighde d'fhoillíodh aghaidh a thabhairt ar bhearnaí eolais.
- Tionchar fisiciúil chainéalú ar stádas abhann: Tá gá le tuilleadh monatóireachta d'fhoillíodh a aithint cá bhfuil tionchar ag draenáil artaireach ar an stádas éiceolaíoch. Is féidir go mbeadh gá le céimeanna feabhsúcháin.
- Bainistíocht inbhuanaithe ar thuille: Deirtear in Alt 6.1.2 go gcaithfear comhordú a dhéanamh ar fheidhmiú an Treoir maidir le Tuille agus an Chreat-treoir Uisce. Tá buntáistí cúntacha ag céimeanna bainistíochta inbhuanaithe tuile mar mhíntíriúcháin agus athchóiriú tuilemhá, d'oiriúnú athrú aeráide, do bhitheagsúlacht agus do thanúcháin chothaitheach agus tá ról tábhachtach acu i bpleanáil bainistíochta baol tuile.

5.5 Pleananna gníomhaíochta an Aonaid Bhainistíochta Uisce

Tá eolas ar stádas, cuspoirí agus céimeanna CAI nEathach Banna curtha le chéile do cheantair gheoghráfacha níos lú agus níos inlámhsithe ná na ceantair abhantraí, ar a dtugtar pleananna gníomhaíochta an aonaid bhainistíochta uisce. Tá seacht d'aonaid bhainistíochta uisce (ABUanna) in CAI nEathach Banna (Mapa 5.1). Léiríonn na haonaid seo do bharcheantair níos lú na naibhneacha agus na lochanna mar a mbeidh bainistiú na mbrúnna, imscrúduithe agus céimeanna fócasaithe agus snoite le linn fhorfheidhmithe an phlean seo. Ina theannta sin, ullmhaíodh pleananna gníomhaíochta ag díriú ar screamhuisce agus ar bhainistíocht uisce trasdultach agus cósta, do CAI nEathach Banna. Tá tacar iomlán de mhionphleananna gníomhaíochta an aonaid bhainistíochta uisce ar fáil i

ndoiciméid chúlracha an phlean ghníomhaíochta atá in éineacht leis an bplean deireanach seo (agus iad ar fáil freisin ar líne ag www.wfdireland.ie).

Is príomhdhoiciméad cúlrach don phlean iad pleananna gníomhaíochta ABU. Déanann said:

- mapáil ar an gceantar geografach áitiúil ag taispeáint príomh-phoncghoinsí na dtruailléan;
- cur síos, mapáil agus táblú ar stádas uisce;
- Measúnú ar ualach fosfair ó fhoinsí éagsúla ;
- achoimriú ar na rioscaí maidir leis na príomhcheisteanna bainistíochta uisce;
- na príomhchéimeanna a aithint le haghaidh a thabhairt ar na ceisteanna seo (bainte as an gclár céimeanna)
- táblú ar chuspóirí, ag aithint láthair na gceantar cosanta agus cásanna mar ar roghnaíodh malairt chuspóirí.

Pleananna gníomhaíochta ABU atá marbhonn le mionchláracha forfheidhmithe, a thabharfaidh treoir agus a dhéanfaidh monatóireacht ar dhul chun cinn forfheidhmithe idir 2009 agus 2015. Ar na príomhchéimeanna a aithníodh i bpleananna gníomhaíochta ABU le haghaidh a thabhairt ar na príomhcheisteanna i CAI nEathach Banna tá:

- ceadúnú díluchtaithe fuíolluisce ionaid chóireála agus tosaíocht d'uasghrádú agus d'fheabhsú feidhmíochta roinnt ionad;
- athbhreithniú agus forfheidhmiú maidir le gníomhaíochtaí tionsclaíocha agus doirteadh tráchtála;
- cigireachtaí feirme agus forfheidhmiú faoi na Rialacháin Dea-Chleachtais Talmhaíochta;
- Monatóireacht, scrúdú agus forfheidhmiú ar chaighdeán maidir le feidhmiú chóras chóireála fuíolluisce réadmhaoinne neamhsheáraithe;
- comhlíonadh na gcód cleachtais agus Phrótacal na Seirbhíse Foraoiseachta san earnáil foraoiseachta;
- pleananna fo-abhantraí don Diúilicín Péarla Fionnuisce (ar fáil ag www.wfdireland.ie) do na sé cheantar seo a leanas: An Leanainn, Glaskeelan, Clóidigh, Abhainn Chorrach, Abhainn Fhia agus Eske;
- ag cur i bhfeidhm Chlár Laghdaithe Truaillithe Uiscí Sliogéisc (ar fáil ag www.wfdireland.ie) don dá láthair déag seo a leanas: Bá Dhún na nGall, Bá Inbhir, Bá Mhic Suibhne, Gaoth Luacharóis Beag, Béal an Bheara, Trá Éanach, An Clochán Liath, Bá Ghaoth Dobhair, Cuan na gCaorach, Loch Súilí, Trá Bhréige agus An Mhaoil Rua;
- rialú iomchuí ar ghníomhaíochtaí sa todhchaí mar scéimeanna astarraingte nó scéimeanna athraithe fisiciúla;
- Comhordú ar ghníomhaíochtaí na n-údarás poiblí agus gníomhaíochtaí oideachais agus feasachta nuair is cuí le páirtithe leasmhara a chur ar an eolas agus gníomhaíochtaí a chur i bhfeidhm ar bhealach comhoibríoch agus réamhghníomhach;
- clár taighde comhshaoil agus imscrúduithe ar a n-áireofaí: deimhniú ar thionchar ar roinnt uiscí agus roinnt céimeanna nua bainistíochta a aithint agus a phíolótú.

Agus an plean forfheidhmithe á chur le chéile, déanfar athbhreithniú ar phleananna gníomhaíochta ABU mar a mbíonn curtha leis an spriocdháta do dhobharlach, déanfar an dotharlach a ainmniú agus an chúis nó na cúiseanna leis an síneadh ama leagtha amach go soiléir.

B'fhéidir go mbeadh measúnú eacnamaíoch ag teastáil i gcásanna áirithe agus rogha á dhéanamh idir chéimeanna éagsúla agus nuair a bhíonn cinneadh á dhéanamh ar pé céim ar leith ba chóir a chur i bhfeidhm. Tá treoir agus measúnú eacnamaíoch agus tuarascáil bhonnlíne ar an anailís eacnamaíochta ar úsáid uisce in Éirinn ar fáil mar dhoiciméid chúlracha eacnamaíochta ar www.wfdireland.ie. Tá tús curtha ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil ar roinnt oibre breise maidir le cainníochtú a dhéanamh ar leasa na timpeallachta uisceach. Tá meastachán déanta ar chostais díluchtaithe fuíolluisce agus ar chéimeanna na gcóras ar an láthair CAI nEathach Banna . Níor úsáideadh anailís eacnamaíochta mar chúis le céimeanna a chur ar athló nó le síneadh a chur le cuspóirí sa cheantar.

³ Rinneadh meastachán ar ualaí fosfair ag úsáid modhanna ó Guidelines for Harmonised Quantification and Reporting Procedures for Nutrients OSPAR. Ní mór a thabhairt faoi deara gur meastacháin ar fhoinsí cothaitheach iad seo agus nach bhfuil impleacht iontu ar cháilíocht uisce.

5.6 Clár achomair céimeanna do CAI nEathach Banna

Soláthraíonn Tábla 5.1 achoimre ar na príomhchéimeanna atá le cur i bhfeidhm ag na hAonaid Bhainistíochta Uisce in CAI nEathach Banna .

Tábla 5.1 Clár na mbeartas do CAI nEathach Banna

Aonaid Bhainistíochta Uisce							
	Abhainn Dubh	Cairlinn	Abhainn Chaisleán Dhún Dealgan	Cuaille	An Níth	Abhainn Átha Féan	An Casán
Rialú ar scaoilte fuíolluisce uirbigh							
Fearais chóireála gur gá dóibh oibreacha caipitil	2	0	0	0	0	2	2
Fearais chóireála gur gá dóibh a thuilleadh imfhiosruithe	2	2	0	0	0	0	1
Fearais chóireála gur gá féachaint chucu le teacht le PLTanna uisce Sliogéisc	0	3	0	0	1	2	0
Fearais chóireála gur gá dóibh feabhsuithe i bhfeidhmíocht oibríochta	6	0	0	0	3	3	2
Ceirtleáin uirbeacha gur gá dóibh imfhiosrú CfSanna	1	0	0	0	2	1	1
Ceirtleáin gur gá dóibh bainistíocht forbartha	2	1	0	0	3	1	1
Maoine a bheidh faoi réir ag feidhmíocht, caighdeán oibríochta agus cothabhála do chórais chóireála fuíolluisce ar-suíomh	lomlán: 5682 l mbaol 199	lomlán: 1004 l mbaol: 0	lomlán: 3457 l mbaol: 0	lomlán: 860 l mbaol: 0	lomlán: 6828 l mbaol: 640	lomlán: 4927 l mbaol: 1610	lomlán: 5322 l mbaol: 223
Pleananna fo-abhantraí do láithreáin Natura 2000 atá sainithe do chosaint daonraí diúilicíní péarla fíoruisce	0	0	0	0	0	0	0
Clár Laghdúcháin Truailithe d'uiscí sainithe sliogéisc	0	1	1	0	1	1	1
Ceadúnais RCCT do scaoilte le huiscí nach mór a athbhreithniú	5	0	1	1	2	3	1
Ceadúnais do scaoilte le huiscí faoi na hAchtanna um Thruailliú Uisce nach mór a athbhreithniú	12	1	0	1	4	6	8
Cigireachtaí pleanáilte talmhaíochta a rinneadh faoi na Rialacháin um Dhea-chleachtas talmhaíochta	Níl sé indéanta ag an bpointe seo briseadh síos a sholáthar ar na cigireachtaí atá le déanamh i ngach aon ABU do CAI nEathach Banna. Tá sé comhaontaithe go ndéanfaidh cigirí ón Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia cigireacht ar fheirmeacha chun críche seiceála ar ghéilliúntas do Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Dea-Chleachtas Talmhaíochta do Chosaint Uisce) 2009 (IR 101 de 2009). Lena chois sin, leanfaidh na húdaráis áitiúla dá bhfreagracht as dul i mbun imfhiosruithe ar thruailliú bunaithe ar thosaíochtaí áitiúla ag teacht lena ndualgas faoi raon de reachtaíocht chomhshaoil ag teacht lena gcuid pleananna cigireachta comhshaoil ar leith a ullmhaíodh ag teacht le Moladh an Aontais Eorpaigh ar Íoschritéir do Chigireachtaí Comhshaoil (MÍCC).						

Mapa 5.1 Aonaid Bainistíochta Uisce i CAI nEathach Banna

6 Comhtháthú pleananna agus cláir

6.1 Réamhrá

D'fhonn cosaint éifeachtach a dhéanamh ar ár gcuid uisce tá sé tábhachtach go ndéanfaí na Pleananna Bainistíochta Abhantraí a chomhtháthú le pleananna eile mar:

- pleananna úsáide talún agus spásúlachta
- pleananna caomhantais: pleananna cosanta gnáthóg agus speiceas (ag áireamh pleananna fo-abhantraí um dhiúilicíní péarla fíoruisce);
- pleananna straitéiseacha do sheirbhísí uisce;
- pleananna agus cláir laghdúcháin truaillithe (ag áireamh pleananna laghdúcháin ar thruailliú uisce dromchla, rialaitheoirí screamhuisce, scéimeanna cosanta screamhuisce, an Clár Gníomhaíochta Náisiúnta, cláir údaraithe scaoilte faoi na hAchtanna um Thruailliú Uisce agus Acht na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil, pleananna um uisce sligéisc agus uisce snámha;
- pleananna bainistíochta dramhaíola;
- pleananna um Bainistíocht Shloda
- pleananna éigeandála mórthimpiste;
- pleananna bainistíochta foraoise;
- pleananna bainistíocht um riosca tuile.

6.1.1 Pleanáil um úsáid talún

Is féidir maolú a dhéanamh ar aon tionchair ionchasacha ó fhorbairt ar uiscí amach anseo trí ionchorprú cuí na gcuspóirí a bhunaítear sa phlean seo sna pleananna forbartha le forbairt inbhuanaithe a dheimhniú. Ar leibhéal straitéise tá Straitéis Spásúlachta na hÉireann agus eilimintí den bPlean Forbartha Náisiúnta ina mbunmheicníochtaí le deimhin a dhéanamh de chothromaíocht idir riachtanais shóisialta, eacnamaíochta agus forbartha. Ar leibhéal réigiúnacha agus áitiúla, beidh na rioscaí ionchasacha do chuspóirí uisce ó fhorbairtí amach anseo faoi réir ag Measúnú Straitéiseach Comhshaoil agus treoirlínte reachtúla pleanála agus pleananna forbartha pleanála á n-ullmhú, leithéidí

- treoirlínte réigiúnacha pleanála;
- pleananna contae agus cathrach agus pleananna ceantair áitiúla;
- scéimeanna pleanála do chreasa straitéiseacha forbartha.

Lena chois sin, ní mór d'údaráis phleanála ceann a thógáil de na rioscaí ionchasacha d'uisc le linn céimeanna mionfhorbartha an mholta ag úsáid cur chuige an Mheasúnaithe Tionchair Timpeallachta.

Éilíonn treoirlínte réigiúnacha pleanála go gcuimseodh pleananna forbartha cuspóirí uisce mar a bunaíodh sna pleananna bainistíochta abhantraí. Is aidhm don mBille Pleanála agus Forbartha 2010 bonn dlíthiúil treoirlínte pleanála a neartú trín a éileamh go leagfadh pleananna forbartha amach croístraitéis a léiríonn go bhfuil na cuspóirí forbartha sa bhforbairt ag teacht, chomh fada agus is praiticiúil, leis na cuspóirí forbartha náisiúnta agus réigiúnacha atá leagtha amach sa Straitéis Náisiúnta Spásúlachta agus leis na treoirlínte réigiúnacha pleanála. Is gá d'údarás pleanála a chinntiú, agus plean forbartha a dhéanamh, go bhfuil an plean i gcoimhréir le haon treoirlínte réigiúnacha pleanála atá i bhfeidhm dá cheantar.

Déanfar athbhreithniú ar phleananna bainistíochta abhantraí in 2015 agus 2021. Tá na treoirlínte réigiúnacha pleanála uile á n-athbhreithniú faoi láthair agus déanfar iad a athbhreithniú gach sé bliana as seo suas. Éilítear go dtógfadh na pleananna uile forbartha agus na pleananna áitiúla ceann de na treoirlínte réigiúnacha seo agus ní mór iad a aithbhreithniú gach sé bliana. Eiseoidh an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil treoir ar chomhtháthú pleanála forbartha agus pleanáil abhantraí in am tráth.

6.1.2 Pleananna bainistíochta um riosca tuile.

Leag Tuarascáil Ghrúpa Athbhreithnithe Polasaí Tuile na hÉireann 2004 polasaí nua amach ar bhainistíocht rioscaí tuile atá ag teacht leis na Treoir nua um Thuilte (2007/60/CE). Cuimsíonn seo ullmhú Pleananna Bainistíochta Tuile dobharcheantar-bhunaithe a leagfadh

amach an straitéis fadtéarmach agus tacar tosaíochtaíthe de bheartais do bhainistíocht rioscaí tuile, struchtúrtha agus neamhstruchtúrtha araon. Tá rialacháin ag tras-suí na Treorach Tuilte déanta (IR 122 de 2010). Tá feidhmiú na Creat-Treorach Uisce agus na Treorach um Thuilte le comhordú. Is iad príomhéilimh na Treorach um Thuilte ná:

- dul i mbun reamh-mheastacháin riosca tuile (faoi 2011);
- mapaí ar ghuais agus riosca tuile a ullmhú (faoi 2013);
- pleananna bainistíochta riosca tuile a ullmhú (faoi 2015);
- comhordú leis an gCreat-Treoir Uisce;
- comhoibriú idir bhallstáit maidir le habhantracha trasteorann;
- rannpháirtíocht an phobail, comhairliúchán agus leathadh faisnéise agus torthaí.

6.1.3 Pleanáil d'athrú aeráide

Déanann bainistíocht abhantraí soláthar ar mheicníocht éifeachtach le hullmhú agus le hoiriúnú d'athrú aeráide trí oiriúnú a ionchorprú sa chlár de bheartais. Ar a shon sin, de dhroim ardleibhéil na neamhchinnteachta sna réamh-mheastacháin um athrú aeráide faoi láthair, tá cur chuige solúbtha de dhíth. Tá an plean abhantraí seo in oiriúint d'athrú aeráide sa mhéid is go bhfuil na gníomhaíochtaí "gan chathú"; is é sin le rá, gur fiú iad cibé méid a bheidh in athrú aeráide amach anseo. Baileoidh clár monatóireachta na Creat-Treorach Uisce faisnéis a fheabhsaíonn tuiscint ar athrú aeráide. Ag teacht le treoir AE, tugtar faisnéis sa rannán seo den phlean seo ar threochtaí agus tionchair athrú aeráide, ag réiteach an bhealaigh do ghníomhaíocht eile i dtimthrialla níos déanaí abhantraí. Tá doiciméid chúlraídeacha ar athrú aeráide, a ndéantar tagairt dóibh sa rannán seo, ar fáil ag www.wfdireland.ie.

Tá achoimre de thionchair réamh-mheasta aeráide i roinnt foilseachán le déanaí, ina measc "A Summary of the State of Knowledge on Climate Change Impacts for Ireland" (GCC), agus "Climate Change: Meeting the Challenge of Adaptation", (Acadamh Innealtóireachta na hÉireann). Soláthraíonn siad seo sainléirmheasanna ar thionchair agus ar mholtaí atá ábhartha do bhainistíocht ar cheantar abhantraí. Tuarann siad raon fairsing d'athruithe suntasacha, go háirithe ardú teochta, breis frasaíochta, ardú ar leibhéil na farraige, borradh níos mó stoirme, geimhrí níos fliche agus samhraí níos tirime; táthar ag súil le hathruithe eile ar rith chun srutha i screamhuiscí agus in uiscí dromchla agus le hardú ar theochtaí fíoruisce dromchla. Dá dhroim seo tiocfaidh breis imghalaithe ó ithreacha agus galaithe uiscí.

Beidh tionchar ag mórán de na hathruithe seo ar éiceachórais uisceacha agus ar bhainistíocht uisce. Mar shampla, b'fhéidir dóibh gluaiseacht thruailleán leata a athrú, agus an fhreagairt séasúrach do theocht, mar shampla, bhrostódh teagmhais fearthainne gluaiseacht scamall truaillithe trí ithreacha agus uiscíoch isteach i ndobharlacha, le níos lú ama chun cóireála nádúrtha laistigh den ithir, nó b'fhéidir gur ghá tráthú séasúrach leata talmhaíochta a leasú de réir mar a athraíonn báisteach agus teochtaí. Tá aistriú ó thuaidh i leathadh speiceas tugtha faoi deara ar fud na hEorpa. Tig le méaduithe leanúnacha ar speicis ionracha éifeacht a bheith acu ar speicis leochaileacha dhúchais sa cheantar abhantraí, rud a athróidh an bhithéagsúlacht nádúrtha agus a éileodh beartas speisialta cosanta.

Beidh gá le cur chuige inbhuanaithe ceantar abhantraí-bhunaithe do bhainistíocht tuile agus triomach go mbeidh an dá cheann acu níos tábhachtaí faoi chúinsí athruithe aeráide. Is féidir go mbeidh ról tábhachtach ag beartais le hathcheangal a dhéanamh idir bhogaigh agus éiceachórais abhann le cainéil abhann, is é sin, i dtéarmaí stórála uisce, tanú cothaitheach agus tig leo cuidiú le gnáthóga a sholáthar do na speicis dhúchasacha.

Tá na tionchair is dóichí ó athruithe aeráide béimnithe ag staidéir mar iad seo thuas.

Mar chuid de phróiseas le freagairt náisiúnta a thabhairt ar athruithe aeráide is gearr go dtosóidh an GCC ar thionscadal a thabharfaidh le chéile an fhaisnéis uile atá ar fáil ar íogaíreachtaí ar bhonn earnála i ndiaidh a chéile. Meastar go mbeidh an t-ábhar seo ar fáil faoi dheireadh 2010; cuideoidh seo le measúnú a dhéanamh ar riosca athraithe aeráide agus le tosaíocht a thabhairt do ghníomhaíochtaí oiriúnaithe.

De bhun tiomantais atá tugtha sa Straitéis Náisiúnta um Athrú Aeráide, tá an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil faoi láthair ag gabháil d'fhorbairt ar Chreat-Oiriúnaithe Náisiúnta um Athrú Aeráide. Tá an obair seo ag dul ar aghaidh bonn le bonn le forbairt an Bhille um Athrú Aeráide ina mbeidh sainfhorálacha maidir le oiriúnú ar leibhéil náisiúnta, earnála agus áitiúla.

Is cuspóir don Bhille bonn reachtúil a sholáthar do phríomhpholasaithe agus beartais náisiúnta ar athrú aeráide, ag áireamh spriocanna náisiúnta um laghdú eisilte do 2020 agus 2050 agus Coiste um Athrú Aeráide le comhairle a chur ar an Rialtas. Soláthróidh an Bille an chreat reachtúil inar féidir polasáí náisiúnta ar aistriú go sochaí ísealcharbóin, athléimneach agus inbhuanaithe comhshaoil a chur chun cinn mar thosaíocht náisiúnta.

Foilseofar Cinn Bille agus an Chreat Oiriúnaithe a luaithe agus is féidir.

Agus ceann mar is cuí á tógáil d'éiginnteachtaí múnlaí réamh-mheasta aeráide, tá "seiceáil aeráide" déanta ar na gníomhaíochtaí sa phlean seo, is é sin le rá go bhfuil machnamh déanta ar a n-athléimneacht. Deir an tuarascáil 'Adapting the Plan to Climate Change', atá ar fáil ag www.wfdireland.ie gur féidir go mbeadh ceisteanna aeráide suntasach do bheartais agus do ghníomhaíochtaí maidir le:

- bithéagsúlacht agus cheantair faoi chosaint;
- Astarraingt;
- moirfeolaíocht abhann agus mara.

Ní mór do na beartais atá sa phlean seo, agus don chlár monatóireachta, ceann a thógáil d'athruithe teochta, de shreabhanna screamhuisce agus uisce dromchla, agus do ghluaiseacht dríodraigh, agus ceadú dá nasc le hathruithe ar ghnáthóga agus ar speicis, go háirithe réabadh gnáthóige agus speicis choimhthíocha.

D'fhonn úsáid inbhuanaithe uisce a choinneáil, beidh ar rialuithe asbhainte ceann a thógáil d'athruithe i bpatrúin bháistí amach anseo agus na tionchair a bheidh acu ar infhaighteacht foinsí uisce. Cuirfidh clár chaomhantais uisce agus méadú ar acmhainn stórais le hathléimneacht aeráide. Tá creasa maoláin thart ar dhobharlacha ina mbeartais bhuacacha ar gach aon bhealach, ag cinntiú go dtig le gnáthóga feidhmiú níos fearr agus gluaiseacht le coinníollacha athraitheacha aeráide, agus i gcaitheamh an ama ag feabhsú coinneála uisce in ithir agus i bhfo-ithir.

Chuir an tseiceáil aeráide béim chomh maith ar cheisteanna níos ginearálta aeráide. Mar shampla, is gá caighdeán dearaidh d'infreastruchtúr criticiúil (mar fhorsceite comhshéaracha) a chur in oiriúint le déileáil le borrrhaí níos minice stoirme.

Go hachomair, beidh ar an gclár beartas bheith athléimneach do thionchair athraithe aeráide. Tá seo thar a bheith tábhachtach d'infheistíochtaí costasacha fadtéarmacha mar thionscadail mhóra infreastruchtúr. Méadóidh chomh maith ar thábhacht na planála do cheantair faoi chosaint, triomaigh, ganntanas uisce agus cosc tuile. Le linn tréimhse an phlean seo, déanfar ullmhúchán do dhíonadh aeráide níos mioninste sa chéad phlean eile.

6.1.4 Measúnú Straitéiseach Comhshaoil agus Measúnú Cuí do láithreáin Natura 2000

D'fhonn a chinntiú nach mbeidh droch éifeacht ag an bplan ar an gcomhshaoil níos leithne (seachas a fhócas ar uiscí), ullmhaíodh Tuarascáil Chomhshaoil mar chuid den Mheasúnú Straitéiseach Comhshaoil (MSC) den phlean bainistíochta abhantraí agus an chlár de bheartais do CAI nEathach Banna ag teacht leis an reachtaíocht náisiúnta agus AE. Ar an gcaoi chéanna rinneadh Measúnú Cuí (MC) do láithreáin Natura 2000 maidir le haon tionchair a bheadh ar Cheantair faoi Chosaint agus ullmhaíodh Ráiteas Tionchair Natura (RTN). Rinneadh comhairliúchán reachtúil faoi na measúnuithe seo leis na comhlachtaí ábhartha in Éirinn agus i dTuaisceart Éireann araon (Gníomhaireacht Chomhshaoil Thuaiscirt Éireann, An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil agus an Roinn Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádirtha). Lorgaíodh tuairimí ar an Tuarascáil Chomhshaoil, an Tuarascáil um Measúnú na Treorach Gnáthóg agus an dréachtphlean chomh maith le linn tréimhse comhairliúcháin ó Nollaig 2008 go Meitheamh 2009. Baineadh feidhm as na tagairtí a rinneadh ar na haighneachtaí a fuarthas ar na trí dhoiciméad le beachtú agus leasú a dhéanamh ar a raibh sa phlean deiridh; tá a n-éifeacht faoi chaibidil go mion sa Ráiteas MSC. Tá na tuarascálacha uile MSC agus MC, an Ráiteas MSC san áireamh ar fáil leis na doiciméid chúlraíde chomhshaoil ag www.wfdireland.ie.

Phléigh an MSC trí rogha:

- Gnó mar is gnách: feidhmiú na mBunbheartas;
- Gnó mar is gnách Móide: mar atá thuas ach le Bunbheartais eile lena chois;
- Beartais bhreise Indibhidiúla nó Forlíontacha.

Tástáladh na roghanna in aghaidh Cuspóirí sainithe MSC, agus clúdaíonn gach ceann díobh sraith de cheisteanna toipice MSC ón reachtaíocht. Thóg na spriocanna ceann de stádas reatha an chomhshaoil, aiseolas a fuarthas agus phleananna, chláir agus reachtaíocht ábhartha náisiúnta agus AE.

Ceist Toipice	Cuspóir
Bithéagsúlacht, flóra & fána	Cosc ar dhamáiste bithéagsúlachta talún, uisceach agus ithreach, go háirithe láithreáin sainithe AE agus speicis faoi chosaint.
Daonra	Cuidiú le forbairt inbhuanaithe.
Sláinte daonna	Cosaint agus laghdú ar riosca do shláinte daonna i ndul i mbun gníomhaíochta bainistíochta uisce.
Ithir	Damáiste d'fheidhm agus do cháilíocht na hacmhainne ithreach sa cheantar a sheachaint.
Uisce	Cosc a dhéanamh ar mheath stádas uiscí maidir le cáilíocht, cainníocht agus feabhas a chur ar stádas aibhneacha, lochanna, uiscí trasdultacha agus cósta agus screamhuiscí go stádas maith ar a laghad, mar is cuí don Chreat-Treoir Uisce.
Cáilíocht Aeir	Íoslaghdú astuithe go haer de bhun gníomhaíochtaí an phlean.
Fachtóirí Aeráide	Íoslaghdú ar chion d'athrú aeráide trí astuithe gháis cheaptha teasa a bhaineann le feidhmiú an phlean.
Sócmhainní ábhartha 1	An leibhéal cosanta atá á sholáthar ag an infreastruktúr reatha a choimeád, i. cosaintí um thuile, bacainní cósta, grádanna..
Sócmhainní ábhartha 2	Infreastruktúr nua bainistíochta uisce agus uasghrádú ar an gceann reatha a sholáthar le cosaint a dhéanamh ar shláinte daonna agus ar stádas éiceolaíochta dobharlacha.
Sócmhainní ábhartha 3	Tacaíocht a thabhairt do ghníomhaíochtaí eacnamaíochta laistigh den cheantar gan dul in aghaidh chuspóirí na Creat-Treorach Uisce.
Sócmhainní ábhartha 4	Uisce a chosaint mar acmhainn eacnamaíochta.
Cultural heritage	Damáiste d'acmhainní oidhreachtacha cultúrtha sa cheantar a sheachaint.
Landscape	Damáiste do thírdhreacha sainithe sa cheantar a sheachaint.

Déanann an Ráiteas MSC doiciméadú ar an mbealach ina raibh éifeacht ag na moltaí sa Tuarascáil Chomhshaoil agus i Ráiteas Tionchair Natura araon, chomh maith le tuairimí na gcomhairleacha reachtúla agus aighneachtaí eile a fuarthas le linn an chomhairliúcháin, ar phlean deiridh agus ar chlár bheartas CAI nEathach Banna. Soláthraíonn sé faisnéis chomh maith ar na socruithe atá déanta le monatóireacht agus maolú a dhéanamh ar aon éifeachtaí suntasacha comhshaoil ag feidhmiúchán an phlean.

Tá comhtháthú ar chuspóirí comhtháithithe inbhuanaitheachta sa phróiseas déanta cinnidh ceadaithe ag an MSC. Tá maolú luachmhar curtha isteach ag an MSC a aithníonn na hilpháirtithe leasmhara sa cheantar agus tá clár fócasaithe aige le cuidiú le cothromaíocht a bhaint amach idir úsáidí talún nach i gcónaí a bhíonn siad comhoiriúnach dá chéile.

Tá mórliosta de bheartais mhaolaithe san áireamh mar chuid de phlean CAI nEathach Banna. Tá achoimre de bheartais mhaolaithe MSC ar www.wfdireland.ie. Tá iomlán de 84 beartas maolaithe molta, ina measc an áirithe sin beartas a aithníodh le linn an Mheasúnaithe Cuí do láithreáin Natura 2000. Tá catagóiríú garbh déanta orthu mar:

- riachtanas do Mheasúnú Comhshaoil ar leibhéal an tionscadail mar a measadh go mbeadh tionchar ag beartais ar shuíomhanna sainithe AE agus ar an oidhreacht thógtha go háirithe;
- moltaí ar athruithe do phleanáil úsáide talún;
- moltaí d'fheachtais oideachais agus feasachta le páirtithe leasmhara a chur ar an eolas ar an mbealach ina bhfuil siad ag dul i bhfeidhm ar ár gcuid uiscí agus cad is féidir leo a dhéanamh lena dtionchair a laghdú;
- treoir mar chúnamh d'athruithe sainearálacha;
- riachtanas le ceann a thógáil de thionchair charnacha i bpleanáil chothaithigh agus ualaithe;
- beartais le cuidiú le maolú athraithe aeráide ag áireamh úsáid a bhaint as fuinneamh inathnuaite;
- a aithint gur cheart cosáin truaillithe seachas uisce a chur sa mheá; agus
- a thuilleadh staidéir le bearnaí faisnéise a eolasú agus le cuidiú le monatóireacht.

Tá spriocanna agus Táscairí nasctha le Cuspóirí Comhshaoil MSC, a úsáidfear le monatóireacht a dhéanamh ar thionchar an phlean ar an gcomhshaoil níos leithne. Tá an doiciméad um spriocanna agus táscairí ar www.wfdireland.ie.

7 Feidhmiú an phlean

An Ceantar Abhantraí an bunaonad pleanála, feidhmiúcháin, monatóireachta agus tuarascála faoin gCreat-Treoir Uisce. Tá eagrú agus seachadadh déanta go dtí seo ar fheidhmiú na Treorach ar an mbonn seo, agus na húdaráis chomhordaithe áitiúla ag idirghníomhú le húdaráis eile áitiúla, an GCC agus údaráis phoiblí agus páirtithe eile leasmhara. Bhí dúshlán san idirghníomhaíocht seo agus cé go bhfuil dul chun cinn déanta, níl lán-comhordú fós bainte amach. Bhí an próiseas forbartha do na pleananna casta agus tá méid suntasach oibre déanta i monatóireacht, measúnú, rangú agus leagan amach spriocanna do dhobharlacha.

Beidh dúshlán ag baint le seachadadh na bPleananna Abhantraí agus a rá go bhfuil freagracht as feidhmiú na bpleananna sainithe faoi láthair i measc raon d'eagraíochtaí agus gan ollfhreagracht ar aon chomhlacht amháin ar bith. Tá na córais riaracháin reatha ilroinnte ar línte riaracháin agus ní áisíonn sin ainilís, aithint agus feidhmiú na réiteach is costas-éifeachtaí le cáilíocht uisce a bhainistiú ar leibhéal abhantraí. Tig le CA réimsí freagrachta líon mór comhlacht a chlúdach i. 18 n-údarás áitiúil i gcás CA na Sionainne. Ina theannta sin, tá feidhmiú mórán de na beartais riachtanacha le cuspóirí na bpleananna a bhaint amach ina fhreagracht náisiúnta seachas údarás áitiúla. Agus lena chois sin arís, aithnítear gurb é feabhsú ar an reachtaíocht fhorfheidhmiúcháin reatha is príomhghné d'fheidhmiú rathmhar na PBAnna.

Agus sinn ag dul i dtreo na céime feidhmithe, is gá neartú agus coigeartú a dhéanamh ar na struchtúir reatha riaracháin le deimhin a dhéanamh de sheachadadh éifeachtach na bpleananna agus áireamh forfheidhmithe na reachtaíochta ábhartha, ar fud leibhéil áitiúla, réigiúnacha agus náisiúnta. Tá moltaí maidir le struchtúir athbhreithnithe do bhainistiocht uisce curtha chun cinn le dhá bhliain anuas ag an ECFE, Forfás agus i dtuarascáil an Ghrúpa Speisialta ar Uimhreach na Seirbhíse Poiblí agus Caiteachas.

In éineacht le críochnú na bPleananna Bainistíochta Abhantraí, tá moltaí ar mhuirear uisce a thabhairt isteach á gcur chun cinn agus tá mórthuarascáil ar éifeacht rialtais áitiúil ag teacht chun críche. Is dócha go dtiocfaidh moltaí d'athruithe struchtúrtha ón dá phróiseas.

7.1 Athbhreithniú ar shocruithe

Sa ghearrthéarma, leanfar de sholáthar cistíochta le hoifigí CA a chothabháil chun go bhféadfaidh siad sin comhordú a dhéanamh ar iarrachtaí na n-údarás éagsúla áitiúla le maoirseacht, bainistíocht, forfheidhmiúchán agus tuairisciú a dhéanamh ar fheidhmiú na bpleananna. Leanfaidh an Chomhairle Chomhairleach Náisiúnta ina ról Maoirseachta. Chomh maith leis sin, leanfaidh an t-athbhreithniú bliantúil a ndéantar foráil faoi faoin gClár Infheistíochta do Sheirbhísí Uisce faoi threoir ag an bhfaisnéis ag teacht chuige tríd an bpróiseas pleanála bainistíochta abhantraí.

Baineann buntáistí soiléire le neartú a dhéanamh ar an gcur chuige seachadta ar leibhéal Cheantar Abhantraí d'infreastruchtúr seachadta agus feidhmiúcháin maraon leis na RBMPanna. Meastar go bhfuil acmhainn sa chur chuige seo le feabhas a chur ar éifeachtaí agus ar chomh-oibriú, le sainscileanna a thógáil agus a choinneáil i réimsí aitheanta agus le neartú a dhéanamh ar an acmhainn le tionscadail tábhachtacha straitéiseacha a phleanáil agus a sheachadadh, agus le comhthéacs straitéiseach níos leithne a thabhairt do chlár a sheachadtar go háitiúil. Dhéanfaidh sé áisiú chomh maith ar chomhthiomsú príomhshonraí ar leibhéal réigiúnach, agus thacódh sé le pleanáil níos sioncraithe agus le déanamh cinnidh.

Leis an gcúlra seo déanfaidh an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil athbhreithniú faoi dheireadh 2010 ar an rialachas agus ar na struchtúir d'fheidhmiú na bpleananna bainistíochta abhantraí. Cuimseoidh an t-athbhreithniú seo, inter alia, plé ar na réimsí tosaíochta seo a leanas: bainistíocht sonraí; sampláil agus monatóireacht; riachtanais reachtaíochta; cigireacht agus forfheidhmiúchán; tuairisciú; rannpháirtíocht an phobail. Ós rud é go mbeidh fiordhúshlán ag baint le feidhmiú agus le forfheidhmiú riachtanais CTU ar raon leathan de chomhlachtaí poiblí, tá sé tábhachtach go mbeadh cúram CA soiléir agus na hacmhainní agus an chumhacht reachtúil is gá ag na struchtúir a eascróidh ón athbhreithniú le maoirseacht agus forfheidhmiú ar fheidhmiúcháin ar na húdaráis phoiblí ábhartha.

7.2 Próiseas Feidhmiúcháin

Cleachtas fíorchasta a bheidh i bhfeidhmiúchán an PBA ar leibhéal dobharlaigh / ABU a chuimseoidh athbhreithniú agus comhordú ar na cleachtais uile bainistíochta uisce agus na cleachtais úsáide talún ag a mbíonn tionchar ar uisce, le deimhin a dhéanamh de go bhfuil siad ag teacht leis an bplean, leis na rialacháin ábhartha (i. d'uisic dromhcla agus screamhuisce) agus leis an Treoir. D'fhonn deimhin a dhéanamh d'fheidhmiúchán rianúil ar fud na CAanna agus na ABUanna uile, ní mór cloí leis na príonsabail seo a leanas agus na pleananna á bhforbairt agus á seachadadh:

- An fhaisnéis ábhartha uile atá ag comhlachtaí poiblí a bheith ar fáil go hiomlán.
- Aithneofar na bearnaí uile faisnéise go soiléir chomh maith le ham-líne leis an obair is gá leis na bearnaí a chríochnú in am

d'athbhreithniú ainlíse tréithíochta Ailt 5.

- Forbrófar córas caighdeánach bainistíochta faoi 2012 le measúnú a dhéanamh ar na gníomhaíochtaí uile ag a mbíonn tionchar ar stádas uisce sa dobharcheantar.
- Beidh cur chuige bainistíochta chóras-uile ann don bhfeidhmiúchán a thógann ceann de thionchair charnacha, le meath ar stádas a chosc ag aon dobharlach mura mbíonn díolúine ar ghéilliúntas Ailt 4 leagtha amach.
- I roghnú beartas forlíontacha agus mar is cuí agus mar is gá faoin Treoir, ní mór seiceáil níos fearr comhshaoil a dhéanamh sula dtugtar feidhm do dhíolúine Ailt 4.
- Tabharfar aghaidh ar chuspóirí agus éilimh na Creat-Treorach Uisce agus Natura 2000 ar bhealach comhtháite le beartais feidhmithe ag deimhniú géillteanais d'aon chaighdeán agus chuspóirí do láithreáin Natura 2000 faoi 2015.
- Nuair a léiríonn an córas bainistíochta nach seachnóidh feidhmiú bun bheartais meathlú stádais nó nach ndéanfaidh sé athshlánú ar dhobharlacha go stádas maith faoi 2015, déanfar ainlís trédhearcach costas éifeachtach, ag cuimsiú costais agus sochair chomhshaoil agus acmhainne leis na beartais fhorlíontacha is mó is cuí a roghnú le seo a bhaint amach, mura bhfuil díolúine Ailt 4 leagtha amach.
- Ní mór rannpháirtíocht an phobail a bheith comhtháite sa Phlean.

Beidh bainistíocht agus tuiscint sonraí bunúsach do bhainistíocht an phróisis fheidhmiúcháin, sruthlíniú ar na córais rialacháin a rialaíonn ghníomhaíochtaí a fhéadfadh tionchar a bheith acu ar uisce agus deimhniú go bhfuil rialú gníomhaíochta mar a chéile ar fud na n-údarás poiblí.

Déanfar machnamh ar na ceistanna seo agus athbhreithniú á dhéanamh ar rialachas uisce agus na struchtúir atá luaite thuas. Ar a shon sin, tá mórán tionscadal ar bun cheana féin a dhéanfaidh áisiú ar fheabhsuithe i bhfeidhmiúchán.

Tá an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus na húdaráis áitiúla le tacaíocht ón mBord Seirbhísí Ríomhaireachta an Rialtais Áitiúil ag forbairt Líonra um Malartú Sonraí Comhshaoil (LMSC). Is aidhm do LMSC díothú a dhéanamh ar na deacrachtaí a éiríonn agus roinnt agus tuairisciú á dhéanamh ar shonraí comhshaoil ó raon leathan de thacair sonraí comhshaoil, feidhmchláir, agus córas TF suite laistigh de mhórán eagraíochtaí in obair ghaolmhar leis an gCreat-Treoir Uisce. Le himeacht aimsire tá sé i gceist LMSC a bheith ina líonra lándáilte roinnte sonraí ag ceadú do na páirtithe leasmhara uile sonraí comhshaoil a roinnt ar a chéile go héasca. Tá An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus na húdaráis áitiúla ag imfhiosrú córas gréasánbhunaithe bainistíochta abhantraí faoi láthair a dhéanfaidh áisiú ar bhainistíocht, léirshamlú agus mínithe ar thacair sonraí ar leibhéal dobharcheantair.

Chun críche rianúlachta a chur chun cinn i rialú agus i bhforfheidhmiú comhshaoil, tá An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil i gcomhpháirt in ullmhú treorach agus traenála do phearsanra na n-údarás áitiúla tríd an nGrúpa Traenála um Sheirbhísí Comhshaoil (ESTG). Cuimsíonn treoir agus traenáil atá á bhforbairt faoi láthair; (a) údarú scaoilte le huisce agus le séarachas faoi na hAchtanna Um Thruailliú Uisce agus (b) prótacail do chigireachtaí agus d'fhorfheidhmiúchán. Ullmhófar treoir agus traenáil eile mar is cuí.

7.3 Rannpháirtíocht an phobail.

Tá rannpháirtíocht an phobail ina bhunphrionsabal den Chreat-Treoir Uisce agus forbrófar plan le spreagadh a dhéanamh ar rannpháirtíocht ghníomhach agus ballraíocht an phobail i bhfeidhmiúchán an phlean faoi 2011 agus déanfar a sheachadadh mar chuid dílis den phróiseas feidhmiúcháin don CA. Ar cheann de na meicníochtaí le rannpháirtíocht na bpáirtithe leasmhara a chinntiú bhí ceann trí oibriú na gComhairleoirí Comhairleacha Reachtúla comhdhéanta d'ionadaithe na n-údarás áitiúla (baill tofa), comhlachtaí ionadaíochta, ENRanna agus na páirtithe sóisialta.

Mar chuid den athbhreithniú atá luaite thuas, ar lorg comhairliúcháin leis na páirtithe leasmhara ábhartha, tabharfaidh an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil chun cinn aon mholtaí is gá d'athchóiriú na struchtúr reatha d'fhonn uasmhéadú a dhéanamh ar rannpháirtíocht chomhlachtaí na bpáirtithe leasmhara i bhfeidhmiú na bpleananna.

In éineacht leis seo agus le tacú le rannpháirtíocht an phobail, feidhmeofar tionscnaimh feasachta poiblí chomh maith, ag tosú le clár feasachta agus faisnéise ar a ndéanfar seachadadh tríd an gComhairle Leabharlainne. Beidh diúscairt cheimiceán dainséarachta tí agus garraíodóireachta ar cheann de na ceistanna ar a dtabharfar aghaidh sa bhfeachtas feasachta. Cuimseoidh seo forbairt ar 'ENFOPoints' ag tógáil ar phleananna an Aire Comhshaoil Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil le feabhas a chur ar ról na leabharlanna i soláthar faisnéise ar sheirbhísí comhshaoil. Cuirfear rochtain ar fhaisnéis atá ábhartha don phróiseas feidhmiúcháin don phobal i bhformáidí inrochtana le háisiú a dhéanamh ar rannpháirtíocht eolasach an phobail.

Aguisín 1 Doiciméid Chúlráide

Tá doiciméid chúlráide a foilsíodh go náisiúnta agus ag CAI nEathach Banna le háisiú ar thuiscint na Creat-Treorach Uisce, ar fáil ag www.wfdireland.ie.

Teagmhálaithe

- Údaráis inniúla Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna
- Ballraíocht Chomhairle Comhairleach Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna
- Ballraíocht Fhóiraim Údaráis Phoiblí Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna

Tuarascáil Charachtrachta

Aighniú de réir Airteagail 5 de Threoir 2000/60/CE Pharlaimint na hEorpa agus na Comhairle den 23 Deireadh Fómhair 2000 ag bunú frámaíochta do ghníomhaíocht an Chomhphobail i réimse pholasaí uisce, agus de réir dhoiciméid D.2 CE-DG "Bileoga Tuairiscithe do Thuairisciú 2005" dár dáta 19 Samhain 2004.

Tuarascáil Achomair Náisiúnta Carachtarachta agus Anailíse Cheantar Abhantraí na hÉireann

Tuarascáil Achomair Náisiúnta Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna do Chuid Phoblacht na hÉireann den Cheantar Abhantraí

Tuarascáil Achomair Charachtrachta Teicniúil Airteagail 5 Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna

Coimriú d'aighneachtaí poiblí agus de fhreagraí

Doiciméid chúlracha an Tuarascála Carachtrachta

- Cur chuige maidir le Rianú Dhobharlach Screamhuisce
- Riachtanais Teicniúla do Screamhuisce agus Gnéithe Gaolmhara
- Rangú Cailcreach/Neamhchailcreach ("Siliciúil") ar Uiscígh Bhuncharraige i bPoblacht na hÉireann
- Coinníollacha Tagartha d'Aibhneacha na hÉireann – Cur síos ar Chineálacha agus ar Phobail na nAibhneacha
- Nóta Athchoimrithe ar Shaintréitheacht Locha na hÉireann le cur i bhfeidhm i gCeantair Abhantraí na hÉireann
- Treoir Mhodheolaíochta Réamhaitheantais ar Thairsigh agus Mhodheolaíocht Dhobharlaigh Mhórathraithe & Saorga le Cur i bhFeidhm i gCeantair Abhantraí na hÉireann
- Tuarascáil Deireanach Anailíse Eacnamaíochta ar Úsáid Uisce in Éirinn
- Treoir ar Mheasúnú Tionchair Astarraingtí Screamhuisce
- Modheolaíocht ar Thréithriú Riosca ar Screamhuisce na hÉireann
- Comhairle ar Fheidhmiú na Treorach ar Mhonatóireacht Screamhuisce
- Measúnú Riosca Bhrú Poncfhoinsé do Screamhuisce
- Treoir ar Mheasúnú Bhrúnna agus Tionchair ar Éiceachórais Talún Spleách ar Screamhuisce
- Deimhniú ar Mhodheolaíocht Mheasúnaithe Réamh-mheasta Riosca do Thruailléain Ghluaisteacha Idirleata
- Treoir ar Fheidhmiú Mheasúnaithe Riosca Screamhuisce i gCeantair atá Sonraithe maidir le Gnáthóga agus Speiceas a Chosaint
- Treoir ar Mhodheolaíocht Bhrúnna agus Tionchair

- Treoir do Chleachtóirí ar an Modheolaíocht a Chuirfí i bhFeidhm i gCeantair Abhantraí na hÉireann - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Speicis Choimhthíocha
- Ag nascadh saintréithe dobharcheantair agus ceimic uisce le stádas éiceolaíoch aibhneacha na hÉireann
- Treoir ar Thairseacha agus ar Mhodheolaíocht a Chuirfí i bhFeidhm i gCeantair Abhantraí na hÉireann:
 - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Sonraí Tionchair Uiscí Snámha
 - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Iascaireachta & Dobharshaothrú
 - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Hidreolaíochta Uisce Dromchla
 - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Lochanna Uisce Dromchla
 - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Díúilicín Péarla Fionnusice (Margaritifera)
 - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Tionchair Dhíreacha Muirí
 - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Mhoirfeolaíoch Uisce Dromchla
 - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Doirte Poncfhoinsé Uisce Dromchla
 - Modheolaíocht Mheasúnaithe Riosca Truailithe Idirleata Aibhneacha

Clár Monatóireachta

Clár Monatóireachta an Chreat-treoir Uisce. Ullmhaithe le freastal ar riachtanais Chreat-treorach Uisce an AE (2000/60/CE) agus na Rialachán Náisiúnta a chuireann an Chreat-treoir Uisce (IR 722 de 2003) i bhfeidhm agus na Rialacháin Náisiúnta a chuireann an Treoir um Níotráití (IR. 788 de 2005) i bhfeidhm

Tuarascáil Cheisteanna Suntasacha Bainistíochta Uisce

Bileog Achomair Cúrsaí Uisce “Abair Leat” do Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna

Leabhrán Cúrsaí Uisce “Abair Leat” do Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna

Achoimriú ar aighneachtaí agus freagraí ar Thuarascálacha ar Cheisteanna Suntasacha Bainistíochta Uisce, Ceantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna

Doiciméid chúlraídeacha de Cheisteanna Suntasacha Bainistíochta Uisce

- ‘Staidéar ó bhun aníos’ Úsáid Substantí Contúirteacha - Tuarascáil Chúlraídeach
- Staidéar POMS Moirfeolaíocht Fhionnaisce – Nuashonrú ar Dhul Chun Cinn mar thaca le Tuarascáil SWMI
- Measúnú ar Bhrú Astarraingte – Doiciméad cúlraíde leis an Tuarascáil ar Cheisteanna Uisce
- Riosca Screamhuisce ó Bhrúnna Uirbeacha – Doiciméad cúlraídeach leis an Tuarascáil ar Cheisteanna Uisce
- Brúnna Uirbeacha – Doiciméad cúlraídeach leis an Tuarascáil ar Cheisteanna Uisce
- Riosca screamhuisce Orgánach Gluaisteach Idirleata (Lotnaidicídí) – Doiciméad cúlraídeach leis an Tuarascáil ar Cheisteanna Uisce
- Foraois agus Uisce – Doiciméad tacaíochta leis an Tuarascáil ar Cheisteanna Uisce
- Córas Cóireála Fuíolluisce ar an Láthair - Doiciméad cúlraíde leis an Tuarascáil ar Cheisteanna Uisce
- Rialachán ar Fhuíollábhar Chathrach agus Thionsclaíoch (diúscairt) - Nuashonrú ar Dhul Chun Cinn i dtacaíocht le Tuarascáil SWMI

- Nuashonrú ar Dhul Chun Cinn Mhoirfeolaíochta Muirí i dtacaíocht le Tuarascáil SWMI
- Dobharlaigh & Dobharlaigh Shaorga Mhórathraithe – Nuashonrú ar Dhul Chun Cinn i dtacaíocht le Tuarascáil SWMI

Dréachtphlean Bainistíochta Abhantraí

Ag Obair le Chéile Ag Riaradh Ár nUiscí i bPáirt Ceantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna

Cúrsaí Uisce “Cabhraigh Linn Pleanáil!” Bileog Achoimrithe

Cúrsaí Uisce “Cabhraigh Linn Pleanáil!” Dréachtphlean Bainistíochta Abhantraí do Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna (cuid na hÉireann)

Clár na gCeantar Cosanta agus Láithreacha Ardstádais

Ag Obair le Chéile Ag Riaradh Ár nUiscí i bPáirt Ceantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna

Cúrsaí Uisce “Cabhraigh Linn Pleanáil!” Bileog Achoimrithe

Clár Beartas – staidéir theicniúil

Tuarascáil Achoimrithe ar Chlár Náisiúnta Beartas

Uasdhatú ar Mheasúnú Riosca don Chreat-treoir Uisce

Rialachán Cathrach agus Tionsclaíoch

Moltaí do Chlár Beartas do Scaoilte Poncfoinsí le hUiscí Dromchla ó Ghníomhaíochtaí faoi Rialú Uirbeach agus Tionsclaíoch

Foraois agus Uisce

Dréacht-Thuarascáil Dheiridh don Uisce ar Foraoisí agus Eotrófú agus Dríodró Uisce Dromchla

- Athbhreithniú Litríochta um Fhoraoisí agus Eotrófú - Dríodró Uisce Dromchla -
- Clár de Bheartais agus Chaighdeán d'Fhoraois agus Uisce
- Foraoiseacht agus Aigéadú Uisce Dromchla (D'Uisce)
- Athbhreithniú Litríochta ar Foraoisí agus Aigéadú Uisce Dromchla
- Gníomhaíocht Thosaíochta, substaintí comhdhéantasacha dóchúlá ábhartha agus ginearálta truaillithe d'uisce dromchla in Éirinn

Córais Chóireála Fuíolluisce Ar-suíomh

Tuarascáil Dheiridh um Staidéar Náisiúnta ar Chórais Chóireála Fuíolluisce Neamhshéaraithe

- Aithint Náisiúnta agus Mapáil ar Cheantair Shéaraithe agus Neamhshéaraithe
- Measúnú ar thionchar ionchasach chóras cóireála fuíolluisce ar-suíomh ar cháilíocht uisce dromchla. Tuarascáil Achomair

Substaintí Dainséaracha

- Staidéir Chlár Beartas um Úsáid Shubstaintí Dainséaracha. Athbhreithniú Litríochta agus Tuarascáil Dheiridh
- Doiciméad Achoimrithe - Scagadh Substaintí Dainséaracha. Tuarascáil Achomair agus aguisíní
- Cóir leighis tréidliachta agus substaintí eile a úsáidtear i ndobharshaothrú éisc eite in Éirinn

Moirfeolaíocht Fíoruisce
<ul style="list-style-type: none"> • Staidéar Chlár Beartas agus Caighdeán um Mhoirfeolaíocht Fíoruisce Aershuirbhéireacht, Asbhaint gné, giniúint tiopeolaíochta agus forbairt ar uirlis GIS le cuidiú le measúnú moirfeolaíochta ar aibhneacha agus lochanna in Éirinn
<ul style="list-style-type: none"> • Measúnú Mhoirfeolaíocht Fíoruisce do Mheasúnú Riosca do Aibhneacha. Tuarascáil um Thorthaí ar Mhionleasú, Rangú agus Bhainistíocht
<ul style="list-style-type: none"> • Measúnú ar Riosca Bacainní ar Imirce Éisc i nDobharcheantar na Feoire
<ul style="list-style-type: none"> • Athbhreithniú ar Bheartais an Chleachtais is Fearr
<ul style="list-style-type: none"> • Measúnú ar Athshlánú Cainéalaithe
<ul style="list-style-type: none"> • Costas Éifeachtacht agus Féidearthacht Scéimeanna Feabhsaithe Abhann
<ul style="list-style-type: none"> • Tuarascáil um Thorthaí ar Staidéir Chomparáideacha ar Theicníceanna Allamuigh Moirfeolaíochta
<ul style="list-style-type: none"> • Ainilís ar Tacar Sonraí a Bhaineann le Téarnamh in Éirinn
<ul style="list-style-type: none"> • Athbhreithniú ar Reachtaíocht
<ul style="list-style-type: none"> • Athbhreithniú Litríochta
<ul style="list-style-type: none"> • Moltaí do Chláir Bheartas
<ul style="list-style-type: none"> • Tuarascáil Dheiridh
Moirfeolaíocht Mhuirí
Tuarascáil Náisiúnta Modheolaíochta Mhoirfeolaíochta Muirí
Astarraingtí
<ul style="list-style-type: none"> • Modheolaíocht Measúnaithe d'Asbhaintí Uisce Dromchla ó Lochanna
<ul style="list-style-type: none"> • Measúnú ar Bhrúnna Asbhaintí Screamhuisce
<ul style="list-style-type: none"> • Athbhreithniú ar mhodhanna sreabhaidh comhshaoil ar a n-úsáid le grúpaí éagsúla bitheacha le measúnú a dhéanamh ar éifeachtaí brúnna asbhainte in Éirinn
<ul style="list-style-type: none"> • Measúnú ar Bhrúnna Asbhainte in Aibhneacha in Éirinn
<ul style="list-style-type: none"> • Measúnú athbhreithnithe ar Riosca Abhann do Bhrúnna Asbhaintí
Brúnna Uirbeacha
<ul style="list-style-type: none"> • Measúnú ar Bhrúnna Uirbeacha i ndobharlacha Aibhneacha agus Uiscí Eatramhacha in Éirinn
<ul style="list-style-type: none"> • Measúnú ar Bhrúnna Screamhuisce Uirbigh
Idirghníomhaíochtaí Uisce Dromchla agus Screamhuisce
Staidéar Breise Tréithíochta. Cur chuige comhtháite do chainníocht cuidithe screamhuisce agus uisce dromchla do shreabhadh srutha
Orgánaigh Ghluaisteacha Leata

- Riosca do Screamhuisce ó Orgánaigh Ghluaisteacha Leata

Stádas

- Tuarascáil ar an Rangú Eatramhach ar Acmhainn Éiceolaíoch agus Aithint Bheartas do Dhobharlacha Saorga (DSanna) na hÉireann
- Tuarascáil ar Rangú Eatramhach ar Acmhainn Éiceolaíoch
- Aithint bheartas d'Uiscí Mórathraithe na hÉireann (UManna)
- Rangú Eatramhach ar Uiscí Cósta agus Eatramhacha na hÉireann chun críche Chreat-treorach Uisce an AE Samhain 2008.
- Tuarascáil Eatramhach um Stádas Lochanna
- Rangú Eatramhach ar Aibhneacha chun críche Chreat-treorach Uisce an AE
- Rangú Eatramhach ar Screamhuisce chun críche Chreat-treorach Uisce an AE

Eacnamaíoch

- Athbhreithniú ar Luachanna Sochair Acmhainní Uisce
- Tuarascáil Dheiridh ar Anailís ar Úsáid Uisce in Éirinn

Pleananna Gníomhaíochta ABU

- Plean Gníomhaíochta Aonad Bainistíochta na hAbhann Móire
- Plean Gníomhaíochta Aonad Bainistíochta Cairlinn
- Plean Gníomhaíochta Aonad Bainistíochta Abhainn Chaisleán Dhún Dealgan
- Plean Gníomhaíochta Aonad Bainistíochta Chuaille
- Plean Gníomhaíochta Aonad Bainistíochta na Níthe
- Plean Gníomhaíochta Aonad Bainistíochta na Finne
- Plean Gníomhaíochta Aonad Bainistíochta an Chasáin

Treoir OSPAR

Treoirínte OSPAR do Nósanna Imeachta Comhchuibhithe Caimníochta agus Tuairiscithe ar Chothaithigh (HARP-NUT)

Athrú aeráide

Achoimre ar Staid Eolais ar Thionchair Athraithe Aeráide d'Éirinn. Clár Taighde um Athrú Aeráide (CTAA) 2007-2013 Sraith Tuairisceoireachta SNIFFER Uimh.

2009 Tuarascáil Cheardlainne, Meitheamh 2009,

Éire faoi Riosca, Infreastruchtúr Criticiúil, Oiriúnú d'Athrú Aeráide, Acadamh na nInnealtóirí in Éirinn, 2009 (Carroll, E., Sparks T., Donnelly, A. agus Cooney, T. 2009

Imeachtaí Bitheolaíochta agus Comhshaoil Acadamh Ríoga na hÉireann 109B, 115–126)

Oiriúnú Pleananna d'Athrú Aeráide, An Tuarascáil Dheiridh

Measúnú Straitéiseach Comhshaoil
Doiciméad Scóipeála
Measúnú Straitéiseach Comhshaoil do Phleananna Bainistíochta Abhantraí agus Cláir Bheartas don Chreat-Treoir Uisce - Ceantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna
Tuarascáil Chomhshaoil
Measúnú Straitéiseach Comhshaoil do Phleananna Bainistíochta Abhantraí agus Cláir Bheartas don Chreat-Treoir Uisce - Ceantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna
Measúnú ar Airteagal 6 den Treoir um Ghnáthóga
Pleananna Bainistíochta Abhantraí agus Cláir Bheartas don Chreat-Treoir Uisce - Ceantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna
Dobharlacha saorga agus mórathraithe
Olltuarascáil athchoimrithe Clár Beartas agus Caighdeán - Dobharlacha Mórathraithe agus Dobharlacha Saorga
Cuspóirí
Doiciméad Cúlraíde a Shocrú
Mall Aga: Modheolaíocht do Mheastachán Amscálaí Taistil Ingearach, Cothrománach & Sruthlaithe go Tairseacha Tiúchana Níotráite in Uiscígh in Éirinn Fenton et al leis na clódóirí
Athbhreithniú ar mhall agaí níotráite san Eoraip agus a n-impleachtaí don Chreat-Treoir Uisce Fenton et al leis na clódóirí
Samhaltú laghdaithe fosfair: Samhaltú laghduithe ionchais fosfair na Creat-Treorach Uisce in Éirinn Schulte et al leis na clódóirí
Naisc le Pleananna agus Cláir
Clár na bPleananna agus na gClár
Treoir
Pleanáil Bainistíochta Abhantraí - Treoir Phraiticiúil d'Údaráis Áitiúla
Rannpháirtíocht Phoiblí
Páipéar Comhairliúcháin ar Rannpháirtíocht an Phobail i mBainistíocht Abhantraí
Fógráin agus fógraí nuachtán ar Theagmhais Chomhairliúcháin Phoiblí
Tráthchlár agus Clár Oibre le plean Bainistíochta Abhantraí a dhéanamh do Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta nEathach Banna
<ul style="list-style-type: none"> Bainistiú ár nUiscí i bPáirt - Comhpháipéar Comhairliúcháin Thuaidh/Theas ar Dhobharcheantair Idirnáisiúnta agus Socruithe Riaracháin d'Fheidhmiú Chreat-treorach Uisce CE (2000/60/CE)
<ul style="list-style-type: none"> Aighneachtaí agus Tuarascáil Choimrithe ar Dhréachtphlean Bainistíochta Cheantar Abhantraí Idirnáisiúnta an Iar Thuaiscirt agus nEathach Banna
<ul style="list-style-type: none"> Ráiteas Géilliúntais
<ul style="list-style-type: none"> Tuarascáil Ghéilliúntais CAI nEathach Banna
<ul style="list-style-type: none"> Cláir agus Pleananna níos Mioninste
<ul style="list-style-type: none"> Tuarascáil um Modhanna Monatóireachta ar Phleananna Fo-abhantraí do Dhúilicíní Péarla Fíoruisce

Clár um Laghdú Truailithe Shliogéisc

Clár um Laghdú Truailithe Shliogéisc Chuan Dhún Dealgan

Tuarascáil Tréithíochta Shliogéisc Chuan Dhún Dealgan

Clár um Laghdú Truailithe Loch Cairlinn

Tuarascáil Tréithíochta Loch Cairlinn

Foireann uirlisí Náisiúnta Beartas

Doiciméid um Measúnú Straitéiseach Comhshaoil

Doiciméid Measúnaithe na Treorach um Ghnáthóga

Ilnithe

TREOIR 2000/60/CE PHARLAIMINT NA hEORPA AGUS NA COMHAIRLE den 23 Deireadh Fómhair 2000 ag bunú creat-treorach do ghníomhaíocht na Comhairle i réimse polasaí uisce.

Rialacháin An Chomhphobail Eorpach (Polasaí Uisce), 2003 (I.R. 722 de 2003)

Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Polasaí Uisce) (Leasuithe) 2005, (IR 413 de 2005).

Aguisín 2 Sonraí Teagmhála d'Údaráis Áitiúla

Údarás Áitiúil	Teideal	Teileafón	R-phost ginearálta
Comhairle Contae Mhuineacháin	Stiúrthóir Seirbhísí Innealtóir Sinsearach Comhordóir tionscadail nEathach Banna	047 30522 047 30553 047 30518	info@monaghancoco.ie ehickey@monaghancoco.ie
Comhairle Contae an Chabháin	Stiúrthóir Seirbhísí Innealtóir Sinsearach	049 4378300 049 4378486	info@cavancoco.ie
Comhairle Contae Lú	Stiúrthóir Seirbhísí Innealtóir Sinsearach	042 9353130 042 9353130	info@louthcoco.ie
Comhairle Contae na Mí	Stiúrthóir Seirbhísí Innealtóir Sinsearach	046 9097020 046 9097213	info@meathcoco.ie

Aguisín 3 Ceantair faoi chosaint i CAI nEathach Banna

Uiscí Óil – Dobharlach

Aibhneacha	Cód Limistéara faoi Chosaint	Fad (km)
An Casán	PA1_06_1097	6.2
An Níth	PA1_06_1099	1.5
NB_06_908 (Cairlinn)	PA1_06_908	0.7

Uiscí Óil – Lochanna

Lochanna	Cód Limistéara faoi Chosaint	ACHAR (km ²)
Loch Oirbhe	PA1_06_54	0.12
Loch Spring	-	-
Loch Muinilte Bán	PA1_06_234	0.15
Loch Muilinn Mucnó	PA1_06_244	0.14
Loch na Gréiche	-	-
Loch Corr Chearchain	PA1_03_71	0.05
Loch Éime	PA1_03_102	0.52

Uiscí Óil – Screamhuiscí

Ainm	Cód Limistéara faoi Chosaint	ACHAR (km ²)
Achadh na Cloiche	PA1_NB_G_007	88.59
An Céide	PA1_NB_G_011	6.56
Baile Mhuineacháin	PA1_NB_G_012	5.79
Cnoc an tSalainn	PA1_NB_G_014	9.47
Lú	PA1_NB_G_019	31.67
Tigh Damhnata	PA1_NB_G_013	10.09
Dún Dealgan	PA1_NB_G_015	9.97
Carraig Mhachaire Rois	PA1_NB_G_016	8.89
Dún an Rí	PA1_NB_G_017	8.73
Béal Àtha Fhirdhia	PA1_NB_G_018	8.69
Gairbhéil Bhaile Liam	PA1_NB_G_021	7.87
Gairbhéil Dhroim Ineasclainn	PA1_NB_G_022	7.37
Gairbhéil Cheann Chlochair	PA1_NB_G_023	7.00
Gairbhéil Dún Dealgan	PA1_NB_G_024	6.93
Scairbh na gCaorach	PA1_NB_G_025	6.17
Clár Doire	PA1_NB_G_026	5.12
An Abhainn Bhán	PA1_NB_G_027	4.90
An Baile Nua (?)	PA1_NB_G_028	4.43
Gipseam Dhún an Rí	PA1_NB_G_029	3.65
Baile Dhún Dealgan 1	PA1_NB_G_030	2.77
Baile Dhún Dealgan 2	PA1_NB_G_031	3.26
An Dúcharraig 1	PA1_NB_G_032	2.73
An Dúcharraig 2	PA1_NB_G_033	2.34
Baile Mhuineacháin 1	PA1_NB_G_034	2.09
Baile Mhuineacháin 2	PA1_NB_G_035	1.22
Baile na Lorgan 1	PA1_NB_G_036	1.08

Carraig Mhachaire Rois 1	PA1_NB_G_037	0.69
Baile Átha Fhirdhia 1	PA1_NB_G_038	0.67

Uiscí sliogéisc

Ainm	Achar (km ²)
Loch Cairlinn	12.24
Bá Dhún Dealgan Laistigh	249.20

Uiscí snámha

Ainm
Cósta Phort Stíobhaird
Bá Lú
Bá Dhún Dealgan Lasmuigh

Limistéir Chaomhantais Speisialta

Ainm		Achar (km ²)
Glais Ghallaigh	LCS Shliabh Feá (Cód Suímh: 000453)	31.01
Big (abhainn)		
Little (abhainn)		
Ryland (abhainn)		
Inbhear na Rí	LCS Urthrá Cairlinn (Cód Suímh: 002306)	5.26
Loch Cairlinn		
Cósta Mhúrn		
Bá Dhún Dealgan Laistigh agus Lasmuigh	LCS Dhún Dealgan (Cód Suímh: 000455)	52.36
Inbhear Bhaile Mhic Scanláin		
Inbhear Abhann Chaisleán Dhún Dealgan		
Cósta Lú	LCS Cheann Chlochair (Cód Suímh: 001459)	0.24

Limistéar faoi Chosaint Speisialta

Ainm	Cód Limistéara faoi Chosaint	ACHAR (km ²)
LfCS Loch Cairlinn	SPA 004078	1.72
LfCS Cuan Dhún Dealgan	SPA 004026	109.30
LfCS Tig Beannáin – Baile Uí Bhragáin	SPA 004091	4.91

Aguisín 4: Reachtaíocht náisiúnta ag trasuíomh aon Treoir déag AE a bhaineann le cosaint ar uisce

Na 11 Príomhthreoir AE	Reachtaíocht Náisiúnta
Treoir um Uiscí Snámha (2006/7/AE)	Rialacháin um Cháilíocht Uisce Snámha IR 79 de 2008
Treoir um Éin (79/409/CEE)	Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Gnáthóga Nádúrtha), IR 94 de 1997 mar a leasaíodh in 1998 agus 2005.
Treoir um Ghnáthóga (92/43/CEE)	Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Gnáthóga Nádúrtha), IR 94 de 1997 mar a leasaíodh in 1998 agus 2005. Rialacháin um Chuspóirí Comhshaoil (Diúilicíní PEARLA Fíoruisce) IR 296 de 2009
Treoir um Uisce Inólta (98/83/CE)	Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Uisce Óil) (Uimh. 2) IR 278 de 2007 Acht na Seirbhísí Uisce (Uimh. 30 de 2007)
Treoir um Mhórhimpistí agus Éigeandála (96/82/CE)	Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Rialú Guaiseacha Mórhimpistí ina bhfuil Substaintí Contúirteacha) IR 74 de 2006 Acht Pleanála agus Forbartha, Uimh. 30 de 2000 mar a leasaíodh 2002
Measúnú Tionchair Timpeallachta (85/337/CEE) mar a leasaíodh ag Treoir 2003/35/CE	Acht Pleanála agus Forbartha, Uimh 30 de 2000 mar a leasaíodh 2002 Rialacháin Pleanála agus Forbartha, IR 600 de 2001 mar a leasaíodh 2006 go 2007 Rialacháin um Mheasúnú Tionchair Timpeallachta IR 349 de 1989 mar a leasaíodh 1994 go 2006.
Treoir um Shloda Séarachais (86/278/CEE)	Rialacháin um Bhainistiú Dramhaíola (Úsáid Sloda Séarachais sa Talmhaíocht) IR 148 de 1998 mar a leasaíodh 2001 Acht Um Bainistiocht Dramhaíola (Uimh. 10 de 1996) mar a leasaíodh 2001
Treoir um Chóireáil ar Fhuíolluisce Uirbigh (91/271/CEE)	Rialacháin um Chóireáil Fuíolluisce Uirbigh, IR 254 de 2001 mar a leasaíodh in 2004 agus 2010 Acht um Sheirbhísí Uisce (Uimh 30 de 2007)
Treoir um Tháirgí do Chosaint Plandaí (EC) No 1107/2009	Rialachán um Údarú, Cur ar an Margadh, Úsáid agus Rialú ar Tháirgí Cosanta Phlandaí, IR 83 de 2003 mar a leasaíodh ó 2003 go 2009
Treoir Níotráite (91/676/CEE)	Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Dea-Chleachtas Talmhaíochta do Chosaint Uiscí) IR 101 de 2009.
Treoir um Rialú Comhtháite do Chosc ar Thruailliú (2008/1/CE)	Achtanna um Ghníomhaireacht Cosanta Comhshaoil Uimh 7 de 1992 agus Uimh 27 de 2003 agus Rialacháin na Gníomhaireachta Cosanta Comhshaoil (Ceadúnú) , IR 85 de 1994 mar a leasaíodh in 1995, 1996, 2004 agus 2008

Aguisín 5: Clár Gníomhaíochta CAI Loch nEathach na Banna

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
GNÍOMHAÍOCHTAÍ COMHORDAITHE		
Rialacháin um Pholasáí Uisce (IR 722 de 2003) mar a leasaíodh in 2005: Cuspóir: bonn reachtúil a sholáthar d'fhorálacha na Creat-Treorach Uisce		
Gníomhaíochtaí ábhartha: Ní mór do gach údarás poiblí ar leith a chuid feidhmeanna a chomhlíonadh ar bhealach atá ag teacht le, agus a chuidíonn le cuspóirí an phlean seo a bhaint amach.	Údaráis Phoiblí i Rialacháin	2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí a chomhordú chun críche Airteagail 4, 5, 7, 10, 11 agus 13 den Treoir agus tuairiscíú do Choimisiún na hEorpa. Clár de na ceantair faoi chosaint a choinneáil	GCC	2009–2015 Náisiúnta
Comhordú a dhéanamh ar fheidhmiú an phlean ar leibhéil an cheantair	Údaráis áitiúla	2009–2015 CA Iomlán
Tacaíocht a thabhairt do rannpháirtíocht phoiblí agus do Chomhairlí Comhairleacha CA	Údarás áitiúil agus poiblí	2009–2015 CA Iomlán
Comhordú ar uiscí i bpáirt le húdaráis agus grúpaí rannpháirtíochta Thuaisceart Éireann	RCORÁ, GCC, Údaráis Áitiúla	2009–2015 Uiscí i bpáirt
Feachtais feasachta poiblí agus feachtais dlírithe oideachais a réachtáil, leathadh faisnéise ag úsáid uirlisí mar Mhapaí Uisce san áireamh	RCORÁ, Údaráis Áitiúla	2009–2015 Náisiúnta
Rialacháin um Chuspóirí Uisce Dromchla (IR 272 de 2009) agus Rialacháin um Chuspóirí Screamhuisce (IR 9 de 2010): Cuspóir: le feidhm a thabhairt do na beartais is gá leis na cuspóirí comhshaoil a bhaint amach faoin gCreat-Treoir Uisce agus faoin Treoir um Shubstaintí Guaiseacha		2009–2015 Náisiúnta

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Mar is gá na pleananna agus na cláir seo a leanas a ailiú le pleananna bainistíochta abhantraí:</p> <p>Pleananna úsáide talún agus spásúlachta</p> <p>pleananna caomhantais agus oidhreacht</p> <p>pleananna straitéiseacha do sheirbhísí uisce</p> <p>pleananna um laghdú truaillí ag áireamh plean gníomhaíochta náisiúnta, clár RCCT, clár údarais áitiúla um údarú scaoilte, cláir um laghdú truaillí screamhuisce agus uisce dromchla, cláir um laghdú truaillí uiscí sliogéisc, pleananna bainistíochta um uisce snámha, pleananna bainistíochta dramaíola, pleananna fo-abhantraí dúilicíní péarla fíoruisce, scéimeanna cosanta screamhuisce, pleananna caomhantais iascaigh eascann agus bradán</p> <p>pleananna bainistíochta dramaíola agus sloda</p> <p>pleananna éigeandála mórthimpiste</p> <p>pleananna bainistíochta foraoise</p> <p>pleananna um bhainistiú priacail tuilte (ag teacht)</p> <p>Beartais ionchasacha eile atá á bplé agus gur gá dóibh a thuilleadh forbartha mar atá rianaithe i Rannán 5.4. Is féidir beartais a aontaítear maidir leis na ceisteanna seo a thabhairt isteach trí uasdátú ar Pleananna Gníomhaíochta na nAonad Bainistíochta Uisce le linn an phróisis fheidhmiúcháin:</p> <p>Cosaint uiscí ardchaighdeán:</p> <p>Mianaigh agus Láithreáin Éililthe:</p> <p>Tionchar fisiciúil chainéalaithe ar stádas abhann:</p> <p>Bainistíocht inbhuanaithe tuile</p> <p>Treoir agus Traenáil a fhorbairt d'údarais áitiúla mar is gá</p>	<p>Údarais áitiúla, RCORÁ-SPNF, RCORÁ, GCC, Coillte, OOP</p> <p>Le deimhniú</p> <p>Grúpa Traenála Náisiúnta na Seirbhísí Comhshaoil</p>	<p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p>2009–2015 Náisiúnta</p>
TREOIR UM UISCÍ SNÁMHA (2006/7/AE)		
<p>Rialacháin um Cháilíocht Uisce Snámha (IR 79 de 2008):</p> <p>Cuspóir: a dheimhniú go gcoinnítear nó go bhfeabhsaítear cáilíocht uisce snámha le géilleadh do na caighdeáin um uisce snámha d'fhonn cosaint a dhéanamh ar shláinte phoiblí agus ar an gcomhshaoil.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Uiscí snámha a aithint. Monatóireacht agus rangú a dhéanamh ar cháilíocht stádais uisce snámha. Pleananna Bainistíochta Uiscí Snámha a fhorbairt, ag áireamh aon bheartas is gá, le caighdeáin cháilíochta uisce snámha a bhaint amach. Faisnéis faoi cháilíocht uisce snámha a leathadh i measc an phobail.</p> <p>Comhoibriú maidir le huiscí snámha trasteorann ag áireamh eolas a mhaltú agus comhghníomhaíocht.</p>	<p>Údarais áitiúla</p> <p>Údarais Áitiúla, RCORÁ, GCC</p>	<p>2009–2015 Láithreáin Sainithe</p>

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
TREORACHA MAIDIR LE HÉIN AGUS GNÁTHÓGA (79/409/CEE AGUS 92/43/CEE)		
Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Gnáthóga Nádúrtha), (IR 94 de 1997) mar a leasaíodh in 1998 agus 2005. Cuspóir: le deimhin a dhéanamh de chosaint gnáthóg agus speiceas le tábhacht Eorpach.		2009–2015 Láithreáin Sainithe
Gníomhaíochtaí ábhartha: Láithreáin ina bhfuil gnáthóga agus speiceas de thábhacht Eorpach a shainiú i ngréasán Natura 2000 mar is gá. Beartais chuif caomhantais, agus pleananna bainistíochta mar is gá, a bhunú, le deimhin a dhéanamh de stádas fabhrúil caomhantais a bhaint amach.	RCORÁ-SPNF, RCORÁ	
A chinntiú go ndéantar measúnú cuif agus go n-ullmháítear Ráiteas Tionchair Natura maidir le gníomhaíochtaí gur dócha go mbeidh tionchar acu ar láithreáin sainithe agus, mar is gá, gníomhaíochtaí a rialú. Bearta cúiteacha a thabhairt isteach d'fhonn comhtháiteacht ghréasán Nature 2000 a dheimhniú má cheadaítear do ghníomhaíochtaí dochracha dul ar aghaidh.	Páirtithe ábhartha RCORÁ-SPNF, RCORÁ,	
Oideachas a chur chun cinn ar an ngá speicis agus gnáthóga a chosaint, taighde atá riachtanach do bhaint amach aidhmeanna na rialacháin a spreagadh.	RCORÁ	
Rialacháin um Chuspóirí Comhshaoil (Diúilicín Péarla Flóruisce) (IR 296 de 2009) Cuspóir: Cuspóirí ina greangal de réir dlí a leagan síos do cháilíocht uisce in aibhneacha, nó i gcoda d'aibhneacha, áitrithe ag diúilicíní péarla flóruisce Margaritiferae atá sainithe mar Limistéar Caomhantais Speisialta (LCS) d'fhonn an speiceas seo a chosaint. Éilíonn na rialacháin chomh maith go nglacfaí céimeanna leis na spriocanna seo a bhaint amach.		
Gníomhaíochtaí ábhartha: Cuspóirí ardchailíochta comhshaoil a bhunú. Dul i mbun monatóireachta, measúnaithe ar stádas caomhantais agus fiosruithe ar thruailliú. Pleananna bainistíochta a fhorbairt (pleananna fo-abhantraí Phleananna Bainistíochta Abhantraí), ag áireamh aon bheartais riachtanacha, le deimhin a dhéanamh de bhaint amach spriocanna cáilíochta comhshaoil.	NPWS, RCORÁ	
Scrúdú a dhéanamh ar údaruithe scaoilte le ceantair shainithe féachaint an gá dóibh a n-athbhreithniú.	Údaráis Áitiúla	
Monatóireacht a dhéanamh ar fheidhmiúchán na bpleananna bainistíochta fo-abhantraí agus a bhfeidhmiú a chinntiú.	RCORÁ	
TREOIR UM UISCE INÓLTA (98/83/CE)		
Rialacháin (Uisce Óil) na gComhphobal Eorpacha (Uimh. 2) (IR 278 de 2007): Cuspóir: le deimhin a dhéanamh de go bhfuil uisce atá ceaptha do thomhaltóireacht daonna folláin agus glan.		2009–2015 Láithreáin Sainithe

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Monatóireacht a dhéanamh do ghéilliúntas do chaighdeán cháilíochta um uisce óil. Clár a choinneáil ar sholáthairtí uisce. Cásanna neamhghéilliúntais a imfhiosrú láithreach bonn agus tomhaltóirí a chur ar an eolas. Clár Gníomhaíochta a ullmhú nuair nach bhfuil caighdeán cháilíochta uisce óil á mbaint amach.</p> <p>Toirmeasc a chur ar sholáthairtí uisce a meastar gur baol iad don sláinte dhaonna.</p> <p>Deimhin a dhéanamh de ghéilliúntas do na rialacháin agus feitheoireacht a dhéanamh ar ghrúpscéimeanna uisce.</p> <p>Acht um Sheirbhísí Uisce (Uimh 30 de 2007):</p> <p>Cuspóir: le háisiú a dhéanamh ar sholáthar seirbhísí slána agus sábháilte uisce agus infreastruchtúr seirbhíse uisce do riachtanais tí agus neamh-thí.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Monatóireacht a dhéanamh ar sholáthairtí uisce poiblí agus monatóireacht agus feitheoireacht a dhéanamh ar sholáthairtí príobháideacha uisce óil. Pleananna Straitéiseacha um Sheirbhísí Uisce a fhorbairt, ag áireamh beartas, le freastal ar éileamh an Ahta ar a n-áirítear baint amach caighdeán um uisce óil. Toirmeasc nó srianadh a chur ar sholáthar uisce go bhfuil bagairt fhéideartha ag baint leis do shláinte dhaonna nó don gcomhshaol. Tomhaltóirí a chur ar an eolas maidir le neamhghéilliúntas agus deimhin a dhéanamh de go ndéantar gníomhaíochtaí feabhais mar is gá. Úsáidí áirithe uisce a chosc nó a shrianadh más ann d'easpa soláthair. Clár um Uisce Tuaithe agus córas ceadúnúcháin a chur i bhfeidhm d'earnáil na nGrúpscéimeanna Uisce.</p> <p>Feitheoireacht agus monatóireacht a dhéanamh ar údarais mhonatóireachta seirbhísí uisce agus fógraí géilliúntais a eisiúint maidir le neamh-ghéilliúntais. Infheistíocht a phleanáil agus a mhaoirsiú faoin gClár Infheistíochta do Sheirbhísí Uisce.</p> <p>Feitheoireacht a dhéanamh ar sholáthairtí uisce poiblí</p>	<p>Údarais áitiúla</p> <p>Údarais Áitiúla, FSS</p> <p>GCC</p> <p>Údarais áitiúla</p> <p>RCORÁ</p> <p>GCC</p>	
TREOIR UM MHÓRTHIMPISTÍ AGUS ÉIGEANDÁIL (96/82/CE)		
<p>Na Comhphobail Eorpacha (Rialú Guaiseacha Mórthimpistí ina bhfuil Substaintí Contúirteacha) (IR 74 de 2006):</p> <p>Cuspóir: a dheimniú go nglacann oibitheoirí gnóthas ina bhfuil substaintí dainséaracha na beartais uile is gá le cosc a chur ar mhóorthimpistí a thitimid amach agus le teorainneacha a chur le torthaí timpistí do dhaoine agus don chomhshaol.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Pleananna éigeandála ar-suíomh a ullmhú ag aithint mórghuaiseacha agus ag sonraí beartas cosctha agus maolaithe.</p> <p>Pleananna éigeandála eis-suíomh a ullmhú do ghníomhaíocht lasmuigh den ngnóthas i gcás mórthimpiste.</p>	<p>Feidhmitheoirí</p> <p>Údarais áitiúla</p>	<p>2009–2015</p> <p>Láithreáin Cháilithe</p>

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Fógra i scríbhinn a éileamh ar ghníomhaíochtaí ina mbíonn substaintí guaiseacha sainithe i gceist. Éileamh ar oibritheoirí oibríocht agus stóráil sábháilte a léiriú agus imfiosrú a dhéanamh ar a gcuid oibriúcháin sa chás go dtarlaíonn mórthimpist. Cigireachtaí agus beartais eile a eagrú mar is gá. Eolas ar mhórtimpist a sholáthar d'údarais phoiblí.</p> <p>Acht Pleanála agus Forbartha (Uimh 30 de 2000) mar a leasáíodh in 2002:</p> <p>Cuspóir: soláthar do cheartphleanáil agus forbairt cheantair uirbeacha agus tuaithe.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>A dheimhniú go bhfuil rialuithe leorga i bhfeidhm d'fhorbairtí ábhartha nua.</p>	<p>RFTF</p> <p>Údarais áitiúla</p>	<p>2009–2015</p> <p>Láithreáin Cháilithe</p>
TREOIR UM MHEASÚNÚ TIONCHAIR TIMPEALLACHTA (85/337/CEE)		
<p>Rialacháin um Mheasúnú Tionchair Timpeallachta (IR 349 de 1989) mar a leasáíodh ó 1994 go 2006:</p> <p>Cuspóir: A éileamh go ndéanfaí measúnú ar fhorbairtí áirithe le teacht ar éifeachtaí ionchasacha sula dtugtar cead pleanála.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Forbairtí áirithe a éileamh, tríd an eamail phríobháideach nó phoiblí, le Measúnuithe ar an Tionchar ar an Timpeallacht a ullmhú le plé a dhéanamh orthu sula ndéantar cead pleanála (ag cur na cuspóirí a bunaíodh i bpleananna bainistíochta abhantraí san áireamh) agus iad a chur ar fáil don phobal. Údarais i dTuisceart Éireann a chur ar an eolas maidir le haon iarratas pleanála a bhféadfadh éifeachtaí suntasacha a bheith aige ar an gcomhshaol i dTuisceart Éireann.</p>	<p>Údarais Phleanála</p>	<p>2009–2015</p> <p>Náisiúnta</p>
TREOIR UM SHLODA SÉARACHAIS (86/278/CEE)		
<p>Rialacháin um Úsáid Sloda Séarachais sa Talmhaíocht (IR 148 de 1998) mar a leasáíodh in 2001:</p> <p>Cuspóir: a éileamh go n-úsáidfí sloda séarachais ag teacht le plean bainistíochta cothaitheach.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Maoirsiú a dhéanamh ar sholáthar agus ar úsáid shloda i dtalmhaíocht agus a dheimhniú go n-úsáidtear é faoi réir ag Pleananna Bainistíochta Cothaitheach. Clár de ghluaiseachtaí agus úsáid bithsholad shloda a choimeád agus iad a chur ar fáil don phobal. Deimhin a dhéanamh de go gclóítear leis an gcód cleachtais maidir le húsáid bithsholaid sa talmhaíocht.</p> <p>Acht um Bainistiú Dramhaíola (Uimh 10 de 1996):</p> <p>Cuspóir: bainistíocht dramhaíola a rialú ar mhaithe le cosaint ar shláinte daonna agus na timpeallachta.</p>	<p>Údarais áitiúla</p>	<p>2009–2015</p> <p>Náisiúnta</p> <p>2009–2015</p> <p>Náisiúnta</p>

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Pleananna bainistíochta sloda a ullmhú do bhainistíú sloda fuíolluisce (agus ceann á tógáil de chuspóirí CTU). A éileamh go nglacfaí le bearta maidir le dramhaíl a choimeád, a aisghabháil nó a dhíúscairt d'fhonn cosc a chur ar nó teorannú a dhéanamh ar thruailliú comhshaoil, mar is gá. Larraidh ar úinéirí talún pleananna bainistíochta cothaitheach a ullmhú, mar is gá.</p>	Údarás áitiúla	
TREOIR UM CHÓIREÁIL AR FHUÍOLLUISCE UIRBIGH (91/271/CEE)		
<p>Rialachán um Chóireáil Fuíolluisce Uirbigh 2001 (R 254 de 2001) mar a leasaíodh in 2004 agus 2010:</p> <p>Cuspóir: a dheimhniú nach ndéantar dochar don chomhshaoil ag díúscairt fuíolluisce uirbigh nach bhfuil leorchóireáil déanta air trí córais bhailithe agus fearais chóireála a sholáthar.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Dearadh, tógáil, oibriú, cothabháil agus monatóireacht a dhéanamh ar fhearais chóireála le riachtanais maidir le caighdeáin chóireála, ceantair fogaire do chothaitheach agus cuspóirí CTU a bhaint amach. Pointí scaoilte a roghnú d'fhonn laghdú a dhéanamh ar an tionchar ar an gcomhshaoil. Deimhin a dhéanamh de gur féidir sloda séarachais a dhíúscairt go sábháilte. Is féidir infheistíochtaí airgeadais a dhéanamh faoin gClár Infheistíochta um Sheirbhísí Uisce.</p> <p>Acht um Sheirbhísí Uisce (Uimh 30 de 2007):</p> <p>Cuspóir: le háisiú a dhéanamh ar sholáthar seirbhísí slána agus sábháilte uisce agus infreastruchtúr seirbhíse uisce do riachtanais tí agus neamh-thí.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Soláthar seirbhísí fuíolluisce a phleanáil agus a mhaoirsiú faoin gClár Infheistíochta Seirbhísí Uisce. Pleananna Straitéiseacha Seirbhísí Uisce a ullmhú agus a fheidmiú le tacaíocht a thabhairt do sholáthar inbhuanaithe na seirbhísí fuíolluisce.</p>	Údarás áitiúla RCORÁ	2009–2015 Náisiúnta
TREOIR UM THÁIRGÍ DO CHOSAINN PLANDAÍ (91/414/CEE)		
<p>Rialachán um Tháirgí do Chosaint Plandaí a Údarú, a chur ar an Margadh, a Úsáid agus a Rialú (R 83 de 2003) mar a leasaíodh ó 2003 go 2009:</p> <p>Cuspóir: táirge cosanta planda a údarú d'úsáid nó do chur ar an margadh le deimhin a dhéanamh de nach n-eascraíonn aon droch éifeachtaí as do shláinte daonna nó ainmhithe agus nach ann d'aon tionchar doghlactha ar an gcomhshaoil.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Fógra a thabhairt don RCORÁ maidir le gach eolas nua ar éifeachtaí feideartha contúirteacha ag táirgí údaraithe do chosaint plandaí ar an gcomhshaoil nó ar screamhuisce.</p> <p>Roghnaítear na coinníollacha údaraithe le híoslaghdú a dhéanamh ar na rioscaí do thomhaltóirí, d'oibríthe agus don chomhshaoil. Tá úsáid tháirge cosanta plandaí ar bhealach seachas é sin atá sonraithe ar a lipéad faofa mídhleathach.</p>	Daoine iomchuí	2009–2015 Náisiúnta

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
TREOIR NÍOTRÁITE (91/676/CEE)		
Rialacháin Dea-chleachtas Talmhaíochta do Chosaint Uiscí (IR 101 de 2009) Cuspóir: tacaíocht reachtúil a sholáthar do dhea-chleachtas talmhaíochta le huisc a chosaint ar thruailliú ó fhoinsí talmhaíochta lena thuilleadh éifeachta a thabhairt do mhórán Treoir AE ar a n-áirítear an Treoir Níotráite; substaintí dainséaracha in uisce, bainistiú dramhaíola, cosaint screamhuisce, rannpháirtíocht an phobail i bhforbairt polasaí agus i bpolasaí uisce (An Chreat-Treoir Uisce).		2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: Athbheithniú a dhéanamh ar an gClár Gníomhaíochta Náisiúnta lena cén éifeacht atá ann, ag áireamh staidéir ar an gClár Abhantraí Talmhíochta, i gcomhaile leis na páirtithe uile leasmhara. Deimhin a dhéanamh d'fheidhmiúchán an Chlár Gníomhaíochta Náisiúnta.	RCORÁ, RTIB	
Monatóireacht a dhéanamh de réir mar is gá chun críche na Rialachán. Soláthar a dhéanamh ar mholtaí agus ar threoir d'Údarás Áitiúla maidir le monatóireachta, iniúchtaí agus bearta	GCC	
Monatóireacht a dhéanamh le méid an truaillithe in uiscí dromchla agus screamhuisce de dheasca talmhaíochta a bhaint amach agus cinneadh a dhéanamh maidir le treochtaí agus méid an truaillithe sin. Cigireachtaí feirme a dhéanamh (le comhordú le cláir eile cigireachta feirme).	Údarás Áitiúla, RTIB	
Gníomhaíochtaí breise: Talmhaíocht: Plé a dhéanamh ar mhéadú ar chigireachtaí feirme i gceantair carst le turlaigh agus píolótú ar scéim feirmeoireachta neamhdhíobhálach don chomhshaoil. Mapáil creasa cuidithe na dturlach.	RTIB, RCORÁ-SPNF	
TREOIR UM RIALÚ COMHTHÁITE DO CHOSC AR THRUAILLIÚ (2008/1/CE)		
Achtanna um Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (Uimh 7 de 1992; Uimh 27 de 2003) agus Rialacháin na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (Ceadúnú) (IR 85 de 1994) mar a leasfodh in 1995, 1996, 2004 agus 2008: Cuspóir: cosc nó laghdú ar eisiltí ó uisce, talamh agus aer, dramhaíl a laghdú agus fuinneamh agus acmhainní a úsáid go héifeachtach.		2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: A dheimhniú go bhfaigheann feidhmitheoirí fearais áirithe tionsclaíoch agus talmhaíochta ceadúnais RCCT le coinníollacha agus ELVanna bunaithe ar BAT agus na reachtaíochta ábhartha náisiúnta agus Eorpach. Coinníollacha ceadúnais a fhorfheidhmiú ag áireamh monatóireachta. Clár de cheadúnais a choimeád agus a chur ar fáil don Choimisiún agus don phobal. Dul i mbun athbheithnithe ar na ceadúnais atá ann cheana féin (agus ceann á tógáil de Chuspóirí Cálíochta Chomhshaoil agus CTU). Deimhin a dhéanamh de chomhairliúchán trasteorann mar is gá.	GCC	
Toiliú na n-údarás sláintíochta a fháil do scaoilte le séaraigh	Feidhmitheoir	
AISGHABHÁIL COSTAIS DO SHEIRBHÍSÍ UISCE		
Polasaí Praghsála Uisce: Cuspóir: Caomhnú agus úsáid éifeachtach acmhainní uisce a chur chun cinn ag teacht leis an gCreat-Treoir Uisce.		2009–2015 Náisiúnta

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
Gníomhaíochtaí ábhartha: Straitéis a fhorbairt agus a fheidhmiú le méadrú uisce a bhaint amach d'úsáideoirí tí atá ceangailte de sholáthairtí uisce poiblí. Reachtaíocht a thabhairt isteach le ceadú d'údarás áitiúla muirear a chur ar úsáideoirí tí ar sheirbhísí uisce. Modheolaíocht mhuirir a fhorbairt do sheirbhísí uisce agus muirir uisce a thabhairt isteach d'úsáideoirí tí.	RCORÁ RCORÁ Údarás Áitiúla	
CUR CHUN CINN AR ÚSÁID ÉIFEACHTACH AGUS INBHUANAITHE UISCE		
Acht um Sheirbhísí Uisce (Uimh 30 de 2007): Cuspóir: le háisiú a dhéanamh ar sholáthar seirbhísí slána agus sábháilte uisce agus infreastruchtúr seirbhíse uisce do riachtanais tí agus neamh-thí. Gníomhaíochtaí ábhartha: Straitéis a fhorbairt agus a fheidhmiú le méadrú uisce a bhaint amach d'úsáideoirí tí atá ceangailte de sholáthairtí uisce poiblí. Áisiú a dhéanamh ar sheirbhísí éifeachtacha uisce a sholáthar. Oibreacha uisce a athshlánú agus a dheisiú. A dheimhniú go bhfuil na córais um dháileadh uisce i riocht mhaith agus saor ó sceitheadh. Clár Náisiúnta um Chaomhnú Uisce (Laghduí Sceitheadh): Cuspóir: straitéisí caomhantais agus rialála sceite uisce a bhunú. Gníomhaíochtaí ábhartha: Córais bhainistíochta uisce CFG-bhunaithe a bhunú agus a chothabháil. Clár leantach um rialú sceitheadh a bhunú. Gréasáin lochtacha soláthair uisce a athshlánú agus a athsholáthar. Feachtais feasachta poiblí maidir le caomhnú uisce a fhorbairt. Soláthar a dhéanamh ar chistíocht shaintionscadail a dearadh d'aon toisc le sainspríocanna laghdú sceite a shásamh.	RCORÁ Údarás Áitiúla Úinéir/Áititheoir an áitribh Údarás Áitiúla, RCORÁ	2009–2015 Náisiúnta 2009–2015 Náisiúnta
COSAINNT AR FHOINÍS UISCE ÓIL		
Scéimeanna um Chosaint Screamhuise: Cuspóir: cosaint ar fhoinsí screamhuise trí údarás rialacháil a chumasú le ceann a thógáil de na rioscaí ionchasacha do screamhuise agus plé á dhéanamh ar rialú agus suíomh gníomhaíochtaí le hacmhainn truaillithe. Gníomhaíochtaí ábhartha: Rialú ar shuíomh agus ar nádúr forbairtí agus gníomhaíochtaí ag teacht le scéimeanna um chosaint screamhuise.	Údarás áitiúla	2009–2015 Náisiúnta

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Rialacháin Dea-chleachtas Talmhaíochta do Chosaint Uiscí (IR 101 de 2009) Cuspóir: cosaint uiscí in aghaidh truaillithe ó níotráit ó fhoinsí talmhaíochta.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Leasacháin cheimiceacha agus orgánacha agus aoligh fheirme a eisiamh ó laistigh de réimsí sainithe ó thoirbreacha, tollphoill, fuaráin nó pointí asbhainte.</p> <p>Acht Pleanála agus Forbartha (Uimh 30 de 2000): Cuspóir: soláthar do cheartphleanáil agus forbairt ceantair uirbeacha agus thuaithe.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Rialú forbairtí agus gníomhaíochtaí d'fhonn foinsí uisce a chosaint.</p> <p>Rialacháin um Pholasaí Uisce (IR 722 de 2003) mar a leasaíodh in 2005: Cuspóir: bonn reachtúil a sholáthar d'fhorálacha na Creat-Treorach Uisce ag áireamh bunú agus coinneáil Chláir de Cheantair faoi Chosaint.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Clár a choinneáil de Cheantair faoi Chosaint Speisialta ag cuimsiú uiscí óil faoi chosaint, cothrom le dáta.</p> <p>Chomh maith leis sin, aithint agus cosaint ar na dobharlacha dromchla agus screamhuisce á úsáidtear, nó a fhéadfaí a úsáid amach anseo, mar fhoinsí óil do bheis is 50 duine nó mar atá an ráta asbhainte > 10m³ in aghaidh an lae. Cláir mhonatóireachta a bhunú do dhobharlacha a sholáthraíonn > 100 méadar ciúbach ar an meán. A dheimhniú nach ann d'aon mheathlú ar cháilíocht dobharlach d'fhonn leibhéal na cóireála ionghlanta a bheadh ag teastáil a laghdú.</p> <p>Tá machnamh á dhéanamh chomh maith ar shainiú a dhéanamh ar chreasa cosanta thart ar asbhaintí reatha agus sa todhchaí faoi na Rialacháin um Uisce Óil.</p> <p>Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil (Screamhuisce) (IR 9 de 2010): Cuspóir: Bunú spriocanna cáilíochta ina gceangal de réir dlí do na dobharlacha uile screamhuisce agus caighdeáin cháilíochta timpeallachta do thruailléáin. Tá iallach ar údaráis phoiblí scrúdú agus nuair is cuí athbheithniú a dhéanamh ar údaruithe scaoilte atá ann cheana féin le deimhin a dhéanamh de go dtacaíonn na teorainneacha eisilte atá leagtha síos sna húdaruithe le géilliúntas do na cuspóirí/caighdeáin nua um cháilíocht uisce.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Feidhmeanna a chomhlíonadh ar bhealach nach gcúisíonn agus nach gceadaíonn go feasach aon mhaolú ar stádas cainníochta dobharlaigh screamhuisce.</p> <p>Tá cosc ar gach aon scaoileadh de thruailléáin le screamhuisce faoi réir ag dlóluine áirithe.</p>	<p>Feirmeoirí</p> <p>Údaráis Áitiúla, An Boid Pleanála RCORÁ</p> <p>GCC</p> <p>Le sainiú</p> <p>Le sainiú</p> <p>Údaráis áitiúla</p> <p>Údaráis áitiúla</p>	<p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p>2009–2015 Láithreáin Sainithe</p>

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
Ní mór rialú a dhéanamh ar scaoilte phoncfhoinsí agus ar fhoinsí leata le hionchas truailliú a dhéanamh ar screamhuisce d'fhonn cosc nó teorainn a chur le hionchur na dtruailléan sa screamhuisce.	GCC	
Substaintí guaiseacha agus neamhghuaiseacha a aithint chun críche cosc agus teorannú a dhéanamh ar ionchur truailléan	GCC	
Mar is gá nó cuí, comhairle a eisiúint agus/nó teoracha a thabhairt d'údarás áitiúil nó d'údarás áitiúla ábhartha ar na beartais atá le glacadh le cosc agus teorainn a chur ar ionchur truailléan i screamhuisce.	GCC	
<p>Mar is gá nó cuí:</p> <p>athbhreithniú a dhéanamh nó a chur dá dhéanamh, ar chóid chleachtais atá ann cheana féin ag áireamh cibé meicníochtaí agus rialuithe atá ann cheana féin chun críche ionchuir truailléan i screamhuisce a chosc nó a theorainniú;</p> <p>réimsí agus/nó gníomhaíochtaí eile dá leithéid ar gá dóibh rialacháin den chineál céanna le cosc nó teorannú a dhéanamh ar ionchur truailléan i screamhuisce;</p> <p>(c) treoir a thabhairt d'údarás áitiúil dul i mbun athbhreithnithe agus, mar is gá, uasghrádú a dhéanamh ar chód cleachtais, nó i gcás gníomhaíochta a éilíonn rialacháin nua, cód cleachtais nó córas rialaithe nua a ullmhú don ghníomhaíocht atá i gceist. Ní mór d'údarás áitiúil géilleadh don treoir a thugann an Ghníomhaireacht laistigh den chreat-ama a leagtar síos;</p>	GCC	
Scrúdú agus más gá athbhreithniú a dhánamh ar na húdairithe scaoilte uile le screamhuisce le ceann a thógáil de na caighdeáin nua cáilíochta agus le cosc nó teorainn a chur le hionchur truailléan i screamhuisce.	Údarás ábhartha	
<p>Rialacháin un Spriocanna Comhshaoil (Uisce Dromchla) (IR 272 de 2009):</p> <p>Cuspóir: Cuspóirí le ceangal faoin ndlí do na huiscí dromchla uile.</p>	Údarás Áitiúla	
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Géilliúntas le cuspóirí ceantair cosanta uisce óil a bhaint amach.</p>	Údarás Áitiúla	
<p>Acht um Sheirbhísí Uisce (Uimh 30 de 2007):</p> <p>Cuspóir: le háisiú a dhéanamh ar sholáthar seirbhísí slána agus sábháilte uisce agus infreastruchtúr seirbhíse uisce do riachtanais tí agus neamh-thí.</p>	Údarás áitiúla	
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Monatóireacht a dhéanamh ar sholáthairtí uisce poiblí agus monatóireacht agus feitheoireacht a dhéanamh ar sholáthairtí príobháideacha uisce óil. Pleananna Straitéiseacha um Sheirbhísí Uisce a fhorbairt, ag áireamh beartas, le freastal ar éileamh an Acha ar a n-áirítear baint amach caighdeáin um uisce óil. Úsáidí áirithe uisce a chosc nó a shrianadh más ann d'éaspa soláthair. Clár um Uisce Tuaithe agus córas ceadúnúcháin a chur i bhfeidhm d'earnáil na nGrúpscéimeanna Uisce.</p>	Údarás áitiúla	
Feitheoireacht agus monatóireacht a dhéanamh ar údarás monatóireachta seirbhísí uisce agus fógraí géilliúntais a eisiúint maidir le neamh-ghéilliúntais. Infheistíocht a phleanáil agus a mhaoirsiú faoin gClár Infheistíochta do Sheirbhísí Uisce.	RCORÁ	

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
ASBHAINTE AGUS GAIBHINITHE		
Rialacháin um Mheasúnú Tionchair Timpeallachta (IR 349 de 1989) mar a leasaíodh ó 1994 go 2006: Cuspóir: A éileamh go ndéanfaí measúnú ar fhorbairtí áirithe le teacht ar éifeachtaí ionchasacha sula dtugtar cead pleanála.		2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: Dul i mbun measúnú tionchair timpeallachta do dhruileáil do sholáthairtí uisce os cionn tairseacha sonraithe, scéimeanna asbhainte screamhuisce agus athluchtaithe saorga screamhuisce os cionn tairseacha sonraithe agus oibreacha le hacmhainní uisce a aistriú idir abhantracha os cionn tairseacha sonraithe.	Údaráis áitiúla	
Acht um Thruailliú Uisce (Uimh 1 de 1977) mar a leasaíodh in 1990: Cuspóir: soláthar do rialú truaillithe uisce agus ar an mbealach sin cosaint a dhéanamh ar fhoinsí ionchasacha uisce óil		2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: Cláir a choinneáil ar asbhainte agus iad a chur ar fáil don phobal.	Údaráis áitiúla	
Acht um Sholáthairtí Uisce (IR 1 de 1942): Cuspóir: a éileamh go mbeadh ar údaráis áitiúla a bhíonn ag asbhaint soláthairtí uisce óil orduithe sealadacha a fháil.		2009–2015 Suíomhanna Tosaíochtaíthe
Gníomhaíochtaí ábhartha: Ní mór d'údaráis áitiúla géilleadh do choinníollacha a leagtar síos in orduithe sealadacha agus uisce óil á asbhaint ó fhoinsí uisce.	Údaráis Áitiúla, RCORÁ	
Acht Pleanála agus Forbartha (Uimh 30 de 2000) mar a leasaíodh in 2002: Cuspóir: soláthar do cheartphleanáil agus forbairt ceantair uirbeacha agus thuaithe.		2009–2015 Suíomhanna Tosaíochtaíthe
Gníomhaíochtaí ábhartha: Ní mór d'údaráis áitiúla cead pleanála a fháil d'asbhainte screamhuisce do sholáthairtí poiblí uisce óil.	Údaráis Áitiúla, An Bord Pleanála	
Gníomhaíochtaí breise: Asbhaintí: Tá beartais um dhea-chleachtas ar fáil i gClár na mBeartas - staidéir theicniúla - doiciméid chúlraide Asbhainte agus an Chláir Achoimre Náisiúnta ar Bheartais.		

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
SCAOILTE PHONCFHOINSE		
Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil (Uisce Dromchla) (IR 272 de 2009): Cuspóir: Bunú spriocanna cáilíochta ina gceangal de réir dlí do na huiscí dromchla uile agus caighdeáin cháilíochta timpeallachta do thruaillleáin. Tá iallach ar údarás phoiblí scrúdú agus nuair is cuí athbheithniú a dhéanamh ar údaruithe scaoilte atá ann cheana féin le deimhin a dhéanamh de go dtacaíonn na teorainneacha eisilte atá leagtha síos sna húdaruithe le géilliúntas do na cuspóirí/caighdeáin nua um cháilíocht uisce.	Údarás Áitiúla	2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: Beartais a bhunú le cuspóirí cáilíochta agus caighdeán a bhaint amach. Mar is gá, dul i gcomhairle le húdarás eile poiblí agus leis na húdarás ábhartha chuí i dTuaisceart Éireann.	Údarás Áitiúla, RCORÁ, GCC	
Teorainneacha eisilte a leagan síos, bunaithe ar BAT agus údarú á dhéanamh ar scaoilte nua le deimhin a dhéanamh de bhaint amach cuspóirí ardcháilíochta. Athbheithniú ar na húdaraithe uile atá ann ar scaoilte le ceann a thógáil de chaighdeáin nua cáilíochta. Cláir a ullmhú do mhonatóireacht agus cigireacht ar fhearas feirme le géilliúntas a dhearbhuí.	GCC	
Uiscí a rangú agus an rangú a chur ar fáil i CFG. Fardal ar eisiltí, scaoilte agus cailteanais substaintí tosaíochta guaiseacha agus truaillleáin eile.	Údarás áitiúil comhordaithe	
Plean a ullmhú do laghdú céimnithe ar thruaillí ag substaintí tosaíochta agus cosc nó cealú céimnithe a dhéanamh ar eisiltí, scaoilte agus cailteanais substaintí tosaíochta guaiseacha.		2009–2015 Náisiúnta
Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil (Screamhuise) (IR 9 de 2010): Cuspóir: Bunú spriocanna cáilíochta ina gceangal de réir dlí do na dobharlacha uile screamhuise agus caighdeáin cháilíochta timpeallachta do thruaillleáin. Tá iallach ar údarás phoiblí scrúdú agus nuair is cuí athbheithniú a dhéanamh ar údaruithe scaoilte atá ann cheana féin le deimhin a dhéanamh de go dtacaíonn na teorainneacha eisilte atá leagtha síos sna húdaruithe le géilliúntas do na cuspóirí/caighdeáin nua um cháilíocht uisce.	Údarás áitiúla	
Gníomhaíochtaí ábhartha: Tá cosc ar gach aon scaoileadh de thruaillleáin le screamhuise faoi réir ag dólúine áirithe.	GCC	
Ní mór rialú a dhéanamh ar scaoilte phoncfhoinsí agus ar fhoinsí leata le hionchas truaillí a dhéanamh ar screamhuise d'fhonn cosc nó teoirainn a chur le hionchur na dtruaillleán sa screamhuise.	GCC	
Substaintí guaiseacha agus neamhghuaiseacha a aithint chun críche cosc agus teorannú a dhéanamh ar ionchur truaillleán	GCC	
Mar is gá nó cuí, comhairle a eisiúint agus/nó teoracha a thabhairt d'údarás áitiúil nó d'údarás áitiúla ábhartha ar na beartais atá le glacadh le cosc agus teorainn a chur ar ionchur truaillleán i screamhuise.	GCC	

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Mar is gá nó cuí: athbhreithniú a dhéanamh nó a chur dá dhéanamh, ar chóid chleachtais atá ann cheana féin ag áireamh cibé meicníochtaí agus rialuithe atá ann cheana féin chun críche ionchuir truailléan i screamhuisce a chosc nó a theorainniú; réimsí agus/nó ghníomhaíochtaí eile dá leithéid ar gá dóibh rialacháin den chineál céanna le cosc nó teorannú a dhéanamh ar ionchur truailléan i screamhuisce;</p> <p>(c) treoir a thabhairt d'údarás áitiúil dul i mbun athbhreithnithe agus, mar is gá, uasghrádú a dhéanamh ar chód cleachtais, nó i gcás gníomhaíochta a éilíonn rialacháin nua, cód cleachtais nó córas rialaithe nua a ullmhú don ghníomhaíocht atá i gceist. Ní mór d'údarás áitiúil géilleadh don treoir a thugann an Ghníomhaireacht laistigh den chreataama a leagtar síos;</p> <p>Scrúdú agus más gá athbhreithniú a dhéanamh ar na húdairithe scaoilte uile le screamhuisce le ceann a thógáil de na caighdeáin nua cáilíochta agus le cosc nó teorainn a chur le hionchur truailléan i screamhuisce.</p>	GCC	
<p>Acht um Thruailliú Uisce (Uimh 1 de 1977) mar a leasaíodh i 1990 agus Rialacháin um Thruailliú Uisce (IR 108 de 1978) mar a leasaíodh i 1992 agus 1996;</p> <p>Cuspóir: soláthar do rialú ar thruailliú uisce trí ionchúiseamh ar chionta truaillithe uisce; úsáid coinníollacha rialaithe truaillithe i gceadúnú scaoilte eisilte; eisiúint fógraí ag sonrú beartas le truailliú uisce a chosc.</p>	Údarás ábhartha	2009–2015 Náisiúnta
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Ceadúnú scaoilte le screamhuiscí agus séaracha ó fhoinsí tionsclaíocha agus tráchtála ar scála beag. Athbhreithniú ar cheadúnais ar thréimhsí nach lú ná 3 bliana. Clár ar cheadúnais scaoilte a choinneáil agus iad a chur ar fáil don phobal.</p>	Údarás áitiúla	
<p>Ionchúiseamh a thionscain ar chionta truaillithe uisce; coinníollacha cuí rialála a chur le ceadúnú scaoilte eisilteach ó thionsclaíocht, etc., go huiscí nó go séaracha; fógraí a eisiúint ag sainiú beartas nach mór a ghlacadh laistigh de thréimhse sonraithe le truailliú uisce a chosc; Fógraí a eisiúint le stop a chur le truailliú uiscí agus ag éileamh maolaithe nó leighis laistigh de thréimhse sonraithe; orduithe cúirte a lorg, urghairí Ardchúirte san áireamh.</p>	Údarás áitiúla, lascaigh Intíre na hÉireann, RCORÁ-SPNF	
<p>Údarás áitiúla a chur ar an eolas faoi scaoilte agus doirrithe de thaisme ar ábhair truaillithe a ghabhann, nó gur dócha go ngabhfaidh, isteach in uiscí.</p>	Daoine iomchuí	
<p>Rialacháin um Údarú Scaoilte Fuíolluisce (IR 684 de 2007):</p> <p>Cuspóir: le soláthar d'údarú ag an GCC ar scaoilte fuíolluisce ag údarás áitiúla.</p>	GCC	2009–2015 Náisiúnta
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Údarás a thabhairt do WWTPanna Údarás Áitiúla (ag cur cuspóirí CTU san áireamh). Athbhreithniú ar cheadúnais ar thréimhsí nach lú ná 6 bliana. Forfheidhmiú ar ghéillúntas do choinníollacha ceadúnais WWTP. Clár de cheadúnais agus deimhnithe WWTP a choimeád agus a chur ar fáil ar iarratas.</p>		

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Acht um Sheirbhísí Uisce (Uimh 30 de 2007):</p> <p>Cuspóir: le háisiú a dhéanamh ar sholáthar seirbhísí slána agus sábháilte uisce agus infreastruchtúr seirbhíse uisce do riachtanais tí agus neamh-thí.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Pleananna Straitéiseacha Seirbhísí Uisce a ullmhú agus a fheidhmiú.</p> <p>Dualgas cúraim ar úinéirí áitreabh le deimhin a dhéanamh de go gcoinnítear córais cóireála d'fhuíolluisce i riocht maith.</p> <p>Gníomhaíochtaí breise: Fearais Uirbeacha Chóireála Fuíolluisce:</p> <p>Beartais um bhainistíocht feabhsaithe: clár a choinneáil ar acmhainn fearais agus é a thabhairt cothrom le dáta in aghaidh na bliana; áiseanna a shuiteáil le monatóireacht a dhéanamh ar ualaí agus ar scaoilte eisilte ag teacht le treoirínte an GCC agus an chleachtais is fearr; nósanna imeachta in-iniúchta a shuiteáil le monatóireacht a dhéanamh ar ghéilliúntas scaoilte ceadúnaithe; nósanna imeachta traenála d'fhoireann a bhíonn ag gabháil de cheadúnú scaoilte; monatóireacht a dhéanamh ar cháilíocht uisce glactha suas an sruth agus le sruth ón bpointe scaoilte.</p> <p>Uasmhéadú a dhéanamh ar fheidhmíocht fearais cóireála trí chóras feidhmíochta bainistíochta a fheidhmiú le tacaíocht ó úirlísí déanta cinnidh a úsáid.</p> <p>Tá gníomhaíochtaí aitheanta do chatagóirí áirithe de fhearas cóireála:</p> <p>Catagóir 1 - Ceirteáin le fearais cóireála gur gá dóibh Oibreacha Caipitil inaitheanta.</p> <p>Catagóir 2 - Ceirteáin le fearais cóireála gur gá dóibh a thuilleadh infhiosraithe roimh Oibreacha Caipitil.</p> <p>Catagóir 3 - Cairteáin Ceirteáin gur gá dóibh feidhmiú gníomhaíochtaí a aithníodh sna Pleananna um Laghdú Truaillithe d'Uiscí Sliogéisc atá sainithe faoi na Rialacháin um Uisce Sliogéisc.</p> <p>Catagóir 4 - Ceirteáin le fearais cóireála gur gá dóibh feidhmíocht oibriúcháin feabhsaithe trí Chóras Bainistíochta Feidhmíochta a fheidhmiú.</p> <p>Catagóir 5 - Ceirteáin gur gá dóibh infhiosrú ar Chomh-fhorseicte Stoirme (CfSanna).</p> <p>Catagóir 6 - Ceirteáin inar leor an acmhainn cóireála fuíolluisce faoi láthair ach go mbeadh ualaithe réamh-mheasta (bunaithe ar fhás measta 3% ar an ualach in aghaidh na bliana) ina n-udair le ró-uallú a éileodh bainistíocht ar fhorbairt.</p> <p>Tá beartais um dhea-chleachtas ar fáil i gClár na mBeartas - staidéir theicniúla - a choimre ar dhoiciméid chúlraide um Rialacháin Cathrach agus Tionsclaíochta, Brúnna Uirbeacha agus an Clár Achoimre Náisiúnta ar Bheartais.</p> <p>Acht un Fhorbairt Mianraí (Uimh 31 de 1940) mar a leasaíodh ó 1960 go 1999:</p> <p>Cuspóir: le soláthar d'fhorbairt agus oibriúcháin acmhainní mianra an Stáit agus i gcaitheamh an ama bainistiú ar an tionchar ionchasach ar an timpeallacht uisce.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Ceadúnais Sirtheoireachta a Dheonadh do chuardach mianraí sonraithe i gceantair shonraithe faoi réir ag coinníollacha. Deonadh Mianraí nó Ceadúnais Mianadóireachta maidir le mianraí leis an Stát. Ceadanna Mianadóireachta a dheonadh le hoibriú ar shubstaintí i gcainníochtaí beaga. Ceadúnais Neamhoibrithe Mianraí maidir le mianraí neamhoibrithe.</p>	<p>Údarás Áitiúla</p> <p>Daoine iomchuí</p> <p>Údarás Áitiúla</p> <p>Údarás Áitiúla</p> <p>RCFAN:</p>	<p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p>2009–2015 Suíomhanna Tosaíochtaíthe</p> <p>2009–2015 Náisiúnta</p>

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Acht Fuinnimh (Uimh 40 de 2006): Cuspóir: an tionscal fuinnimh a rialú agus i gcaitheamh an ama bainistíocht a dhéanamh ar an tionchar ionchasach ar an timpeallacht uisce.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Pleananna Athshlánaithe Mianach a ullmhú don bhfadearma ar láithreáin mhianaigh mar a bheidh leis chun críche sláinte poiblí nó ainmhithe nó an chomhshaoil.</p> <p>Acht um Bhainistiú Dramhaíola (Uimh 10 de 1996) mar a leasaíodh in 2001: Cuspóir: bainistíocht dramhaíola a rialú ar mhaithe le cosaint ar shláinte daonna agus na timpeallachta.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Fardal ar láithreáin iata diúscairte nó aighabhála dramhaíola a ullmhú.</p> <p>Rialacháin na gComhphobal Eorpacha (Cáilíocht Uisce Sliogéisc) 2006 (IR 268 de 2006) mar a leasaíodh in 2009 Cuspóir: cosaint nó feabhsú a dhéanamh ar uisce sliogéisc d'fhonn tacú le beatha agus fás sliogéisc trí éileamh cháilíochta uisce a leagan síos le baint amach.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Dul i mbun monatóireachta agus imfhiosrú a dhéanamh ar thruailliú. Clár um Laghdú Truaillithe ar Shloigéisc a fhorbairt agus a fheidhmiú, ag áireamh aon bheartas is gá, le caighdeán cháilíochta uisce sliogéisc a bhaint amach.</p> <p>Rialacháin Chomhphobail na hÉirí (Díilicíní Párla Fioruisce) (IR 296 de 2009): Cuspóir: Chun críche na spriocanna cáilíochta uisce a bunáil do láithreáin sainithe do chosaint a dhéanamh ar phobail de dhiúllicíní péarla fioruisce a bhaint amach.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Údarás áitiúla a údaráil scaoilte le haon cheann de na haibhneacha liostáilte le luachanna eisilte a leagan síos leis na spriocanna cáilíochta éiceolaíochta atá sonraithe a bhaint amach; agus scrúdú a dhéanamh ar na húdairithe reatha laistigh de thréimhse sonraithe ama agus athbhreithniú a dhéanamh orthu mar is cuí.</p>	<p>RCFAN: Údarás Áitiúla</p> <p>EPA, GSI</p> <p>RCORÁ, Údarás Áitiúla</p> <p>Údarás Áitiúla</p>	<p>2009–2015 Suíomhanna Tosaíochtaíthe</p> <p>2009–2015 Suíomhanna Tosaíochtaíthe</p> <p>2009–2015 Suíomhanna Sainithe</p> <p>2009–2015 Suíomhanna Sainithe</p>
SCAOILTE Ó FHOINSÍ IDIRLEATA		
<p>Acht um Thruailliú Uisce (Uimh 1 de 1977) mar a leasaíodh in 1990 agus Rialacháin um Thruailliú Uisce (IR 108 de 1978) mar a leasaíodh in 1992 agus 1996: Cuspóir: soláthar do rialú ar thruailliú uisce trí ionchúiseamh ar chionta truaillithe uisce; úsáid coinníollacha rialaithe truaillithe i gceadúnú scaoilte eisilte; eisiúint fógraí ag sonrú beartas le thruailliú uisce a chosc.</p>		<p>2009–2015 Náisiúnta</p>

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Fógraí nó treoracha a sheirbheáil ar dhaoine ag éileamh go bhfeidhmeofaí beartais d'fhonn truailliú ar uisce a chosc nó a rialú, mar is gá.</p> <p>Údaráis áitiúla a chur ar an eolas faoi scaoilte agus doirrithe de thaisme ar ábhair thruaillithe a ghabhann, nó gur dócha go ngabhfaidh, isteach in uisceí.</p> <p>Acht Pleanála agus Forbartha (Uimh 30 de 2000) mar a leasaíodh in 2002:</p> <p>Cuspóir: soláthar do cheartphleanáil agus forbairt ceantair uirbeacha agus thuaithe.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Cead a thabhairt do chórais cóireála fuíolluisce faoi réir ag measúnú ar oiriúnacht suímh.</p> <p>Cód Cleachtais GCC do Chórais Cóireála Fuíolluisce ag freastal ar Thithe Aonair (2009)</p> <p>Cuspóir: treoir a sholáthar ar sholáthar chóras cóireála agus diúscairt de thithe nua aonair.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Measúnú a dhéanamh ar oiriúnacht córas cóireála fuíolluisce ar-suíomh agus na híosriachtanais cosanta comhshaoil a aithint</p> <p>Córais oiriúnacha cóireála fuíolluisce a roghnú do shuíomhanna i gceantair neamshéaraithe thuaithe</p> <p>Córais dabhcha múnlaigh, córais scagtha, córais pacáistithe cóireála agus córais cóireála treasacha a dhearadh agus a shuiteáil.</p> <p>Riachtanais chothabhála do chórais cóireála fuíolluisce ar-suíomh.</p> <p>Tá tacaíocht ag an treoir ó imlitir RCORÁ (Tagairt PSSP 1/10) agus Treoirínte Pleanála un Thithíocht Inbhuanaithe Thuaithe (2005)</p> <p>An Doiciméad tacaíochta um Threoir Theicniúil Rialacháin Tógála 1997 (IR 497 de 1997) maidir le caighdeáin do "dhraenáil agus diúscairt fuíolluisce" (DTT-H de 2005) a leasú agus Imlitir thacaíochta a eisúint do na hÚdaráis Áitiúla uile Rialáil Tógála.</p> <p>Do mhaoine neamshéaraithe atá ann cheana féin, moltaí a thabhairt chun cinn agus a phlé do reachtaíocht le caighdeáin a sholáthar d'fheidhmíocht, oibriú agus cothabháil dabhcha múnlaigh agus córais eile cóireála den chineál sin ar-suíomh d'fhuíolluisce agus chomh maith do mhonatóireacht agus do chigireacht ar fheidhmíocht a leithéidí chórais agus freagrachtaí na líon tí ar a bhfreastalaíonn na córais sin, ag áireamh éileamh ar ghníomhaíochtaí ceartúcháin mar is gá.</p> <p>Gníomhaíochtaí breise: Córas ar-suíomh:</p> <p>Tá beartais um dhea-chleachtas ar fáil i gClár na mBeartas - staidéir theicniúla - doiciméid chúlraide um Chórais ar-suíomh cóireála fuíolluisce agus an Chláir Achoimre Náisiúnta ar Bheartais.</p> <p>Acht Foraoiseachta (Uimh 13 de 1946) mar a leasaíodh in 1976 agus 1988 agus na Rialacháin um Leasú ón Aer (IR 592 de 2006) mar a leasaíodh in 2007 agus doiciméid treoracha um chóid chleachtais a riantar trí chóras deontais i gcabhair:</p> <p>Cuspóir: soláthar a dhéanamh d'fhorbairt agus rialú foraoiseachta.</p>	<p>Údaráis áitiúla, lascaigh Intíre na hÉireann, RCORÁ-SPNF</p> <p>Daoine ionchuí</p> <p>Údaráis áitiúla</p> <p>Údaráis Pleanála, forbróirí, déantúsóirí, dearthóirí, suiteálaithe agus oibreoirí</p> <p>Údaráis Pleanála agus & An Bord Pleanála</p> <p>RCORÁ</p> <p>An tAire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil</p>	<p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p>2009–2015 Náisiúnta</p>

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Foraoiseacht a chur chun cinn le dreasachtaí airgeadais. Ceadúnas a thabhairt do ghníomhaíocht fhoraoiseachta agus mar is gá, coinníollacha breise a leagan síos i gceantair atá fogair.</p> <p>Foraoisiú inbhuanaithe, tráchtála a spreagadh. Deimhin a dhéanamh de ghéilliúntas do threoir agus do chóid chleachtais.</p> <p>Tá Bille nua Foraoiseachta, le cur in áit Acht Foraoiseachta 1946, dréachtaithe le neartú a dhéanamh ar bhainistíocht fhoraoiseachta inbhuanaithe. Forálacha maidir le cosaint uisce;</p> <p>Ní mór oibríochtaí uile fhoraoiseachta a dhéanamh faoi réir ag aon treoirlínte agus rialacháin a eisíonn an tAire Talmhaíochta, lascaigh agus Bia. Athrú úsáide talún a cheadú ó fhoraoiseacht go húsáidí eile inbhuanaithe.</p> <p>I ndobharcheantair atá fogair maidir le haigéad prótacal aontaithe idir an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, an tSeirbhís Foraoiseachta, an GCC agus COFORD a fheidhmiú le déileáil le hiarratais ar dheontais i gcabhair i gceantair fogaire. Déantar seiceáil do leibhéil alcaileachta in uisce le sruth do na hiarratais ábhartha uile a fhaigheann an tSeirbhís Foraoiseachta. Cuirtear cásanna ar an imeall faoi bhráid na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil le moltaí a fháil.</p> <p>Tá treoirlínte 2008 do chosaint láithreán Natura 2000 sainithe do chosaint na bpobal Diúilicíní Péarla Fíoruisce ar ghníomhaíochtaí fhoraoiseachta ceaptha le deimhin a dhéanamh de go bhfuil oibríochtaí fhoraoise mar fhoraoisiú, thógáil bóithre fhoraoise, baint agus plandáil fhoraoise comhoiriúnach le cosaint an speicis sárfogair seo. Déanann na treoirlínte cur síos ar raon de bheartais atá ceaptha le laghdú a dhéanamh ar aon tionchar diúltach ar an speiceas ag eascairt ó oibríocháin fhoraoise.</p> <p>Plean Straitéiseach d'Fhorbairt Foraoiseachta:</p> <p>Cuspóir: soláthar a dhéanamh d'fhorbairt agus rialú fhoraoiseachta.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Cloí le pleananna bainistíochta fhoraoise agus leis na príonsabail um bhainistíú inbhuanaithe fhoraoise.</p> <p>Deimhin a dhéanamh d'fheidhmiú an Chaighdeáin Náisiúnta Foraoiseachta agus cloí le cód an chleachtais is fearr fhoraoise.</p> <p>Gníomhaíochtaí breise: Foraoiseacht.</p> <p>Tá beartais um dheachleachtas ar fáil i gClár na mBeartas - staidéir theicniúla - doiciméid chúlraide Foraoise agus Uisce agus an Chláir Achoimre Náisiúnta ar Bheartais.</p> <p>Rialacháin um Chuspóirí Comhshaoil (Diúilicín Péarla Fíoruisce) (IR 296 de 2009)</p> <p>Cuspóir: Chun críche na spriocanna cáilíochta uisce a bunaíodh do láithreáin sainithe do chosaint a dhéanamh ar phobail de dhiúilicíní péarla fíoruisce a bhaint amach.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha:</p> <p>Pleananna bainistíochta a fhorbairt (pleananna fo-abhantraí Phleananna Bainistíochta Abhantraí), ag áireamh aon bheartais riachtanacha, le deimhin a dhéanamh de bhaint amach spriocanna cáilíochta comhshaoil.</p>	<p>An tSeirbhís Foraoise</p> <p>An tSeirbhís Foraoise</p> <p>An tAire don Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia.</p> <p>An tSeirbhís Foraoise, GCC</p> <p>An tSeirbhís Foraoise</p> <p>Na páirtithe leasmhara uile</p> <p>An tSeirbhís Foraoise</p> <p>RCORÁ-SPNF, na húdaráis poiblí ábhartha</p>	<p></p> <p></p> <p></p> <p></p> <p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p></p> <p></p> <p>2009–2015 Suíomhanna Sainithe</p>

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
ÚDARÁS AR SCAOILTE LE SCREAMHUISCÍ		
Rialacháin um Spriocanna Comhshaoil (Screamhuisc) (IR 9 de 2010): Cuspóir: le soláthar a dhéanamh do shainiú critéar do rangú stádais screamhuisc agus d'aithint treochtaí forásacha suntasacha truaillithe; soláthar do fhreagairt chomhréireach rioscabhunaithe do chosaint screamhuisc.	Údarás Áitiúla	2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: Athbheithniú ar na húdairithe uile atá ann ar scaoilte le ceann a thógáil de chaighdeán nua cáilíochta.		
Rialacháin um Údarú Scaoilte Fuíolluisc (IR 684 de 2007): Cuspóir: Nuair atá beartaithe ag údarás áitiúil eisilteach fuíolluisc uirbigh a scaoileadh le screamhuisc is gá údarás a fháil chuige ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil.		2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: Údarú ar scaoilte eisilte ó WWTPanna Údarás Áitiúil le screamhuisc.	GCC	
Acht um Thruailliú Uisce (Uimh 1 de 1977) mar a leasaíodh in 1990: Cuspóir: le soláthar do rialáil ar thruailliú uisce.		2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: Ceadúnú scaoilte le screamhuisc ó fhoinsí tionsclaíocha agus tráchtála ar scála beag. Athbheithniú ar thréimhsí nach lú ná 3 bliana. Clár ar cheadúnais scaoilte a choinneáil agus iad a chur ar fáil don phobal.	Údarás Áitiúla	
SUBSTAINTÍ TOSAÍOCHTA		
Rialacháin un Spriocanna Comhshaoil (Uisce Dromchla) (IR 272 de 2009): Cuspóir: le soláthar do spriocanna ardchaighdeán d'uisc dromchla, Caighdeán Chaíliocht Timpeallachta do thruaileáin, athbheithniú ar údairithe scaoilte, rangú ar uiscí dromchla, fardail ar shubstaintí tosaíochta.		2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: Plean a ullmhú do laghdú céimnithe ar thruailliú ag substaintí tosaíochta agus cosc nó cealú céimnithe a dhéanamh ar eisiltí, scaoilte agus caillteanais substaintí tosaíochta guaiseacha. Fardail ar eisiltí, scaoilte agus caillteanais substaintí tosaíochta guaiseacha agus thruaileáin eile agus achoimre den bhfardail a fhoilsiú.	GCC, údarás áitiúil comhordaithe	
Acht na gCeimiceán (Uimh 13 de 2008): Cuspóir: soláthar do rialú ar cheimiceán áirithe dainséaracha.		2009–2015 Náisiúnta
Gníomhaíochtaí ábhartha: Riarachán agus forfheidhmiúchán rialacháin na hEorpa um Chlárúchán, Measúnú agus Údarú Ceimiceán (CMÚC).	Údarás Sláinte agus Sábháilteachta	

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Aithint agus bainistiú rioscaí a bhaineann le ceimiceán a dhéantar nó a iompórtáiltear agus clárúchán ceimiceán a tháirgítear nó a iompórtáiltear i gcainníochtaí de bhreis is 1 tona.</p> <p>Rialacháin na hEorpa um Chlár Scaoileadh agus Aistriú Truailleán (IR 123 de 2007): Cuspóir: cosc agus laghdú ar thruailliú trí chlár ionochtain phoiblí ar scaoileadh agus aistriú truailleán a bhunú.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Na sonraí is gá maidir le scaoilte truailleán agus aistrithe eis-suíomh truailleán agus dramhaíola.</p> <p>Soláthar do bhailiúchán leictreonach, measúnú sonraí a thuairisciú do Choimisiún an AE maidir le scaoilte agus aistrithe truailleána agus dramhaíola. Rialachán a fhorfheidhmiú.</p>	<p>Déantúsóirí nó iompórtálaithe ceimiceán</p> <p>Feidhmitheoirí</p> <p>GCC</p>	<p>2009–2015 Náisiúnta</p>
BUNATHRUITHÉ FISIÚLA		
<p>Acht Pleanála agus Forbartha (Uimh 30 d 2000) mar a leasáíodh in 2002; Rialachán um Mheasúnú Tionchair Timpeallachta (IR 349 de 1989) mar a leasáíodh ó 1994 go 2006: Cuspóir: soláthar do cheartphleanáil agus forbairt ceantair uirbeacha agus thuaithe. A éileamh go ndéanfaí measúnú ar fhorbairtí áirithe le teacht ar éifeachtaí ionchasacha sula dtugtar cead pleanála.</p> <p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Tionchar ar an gcomhshaoil a chur san áireamh mar chuid den phróiseas pleanála.</p> <p>Gníomhaíochtaí breise: Bunathruithe Fisiúla: Tá beartais um dheachleachtas ar fáil i gClár na mBeartas - staidéir theicniúla - doiciméid chúlraide Moirfeolaíochta Fíoruisce, Moirfeolaíochta Mhuirí agus an Chláir Achoimre Náisiúnta ar Bheartais.</p> <p>Imfhiosrú a dhéanamh ar acmhainn ionchasach uiscí mórathruithe agus na beartais mhaolaithe a aithnítear a fheidhmiú.</p>	<p>Údaráis áitiúla</p> <p>Údaráis ábhartha poiblí</p>	<p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p>2009–2015 Sulómhanna Tosaíochtaíthe</p>
GNÍOMHAÍOCHTAÍ EILE LE TIONCHAIR AR STÁDAS UISCE		
<p>Speicis choimhthíocha: Rialachán nua a thabhairt isteach faoin Acht Fiadhúlra le rialú a dhéanamh ar thabhairt isteach nó seilbh ar aon speiceas flóra nó fána a fhéadfadh dochar a dhéanamh do speiceas dúchais.</p>	RCORÁ	2009–2015 Náisiúnta
COSC NÓ LAGHDÚ A DHÉANAMH AR THIONCHAR THEAGMHAIS TRUAILEÁN DE THAISME		
<p>Creat-Treoir Bainistíochta Mórigeandála Cuspóir: creat-treoir ullmhachta éigeandála agus acmhainn freagrachta le guaiseanna agus rioscaí don sochaí, don eacnamaíocht, agus chomh maith don chomhshaoil ar a n-áirítear ár bhfoinsí nádúrtha uisce, a aithint.</p>		2009–2015 Náisiúnta

Cad é	Cé a bheidh ina cheannaire?	Cathain agus cá háit
<p>Gníomhaíochtaí ábhartha: Pleananna Mórigeandála a Ullmhú le pleananna, próisis agus socrúithe tacaíochta. Clár forbartha mórigeandála a thionscnamh d'fheidhmiú Pleananna Mórigeandála. Comhordú ar ghnéithe idirghníomhaireachta ullmhachta aus bainistíochta mórigeandála i réigiúin sainithe.</p> <p>Feidhmiú agus cur chun cinn na Creat-Treorach a chinntiú.</p>	<p>Údaráis áitiúla, An Garda Síochána, FSS</p> <p>An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannas agus Athchóirithe Dlí, An Roinn Sláinte agus Leanaí, RCORÁ</p>	
CEISTEANNA EILE		
<p>Arthrú Aeráide: tá na beartais uile measúnaithe le deimhin a dhéanamh de go dtógann an plean ceann mar is cuí de thionchair ionchasach athrú aeráide (féach Caibidil 6) – déanfar athbhreithniú air seo de réir mar a thagann feabhas ar fhaisnéis ar athrú aeráide.</p> <p>Speicis ionraitheacha coimhthíocha: beartais thacaíochta á bhforbairt ag staidéar náisiúnta um speicis choimhthíocha (á reáchtáil ag QUERCUS) agus imfhiosruithe áitiúla ar leibhéal ceantair</p> <p>Dobharshaothrú: neartú rialúcháin (feidhmiú measúnaithe cuí agus forbairt ar chur chuige bithéagsúil ar leibhéal AE). Caighdeán náisiúnta a mholadh agus pleananna laghdúcháin truaillithe ar shliogéisc a fheidhmiú. Tá Grúpa Ilrannach Comhordaithe Muirí bunaithe.</p>	<p>RCORÁ, GCC</p> <p>RCORÁ, GCC, údaráis áitiúla</p> <p>RTIB, údaráis áitiúla, RCORÁ</p>	<p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p>2009–2015 Náisiúnta</p> <p>2009–2015 Suiomhanna Sainithe</p>

NOTES

[illegible]

CERTIFIED
**CARBON
NEUTRAL**

publication

John Marks

CarbonNeutral.com

CO₂ emissions reduced to
net zero in accordance with
The CarbonNeutral Protocol

